

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK XII 127

ØKONOMISK UTSYN
OVER ÅRET 1963

ECONOMIC SURVEY
1963

STATISTISK SENTRALBYRÅ
OSLO 1964

Norges offisielle statistikk, rekke XII

Norway's Official Statistics, series XII

Rekke XII

Trykt 1963

- Nr. 96 Økonomisk utsyn over året 1962 *Economic survey*
- 97 Folkemengdens bevegelse 1960 *Vital statistics and migration statistics*
- 98 Syketrygden 1960 *Health insurance*
- 99 Sinnssykehusenes virksomhet 1960 *Hospitals for mental disease*
- 100 Samferdselsstatistikk 1961 II *Transport and communication statistics II*
- 101 Norges postverk 1962 *Statistique postale*
- 102 Skogavvirking 1958—59 til 1960—61 *Roundwood cut*
- 103 Kredittmarkedstatistikk 1961 *Credit market statistics*
- 104 Meieribruket i Noreg 1961 *Norway's dairy industry*
- 105 Elektrisitetsstatistikk 1961 *Electricity statistics*
- 106 Utenrikshandel 1962 I *External trade I*
- 107 Statistisk årbok 1963 *Statistical yearbook of Norway*
- 108 Folketelling 1960 I Folkemengde og areal etter administrative inndelinger
Tettbygde strøk i herredene Beboede øyer *Population census I Population
and area by administrative divisions Densely populated areas in rural
municipalities Inhabited islands*
- 109 Forsikringsselskaper 1961 *Sociétés d'assurances*
- 110 Lønnsstatistikk 1962 *Wage statistics*
- 111 Fiskeritelling 1. november 1960 II Fiskeflåten *Fishery census II The
fishing fleet*
- 112 Folkemengdens bevegelse 1961 *Vital statistics and migration statistics*
- 113 Ulykkestyngden for sjomenn 1959 Ulykkestyngden for fiskere 1959
Accident insurance for seamen Accident insurance for fishermen
- 114 Syketrygden 1961 *National health insurance*
- 115 Utenrikshandel 1962 II *External trade II*
- 116 Fiskeristatistikk 1961 *Fishery statistics*
- 117 Folketelling 1960 II Folkemengden etter kjønn, alder og ekteskapelig
status *Population census II Population by sex, age and marital status*
- 118 Jordbruksstatistikk 1962 *Agricultural statistics*
- 119 Alkoholstatistikk 1962 *Alcohol statistics*
- 120 Telegrafverket 1962 *Télégraphes et téléphones de l'Etat*
- 121 Industristatistikk 1961 *Industrial statistics*
- 122 Sunnhetstilstanden og medisinalforholdene 1961 *Medicial statistical report*
- 123 Jordbruksteljinga i Noreg 20. juni 1959 V Oversyn *Census of agriculture V
General survey*
- 124 Skogstatistikk 1957—1960 *Forestry statistics*
- 125 Skattestatistikk 1961 *Tax statistics*
- 126 Utenrikshandel 1962 III *External trade III*

Rekke XII

Trykt 1964

- Nr. 127 Økonomisk utsyn over året 1963 *Economic survey*

ØKONOMISK UTSYN OVER ÅRET 1963

ECONOMIC SURVEY
1963

With a Summary in English

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS OF NORWAY
OSLO 1964

Forord.

«Økonomisk utsyn over året 1963» har stort sett samme innhold som i tidligere år. Publikasjonen er utarbeidd ved Statistisk Sentralbyrås forskningsavdeling under ledelse av forskningssjef, dr. philos. Odd Aukrust og er redigert av byråsjef Kjell Wettergreen Hansen. Avsnittet om fiske og selfangst er utarbeidd av Fiskeridirektoratet, avsnittet om arbeidsmarkedet av Arbeidsdirektoratet og avsnittet om bygge- og anleggsvirksomhet av Boligdirektoratet. De andre avsnitt er skrevet av funksjonærer i Byrådet.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo, 28. januar 1964.

Signy Arctander.

Preface.

«Economic Survey 1963», follows the same outline as for previous years. The publication has been prepared by the Research Department of the Bureau under the supervision of Dr. Odd Aukrust, Director of Research. The publication has been edited by Mr. Kjell Wettergreen Hansen, Chief of Division. The chapter on fisheries and sealing has been prepared by the Directorate of Fisheries, the chapter on labour market by the Labour Directorate and the chapter on construction by the Housing Board. The other chapters have been prepared by the staff of the Bureau.

Central Bureau of Statistics, Oslo, 28 January 1964.

Signy Arctander.

Innhold.

	Side
Verdensøkonomien	5
Verdensproduksjonen	5
Råvarepriser	7
Varebytte og betalingsforhold	8
Den økonomiske utvikling i Vest-Europa	11
Sambandsstatene	23
Konjunkturutsettene	26
Norge	29
Utenriksøkonomien	29
Utenriksregnskapet	29
Vareomsetningen med utlandet	31
Produksjon og sysselsetting	44
Hovedtrekk av utviklingen	44
Arbeidsmarkedet	47
Jordbruk	52
Skogbruk	55
Fiske	59
Selfangst	62
Hvalfangst	63
Bergverksdrift m. v., industri og kraft- forsyning	66
Bygge- og anleggsvirksomhet	73
Sjøfart	77
Annen samferdsel	82
Inntekter og inntektsnyttning	87
Inntekter	87
Privat konsum	91
Investering	95
Finanser, pengemessige forhold og priser ..	98
Offentlige finanser	98
Pengemessige forhold	108
Prisutviklingen	119
Sluttord	127
Sammendrag på engelsk	132
Tabeller	*1

Standardtegn

- . Logisk umulig
- .. Oppgave mangler
- Null
- * Foreløpig eller beregnet tall
- Brudd i den loddrette serie

Contents.

	Page
World economic situation	5
World production	5
Prices of primary materials	7
International trade and payments	8
Economic development in Western Europe ..	11
United States	23
Current economic trends	26
Norway	29
External economy	29
Balance of payments	29
External trade	31
Production and employment	44
General trends	44
Labour market	47
Agriculture	52
Forestry	55
Fisheries	59
Sealing	62
Whaling	63
Mining, quarrying, manufacturing and electricity production	66
Construction	73
Shipping	77
Other transport, and communication ..	82
Incomes and their disposal	87
Incomes	87
Private consumption	91
Capital formation	95
Finances, money and credit, prices	98
Public finance	98
Money and credit	108
Prices	119
Concluding remarks	127
English summary	132
Tables	*1

Explanation of Symbols

- . Category not applicable
- .. Data not available
- Nil
- * Provisional or estimated figures
- Break in the homogeneity of a vertical series

Verdensøkonomien.

Verdensøkonomien sett under ett viste igjen sterkere vekst i 1963. I utviklingslandene førte stigende priser på en rekke viktige råvarer og økt eksport til industrilandene trolig til en viss bedring i deres økonomiske stilling i 1963, men likevel er de økonomiske problemene i dette område av verden fremdeles mange og vanskelige. Matvareproduksjonen pr. innbygger er meget lav, særlig på grunn av sterk befolkningstilvekst. Dette hemmer utviklingslandenes økonomiske vekst, fordi matvareimporten i betydelig utstrekning fortrenger importen av nødvendige investeringsvarer.

I industrilandene førte den økonomiske utvikling i 1963 til en bedre utnytting av produksjonskapasiteten, men for en rekke viktige industrivarer, bl. a. jern og stål og treforedlingsprodukter, er det fremdeles betydelig overkapasitet. I Sambandsstatene virket i begynnelsen av året større offentlig bruk av varer og tjenester sterkest til å øke veksttempoet. Senere har både de private investeringer og eksporten gitt veksten nye impulser. Likevel er kapasitetsutnyttningen fremdeles relativt lav og arbeidsledigheten høy. I Vest-Europa har utviklingen i betydelig grad vært preget av den sterke produksjonsoppgang i Storbritannia. Utenlandsetterspørselen har her betydd mest for produksjonsutviklingen, særlig i begynnelsen av året, men etter hvert har også den innenlandske konsum- og investeringssetterspørsel kommet godt etter. I Vest-Tyskland har spesielt økt offentlig bruk av varer og tjenester samt sterkere utenlandsetterspørsel stimulert til en moderat produksjonsvekst, mens veksten i det private forbruk har vært den etterspørselsfaktor som sterkest har påvirket produksjonsforløpet i Frankrike.

Verdensproduksjonen.

Verdens jordbruksproduksjon — når Kina holdes utenfor — økte etter FAO's foreløpige beregninger med 2—3 prosent fra 1961—62 til 1962—63. Dette er en betydelig sterkere vekst enn året før, da produksjonen bare steg med bortimot 1 prosent som følge

av ugunstige værforhold, særlig tørke, over store deler av verden. For Kina foreligger det heller ikke for produksjonsåret 1962—63 offisielle oppgaver, men også der gikk produksjonen trolig noe opp, etter at avlingene i tre år på rad hadde vært dårlige. Produksjonsveksten var i 1962—63 sterk i alle verdensdeler, bortsett fra i Sør-Amerika og Sørøst-Asia. I Afrika og Sørvest-Asia og i Australia og Vest-Europa økte produksjonen med 4—5 prosent, mens veksten i Øst-Europa og Sovjet-Samveldet er anslått til 3 prosent og i Nord-Amerika til om lag 2 prosent. I Sørøst-Asia (utenom Kina) har jordbruksproduksjonen trolig økt med 1—2 prosent. Særlig som følge av dårligere avlinger av kaffe i Brasil, sukker på Cuba og vinterkorn i Argentina, antyder de første anslag for produksjonsutbyttet i Sør-Amerika en svak nedgang i 1962—63.

I de siste fem årene har matproduksjonen i verden pr. innbygger endret seg lite og gjennomgående ligget 11—13 prosent høyere enn før krigen. Stort sett har veksten vært sterkest i områder som på forhånd hadde en forholdsvis høy matproduksjon pr. innbygger. Bortsett fra industrilandene er Sørvest-Asia det eneste område som fortsatt har en høyere matproduksjon pr. innbygger enn før krigen, enda det også her har funnet sted en viss nedgang i de aller siste årene. Afrika nådde forholdsvis raskt opp til førkrignivået igjen, men i de senere år har produksjonen her svinget sterkt, og både i 1961—62 og 1962—63 var matproduksjonen pr. hode mindre enn før krigen. Verdens mest folkerike område — Sørøst-Asia — der matproduksjonen pr. innbygger ligger meget lavt, nådde opp til førkrignivået bare i ett enkelt år (1960—61). I Sør-Amerika lå matproduksjonen pr. innbygger på førkrignivå bare i 1958—59 og har senere falt sterkt, fordi folketallet har økt hurtigere enn i noen annen verdensdel. I det hele har matvareproduksjonen i utviklingslandene økt minst like sterkt som i industrilandene, men samtidig har også folketallet økt hurtigere i utviklingslandene.

Det var først og fremst produksjonen av

hvete, bygg og bomull som bidrog til oppgangen i den samlede jordbruksproduksjon i 1962—63. For de fleste andre jordbruksvarer var produksjonsveksten liten, og for en rekke produkter (havre, mais, sukker, sitrusfrukter, kaffe, kakao og jute) ble det registrert en mindre nedgang. Produksjonsveksten for hvete var særlig sterk i Vest-Europa og i de områder i Australia, Canada, Nordvest-Afrika og Sørvest-Asia som ble rammet av tørke i 1961—62. Trass i et nesten rekordhøyt utbytte pr. mål gikk hveteproduksjonen i Sambandsstatene ned p. g. a. arealreduksjon. Byggproduksjonen viste alminnelig oppgang bortsett fra i Argentina og Australia. Sukkerproduksjonen falt sterkt for annet år på rad. Samtidig er lagerbeholdningene sterkt redusert. Hovedårsaken til sukkermangelen er ytterligere produksjonssvikt på Cuba, både som følge av de politiske hendingene der og på grunn av syklonherjinger. Dessuten var det nedgang i den europeiske beteproduksjonen. Tørke i Brasil var den viktigste årsak til at verdensproduksjonen av kaffe ble redusert med 11 prosent. Juteproduksjonen falt også betydelig. Bomullsproduksjonen fortsatte å øke i 1962—63, særlig i Den forente arabiske republikk og i India.

Det forelå, da dette ble skrevet, ingen talloppgaver for planteavlingene høsten 1963. Bortsett fra at tørke i Sovjet-Samveldet og en rekke østeuropeiske land utvilsomt har ført til en meget sterk nedgang i kornproduksjonen i disse områder, tyder spredte opplysninger på fortsatt produksjonsoppgang for de fleste jordbruksvarer i de fleste land i produksjonsåret 1963—64.

Verdensproduksjonen i industri og bergverk (utenom Øst-Europa og Kina), økte etter beregninger av FN's statistiske kontor med om lag 7 prosent i 1960, 3 1/2 prosent i 1961 og 6 1/2 prosent i 1962. I 1963 skulle produksjonsveksten etter foreløpige og grove anslag bli 5—6 prosent større enn året før. I gjennomsnitt for første halvår 1963 var produksjonen vel 4 prosent større enn i samme periode 1962. Den relativt svake veksten i produksjonen fra første halvår 1962 til første halvår 1963 henger sammen med uvanlig lav produksjonsøkning fra første til annet halvår 1962, da stagnasjonstendenser gjorde seg gjeldende i de viktigste industriland. I disse landene var veksten fra første til annet halvår 1962 bare 0,8 prosent, mot 3,3 prosent i resten av verden. Fra annet halvår 1962 til første halvår 1963 økte produksjonen med 3,1 prosent i industrilandene og 2,5 prosent i resten av verden. Veksten i utviklingslandenes industriproduksjon har ellers vært avtakende i de senere år. I årene 1960, 1961 og 1962 økte disse

lands produksjon med henholdsvis 11, 9 og 6 prosent. Blant de større industriland i verden ser det nå ut til at Italia — i hvert fall midlertidig — har overtatt lederstillingen når det gjelder produksjonsvekst i industrien; i 1960, 1961 og 1962 økte industriproduksjonen her med henholdsvis 15, 11 og 10 prosent, og produksjonen i første halvår 1963 var 8 prosent høyere enn i samme periode i 1962. Tidligere hadde Japan den høyeste produksjonsvekst — henholdsvis 26, 19 og 8 prosent i årene 1960—62. I første halvår 1963 lå industriproduksjonen i Japan bare 3 prosent høyere enn i samme periode i 1962.

Produksjonsveksten i Sambandsstatene og Vest-Europa avtok betydelig i løpet av 1962. Særlig i Sambandsstatene var stagnasjonen markert utover sommeren og høsten. Fra 1. til 2. kvartal økte produksjonen her med nesten 2 1/2 prosent, mens den i det følgende kvartal bare steg med 1/2—1 prosent. Fra 3. til 4. kvartal var det overhodet ingen vekst. Også i Vest-Europa ble stagnasjonstendensene tydelige i annet halvår, men de var ikke fullt så framtrepende som i Sambandsstatene. I Vest-Europa var det gjennom hele året en viss øking i industriproduksjonen fra kvartal til kvartal, men produksjonen i 4. kvartal lå likevel bare 1,7 prosent høyere enn i 2. kvartal. Utviklingen var imidlertid meget uensartet; det var særlig den svake produksjonsvekst i Storbritannia og Vest-Tyskland som preget produksjonsutviklingen i Vest-Europa sett under ett. Til sammen representerer disse to landene over halvparten av Vest-Europas samlede industriproduksjon. I Frankrike og Italia lå industriproduksjonen i 4. kvartal

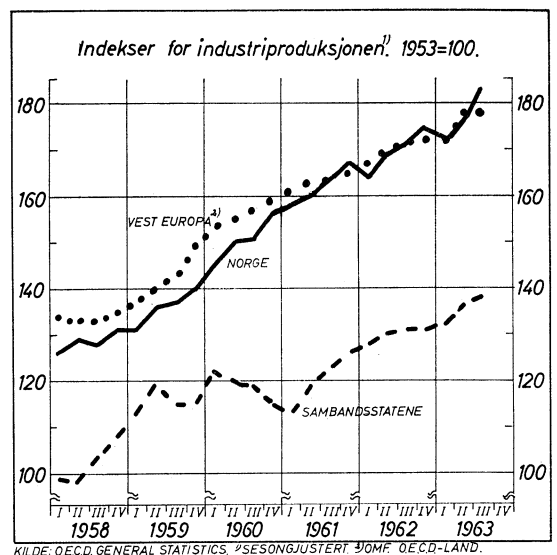

Fig. 1.

henholdsvis 3 og 4 ½ prosent over nivået i 2. kvartal.

I 1963 satte en ny oppgangsperiode inn. I Sambandsstatene tok produksjonen til å øke igjen allerede fra begynnelsen av året, og steg med 6 prosent fra januar til juli. I de følgende måneder avtok stigningstakten betydelig, til dels som følge av tilfeldige faktorer, og industriproduksjonen lå i oktober omtrent på samme nivå som i juli. Trolig som følge av det kalde vinterværet satte oppgangen noe senere inn i Vest-Europa enn i Sambandsstatene. Fra 4. kvartal 1962 til 1. kvartal 1963 var det således full stagnasjon i britisk industriproduksjon, men ut på ettervinteren begynte den å stige igjen, og hadde i september etter sesongjusterte oppgaver økt med vel 6 prosent siden utgangen av 1962. Vest-Tyskland hadde den svakeste utvikling av de tre største vesteuropeiske industriland. Her tok produksjonen til å stige igjen i mars, og lå i 2. kvartal 4 prosent høyere enn i 1. kvartal. Fra 2. til 3. kvartal var det imidlertid ingen ytterligere vekst, og produksjonen økte heller ikke vesentlig i løpet av 3. kvartal. I Frankrike økte industriproduksjonen med vel 6 prosent fra 1. til 2. kvartal, men også her var veksten betydelig mindre i 3. kvartal (+ 1 prosent). Det ser således ut til at det for de fleste store industriland har gjort seg gjeldende en tendens mot svakere vekst etter halvårsskiftet. Av de mindre industriland viste Canada, Belgia og Norge betydelig høyere produksjon i første halvår 1963 enn i samme periode året før (om lag 5 prosent øking), mens veksten var relativt svak i Nederland og Sverige.

Råvarepriser.

I 1956 satte et langvarig fall i råvareprisene inn. Både Reuter's og Moody's indekser gikk betydelig ned i de nærmest følgende år. Reuter's britiske indeks, som er den mest konjunkturfølsomme, og som har størst vekt på industrielle råvarer, falt sterkest — med 14 prosent fra 1956 til 1958. I årene 1958—1961 endret Reuter's indeks seg lite, men begynte så å stige igjen fra høsten 1962. Fra oktober 1962 til november 1963 steg Reuter's indeks med hele 19 prosent. Nedgangen i Moody's amerikanske indeks fra 1956 var for de to følgende år ikke så sterk som for Reuter's indeks, men til gjengjeld fortsatte nedgangen her helt til slutten av 1960. Etter en mindre stigning fra 4. kvartal 1960 til 3. kvartal 1961 har Moody's indeks senere bare vist relativt små endringer.

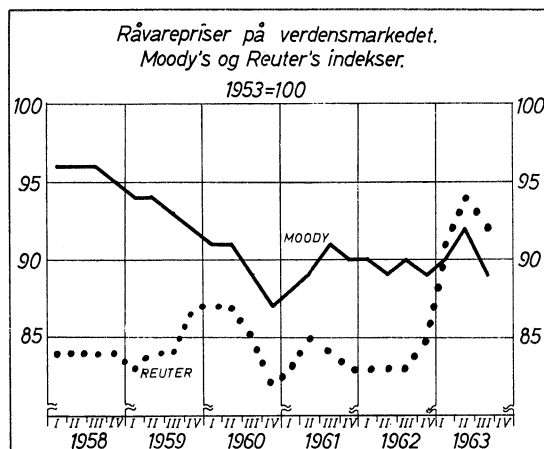

Fig. 2.

Prisstigningen for råvarer i 1963 var langt fra generell; betydelige prisfall ble f. eks. notert for gummi, jute og hamp, mens bomullsprisene holdt seg uendret. På den annen side var oppgangen for enkelte matvarer, særlig sukker, så sterk at totalindeksen ble trukket vesentlig oppover; ved utgangen av oktober 1963 hadde sukkerprisene steget til et nivå som var om lag 150 prosent høyere enn i begynnelsen av året. Hveteprisene økte med mer enn 40 prosent, først og fremst som følge av et dårlig produksjonsår i Sovjet-Samveldet og Øst-Europa. Også kaffe- og kakaoprisene steg betydelig i 1963, for kaffens vedkommende under påvirkning av den internasjonale kaffeavtale. Videre har prisene steget be-

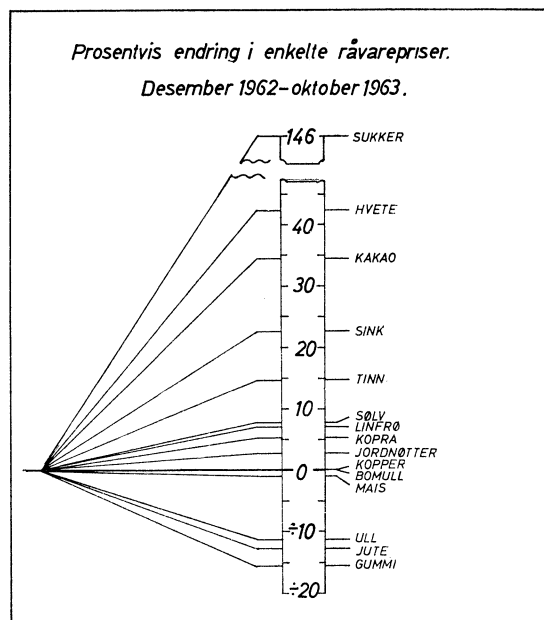

Fig. 3.

tydelig for en rekke metaller, bl.a. for sink og tinn. For de fleste industrielle råvarer av vesentlig betydning for norsk eksport, har det imidlertid ikke vært særlig store prisendringer, bortsett fra fettråstoffer, som i de siste måneder har gått betydelig opp i pris.

Den prisstigning som har funnet sted i 1963, gir neppe grunnlag for å trekke noen avgjørende slutninger om den sannsynlige utvikling av råvareprisene på noe lengre sikt. Produksjonskapasiteten i de ekstraktive næringer er fremdeles under sterk utbygging, og naturråstoffene møter sterk konkurranse fra syntetiske produkter. En må også ta i betraktning at prisene på råvarer i 1963 i høy grad har vært drevet opp av tilfeldige, om enn kraftige impulser, som trolig bare vil virke i et relativt begrenset tidsrom. Dette gjelder spesielt prisstigningen på sukker og hvete. For øvrig representerer Sambandsstatenes meget store beredskapslagre for strategiske råvarer fremdeles et betydelig usikkerhetsmoment.

Varebytte og betalingsforhold.

Verdenshandelen.

Verdenshandelen økte sterkt i 1959 og 1960, men i de følgende år har veksten avtatt betydelig. Mens volumet av verdenshandelen økte med henholdsvis 7 og 10 prosent i 1959 og 1960, var økingen i hvert av årene 1961 og 1962 rundt 5 prosent.

Utviklingslandenes eksport til industrilandene har i perioden 1950—1962 sett under ett, økt om lag like sterkt som industrilandenes industriproduksjon. Til tross for denne sterke vekst falt utviklingslandenes andel av verdenseksporten fra 21 prosent i 1950—1952,

til 19 prosent i 1960—1962. I 1962 økte imidlertid eksporten fra utviklingslandene til industrilandene hurtigere enn verdenseksporten. Nedgangen i utviklingslandenes andel av verdenseksporten må ses i sammenheng med den sterke vekst i industrilandenes innbyrdes handel.

Som følge av en betydelig forverring av utviklingslandenes bytteforhold økte importen til utviklingslandene atskillig svakere enn utviklingslandenes eksport til industrilandene. Likevel var ikke importveksten så mye svakere enn eksportveksten som forverringen i bytteforholdet skulle tilsi; en økende andel av utviklingslandenes import finansieres ved gaver og kreditter. I de aller siste årene har Østblokkens eksport til utviklingslandene økt særlig sterkt; dens andel av utviklingslandenes import steg fra 4,4 prosent i 1960 til 7,2 prosent i 1962.

I verdi økte verdenshandelen med 5 ½ prosent i 1962, mot 4 ½ prosent året før. Det var i første rekke den sterke oppgang i verdien av utviklingslandenes eksport til industrilandene som bidrog til den hurtigere vekst i verdien av verdenshandelen totalt fra 1961 til 1962; mens verdien av utviklingslandenes eksport til industrilandene ikke endret seg vesentlig i 1961, økte den med vel 5 prosent i 1962. Men også samhandelen mellom de industrialiserte land bidrog betydelig til den sterkere vekst i verdenshandelen i 1962. Riktignok steg verdien av samhandelen mellom disse land bare litt sterkere i 1962 enn året før (henholdsvis + 7,1 og + 6,8 prosent), men denne handelen utgjør om lag 50 prosent av den samlede verdenshandel. Handelen mellom utviklingslandene innbyrdes viste betydelig sterkere vekst (+ 3,5 prosent) i 1962 enn

Tabell 1. Verdenshandelen. Volumindekser for eksport. 1953 = 100.

	1958	1959	1960	1961	1962	Prosentvis endring fra samme periode året før		
						1962	1. kvartal 1963	2. kvartal 1963
Verden i alt	128	137	151	159	168	5,0	3,2	7,6
Industriland	132	141	158	166	174	4,8	2,4	8,2
Vest-Europa	143	159	177	187	197	5,3	1,5	8,7
Nord-Amerika ..	109	108	121	123	127	3,3	0,9	5,6
Råvareland	120	129	136	142	159	7,8	7,3	7,2
Oversjøisk sterlingområde	123	133	138	148	157	6,1	5,6	9,4

Kilde: Monthly Bulletin of Statistics, United Nations.

i 1961 (+ 0,5 prosent), men dette betydde lite for den totale verdenshandel. På den annen side gikk veksten i Østblokkens eksport til utviklingslandene ned (+ 22 prosent i 1962, mot + 39 prosent i 1961). Industrilandenes eksport til utviklingslandene gikk ned med 2 prosent i 1962, sammenliknet med en like stor oppgang i 1961.

Foreløpige tall tyder på at volumet av verdenshandelen i første halvår 1963 var om lag 5 prosent større enn i samme periode året før. Veksten var atskillig sterkere i 2. enn i 1. kvartal. For Vest-Europa var vekstratene for eksportvolumet $1\frac{1}{2}$ og rundt 9 prosent i henholdsvis 1. og 2. kvartal 1963, mens de tilsvarende vekstrater for importvolumet var 3 og 13 prosent. I Nord-Amerika økte eksporten med 1 prosent i 1. kvartal og $5\frac{1}{2}$ prosent i 2. kvartal, mens importen gikk ned med 2 prosent i 1. kvartal og steg med 4 prosent i 2. kvartal. Denne utvikling må ses i sammenheng med konjunkturoppsvinget i Vest-Europa og Sambandsstatene i 1963.

Vest-Europas utenrikshandel.

Importvolumet i Vest-Europa (intern vesteuropeisk samhandel medregnet) har i de siste 3—4 år økt betydelig sterkere enn industriproduksjonen; i årene 1960, 1961 og 1962 økte importen med henholdsvis 17, 7 og 10 prosent, mens vekstratene for industriproduksjonen var 10, 5 og 5 prosent. Importøkningen var litt sterkere i annet halvår 1962 enn i første. I første halvår 1963 var volumet av vareimporten 8,5 prosent høyere enn i første halvår året før. Fra 4. kvartal 1962 til 2. kvartal 1963 økte verdien av vareimporten etter sesongjusterte oppgaver med 8 prosent.

Importutviklingen var i 1962 og første halvår 1963 i store trekk parallell i CEE og EFTA, men vekstratene var som i tidligere år stort sett høyere for CEE-landene enn for EFTA-landene. For begge grupper var veksten forholdsvis svak i 2. kvartal 1962, men den tok seg opp igjen i 3. kvartal. I de to følgende kvartaler avtok veksten i CEE-landene, og EFTA-landenes import viste direkte nedgang i begge kvartaler. I 2. kvartal 1963 fant det imidlertid sted en uvanlig kraftig importstigning (+ 7 prosent for CEE-landene og + 8 prosent for EFTA-landene). Importutviklingen i første halvår 1963 har trolig i sterk grad vært preget av virkningene av det uvanlig kalde vinterværet i 1. kvartal og konjunkturoppsvinget i Vest-Europa og Sambandsstatene utover våren og sommeren.

I 1961 var det praktisk talt bare høyere maskinimport som bidrog til veksten i den samlede import. I 1962 spente importveksten

i Vest-Europa over et større varespektrum enn året før, men den var likevel i sterk grad konsentrert om industrielle ferdigvarer. Særlig for maskiner, biler, instrumenter og klær var økingen i importverdien markert. Men også matvareimporten økte betydelig i 1962; veksten var her sterkere for import fra tredje-land enn for den interne samhandelsimporten. Prosentvis særlig sterk var økingen i matvareimporten (særlig fiskehermetikk) fra Japan (+ 47 prosent). Høyere matvareimport fra Nord-Amerika (+ 15 prosent) gjaldt i første rekke korn og fôrstoffer.

I første halvår 1963 fortsatte Vest-Europas import fra Japan å øke sterkt (+ 25 prosent fra første halvår 1962). Importen fra Kina tok seg noe opp igjen (+ 8 prosent) etter en langvarig nedgang. Ellers var det fremdeles betydelig vekst (+ 10 prosent) i den vesteuropeiske samhandelsimporten, og også importen fra Nord-Amerika og fra utviklingslandene økte i om lag samme tempo som i 1962 (henholdsvis + 5 og + 7 prosent).

Volumet av Vest-Europas samlede eksport økte med hele 13 prosent fra 1959 til 1960, men i de to følgende år var eksportveksten langt svakere (+ 6 prosent i 1961 og + 5 prosent i 1962). Sammenliknet med tilsvarende perioder året før var stigningen i eksportvolumet i 1962 en del svakere i annet halvår enn i første — et nytt uttrykk for de stagnasjonstendenser som gjorde seg gjeldende i Vest-Europa og Sambandsstatene fra sommeren 1962. Etter sesongjusterte oppgaver gikk eksportverdien litt ned fra 4. kvartal 1962 til 1. kvartal 1963, men økte med 9 prosent i det etterfølgende kvartal. Nedgangen i 1. kvartal og den kraftige oppgang i 2. kvartal må, slik som de tilsvarende bevegelser i importverdien, ses i sammenheng med værforholdene vinteren 1963 og det alminnelige konjunkturoppsving i Vest-Europa og Sambandsstatene utover våren og sommeren.

Eksporten utviklet seg ikke helt parallelt i 1962—63 i de to vesteuropeiske preferanseområder. For CEE-landene økte eksportverdien etter sesongjusterte oppgaver betydelig i 1. kvartal 1962 (+ 4 prosent), mens det for EFTA's vedkommende var stagnasjon. I 2. kvartal stagnerte eksporten fra Fellesmarkedet, mens Frihandelsforbundet økte sin eksport med 2—3 prosent. I 3. kvartal viste CEE-eksporten moderat framgang, mens EFTA-eksporten gikk noe ned. Fra og med 4. kvartal har utviklingen i de to landgrupper vært noe mer parallell; i dette kvartal var det moderat eksportframgang både i EFTA og CEE. Eksporten fra CEE stagnerte i 1. kvartal 1963, men EFTA-eksporten økte moderat. I 2. kvartal var det en uvanlig sterk eksportframgang

Tabell 2. Verdien av varebyttet i Vest-Europa. Mill. dollar. Gjennomsnittstall pr. måned.

	1960	1961	1962	Prosentvis endring fra samme periode året før		
				1962	1. kvartal 1963	2. kvartal 1963
Vest-Europa:						
Eksport	4 167	4 475	4 718	5,4	2,5	9,3
Av dette til Nord-Amerika	420	414	445	7,5	— 5,2	3,0
—>— tredje land	1 451	1 466	1 407	— 4,0	— 1,2	3,6
Import	4 609	4 902	5 339	8,9	3,8	13,4
Av dette fra Nord-Amerika	714	720	756	5,0	— 1,5	13,2
—>— tredje land	1 583	1 594	1 703	6,8	4,2	9,4
CEE-land:						
Eksport	2 477	2 695	2 854	5,9	1,3	11,3
Import	2 468	2 680	2 976	11,1	5,1	15,0
Av dette fra CEE-land	845	975	1 116	14,5	6,7	21,1
—>— EFTA-land	376	411	459	11,7	5,4	16,3
EFTA-land:						
Eksport	1 544	1 625	1 702	4,7	5,0	6,6
Import	1 923	1 962	2 050	4,5	0,9	9,2
Av dette fra CEE-land	547	596	635	6,5	0,3	8,6
—>— EFTA-land	311	338	362	7,1	5,3	12,4

Kilde: OECD, Foreign Trade.

for begge grupper (+ 9 prosent for CEE og + 6 prosent for EFTA). Eksportverdien økte etter sesongjusterte oppgaver om lag like sterkt fra annet halvår 1962 til første halvår 1963 for begge gruppene. Den relative bedring for EFTA i første halvår 1963 skyldes i første rekke sterk britisk eksportframgang.

Den svakere veksten i Vest-Europas eksport enn i importen i 1962 kan i stor utstrekning føres tilbake til lavere eksport til Japan og utviklingslandene. For eksporten til utviklingslandene var nedgangen særlig sterk for matvarer og for bearbeidde industriprodukter. På den annen side økte utførselen til Nord-Amerika med 8 prosent, og eksporten til Øst-Europa steg like sterkt (+ 10 prosent) som eksporten innenfor den vesteuropeiske samhandel. Særlig var stigningen i maskineksporten til Øst-Europa sterk (+ 19 prosent), men Øst-Europa er fremdeles en relativt liten avtaker av Vest-Europas eksport. I første halvår 1963 gikk eksporten til Nord-Amerika litt ned (— 1 prosent) i forhold til samme periode året før, og veksten i eksporten til Øst-Europa var betydelig svakere. Eksporten til Japan og Kina tok

seg derimot noe opp igjen. Utførselen til utviklingslandene fortsatte å falle, men i svakere tempo.

Samhandelen mellom de vesteuropeiske land har gjennom etterkrigstiden spilt en stadig større rolle for Vest-Europas totale handel; samhandelens andel økte fra om lag 35 prosent i 1948 til nesten 60 prosent i 1962. Etableringen av de to preferanseområdene i Vest-Europa, CEE og EFTA, medførte ingen vesentlige geografiske forskyvninger for veksten i samhandelen; i mer enn 10 år har handelen innbyrdes mellom de nåværende medlemsland i Det europeiske fellesmarked økt betydelig sterkere enn samhandelen mellom de øvrige vesteuropeiske land, i første rekke fordi de nåværende CEE-landene både før og etter dannelsen av Fellesmarkedet gjennomgående hadde den sterkeste økonomiske vekst.

Valuta- og betalingsforhold.

Gull- og valutaeservene i Vest-Europa økte også i 1962, med om lag $\frac{3}{4}$ milliard dollar. Veksten i valutabeholdningene har imidlertid

blitt stadig svakere i de siste årene; i 1960 steg de med 4,4 milliarder dollar og i 1961 med 2,4 milliarder dollar.

Den svakere vekst i valutabeholdningene må ses i sammenheng med utviklingen av Vest-Europas handel med resten av verden. I 1950-årene økte import- og eksportvolumet omtrent like raskt, men fra 1959 holdt veksten i eksporten seg omtrent uendret, mens importveksten økte. Driftsoverskottet på Vest-Europas betalingsbalanse overfor resten av verden har derfor falt betydelig de siste årene. I Sambandsstatene ble valutabeholdningene redusert med nærmere 1 milliard dollar i 1962, dvs. en like stor nedgang som i 1961. I 1960 ble Sambandsstatenes reserver redusert med 1,7 milliarder dollar. (Problemene i forbindelse med utviklingen av Sambandsstatenes betalingsbalanse er behandlet under landavsnittet om Sambandsstatene, se nedenfor.)

Mens henholdsvis tre fjerdeparter og halvparten av veksten i Vest-Europas valutabeholdninger falt på CEE-landene i 1960 og 1961, var CEE's andel i 1962 hele 80 prosent, først og fremst som følge av reduksjon av Storbritannias beholdninger. Nedgangen i de britiske valutareserver har sammenheng med tilbakebetalingen av det lån på 535 mill. pund som Storbritannia tok opp i Det internasjonale Pengefond høsten 1961 for å motvirke en for sterk reduksjon av reservene. Vest-Tysklands reserver gikk noe ned også i 1962, men nedgangen var betydelig mindre enn driftsunderskottet på betalingsbalansen. I Frankrike økte reservene betydelig også i 1962, særlig som følge av fortsatt overskott på driftsbalansen.

I 1963 så det ut til at tendensen igjen gikk mot en noe sterkere øking i Vest-Europas gull- og valutabeholdninger, trolig som følge av sterkere nettokapitalinnstrømming; underskottet på Vest-Europas varebalanse med resten av verden økte kraftig også i de tre første kvartaler i 1963. I samme tidsrom steg valutabeholdningene med rundt 1,5 milliarder dollar. Over 90 prosent av beløpet falt på CEE-landene. Vest-Tysklands reserver viste på ny en betydelig stigning ($\frac{1}{2}$ milliard dollar), utelukkende som følge av økt innstrømming av både lang- og kortsiktig utenlandsk kapital; driftsunderskottet på betalingsbalansen fortsatte å stige. I Frankrike fant det sted en enda større oppgang i valutareservene. Italias beholdninger fortsatte å synke ganske svakt. Storbritannias beholdninger fortsatte også å synke, men nedgangen var liten inntil september 1963.

Gull- og valutareservene i utviklingslandene falt betydelig også i 1962, men ikke fullt så sterkt som året før. I første halvår 1963 økte reservene; vareinnførselsoverskottet overfor

resten av verden gikk ned i 1962, og i første halvår 1963 var det et lite overskott på varebalansen.

Den økonomiske utvikling i Vest-Europa.

I løpet av de siste årene fram til 1963 ble konjunkturoppsvinget i Vest-Europa atskillig svekket. Veksten i den samlede produksjon falt fra 6 prosent i 1960 til rundt 4,5 prosent i 1961 og vel 3 prosent i 1962. For 1963 kan veksten i Vest-Europas totale bruttonasjonalprodukt anslås til $3\frac{1}{2}$ —4 prosent.

Stagnasjonstendensene i 1962 var særlig utpreget i Storbritannia, der veksten i bruttonasjonalproduktet falt fra nærmere 3 prosent i 1961 til 0 i 1962. Også Vest-Tyskland og Italia hadde svakere produksjonsvekst i 1962, men veksten var fremdeles betydelig for Vest-Tyskland (+ 4 prosent) og høy for Italia (+ 6 prosent). Frankrike var det eneste av de store industriland som hadde høyere vekst i 1962 enn i 1961, men også i Belgia, Danmark og Nederland steg produksjonen noe sterkere enn året før. I Norge og Sverige var derimot produksjonsveksten betydelig svakere enn i 1961. Det svakere veksttempo i 1962 skyldtes i første rekke svekket investeringsetterspørsel.

På ettermøtet og våren 1963 satte et nytt produksjonsoppsving inn i Vest-Europa. Produksjonsveksten har senere vært betydelig i de aller fleste land, men særlig markert i Storbritannia. Både i Storbritannia og i Vest-Tyskland har utenlandsetterspørselen vært den viktigste drivkraft bak oppsvinget, men i Storbritannia har etter hvert også den innenlandske konsum- og investeringsetterspørsel utviklet seg til en betydelig ekspansiv faktor. I Vest-Tyskland har økt offentlige forbruk sammen med stigningen i eksporten vært avgjørende for produksjonsframgangen. I Frankrike, der lønnsstigningen har vært særlig sterk, er det i første rekke veksten i det private forbruk som har ført til økende produksjon.

Veksten i Vest-Europas industriproduksjon ble etter hvert temmelig svak utover sommeren 1962 (se foran). I Nederland gikk produksjonen ned, og i Italia var det stagnasjon, mens det i Storbritannia og Sverige var en svak vekst. I Vest-Tyskland og Frankrike fortsatte oppgangen. Mot slutten av året tok produksjonsveksten seg noe opp igjen for Vest-Europa under ett, til tross for en betydelig nedgang i Storbritannias industriproduksjon. Oppstillingen nedenfor viser prosentvis endring fra foregående kvartal i den sesongkorrigerte indeks OECD beregner for industriproduksjonen i de europeiske medlemsland:

1962: 1. kvartal	0,6	prosent
2. »	1,8	»
3. »	0,6	»
4. »	1,2	»
1963: 1. »	-1,2	»
2. »	4,1	»
3. »	0	»

Oppgangen ble omkring årsskiftet 1962—63 avbrutt av uvanlig ugunstige værforhold. Produksjonen ble derfor lavere i 1. kvartal 1963 enn i det foregående kvartal. Blant de større industrinasjoner i Vest-Europa var det bare i Italia industriproduksjonen fortsatte å stige i raskt tempo. I Storbritannia lå industriproduksjonen på om lag samme nivå i 1. kvartal 1963 som i det foregående kvartal, mens den i Frankrike og Tyskland viste betydelig nedgang. Dette førte til en desto sterkere produksjonsvekst (+ 4 prosent) i Vest-Europas industriproduksjon i 2. kvartal, da det unormale vinterværet slapp taket og oppgangstendensene fikk friere slag. Både i Storbritannia og Vest-Tyskland var produksjonsøkingen omtrent like sterk som i Vest-Europa under ett, men Frankrikes og Italias industriproduksjon økte enda noe sterkere.

Fra sommermånedene 1963 ble produksjonsveksten i Vest-Europa noe svakere. I Storbritannia var produksjonsveksten fra 2. til 3. kvartal omtrent like sterk som i det foregående kvartal, men produksjonen stagnerte i løpet av 3. kvartal. I Vest-Tyskland var det ingen produksjonsvekst fra 2. til 3. kvartal, men i Frankrike fortsatte produksjonen å øke, selv om veksten var meget svakere enn i 2.

kvartal. I Italia stagnerte produksjonen allerede i løpet av 2. kvartal og tok til å falle fra og med juni; fra mai til august gikk industriproduksjonen i Italia (sesongjustert) ned med 7 prosent. En sammenlikning mellom stigningstakten i Vest-Europas industriproduksjon i 2. og 3. kvartal gir neppe et helt godt bilde av utviklingen i konjunkturtrendensene i denne perioden; hvis værforholdene i 1. kvartal hadde vært normale, ville veksten i 2. kvartal utvilsomt vært mindre, og det ville igjen ha gitt mindre forskjell i veksttempoet i 2. og 3. kvartal.

Som i 1961 falt storparten av produksjonsveksten i Vest-Europa i 1962 på CEE-landene. Mens den vesteuropeiske industriproduksjon under ett økte med nesten 5 prosent, steg CEE-landenes og EFTA-landenes produksjon med henholdsvis vel 6½ prosent og 1½ prosent. Den ulike utvikling for de to landgrupper skyldtes på den ene side den meget svake vekst i Storbritannia og på den annen side den betydelige framgang i Vest-Tyskland og Frankrike. For 1963 derimot tyder sesongjusterte tall på en noe sterkere vekst for EFTA-landene enn for CEE-landene, særlig som følge av den kraftige produksjonsvekst i Storbritannia.

Storbritannia har i de siste ti år merket seg ut blant de vesteuropeiske industriland med en gjennomgående svak produksjonsvekst og et forholdsvis lavt investeringsnivå. Karakteristisk for utviklingen har vært at perioder med rask vekst etter kort tid har vært avløst av ny stagnasjon eller endog produksjonssvikt. Disse stagnasjonsperioder har i regelen vært framkalt av bremsetiltak fra myndighetenes side, nødvendiggjort ved at enhver oppgang etter kort tid har skapt press-tendenser enten i utenriksøkonomien eller på arbeidsmarkedet — i blant begge steder. På vel 10 år har Storbritannia opplevd ikke mindre enn seks betalingsbalansekriser som har krevd mottiltak (i 1951, 1955, 1956, 1957 og 1961), trass i at den utenriksøkonomiske stilling for landet ikke kan sies å ha forverret seg hvis hele perioden ses under ett. Denne «stopp-gå-politikk» — for å bruke et britisk uttrykk — har ikke skapt noe gunstig klima for økonomisk vekst.

Utviklingen kan neppe forklares bare som en følge av en uheldig konjunkturpolitikk. Det kan være strukturelle egenskaper ved den britiske økonomi som gjør det særlig vanskelig å opprettholde en jamn og sterk vekst i dette land. En slik faktor er pundets stilling som internasjonalt betalingsmiddel, idet det tvinger britiske myndigheter til å

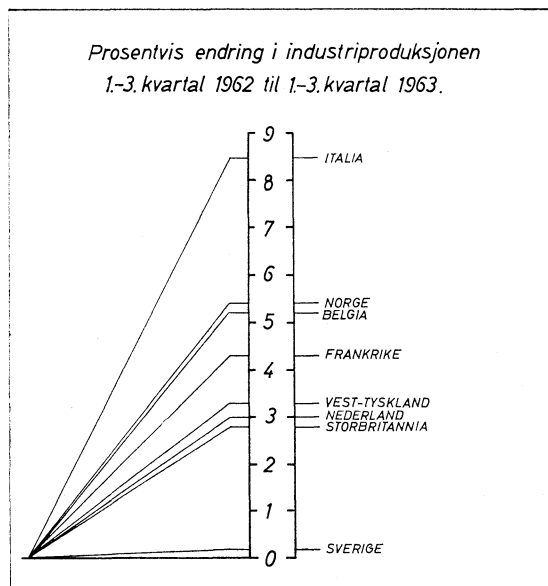

Fig 4.

være på vakt overfor alle utviklingstendenser som kan true betalingsbalansen. Det er også antakelig riktig — som det blir lagt stor vekt på i britisk diskusjon — at det engelske lønns- og kostnadsnivå har tendens til å stige særlig raskt så snart aktiviteten nærmer seg et høyt nivå. I hvert fall er det et faktum at Storbritannias internasjonale konkurransevne i store deler av perioden har vært svak. Endelig er det trolig at importinnholdet i britisk eksport er relativt høyt; av landets totale vareksport er 80—90 prosent industrielle ferdigvarer som i stor utstrekning framstilles av importerte råvarer og halvfabrikata. En produksjonsoppgang med eksportøkning som viktig drivkraft vil derfor relativt raskt føre til stigende import, en tendens som lagervariasjoner hos produsentene ofte forsterker. Alt dette er forhold som kan forklare at tidligere oppganger raskt har ført til pressproblemer som myndighetene — med de virkemidler de har rådd over — har ansett det for nødvendig å møte med aktivitetsbremsende tiltak.

Storbritannia har nå for første gang stilt opp en kvantitativt definert målsetting for produksjonsveksten i årene framover — 4 prosent pr. år i femårsperioden 1961—1966. Gjennomføringen av dette program vil trolig måtte forutsette bruk av mer varierte og selektive virkemidler enn hittil. Meget tyder på at de britiske myndigheter nå er i ferd med å foreta en viss omlegging av sin økonomiske politikk i denne retning. Bl. a. har myndighetene i den senere tid ført en stadig mer aktiv arbeidsmarkeds- og regionalpolitikk. Det ble i 1963 satt i verk en rekke nye tiltak på disse områder, bl. a. med sikte på å øke arbeidskraftens mobilitet, og dermed mot-

virke tendensene til dannelse av tidlige «flaskehals» i viktige industrigrener. Videre ble det opprettet et selvstendig nasjonalt planleggingsråd («NEDDY» — National Economic Development Council) med representanter bl. a. for statsadministrasjonen, det private næringsliv og lønnstakernes organisasjoner. Rådet skal ha til oppgave å samordne det private næringslivs og den offentlige sektors planleggingsarbeid og å undersøke de økonomiske vilkår for en hurtigere vekst. Endelig har det vært gjort forsøk på å få lønns- og prisutviklingen bedre under kontroll for på den måten på lengre sikt å styrke konkurransevnen til det britiske næringsliv. Det ble i 1962 opprettet et spesielt rådgivende organ for inntektspolitiske spørsmål — («NICKY» — The National Incomes Commission). Fagforeningene har imidlertid hittil ikke villet delta i Den nasjonale inntektskommisjon, og dette har begrenset dens effektivitet betydelig.

Storbritannia befinner seg nå i en ny ekspansjonsperiode. Produksjonen begynte å stige allerede vinteren 1963, men det var i 1. og 2. kvartal vanskelig å skille ut det rent konjunktuelle element i ekspansjonen. Oppgangen i vårmånedene i fjor var utvilsomt sterkt preget av overgangen fra uvanlig ugunstig vintervær til mer normale værforhold. Den kraftigste stimulans til vekst i første kvartal kom fra den utenlandske etterterselen. Utover våren og sommeren 1963 tok også konsum- og investeringsetterspørselen seg opp. Særlig investeringene i fast kapital gikk sterkt opp, og lagerutviklingen er trolig også i ferd med å bli en selvstendig ekspansiv faktor.

Oppgangen i fjor betegnet slutten på en stagnasjonsperiode som hadde vart i om lag

Tabell 3. Nasjonalproduktet i Storbritannia etter anvendelse. 1958-priser.

	1962 Mill. £	Prosentvis endring fra foregående periode ¹						
		1962	1962				1963	
			1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.
Privat konsum.....	17 051	1,4	—	1,2	0,4	1,0	— 0,9	2,5
Offentlig konsum.....	4 121	2,3	— 0,2	2,1	— 0,5	— 0,8	0,6	2,2
Investering i fast kapital	4 380	} — 6,4	} — 4,4	4,5	} — 0,3	} — 6,6	} — 10,7	21,3
Lageropplegg	96							
Eksport	5 253	0,4	— 1,1	4,4	— 1,2	— 0,2	2,1	2,5
— Import.....	5 587	1,4	0,7	2,4	2,9	— 0,4	— 1,7	3,8
Bruttonasjonalprodukt	25 314	— 0,1	— 1,2	2,3	— 0,7	— 0,4	— 1,5	5,0

Kilde: Economic Trends.

¹ Beregnet på grunnlag av sesongjusterte oppgaver.

to år. Fra 1960 til 1961 økte bruttonasjonalproduktet i volum med vel 2 prosent. En kort oppgangsperiode i første halvår 1961 ble etter sesongjusterte oppgaver fulgt av stagnasjon utover sommeren. Fra tredje til fjerde kvartal 1961 ble det registrert direkte produksjonsnedgang, og et bunnpunkt ble nådd tidlig i 1962. En kraftig stigning fant sted fra 1. til 2. kvartal, men i de to etterfølgende kvartaler falt bruttonasjonalproduktet på nytt. For 1962 under ett lå totalproduksjonen omtrent på samme nivå som året før. Først i vårmånedene 1963 tok produksjonen til å stige igjen, og oppgangen fortsatte utover sommeren og høsten. Fra 4. kvartal 1962 til 2. kvartal 1963 økte bruttonasjonalproduktet med 3 ½ prosent, og for hele 1963 kan bruttonasjonalproduktet i volum ha vært nærmere 3 prosent større enn året før.

Produksjonstallene for industrien viser i hovedtrekkene en liknende utvikling. Fra 1960 til 1961 var det en ganske svak øking i industriproduksjonen. I løpet av første halvår 1962 steg indeksen etter sesongjusterte oppgaver med vel 3,5 prosent men fra september satte en nedgang inn, og det laveste nivå i hele treårsperioden ble registrert i januar 1963. I februar tok produksjonen til å stige igjen, og oppgangen fortsatte i vekslende, men stort sett høyt tempo utover sommeren og høsten. Mellom januar og oktober steg industriproduksjonen etter sesongjusterte oppgaver med 15 prosent, men månedsgjennomsnittet for august—oktober (de siste tre måneder det forelå tall for da dette ble skrevet) var likevel ikke mer enn 4,5 prosent høyere enn ett år tidligere.

Praktisk talt alle viktigere industrigrener har bidratt til den betydelige øking i industriproduksjonen siden vinteren 1963. For verkstedindustrien var veksten relativt svak i vårmånedene, men den tok seg godt opp i løpet av sommeren. Produksjonen i bilindustrien viste særlig sterk oppgang. Det var også sterk vekst i industrigrener som er direkte avhengig av aktiviteten i bygge- og anleggsvirksomheten, bl. a. mursteins- og sementindustrien og trevare- og møbelindustrien. Produksjonen i bygge- og anleggsvirksomheten økte etter sesongjusterte oppgaver sterkt fra 1. til 2. kvartal 1963, (+ 22 prosent) særlig som følge av de ekstraordinære værforhold i 1. kvartal. I 2. kvartal lå produksjonen i denne sektor omtrent på samme nivå som i 2. og 3. kvartal 1962. Boligbyggingen ble på grunn av det kalde vinterværet sterkt redusert i 1. kvartal 1963, enda ordretilgangen var stigende; i siste halvår 1963 var det derimot trolig kapasiteten mer enn etterspørselen som begrenset boligproduksjonen.

Den samlede sysselsetting var så sent som sommeren 1963 fremdeles noe lavere enn ett år tidligere. Oppgavene over arbeidsledigheten kan imidlertid tyde på at det i løpet av 1963 fant sted en viss tilstramning av etterspørselen etter arbeidskraft i forhold til tilbudet. Arbeidsledighetsprosenten, som i hele 1962 og i de første fem måneder av 1963 lå til dels betydelig høyere enn ett år tidligere, sank i løpet av sommeren ned til nivået året før. Ved utgangen av november var tallet på ledige om lag 474 000 eller 2,0 prosent av den samlede arbeidsstyrke mot 2,4 prosent i november 1962. Sesongjusterte oppgaver viste at arbeidsledigheten hadde en synkende tendens mot slutten av 1963.

Fra sommeren 1960 fram til midten av 1961 hadde Storbritannia en høy kapasitetsutnyttning, og de viktigste årsaker til den svake vekst i produksjon og sysselsetting lå på tilbudssiden. Etter at den økonomiske politikken ble strammet til sommeren 1961, var det derimot svikt i etterspørselen som satte grenser for produksjonsveksten. De restriktive finans- og kredittpolitiske tiltak som ble gjennomført, var i hovedsak av generell karakter og påvirket derfor hele den økonomiske aktivitet, selv om formålet var å redusere betalingsunderskottet overfor utlandet. I løpet av 1962 og første halvår 1963 ble den økonomiske politikken lagt om på nytt, og nå i moderat ekspansiv retning. Diskontoen, som allerede var senket to ganger høsten 1961, ble satt ned i tre trinn våren 1962. Bankenes tvungne innskottsreserver ble i juni 1962 redusert fra 3 til 2 prosent av de samlede innskott og videre fra 2 til 1 prosent i oktober. Samtidig ble alle kvalitative restriksjoner på bankenes ulån opphevet. I november 1962 ble deler av publikums «riksinnskott» — dvs. sperrede innskott som skriver seg fra de første etterkrigsår — friggitt, avgiftene på motor kjøretøyer satt ned, og det ble gitt lettelser i næringslivets avskrivningsregler. I desember 1962 ble resten av bankenes tvungne innskottsreserver friggitt. I januar 1963 ble diskontoen senket ytterligere ned til 4 prosent. Omsetningsskatten ble betydelig redusert, først i november 1962 og på nytt i januar 1963. Våren 1963 ble en rekke trygdeytelser forhøyd. En viss skattereduksjon ble gjennomført med virkning fra og med juli. I statsbudsjettet for finansåret 1963—64 er det regnet med en utgiftsøkning fra forrige budsjettår på om lag 9 prosent, sammenliknet med en beregnet inntektsøkning på litt over 6 prosent.

Alt i alt er det således et vidt spektrum av ekspansive tiltak som er gjennomført. Det er liten tvil om at de har bidratt til den sterke

produksjonsframgangen siden vinteren 1963, selv om det er like utvilsomt at stigende utenlandsetterspørsel hele tiden også har betydd en kraftig stimulans til veksten.

I første halvår 1963 kunne om lag tredjeparten av produksjonsveksten tilskrives økt privat forbruk. Fra 1. til 2. kvartal 1963 steg forbruksvolumet 2,5 prosent etter sesongjusterte oppgaver. Høyere produksjon, sysselsetting og eksport må ha slått ut i en betydelig stigning i forbrukernes disponible inntekter. Dessuten har skattelettelsen som tok til å gjelde fra og med juli, påvirket utviklingen av de disponible inntekter. Etter foreløpige britiske anslag kan disse ha økt med om lag 4 prosent i løpet av 1963. Detaljprisene økte til sammenlikning med 2 prosent fra 4. kvartal 1962 til 2. kvartal 1963, men falt igjen med 0,7 prosent fra 2. til 3. kvartal. Realinntektsøkningen har derfor trolig vært atskillig sterkere i annet enn i første halvår 1963. Men det private forbruk steg neppe like hurtig som realinntekten; det er grunn til å anta at den oppsparte andel av inntektene økte bl.a. fordi den falt kraftig i 1962 og trolig også i 1. kvartal 1963. Utviklingen av detaljomsetningen utover sommeren og høsten tydet på sterkere konsumetterspørsel; omsetningsvolumet steg etter sesongjusterte oppgaver med 1 prosent fra 1. til 2. kvartal og med 3 prosent fra 2. til 3. kvartal.

Det offentlige forbruk økte med 2 prosent, mot budsjettet 4 prosent, fra finansåret 1961—62 til 1962—63. Trolig har økingen vært mindre enn forutsatt også i første halvår 1963.

Volumet av bruttoinvesteringene i fast realkapital begynte å synke allerede fra høsten 1961, og bunnpunktet ble ikke nådd før i 1. kvartal 1963. I det etterfølgende kvartal økte

imidlertid investeringene med vel 12 prosent til et nivå litt høyere enn i 4. kvartal 1962. For 1963 under ett regner britiske kilder med en investeringsøkning på litt over 5 prosent i forhold til året før.

Hele nedgangen i investeringene fra 3. kvartal 1961 til 1. kvartal 1963 falt på det private næringsliv, som i dette tidsrom reduserte sine investeringer til de i volum lå 20 prosent lavere enn ved periodens begynnelse. Fra 1. til 2. kvartal 1963 steg de med om lag 4 prosent, men lå da fremdeles lavere enn et halvt år tidligere. Industriens investeringer utviklet seg i samme retning som de totale private investeringer, men med noe mer markerte utslag. Særlig investeringene i verkstedindustrien og i tekstil- og skotøyindustrien falt sterkt fram til begynnelsen av 1963. Oppgangen fra 1. til 2. kvartal 1963 var praktisk talt generell, men må bedømmes på bakgrunn av at værforholdene hadde redusert investeringsvirksomheten sterkt i 1. kvartal.

Det er likevel liten tvil om at økingen i investeringene i 2. kvartal 1963 var begynnelsen til en noe sterkere investeringsaktivitet i næringslivet. Mens verkstedindustriens ordrebeholdning gjennom hele 1962 og de første fire måneder av 1963 hele tiden hadde vist lavere tall enn i tilsvarende måneder året før, ble det i mai registrert en liten øking. Utover sommeren fortsatte ordrebeholdningene å øke, og i oktober lå de 12 prosent over fjorårsnivået. Tilgangen på nye ordrer fra hjemmemarkedet til verkstedindustrien var for månedene august—oktober under ett over 20 prosent høyere enn i tilsvarende periode året før. I 1. kvartal hadde tilveksten vært 5 prosent.

Bruttoinvesteringene i boliger viste etter kalde været som rammet hele Vest-Europa.

Tabell 4. *Storbritannia. Noen økonomiske hovedtall.*

	1962				1963		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting, i alt Mill.	23,9	24,0	24,2	24,1	23,7	23,9	24,0
» industri 1 000	9 659	9 612	9 605	9 569	9 439	9 389	9 412
Arbeidsledige 1 000	452	420	443	537	799	546	479
Industriproduksjon ² 1959 = 100	108	110	110	109	107	112	115
Eksportvolum, varer »	108	114	105	113	115	118	110
Importvolum » »	114	114	113	115	114	118	119
Boliger under arbeid ¹ 1 000	305	317	328	322	328	361	386
Detaljomsättning ² 1959 = 100	110	111	113	112	113	114	117
Levekostnader »	108	110	109	109	111	112	111
Valutabeholdning ¹ Mill. £	1 233	1 226	997	1 002	1 005	969	977

Kilde: Monthly Digest of Statistics.

¹ Ved kvartalets utgang. ² Sesongjustert.

sesongjusterte oppgaver betydelig øking — over 7 prosent — fra 1. til 3. kvartal 1962, men en nesten like sterk nedgang fant sted i årets siste kvartal. I 1. kvartal 1963 var boliginvesteringene eksepsjonelt lave som følge av værforholdene, men nådde i 2. kvartal opp til et noe høyere nivå enn i tilsvarende periode året før.

Volumet av offentlige investeringer (eksklusive boliger¹) har økt uavbrutt i mange år. I løpet av 1962 var veksten relativt beskjeden, men de offentlige investeringer lå likevel 2—3 prosent høyere enn året før. I 1. kvartal 1963 gikk de noe ned, men økte igjen i 2. kvartal med om lag 6 prosent etter sesongjusterte oppgaver og lå da 2—3 prosent høyere enn gjennomsnittsnivået for 1962.

Sesongjusterte oppgaver for 2. kvartal 1963 tyder på at den reduksjon av industriens råvarelagre, som til da hadde pågått praktisk talt uavbrutt siden 3. kvartal 1961, nå har stoppet opp. I betraktning av den nåværende konjunktursituasjon må en kunne anta at industrien vil gjenoppbygge sine råvarelagre, slik at lagerutviklingen i økende utstrekning vil bli en selvstendig ekspansiv faktor. Ferdigvarelagrene viste i 2. kvartal nedgang for første gang på flere år.

Etterspørselen fra utlandet var sammen med en moderat øking i forbruksetterspørselen gjennom hele 1962 den viktigste drivkraft bak produksjonsveksten. Som nevnt kom den innenlandske etterspørsel sterkere inn i bildet i 1963, men samtidig fant det sted en sterk eksportframgang, slik at utenlands- etterspørselen også gjennom 1963 har vært en viktig ekspansjonsfremmende faktor. Vareeksporten økte betydelig i første kvartal, og etter en forbigående nedgang i april fortsatte oppgangen utover sommeren. Etter sesongjusterte oppgaver steg verdien av eksporten med 10 prosent fra januar til november 1963, og den lå i de 11 første måneder av 1963 6—7 prosent høyere enn i tilsvarende periode i 1962.

Fra våren 1962 har importverdien stort sett vært stigende, bortsett fra et markert, men forbigående fall omkring årsskiftet 1962—63. Våren og sommeren 1963 var oppgangen meget sterk. I de tre første kvartaler 1963 lå verdien av vareimporten 5—6 prosent over fjorårsnivået. Som følge av den sterkere produksjonsvekst, og trolig også en noe sterkere lagerretterspørsel, økte importen sannsynligvis litt hurtigere i annet halvår enn i første.

En betydelig del av den totale importøkning

i 1963 skyldes de uvanlige markedsforhold for sukker, som slo ut i en eksepsjonelt kraftig stigning i importverdien for denne vare. Men også den økende produksjon gjenspeiles i importutviklingen; mens importen for industrielle råvarer nærmest stagnerte i 1962 og i første halvår 1963, økte den etter sesongjusterte oppgaver med 12 prosent i 3. kvartal. Importen av halvfabrikata økte med 4 prosent i 3. kvartal, mens ferdigvareimporten steg med 1—2 prosent. Importen viste i 1963 økende tilbøyelighet til å stige sterkere enn eksporten; i 1. kvartal var importoverskottet om lag 110 millioner pund, i 2. kvartal om lag 140 millioner og i 3. kvartal rundt 160 millioner og i oktober—november om lag 180 millioner på kvartalsbasis, alt etter sesongjusterte oppgaver.

I første halvår 1963 var Storbritannias overskott på driftsregnskapet med utlandet 89 millioner pund etter sesongjusterte oppgaver, mot bare 15 millioner i foregående halvår, 59 millioner i første halvår 1962 og 32 millioner i 2. halvår 1961. Fra og med 4. kvartal 1959 til og med 2. kvartal 1961 hadde driftsbalansen vist kontinuerlig underskott. Den betydelige øking i overskottet i første halvår 1963 kan i det vesentlige føres tilbake til varebalansen; som følge av en atskillig sterkere øking av eksporten enn av importen, endret varebalansen seg fra et underskott på 50 millioner pund i annet halvår 1962 til et overskott på om lag 10 millioner i første halvår 1963. Overskottet på tjenestebalansen gikk opp fra 65 til 80 millioner pund.

I V e s t - T y s k l a n d ble i årene 1962 og 1963 pris- og kostnadsstigningen ansett som landets viktigste økonomiske problem. I 1963 har imidlertid prisstigningen vært meget moderat. Utviklingen mot større stabilitet har funnet sted uten at de tyske myndigheter har måttet foreta noen generell omlegging av den økonomiske politikk i restriktiv retning, men veksten i den innenlandske etterspørsel er likevel blitt betydelig svekket, og dette har i sterk grad bidratt til å dempe prisstigningen. Samtidig har den svakere etterspørselsøking ført til redusert produksjonsvekst. Dette var hovedproblemet i vesttysk økonomi i 1963.

Produksjonsoppgangen fortsatte både i 1962 og i 1963, men med vekslende styrke. I første halvår 1962 var veksten svak. Den tok seg kraftig opp igjen fra halvårsskiftet, og mot slutten av året var veksten om lag like sterk som i 1961. I begynnelsen av 1963 ble den økonomiske aktivitet bremsset av det uvanlig

¹ De offentlige boliginvesteringer utgjorde i perioden 1960—1962 35—40 prosent av de totale boliginvesteringer.

Likevel gir dette neppe hele forklaringen på at produksjonsoppgangen praktisk talt stoppet opp i vintermånedene. Produksjonen tok seg riktignok opp igjen i vårmånedene, men stigningstempoet var ved halvårsskiftet på langt nær så kraftig som ved utgangen av 1962.

De viktigste årsaker til den svakere produksjonsvekst er å finne på etterspørselssiden. Særlig har investeringsetterspørselen — slik som i flere andre vestlige land — vist betydelig svakere vekst i 1962 og i 1963 enn i tidligere år. I motsetning til bl. a. i Frankrike, Sambandsstatene og Storbritannia ble etter hvert også de ekspansive impulsene fra konsumetterspørselen svakere, selv om det private konsum sammen med boligbyggingen og offentlig bruk av varer og tjenester fremdeles var de viktigste drivkrefter bak produksjonsveksten. Særlig har det offentlige forbruk økt kraftig. Fra slutten av 1962 ble også eksporten en viktig ekspansiv faktor.

Men også faktorer på tilbudssiden har trolig til en viss grad begrenset veksten i den samlede produksjon; avstengningen høsten 1961 av flyktningstrømmen fra Øst-Tyskland — som i tidligere år har gitt et betydelig bidrag til sysselsettingsøkningen — dempet produksjonsveksten i enkelte sektorer, særlig i bygge- og anleggsvirksomheten.

Verdien av bruttonasjonalproduktet målt i faste priser steg i 1960, 1961 og 1962 med henholdsvis 8,5 prosent, 5,5 prosent og 4 prosent. Fra første halvår 1962 til første halvår 1963 økte produksjonen bare med 2 prosent. Produksjonsveksten i 1962 var svak i første halvår (+ 3 prosent), men tok seg opp i annet halvår (+ 5 prosent). Som følge av de eksepjonelle værforhold var volumet av den samlede vare- og tjenesteproduksjon i de tre første måneder av 1963 etter foreløpige oppgaver

bare 0,5 prosent større enn ett år tidligere. Veksten tok seg opp igjen i vårmånedene, og produksjonsvolumet lå i 2. kvartal 1963 3,5 prosent over nivået i samme kvartal året før, men første halvår 1963 ble likevel den svakeste seksmånedersperiode på flere år, i forhold til tilsvarende periode ett år tidligere.

Produksjonsøkningen var i 1962 sterkest i bygge- og anleggsvirksomheten og svakest i jord- og skogbruk og i gruveindustrien, mens veksten i annen industri, i håndverk og i de tjenesteytende næringer ble om lag som i den samlede vare- og tjenesteproduksjon. I første halvår 1963 lå produksjonen i bygge- og anleggsvirksomheten på om lag samme nivå som i første halvår 1962, mens det for resten av vare- og tjenesteproduksjonen var en moderat oppgang.

Produksjonen i industrien steg med nær 5 prosent fra 1961 til 1962. Fra desember 1962 til februar 1963 falt produksjonen kraftig — delvis på grunn av de dårlige værforhold. I mars satte en ny oppgang inn, og industriproduksjonen nådde et nytt rekordnivå i juni, om lag 3 prosent over det foregående rekordnivå i november 1962. I gjennomsnitt for hele første halvår 1963 lå imidlertid produksjonen bare ubetydelig over nivået i annet halvår 1962. Etter de oppgaver som forelå da dette ble skrevet, var produksjonsvolumet uendret fra 2. til 3. kvartal og endret seg heller ikke nevneverdig i løpet av 3. kvartal.

Opgaver for de enkelte industrigrupper viser at det i annet halvår 1962 var produksjonsoppgangen i forbruksvare- og i råvareindustrien som trakk produksjonstallene for hele industrien opp; veksten i investeringsvareindustrien var en del svakere enn i den samlede industriproduksjon. Råvareindustrien ble sterkest rammet av vinterværet i begynnelsen av 1963, men tok seg også kraftigst

Tabell 5. *Bruttonasjonalproduktet i Vest-Tyskland etter anvendelse. 1954-priser.*

	1962 Milli- arder DM	Prosentvis endring fra samme periode året før			
		1962	1. halvår 1962	2. halvår 1962	1. halvår 1963
Privat konsum	160,1	5,6	6,5	4,9	2,5
Offentlig konsum	37,3	11,0	7,3	13,9	13,6
Investering i fast kapital	65,6	} 3,7	2,0	5,5	— 2,5
Lageropplegg	4,9				
Eksport	72,6	4,5	2,9	5,9	5,7
— Import	77,6	10,5	11,3	9,8	7,5
Bruttonasjonalprodukt	262,9	4,1	3,0	5,2	2,0

Kilde: Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung.

2 — Økonomisk utsyn.

opp i løpet av 2. kvartal. Fra 2. til 3. kvartal økte produksjonen i råvareindustrien med om lag 1 prosent. Før investerings- og konsumvareindustrien var både produksjonsnedgangen i 1. kvartal og den etterfølgende oppgang i 2. kvartal svakere enn for råvareindustrien. Fra 2. til 3. kvartal var produksjonen i både investerings- og konsumvareindustrien praktisk talt uendret.

Produksjonsutviklingen har i de tre siste år variert betydelig i de ulike industrigrener. Det er særlig bilindustrien, kjemikalieindustrien, plastikk- og gummivareindustrien samt oljeindustrien som har sikret veksten i den totale industriproduksjon, mens produksjonsutviklingen bl. a. for jern og stål, skip, maskiner, elektriske apparater og utstyr og møbler har begrenset den samlede produksjonsvekst i industrien. Det er således særlig etterspørselen etter investeringsvarer og andre varige konsumvarer enn biler som har sviktet.

Den raske produksjonsveksten i Vest-Tyskland i 1950-årene var bl. a. betinget av det rikelige tilbud av arbeidskraft. Den samlede sysselsetting steg i disse årene med i gjennomsnitt 2,2 prosent pr. år. Høyt kvalifisert arbeidskraft fra Øst-Tyskland bidrog med mellom 25 og 30 prosent av sysselsettingsøkningen. Høsten 1961 ble grensen mot Øst-Tyskland lukket. Da Vest-Tyskland selv bare hadde beskjedne ressurser av ledig arbeidskraft, førte dette til at sysselsettingsveksten i 1962 og 1963 ble redusert til rundt 1 prosent. Selv om etterspørselen etter arbeidskraft — det var sommeren 1962 og 1963 5—6 ledige plasser pr. arbeidsledig — fortsatt var høy, er det likevel ikke sannsynlig at mangel på arbeidskraft var den vesentligste årsak til den svakere produksjonsvekst i 1962 og 1963. I forbindelse med en rekke rundspøringer har vesttyske bedrifter i stigende utstrekning gitt uttrykk for at det var etterspørselen, ikke forhold på produksjonssiden, som begrenset produksjonen. Resultatet av en rundspørning sommeren 1963 viste bl. a. at kapasitetsutnyttningen i industrien i 1962 var vel 4 prosent lavere enn i 1960 og i 2. kvartal 1963 vel 5 prosent lavere enn i samme periode i 1960. Dette hindrer imidlertid ikke at utviklingen på arbeidsmarkedet kan ha begrenset veksten i enkelte sektorer, spesielt i bygge- og anleggsvirksomheten, og således ha bidratt noe til å redusere den samlede produksjonsvekst.

Investeringene i fast kapital, beregnet i faste priser, økte med 5 prosent i 1962 mot hele 10 prosent i 1961 og 12 prosent i rekordåret 1960. I 1962 var veksten en del kraftigere i annet halvår enn i første. I første halvår 1963 var investeringsvolumet vel 1 prosent

mindre enn ett år tidligere. Bygge- og anleggsinvesteringene var i 1962 det mest ekspansive element i de samlede investeringer. Nedgangen i første halvår 1963 falt i sin helhet på bygge- og anleggsvirksomheten, som ble eksepsjonelt hardt rammet av det kalde vinterværet i 1. kvartal. Volumet av investeringene i bygg og i anlegg var således i annet halvår 1962 vel 8 prosent større enn i samme periode året før, men i første halvår 1963 3—4 prosent mindre enn i tilsvarende periode i 1962.

De første tegn til svakere vekst i investeringssetterspørselen ble merkbare så tidlig som høsten 1960, da tilgangen av nybestillinger til investeringsvareindustrien begynte å falle. Det var et svakt tilløp til en ny øking i ordrene i annet halvår 1961 og i første halvår 1962, men nedgangen satte inn igjen ved halvårsskiftet. Da investeringsvirksomheten i 1961 i betydelig utstrekning var basert på kontrakter inngått i tidligere år, ble imidlertid ikke investeringene nevneverdig påvirket av den svakere etterspørsel før i 1962; produksjonen av investeringsvarer i 1961 var vel 8 prosent større enn i 1960, trass i uendret tilgang av nybestillinger. I løpet av første halvår 1963 fant det sted et nytt oppsving i nybestillingene til investeringsvareindustrien.

Den stadig svakere investeringsvekst i de siste år må vurderes på bakgrunn av det uvanlig høye investeringsnivå i 1959—60. I disse år nådde investeringene (uten reparasjoner og vedlikehold) opp i nesten 27 prosent av bruttonasjonalproduktet mot 23—24 prosent i 1958. Dessuten må den sterke lønnsøkning (+ 40 prosent i timelønn i industrien siden 1958) ha påvirket fortjenestemulighetene og dermed evnen til selvfinansiering av nye investeringer — kanskje også investeringsviljen. Endelig har opphøret av flyktningstrømmen fra Øst-Tyskland redusert ekspansjonsmulighetene for konsumvareindustrien og gjort investeringer i denne industri mindre fristende.

Bidragene til den samlede investerings- etterspørsel fra lageroppbyggingen ble svakere utover i 1962, og mot slutten av året begynte lagerbeholdningene å gå ned. En kraftig lagerøking i 1. kvartal 1963 var trolig bare en refleks av leveringsvansker under kuldeperioden.

Det private konsum har i de tre siste årene vært den etterspørselsfaktor som har bidratt mest til produksjonsøkningen, men konsumveksten har hele tiden vært avtagende. Fra 1960 til 1961 økte det private forbruk med 7 prosent. I første halvår 1962 lå konsumet 6,5 prosent høyere enn i samme tidsrom året før. For annet halvår 1962 og første halvår

Tabell 6. Vest-Tyskland. Noen økonomiske hovedtall.

	1962				1963		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting, i alt ¹ Mill.	20,9	21,2	21,3	21,2	21,2	21,6	21,7
» industri ¹ 1 000	8 000	8 044	8 057	7 995	7 963	7 969	7 970
Arbeidsledige ¹ 1 000	190	88	83	219	204	103	96
Industriproduksjon ² 1959 = 100	120	122	124	125	123	128	128
Eksportvolum, varer »	121	126	124	135	123	140	140
Importvolum » »	142	143	143	155	145	157	158
Byggevolum »	84	143	137	124	56	164	150
Detaljomsättning »	111	127	119	157	116	128	124
Levekostnader »	107	109	109	108	112	112	111
Valutabeholdning ¹ Mill. DM	31 259	31 178	31 318	30 504	32 128	33 354	34 355

Kilde: Statistischer Wochendienst; OECD General Statistics.

¹ Ved kvartalets utgang. ² Sesongjustert.

1963 var de tilsvarende vekstrater henholdsvis 4,9 prosent og 2,5 prosent. Den svakere forbruksøking i 1962 skyldes trolig i første rekke en langsommere stigning i lønnsutbetalingene i industri og gruve drift.

Det private konsum og de private disponible realinntekter økte like sterkt fra 1960 til 1961 (+ 7 prosent) og fra første halvår 1961 til samme periode i 1962 (+ 6,5 prosent). Fra annet halvår 1961 til annet halvår 1962 økte konsumet med 4,8 prosent og realinntekten med 5,4 prosent. De tilsvarende tilvekstrater i første halvår 1963 var henholdsvis 2,5 og 3,4 prosent. I løpet av 1962 og 1963 har det således funnet sted en betydelig øking i spareraten.

Det offentlige konsum økte med 7 prosent fra første halvår 1961 til første halvår 1962. Fra halvårsskiftet 1962 ble veksten betydelig sterkere, 14 prosent i annet halvår og vel 13,5 prosent i første halvår 1963, sammenliknet med tilsvarende perioder ett år tidligere. Vel to tredjedeler av økingen i perioden juli 1962—juni 1963 skyldtes imidlertid større forsvarsutgifter, og av dette ble om lag halvparten brukt til direkte import av militærmateriell, slik at virkningen for den innenlandske aktivitet ikke ble så sterk som tallene for veksten i det samlede offentlige konsum gir inntrykk av. Ser en bort fra importen av forsvarsmateriell, ble likevel økingen i det offentlige konsum (rundt 8 prosent) i denne periode betydelig sterkere enn stigningen i den samlede vare- og tjenesteproduksjon.

Fra eksporten kom det kraftige ekspansive impulser til produksjonsveksten til langt ut på senhøsten 1962. Omkring årsskiftet falt eksporten noe av, men tok seg meget sterkt opp

igjen i løpet av våren 1963. For hele 1962 var volumet av vare- og tjenesteeksporten 4,5 prosent — i første og annet halvår henholdsvis 3 og 6 prosent — større enn i tilsvarende perioder året før. I første halvår 1963 var volumøkningen i eksporten om lag like kraftig som i annet halvår 1962.

Volumet av vareeksporten var i annet halvår 1962 og i første halvår 1963 henholdsvis 5 prosent og 6 prosent større enn i samme periode ett år tidligere. De oppgaver som forelå da dette ble skrevet, gir ikke noe entydig inntrykk av den videre utvikling i utenlandsetterspørselen utover sommeren og høsten. Volumet av vareeksporten lå (sesongjustert) på om lag samme nivå i juli—august som i de to nærmest foregående måneder. På den annen side var det på ettersommeren et oppsving i nybestillingene fra utlandet til den samlede industri (+ 5 prosent fra mai—juni til juli—august etter sesongjusterte tall). I de fire foregående måneder hadde det bare vært små endringer i tilgangen på eksportordrer.

Eksportveksten har trolig sammenheng med bedring av Vest-Tysklands konkurransevne på verdensmarkedet, både som følge av den økonomiske utvikling innenlands og av utviklingen i andre land som spiller stor rolle for Vest-Tysklands utenriksøkonomi. Trass i devalueringen av marken i 1961 og de siste årenes betydelige lønnsoppgang har den vesttyske industri ikke kompensert kostnadsøkningen ved tilsvarende prisforhøyelser — slik det har vært vanlig f. eks i Frankrike; for industrivarer har eksportprisene økt med knapt 1 prosent og hjemmemarkedsprisene med 3—4 prosent siden 1958, mens timelønnen

har økt med vel 40 prosent. For øvrig har kostnadspresset etter hvert avtatt noe, og leveringsfristene er redusert. Videre har vesttysk industri gått meget aktivt inn for å øke eksporten med sikte på å oppnå størst mulig kompensasjon for nedgangen i ordrer fra hjemmemarkedet. Endelig har inflasjonstendensene i Frankrike og Italia og sterkere økonomisk vekst i Storbritannia og Sambandsstatene økt vesttyske eksportvarers muligheter på disse markeder.

Utviklingen i importen har vært sterkt påvirket av tilfeldige faktorer. I første halvår 1962 var importen av jordbruksvarer uvanlig stor som følge av et dårlig produksjonsår i jordbruket i 1961, og i annet halvår 1962 og i første halvår 1963 var det kraftig øking i importen av forsvarsmateriell. Ser en bort fra importen av militært materiell, utgjorde volumøkningen av vare- og tjenesteimporten 6 prosent i annet halvår 1962 og 4 prosent i første halvår 1963 sammenliknet med nivået i tilsvarende perioder ett år tidligere, mot henholdsvis 10 og 7,5 prosent dersom en tar forsvarsmateriellet med i importoppgavene. Ellers er det særlig importen av ferdigvarer (nærings- og nytelsesmidler ikke medregnet) som i de siste år har bidratt til importveksten. Oppgaver for 3. kvartal 1963 (inklusive forsvarsmateriell) viste en stigning i importen av om lag samme styrke som i første halvår 1963.

Driftsregnskapet på betalingsbalansen med utlandet viste i 1962 et underskott på 1,9 milliarder DM mot et overskott på 2,1 milliarder i 1961. For første halvår 1963 var det et underskott på 1,3 milliarder DM mot et underskott på 0,7 milliarder i samme tidsrom i 1962. Oppgaver over varebalansen for 3. kvartal 1963 tyder på en ytterligere øking i driftsunderskottet (anslagsvis 2—2,5 milliarder DM i 1.—3. kvartal 1963 mot 1,5 milliarder til samme tid året før). Utviklingen av driftsbalansen i 1962 og 1963 skyldtes den betydelige importstigning sammen med en kraftig øking i rente- og stønadsutbetalingene til utlandet, særlig som følge av økte inntektsoverføringer fra utenlandsk arbeidskraft som etter stengningen av grensen mot Øst-Tyskland i stigende omfang har fått sysselsetting i Vest-Tyskland.

Valutabeholdningene falt i 1962, men nedgangen (0,5 milliarder DM) var betydelig mindre enn driftsunderskottet. Fra utgangen av 1962 til juli 1963 økte igjen valutabeholdningen med hele 1,3 milliarder DM, som følge av økt innstrømming av både lang- og kortiktig utenlandsk kapital.

I Frankrike er den økonomiske utvikling for tiden preget av en sterk stigning i

priser og lønninger og av en markert øking i vareimporten. I 1959 økte lønssatsene gjennomsnittlig med 6 prosent, i 1960 med 7 prosent, i 1961 med 8,3 prosent og i 1962 med 8,2 prosent. I 1. kvartal 1963 lå lønssatsene 11,5 prosent over tilsvarende periode året før. Stigningen i faktiske lønnsutbetalinger har selvsagt vært betydelig større. Bruttonasjonalproduktet økte i volum med 6,5 prosent i 1960, 4,4 prosent i 1961 og 6,3 prosent i 1962. I 1963 var antakelig produksjonsveksten omkring 4—4,5 prosent. Detaljprisindeksen steg i årene 1960, 1961 og 1962 med henholdsvis 3,6, 3,3 og 4,8 prosent. I 3. kvartal 1963 lå detaljprisindeksen 6,1 prosent høyere enn ett år tidligere, mot en stigning rundt 5 prosent i hvert av de foregående kvartaler. Disse tallrekker viser at den nominelle lønnsstigning og til dels også reallønnsøkningen tenderer mot å overstige produksjonsveksten. Volumet av vareimporten økte i årene 1960, 1961 og 1962 med henholdsvis 20, 8 og 14 prosent, mens de tilsvarende tall for eksporten var 17, 5 og 1½. I første halvår 1963 var importen 11 prosent høyere enn i samme periode i fjor, mens eksporten viste en øking på bare 5,5 prosent. I 3. kvartal økte importen med 15 prosent og eksporten med 14 prosent i verdi.

Fransk økonomi har i mange år vært kjennetegnet av hyppige perioder med mer eller mindre inflasjonsartet pris- og lønnsutvikling. Siden 1914 har detaljprisene steget med gjennomsnittlig 6,7 prosent pr. år. Fra 1953 til 1959 steg konsumprisindeksen med i alt 30 prosent. I årene etter 1958 synes imidlertid inflasjonstendensene til en viss grad å ha endret karakter. Inflasjonen i 1953—1959 var generell; prisene steg omtrent like sterkt for industrivarer som for jordbruksvarer. Fra 3. kvartal 1959 til 2. kvartal 1963 økte imidlertid matvareprisene med 19 prosent, mens prisene på industriprodukter bare steg med 9 prosent. Den inflatoriske prisutviklingen i denne perioden kan i betydelig utstrekning føres tilbake til framgangsmåten ved fastsettelsen av jordbruksinntektene.

Et bemerkelsesverdig trekk ved den nåværende økonomiske situasjon er at det — trass i den høye etterspørselen — synes å være ikke så lite unyttet produksjonskapasitet og ledig arbeidskraft til stede. Som følge av mulighetene for import av utenlandsk arbeidskraft, særlig fra de tidligere franske områder i Nord-Afrika, og fordi jordbruksbefolkningen har avtatt raskt (med en fjerdedel i løpet av de siste 8 årene), har tilbudet av arbeidskraft i Frankrike vært forholdsvis rommelig. I hvert fall gjelder dette ikke-faglært arbeidskraft. I 1962 førte bl. a. masseflukten fra Algerie til en ytterligere betydelig øking i tilbudet av

arbeidskraft, og dette påvirket arbeidsmarkedet også i 1963. Foreliggende opplysninger tyder på at det i hvert fall inntil sommeren 1963 også var en relativt betydelig unyttet teknisk produksjonskapasitet i mange industrier.

På denne bakgrunn ligger det nær å anta at en svekkelse av franske varers konkurransevne på verdensmarkedet må være en av de viktigste årsakene til at produksjonen ikke har økt så sterkt som etterspørselsveksten skulle tilsi. Den kraftige stigningen i importen i 1963, trass i at de innenlandske produksjonsmuligheter ikke er fullt utnyttet, kan tyde på at importvarene som følge av sterk fransk kostnadsøkning ofte er billigere enn franske produkter, og at etterspørselen av den grunn i stigende grad retter seg mot dem. Ellers kan noe av gapet mellom produksjonsvekst og etterspørselsøkning trolig føres tilbake til dannelsen av «flaskehalser» i enkelte sektorer og industrigrener, der det kan være lokal mangel på arbeidskraft eller teknisk produksjonskapasitet. Dette gjelder bl. a. boligbyggingen.

Det er tydelig at inflasjonstendensene i Frankrike i 1962—63 i første rekke har hatt karakter av en kostnadsinflasjon. Riktignok var det i visse sektorer et kraftig lokalt etterspørselspress, men den primære årsaken til den sterke prisstigningen og importøkningen er de spesielle vansker som franske myndigheter har hatt med å få i stand et samordnet lønnsoppgjør innenfor en realøkonomisk forsvarelig ramme.

De kollektive lønnsavtaler gjelder i Frankrike bare minimumssatser. I tillegg til de avtalte lønnsatser kan de enkelte bedrifter — i den utstrekning de finner det ønskelig — benytte seg av bonussystemer eller andre former for tilleggslønn, slik at det er liten sammenheng mellom kollektivt avtalte og faktiske lønninger. Noen bedrifter fastsetter de faktiske lønnsatser ved å øke de kollektivt avtalte satser med en viss prosent, som imidlertid varierer fra bedrift til bedrift. Når det oppstår lokal mangel på arbeidskraft i et spesielt distrikt eller et spesielt yrke, foreligger det således ingen hindringer for en lokal lønnsstigning. Det vil da oppstå et kollektivt press fra de yrkesgrupper eller distrikter som ikke får del i lønnsstigningen, og dette kan føre til revisjon av de kollektive avtaler, med økning av den kollektivt avtalte grunnlønn. Et slikt system har lett for å føre til kontinuerlig lønnsstigning.

De franske myndigheter har i løpet av 1963 gjennom en rekke tiltak forsøkt å skaffe seg større kontroll over utviklingen. I februar ble det satt en absolutt grense for bankenes største tillatte kredittkspansjon (12 prosent

i løpet av ett år). Samtidig ble likviditetskravet til bankene strammet inn. I april ble det innført pris- og avansestopp for 80 industrielle konsumvarer, og prisreduksjoner ble påbudt for en rekke andre forbruksvarer. I mai ble likviditetskravet til bankene ytterligere tilstrammet. I september vedtok den franske regjering en samlet stabiliseringsplan, som tok sikte på å påvirke pris- og importutviklingen gjennom en rekke tiltak på det finans-, kreditt- og prispolitiske område. Ved finanspolitiske tiltak vil regjeringen, hovedsakelig gjennom en radikal nedskjæring av de offentlige utgifter, redusere underskottet på statsbudsjettet fra 7 milliarder frcs. i 1963 til 4,7 milliarder frcs. i 1964. En skatt på verdistigning av byggetomter inngår også i den finansielle delen av stabiliseringsplanen. På det kredittpolitiske område har myndighetene satt snævrere grenser for kredittkspansjonen, og den maksimale avbetalingsperiode for biler, radioer og TV-sett er redusert. Det er lagt ut nye statslån, og visse sparestimulerende tiltak er satt i verk. I november ble diskontoen hevet fra 3,5 til 4 prosent. Av viktige prispolitiske tiltak innenfor rammen av stabiliseringsplanen kan nevnes innføring av prisstopp for industriprodukter fra og med september 1963; videre reduksjon av tollsatsene for en rekke viktige industrielle forbruksvarer som nylig hadde steget i pris, og utsettelse av planlagte husleieforhøyelser for eldre boliger.

Bruttonasjonalproduktet økte i 1962 med hele 6 prosent, bl. a. som følge av uvanlig gode avlinger for visse viktige jordbruksprodukter, særlig hvete og vin. For 1963 ble det opprinnelig (høsten 1962) regnet med en produksjonsøkning på vel 6 prosent. Dette anslag ble våren 1963 redusert til 5 prosent som følge av kuldeperioden først på året og en alvorlig streik i kullindustrien. Utviklingen innenfor industrien senere på året tyder imidlertid på at også dette anslag vil vise seg å ha vært for høyt.

Produksjonsvolumet i industrien økte med vel 5 prosent både i 1961 og 1962. I løpet av de tre første kvartalene av 1963 har veksten i industriproduksjonen avtatt sterkt. For hele første halvår under ett lå produksjonen etter sesongjusterte tall bare ubetydelig over nivået i annet halvår 1962. Produksjonsoppgaver for 3. kvartal viste en øking på under 1 prosent fra rekordnivået ved utgangen av første halvår. Dersom anslagene for produksjonsveksten i industrien fra 1962 til 1963 (nær 6 prosent) skal holde, må produksjonen i årets siste kvartal ha økt med hele 8 prosent fra foregående kvartal.

Arbeidsstyrken i 1962 økte med ca. 2 prosent eller 450 000, hvorav 280 000 var flykt-

Tabell 7. Frankrike. Noen økonomiske hovedtall.

	1962				1963		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting, i alt1959 = 100	103	103	104	106	105	106	108
» industri ... »	103	103	104	105	105	105	106
Arbeidsledige ¹1 000	111	83	85	106	113	81	85
Industriproduksjon ²1959 = 100	120	122	124	125	121	129	130
Eksportvolum, varer »	128	124	112	136	127	141	128
Importvolum » »	152	146	136	154	155	176	150
Levekostnader1959 = 100	110	111	112	114	116	117	120
Valutabeholdning ¹ Mill. \$	3 221	3 484	3 530	3 610	3 998	4 257	4 322

Kilde: Bulletin Mensuel de Statistique; OECD General Statistics.

¹ Ved kvartalets utgang. ² Sesongjustert.

ninger fra Algerie. Arbeidsledigheten har derfor siden høsten 1962 økt betydelig, men det er mangel på kvalifisert arbeidskraft. Ved utgangen av 1. kvartal 1963 var det om lag 60 prosent flere ledige enn til samme tid i 1962. Om lag 73 000 av de nordafrikanske flyktninger hadde i begynnelsen av 1963 ennå ikke greid å skaffe seg arbeid. For 1963 regner de franske myndigheter med en tilvekst på 360 000 til den samlede arbeidsstyrke eksklusive jordbruket, særlig av unge folk som kommer rett fra skole eller militærtjeneste. Etter 3. kvartal 1962 er ikke ledigheten blant flyktningene regnet med i de offisielle oppgavene for arbeidsledighet. Ifølge oppgaver over ledigheten — flyktningene ikke medregnet — var tallet på de registrerte ledige i oktober—november 1963 om lag som ett år tidligere.

Det private forbruk har i de siste årene, og særlig i 1963, vært den viktigste drivkraft bak produksjonsveksten. Fra 1961 til 1962 økte de disponible inntekter med over 12 prosent, delvis som følge av den betydelige lønnsstigning som fant sted i denne perioden, men også fordi familiesubsidier og trygdeinntekter økte sterkt. Dessuten ble det overført betydelig likvid kapital fra Algerie til Frankrike i forbindelse med «masseflukten». Denne kapital ble imidlertid bare i noen grad brukt i 1962; forbruksutgiftene økte med om lag 11 prosent eller noe mindre enn de disponible inntekter. Overføringen av kapital kan derfor ha påvirket konsumet også i 1963; forbrukerne har også i dette år hatt betydelige likvide sparebeløp til disposisjon, og de disponible inntekter har økt i omtrent samme tempo som året før. Lengre ferier har antakelig også påvirket så vel omfanget som sammensetningen av konsumet; både i 1962 og 1963 har økingen i konsumetterspørselen sær-

lig vært rettet mot motorkjøretøyer og klær. Alt i alt har trolig konsumet i 1963 økt minst like sterkt som året før; en indeks for detaljomsetningen i de store varehus i Paris var i de tre første kvartaler av 1963 rundt 16 prosent høyere enn i tilsvarende periode året før.

Etter investeringsboomen i 1961 er investeringsetterspørselens bidrag til produksjonsveksten blitt redusert, men den har fortsatt vært ganske kraftig. De samlede investeringer i fast kapital, som i volum økte med 10 prosent i 1961, steg med vel 7 prosent i 1962 og med anslagsvis knapt 6 prosent i 1963. For de private investeringer i fast kapital har nedgangen i veksttempoet vært mer markert (+ 15—16 prosent i 1961, + 10 prosent i 1962 og bare svak stigning i 1963).

Lagerutviklingen virket lite ekspansivt i 1962. Den øking i lagrene som da ble registrert, var for en stor del en følge av avsetningsvansker for visse jordbruksprodukter etter uvanlig gode avlinger. I 1963 har det trolig funnet sted en viss reduksjon av lagrene.

Etterspørselen fra utlandet gav i 1962 bare svake impulser til den franske økonomi sammenliknet med året før. Mens eksporten av varer og tjenester regnet i faste priser økte med hele 17 prosent i 1961, var tallet bare 2,5 prosent i 1962. For vareeksporten alene utgjorde volumøkningen i 1962 bare vel 1 prosent mot nesten 7 prosent året før. Den svake vekst i 1962 hadde først og fremst sammenheng med frigjøringen av Algerie; vareeksporten dit ble redusert med 22 prosent. Tilbakegangen har ellers etter alt å dømme sammenheng med svekkelse av fransk vareeksports konkurransemessige stilling som følge av kostnadsutviklingen; Frankrike var et av de få land hvor eksportprisene steg i 1962. Dette forhold

må også antas å ha påvirket eksporten i 1963, men vareeksporten tok seg likevel betydelig opp i vår- og sommermånedene. De siste anslag (våren 1963) for volumet av vare- og tjenesteeksporten i 1963 setter økingen til 5 prosent. Volumet av vareeksporten lå i 1. kvartal 1963 på om lag samme nivå som ett år tidligere, men økte i 2. kvartal med hele 14 prosent i forhold til eksportvolumet i samme kvartal året før. Bedringen i 2. kvartal skyldes til dels forsinkede leveranser som følge av vinterværet og streikeaksjoner i 1. kvartal, men har trolig også sammenheng med den sterke produksjonsvekst i andre land. I 3. kvartal lå verdien av vareeksporten 14 prosent høyere enn i samme kvartal året før.

Den kraftige øking i den innenlandske etter-spørsel har, som nevnt, slått sterkere ut i importøkning enn produksjonsvekst; vare- og tjenesteimporten økte i 1961 med 7,4 prosent og i 1962 med hele 11 prosent, og en regner med at importøkningen var omtrent like sterk i 1963. Den rene vareimporten økte med henholdsvis 8 og 14 prosent i 1961 og 1962. I første halvår av 1963 lå volumet av vareimporten 11 prosent høyere enn i tilsvarende periode i 1962, og veksten var omtrent like sterk i 3. kvartal. Det er i den senere tid særlig importen av konsumvarer som har steget. I første halvår 1963 ble det importert konsumvarer som i volum var nær 30 prosent større enn ett år tidligere og om lag det dobbelte av volumet i første halvår 1961.

Særlig som følge av den sterke stigning i importen fra land utenom francs-området og det kraftige fall i eksporten til Algerie, ble overskottet på driftsbalansen overfor utlandet redusert fra 7,8 milliarder frcs. i 1961 til 5 milliarder frcs. i 1962. Varebalansen viste i de tre første kvartaler av 1963 et underskott på 2 milliarder frcs., mot 0,9 milliarder i samme periode 1962, og et overskott på 1,9 milliarder i 1.—3. kvartal 1961. Nedgangen i det samlede driftsoverskott har derfor trolig fortsatt i første halvår 1963. På grunn av økende nettokapitalimport har likevel nettovaluta-innstrømmingen fortsatt i nesten samme tempo som i tidligere år, og dette har bidratt til en betydelig øking av likviditeten i næringslivet.

Sambandsstatene.

I S a m b a n d s s t a t e n e har den økonomiske utvikling nå i flere år vært preget av gjennomgående lav økonomisk vekst og stigende underskott på den samlede betalingsbalansen med utlandet.

I gjennomsnitt for perioden 1957—1962 økte

bruttonasjonalproduktet med bare 3 prosent pr. år sammenliknet med vel 4 prosent i den foregående femårsperiode. Det har således i de siste fem år vært en atskillig svakere vekst i Sambandsstatene enn i de vesteuropeiske industriland der produksjonen gjennomsnittlig steg med om lag 4½ prosent. Enda investeringene også har vært relativt små, har utbyggingen av kapitalutstyret likevel vært atskillig sterkere enn produksjonsveksten, og kapasitetsutnyttningen har vært fallende siden midt i 50-årene. Sysselsettingen har steget, men ikke så raskt som tilgangen på arbeidskraft. Siden 1957 har arbeidsledighetsprosenten svingt omkring 6, sammenliknet med vel 4 prosent i den foregående 10-årsperiode.

Når det i Sambandsstatene har vist seg så vanskelig å opprettholde et tilfredsstillende aktivitetsnivå og å sikre rask vekst, ligger forklaringen i strukturelle særegenheter ved den amerikanske økonomi. Det er en vanlig oppfatning at hovedårsaken er et misforhold mellom sparings- og investeringstilbøyelighet: Når økonomien nærmer seg grensen for full kapasitetsutnyttning, stiger sparingen sterkt uten at investeringene øker tilsvarende; følgen av dette er at enhver produksjonsoppgang blir bremsset opp på grunn av manglende etter-spørsel lenge før produksjonskapasiteten er fullt utnyttet. En viktig årsak til at økonomien oppfører seg på denne måten, er det amerikanske skattesystemet. Strukturen i dette er slik at skatteinntektene — og dermed den offentlige sparingen — stiger raskt og sterkt så snart aktivitetsnivået bedrer seg.

Dette er den teori som administrasjonen i de senere år har arbeidd etter. Det er neppe tvil om at administrasjonen anser amerikansk finanspolitikk for å være så kontraktiv at den representerer en alvorlig hindring for raskere vekst, og at den av den grunn går sterkt inn for en omlegging av finanspolitikken i mer ekspansiv retning (lavere skatter og/eller større utgifter). Men administrasjonens syn — som faller sammen med prinsipper som er alminnelig anerkjent i europeisk finanspolitikk — er på ingen måte enerådende; i Kongressen er det mange som betrakter de foreslåtte reformer som finanspolitisk uforvarslike. Det forklarer de vanskeligheter som administrasjonen har hatt med å få sine forslag gjennomført.

I 1962 ble det gjennomført lempninger i næringslivets avskrivningsregler, og det ble også gjort vedtak om å gi bedriftene en skattekreditt på 7 prosent av utgiftene til nyinvesteringer i fast realkapital. Disse to tiltak representerte en samlet skattereduksjon på om lag 8 prosent av bedriftenes fortjeneste etter skattelekking. Et forslag om skattereduk-

sjoner på 7 milliarder dollar fra 1. januar 1964 og ytterligere 4 milliarder dollar i 1965, tilsvarende en samlet skattereduksjon på 20 prosent for personer og 8 prosent for selskaper, var da dette ble skrevet godkjent av Representantenes Hus, men ennå ikke behandlet av Senatet. Hovedhensikten med forslaget er, som en vil forstå, å redusere det nåværende skattesystems kontraktive virkninger på den totale etterspørsel, særlig konsumetterspørselen. Det er tvilsomt om en eventuell gjennomføring av skatteforslaget vil få direkte og umiddelbare virkninger for den private investerings- etterspørsel; utnyttingsgraden for den eksisterende produksjonskapital er trolig en viktigere bestemmende faktor for investeringstilbøyeligheten enn endringer i skattleggingen — og det er som nevnt fremdeles mye ledig kapasitet. Derimot vil skattereduksjonen, hvis den blir vedtatt, med sikkerhet gi en betydelig stimulans til konsumetterspørselen, og på lengre sikt vil dette indirekte kunne få virkninger også for bedriftenes etterspørsel etter investeringsvarer. Virkningene av skatteletten på den totale etterspørsel vil selvsagt være betinget av at de offentlige utgifter ikke blir tilsvarende redusert.

Det andre store hovedproblemet i Sambandsstatenes økonomi, nemlig utviklingen av betalingsbalansen, har vært aktuelt siden slutten av 50-årene. Bortsett fra i 1957 har betalingsbalansen — når kapitaltransaksjoner regnes med — vist underskott hvert eneste år siden 1949. I perioden 1950—1957 lå underskottet i gjennomsnitt på bare 1,3 milliarder dollar og skapte derfor ingen problemer; tvert imot var det da ønskelig med en viss omfordeling av de betydelige reserver Sambandsstatene hadde oppsamlet før og under siste krig, mens utviklingen i Vest-Europa ble hemmet av dollar-mangel. Men siden 1958 har underskottene vært atskillig større; i treårsperioden 1958—1960 utgjorde de 3,7 milliarder dollar pr. år i gjennomsnitt. I løpet av 1961 og 1962 har de amerikanske myndigheter bl. a. ved hjelp av en rekke finans- og kredittpolitiske tiltak gradvis greidd å redusere underskottet til 2—2½ milliarder dollar pr. år. I 1. kvartal 1963 var underskottet på 3,4 milliarder dollar (sesongjustert og beregnet på årsbasis), men økte i 2. kvartal til 5 milliarder. I 3. kvartal falt det, hovedsaklig som følge av mindre kapitaleksport, helt ned til 1 milliard.

Det økende underskott på den samlede betalingsbalanse skyldes utelukkende utviklingen av kapitalbalansen. På driftsbalansen har det vært et betydelig og økende overskott; Sambandsstatenes internasjonale konkurranseevne har i de senere år bedret seg, fordi priser og kostnader har holdt seg relativt stabile,

mens prisene har steget betydelig i de fleste vesteuropeiske land. Økingen av driftsoverskottet er imidlertid blitt mer enn oppveid av en stigning i militærutgifter, offentlig finansiert utviklingshjelp og privat kapitaleksport. Særlig har eksporten av kortsiktig kapital vært betydelig. Økingen i eksporten av langsiktig kapital henger til dels sammen med den sterkere økonomiske ekspansjon i Europa enn i Sambandsstatene. Dannelsen av de europeiske preferanseområder har dessuten oppmuntret amerikanske bedrifter til å etablere filialer innenfor tollmurene. Den sterke øking i eksporten av kortsiktig kapital må vurderes på bakgrunn både av det lettere lånemarked i Sambandsstatene enn i Vest-Europa og den økende europeiske etterspørsel etter lånekapital.

De amerikanske myndigheter har i den senere tid satt i verk en rekke tiltak med sikte på å snu utviklingen i utenriksøkonomien. En eksportkampanje er satt i gang for i større grad å oppveie underskottet på kapitalbalansen med høyere driftsoverskott. Den økonomiske utenlandshjelp og militærutgiftene i utlandet søkes redusert mest mulig. I juli ble det videre gjennomført en serie finans- og pengepolitiske tiltak. Med sikte på å redusere utstrømmingen av kortsiktig kapital ble diskontoen satt opp fra 3 til 3½ prosent. For å redusere den langsiktige kapitaleksport ble det foreslått pålagt en spesialslett — den såkalte utjamningslett — på amerikaneres kjøp av utenlandske verdipapirer fra utlendinger. Skatten svarer til en øking på 1 prosentenheter i utlendingers omkostninger ved lånopptak på det amerikanske marked. Det ligger nær å anta at den markerte nedgang i betalingsunderskottet i 3. kvartal har sammenheng med jultiltakene. Endelig venter myndighetene seg en lettelse av kapitalbalansen ved de tiltak som er foreslått for å øke veksttempoet i økonomien. Resonnementet er at en raskere vekst vil gjøre det amerikanske marked mer tiltrekkelige både for amerikanere og utlendinger. Riktignok vil en bedring av kapitalbalansen som følge av sterkere økonomisk vekst trolig i en overgangsperiode bli motvirket av en forverring av driftsbalansen som følge av sterkere øking av importen enn eksporten. På litt lengre sikt vil imidlertid eksporten komme sterkt etter, fordi høyere import til Sambandsstatene i stor grad vil øke andre lands muligheter for å importere amerikanske varer.

Den siste oppgangsperiode tok til i begynnelsen av 1961 og ble da trolig utløst av en omlegging av den økonomiske politikk i mer ekspansiv retning. De offentlige utgifter ble økt betydelig, og skattesystemet virket ved et så lavt aktivitetsnivå som i 1961 ennå ikke

Tabell 8. *Nasjonalproduktet i Sambandsstatene etter anvendelse. 1954-priser.*

	1962 Milli- arder \$	Prosentvis endring fra foregående periode ¹							
		1962	1962				1963		
			1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Privat konsum	317,6	4,6	1,2	0,9	0,9	1,3	0,8	0,5	0,9
Offentlig bruk av varer og tjener- nester	90,2	7,0	2,3	0,1	0,4	2,2	1,6	-0,2	1,0
Privat investering i fast kapital .	60,4	8,2	-1,7	5,1	2,7	-0,2	-3,4	4,9	3,2
Lageropplegg	4,8	182,4	11,1	-18,6	-49,1	17,2	44,1	-22,4	5,3
Ekspport	27,0	5,9	-1,2	7,4	—	-2,5	-0,7	7,5	2,4
— Import	25,2	8,2	2,1	1,2	0,8	0,8	-2,4	4,0	4,6
Bruttonasjonalprodukt	474,8	6,1	1,0	1,3	0,3	1,2	0,8	0,8	1,2

Kilde: Economic Indicators og Survey of Current Business.

¹ Beregnet på grunnlag av sesongjusterte oppgaver.

kontraktivt. Inntektsoverskottet på statsregnskapet i slutten av 1960 ble i 1961 avløst av et betydelig underskott. I løpet av året ble oppsvinget også stimulert av andre faktorer — først av en betydelig lagerøking og av en aktivitetsøking i byggevirksomheten, senere også av sterkere konsumetterspørsel og av en generell, men moderat øking i næringslivets investeringer i fast realkapital.

Veksten ble imidlertid sterkt redusert i annet halvår 1962. Trolig skyldes dette skattesystemets kontraktive virkning ved et (etter amerikanske forhold) så vidt høyt aktivitetsnivå som ble nådd i 1962. Dessuten virket lagerutviklingen i 2. og 3. kvartal dempende på produktionsveksten; etter at tariff-forhandlingene ble avsluttet i april uten stålstreik, begynte stålindustrien å redusere lagrene igjen. Den helt dominerende ekspansive etterspørselsfaktor i 1962 var det private forbruk, som økte noe sterkere enn bruttonasjonalproduktet. De private investeringer i fast kapital økte også over året som helhet sterkere enn bruttonasjonalproduktet, men veksten var meget ujamn, og investeringenes bidrag til produktionsveksten var relativt beskjedent.

I 1963 har produktionsveksten fortsatt uavbrutt, i et jamnt og kanskje litt høyere tempo. I løpet av første halvår økte volumet av bruttonasjonalproduktet med 1,7 prosent. For hele året kan et anslag på 3,5 prosent synes rimelig. Større offentlig bruk av varer og tjenester fra og med 4. kvartal 1962 var antakelig den faktor som virket sterkest til å øke veksttempoet i begynnelsen av året og som — kanskje —

hindret den svake veksten i slutten av 1962 i å utvikle seg til en kontraksjon. Senere har både de private investeringer og eksporten hatt stigende tendens og gitt veksten nye impulser. Lageropplegget økte sterkt i 1. kvartal som følge av faren for ny stålstreik, men gikk en del ned igjen i det følgende kvartal da streikefaren var over. Det private konsum har utviklet seg omtrent som en kunne vente, med en veksttakt som i 1963 stort sett har vært en refleks av den alminnelige produktionsøking. Den samlede aktivitetsøking var i 1963 ikke sterk nok til å øke kapasitetsutnyttningen vesentlig. Arbeidsledigheten ligger fortsatt på samme høye nivå som før.

Industriproduksjonen, som hadde nådd et meget lavt nivå i begynnelsen av 1961, steg kraftig i løpet av året. Etter sesongjusterte oppgaver økte den med 12 prosent fra januar til desember. I 1962 økte produktionsjonen betydelig svakere og stagnerte helt i annet halvår. For 1962 under ett lå produktionsjonen gjennomsnittlig 8 prosent høyere enn i året før. En ny kraftig oppgang tok til på ettervinteren 1963, og produktionsjonen nådde en foreløpig topp i juli, på et nivå som var 6 prosent høyere enn ved årets begynnelse. Omtrent på dette nivå har industriproduksjonen senere holdt seg, men med svingninger fra måned til måned som delvis har vært tilfeldig bestemt. Både september, oktober og november — de tre siste måneder det forelå tall for da dette ble skrevet — viste imidlertid en svak stigning. I de første ti måneder av 1963 bidrog råvareproduksjonen atskillig sterkere til oppgangen enn produktionsjonen av ferdigvarer. Innenfor den

Tabell 9. Sambandsstatene. Noen økonomiske hovedtall.

	1962				1963		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting, i alt ¹ Mill.	66,3	69,5	68,7	67,6	67,1	70,3	69,5
» industri ¹ »	17,2	17,5	17,9	17,5	17,4	17,8	18,0
Arbeidsledige ¹ 1 000	4 382	4 463	3 512	3 817	4 501	4 846	3 516
Industriproduksjon ² 1959 = 100	110	112	114	114	114	118	120
Eksportvolum, varer »	116	130	115	119	116	134	123
Importvolum » »	107	110	111	116	107	115	118
Detaljomsättning ² »	106	108	110	112	113	113	115
Levekostnader »	103	104	104	104	105	105	106
Valutabeholdning ¹ Mill. \$	16 640	16 530	16 080	16 060	15 950	15 830	15 640

Kilde: Survey of Current Business.

¹ Ved kvartalets utgang. ² Sesongjustert.

sistnevnte gruppen var økingen omtrent like sterk for investeringsvarer som for forbruksvarer.

Sesongjusterte oppgaver for sysselsettingen viser at en betydelig vekst fant sted i første halvår 1962. Samtidig gikk arbeidsledigheten gradvis ned fra 6,7 prosent av den samlede arbeidsstyrke i oktober 1961 til 5,3 prosent av arbeidsstyrken i juli 1962. I annet halvår 1962 økte både sysselsettingen og arbeidsledighetsprosenten ganske svakt. I 1963 har sysselsettingen fram til høstmånedene vist en svak stigning, samtidig som arbeidsledigheten har gått litt ned. Etter sesongjusterte oppgaver gikk arbeidsledighetsprosenten ned fra 5,8 prosent i januar til 5,5 prosent i oktober, dvs. den lå da fremdeles noe over nivået på rundt 5 prosent fra vinteren og våren 1960, før den siste nedgangskonjunktoren tok til.

Sesongjusterte oppgaver over volumet av næringslivets investeringer i fast realkapital har i de to siste år vist store svingninger. Etter en nedgang i 1. kvartal 1962 økte de private investeringer med 5 prosent i 2. kvartal. Deretter gikk veksttakten gradvis nedover, og i årets siste kvartal ble det registrert en svak nedgang. I 1. kvartal 1963 var nedgangen nærmere 3,5 prosent. Utover våren og sommeren synes imidlertid utviklingen å ha snudd, og i 2. kvartal var det igjen en vekst på om lag 5 prosent og i 3. kvartal på vel 3 prosent. Det betyr antakelig at investeringsøkningen var sterkere i annet halvår enn i første. En nedgang sommeren 1963 i verdien av nye bestillinger til den delen av industrien som i det vesentlige produserer investeringsvarer, gav inntrykk av svikt i etterspørselen etter maskiner og utstyr, men oppgaver over nybestillinger i september tydet på at denne etterspørsel var i ferd med å ta seg opp igjen. Oppgaver over igangsatte private bygg viste

en kraftig øking i september (+ 17 prosent). Verdien av inngåtte kontrakter i bygge- og anleggsvirksomhet lå i 3. kvartal 1963 12 prosent over nivået i tilsvarende kvartal i 1962. Volumet av de totale bygge- og anleggsinvesteringene økte med om lag 3,5 prosent.

Det private konsum synes i 1963 stort sett å ha vært en passiv faktor i det amerikanske konjunkturforløpet. Da andre etterspørselsfaktorer viste tendenser til å svikte i 1962 — først offentlig bruk av varer og tjenester, senere de private investeringer og eksporten — var det tregheten i det private konsum som holdt veksten i økonomien ved like; i annet halvår 1962 kom økingen i den totale etterspørsel nesten i sin helhet fra forbrukerne. I 1963 var veksttakten i det private forbruket, så langt fram som tallene rekker, noe svakere enn i de andre etterspørselskomponenter. Forklaringen kan være de virkninger av skattesystemet som er omtalt ovenfor.

Konjunkturutsiktene.

I Vest-Europa pekte konjunkturten-densene mot slutten av 1963 mot fortsatt ekspansjon. Usikkerheten omkring det amerikanske skatteletteforslags videre skjebne, som i stor utstrekning vil være bestemmende for den økonomiske utvikling i Sambandsstatene i de nærmeste par årene, gjør det imidlertid vanskelig å bedømme hvor sterk produksjonsveksten i Vest-Europa i 1964 vil kunne bli. Også den merkbare svekkelse av produksjonsveksten som ble registrert i høstmånedene i alle de store vesteuropeiske industriland, bidrar til å skape en viss usikkerhet omkring utviklingen i 1964. Til en viss grad må den svakere vekst i 3. kvartal ses på bakgrunn av at produksjonsøkningen i foregående kvartal,

som tidligere nevnt, var sterkere enn rent konjunkturelle faktorer alene skulle tilsi; på den annen side var det i hvert fall i ett av landene (Frankrike) mot slutten av 1963 tydelig at konjunkturutsiktene ble mindre optimistisk vurdert enn tidligere på året. Det vil også være av betydning for den økonomiske utvikling i Vest-Europa i 1964 at Vest-Tyskland — trass i svak produksjonsvekst — etter alt å dømme ikke har til hensikt å føre en mer ekspansiv økonomisk politikk enn tidligere. Meget tyder derfor på at det også i 1964 vil være Storbritannia som i første rekke vil bidra til fortsatt ekspansjon i Vest-Europa. Dette er et relativt nytt trekk i etterkrigstidens økonomiske utvikling; før 1963 bidrog Storbritannia stort sett til å holde gjennomsnittsvæksten i Vest-Europa nede, mens CEE-landene representerte det mest ekspansive element.

Storbritannias internasjonale konkurransevne har trolig bedret seg mye i den senere tid. En generell eksportframgang har funnet sted i en periode med relativt stabilt innenlandsk prisnivå, konsumprisene har ikke steget vesentlig siden 1. kvartal 1963, og lønnsutviklingen fram til sent på høsten 1963 var moderat. Samtidig har prisene i de største kontinentale vest-europeiske industriland til dels steget betydelig. Økonomisk oppgang i Sambandsstatene har skapt muligheter for større britisk eksport dit. Selv om sysselsettingen er blitt påvirket av konjunkturoppgangen, har Storbritannia fremdeles ganske store unyttede arbeidskraftressurser; nøkkelindustriene har i den nåværende oppgangsperioden hittil unngått «flaskehalsproblemer», og inflatoriske presstendenser av betydning har foreløpig ikke oppstått. Det skulle således kunne regnes med et fortsatt betydelig bidrag fra utenlands- etterspørselen til produksjonsveksten i Storbritannia.

Fra den innenlandske etterspørsel er det sannsynlig at stimulansene til produksjonsøking vil bli minst like sterke i 1964 som de var i 1963. I statsbudsjettet for 1963—64 er det lagt opp til en mer ekspansiv finanspolitikk; det er her regnet med en utgiftsøking fra forrige budsjettår på om lag 9 prosent sammenliknet med en beregnet inntektsøking på litt over 6 prosent; særlig vil aktiviteten i bygge- og anleggsvirksomheten bli sterkt påvirket av kraftig oppgang i den offentlige investeringsvirksomhet i 1964. Også for den private investeringsvirksomhet kan det nesten med sikkerhet ventes fortsatt vekst.

De gunstige perspektiver for fortsatt stabil og sterk økonomisk vekst ble imidlertid atskillig forstyrret av de tendenser til hurtigere lønnsstigning som kom til syne mot slutten av

1963. I visse enkeltbedrifter og bransjer, og særlig i bedrifter og bransjer hvor produktivitetsøkningen har vært sterk, har arbeidsgiverne vist tilbøyelighet til å gå med på lønnskrav som langt overstiger den gjennomsnittsøking på 3—3½ prosent som etter Den nasjonale inntektskommisjons oppfatning er forenlig med produktivitetsutviklingen og den alminnelige økonomiske situasjon. Skulle denne tendens bli alminnelig, vil den kunne få hele lønnsnivået på gli igjen med uheldige konsekvenser for prisnivået og utenriksøkonomien. For utenriksøkonomien vil det også bli en påkjenning når gjenoppbyggingen av industriens råvarelagre for alvor kommer i gang og tar til å slå ut i importtallene.

Hittil har oppgangen i Storbritannia utviklet seg på en måte som ikke synes å skulle gjøre bremsetiltak umiddelbart påkrevet. Det er foreløpig ingen alvorlig presstendenser å spore, verken på arbeidsmarkedet eller i utenriksøkonomien. Valutareservene er betydelige, og med det internasjonale samarbeid som er etablert for å møte eventuelle spekulative kortsiktige valutatransaksjoner, skulle myndighetene ha et relativt vidt spillerom for å aktivisere valutareservene som virkemiddel for den interne økonomiske politikk — forutsatt at de viser større tilbøyelighet enn tidligere til å bruke reservene på denne måten. Selv om en omlegging av politikken i mer restriktiv retning skulle bli nødvendig i 1964, bør dette kunne skje forsiktig og gradvis, slik at stagnasjon kan unngås. Det er derfor sannsynlig at ekspansjonen vil fortsette i høyt tempo i 1964, og at produksjonsøkningen for annet år på rad vil bli større enn de 4 prosent som er Det økonomiske planleggingsråds målsetting.

For Vest-Tyskland kan det kanskje ventes litt sterkere vekst i 1964 enn i 1963, da veksten etter foreløpige oppgaver var 3 prosent. De disponible private realinntekter vil trolig øke enda svakere enn i fjor, og en kan derfor ikke regne med noe økt bidrag til produksjonsveksten fra det private konsum. Etter alt å dømme vil de mest ekspansive etterspørselsfaktorer også i 1964 være den offentlige etterspørsel av varer og tjenester (særlig til forsvarsformål) og utenlandsetterspørselen. Særlig hvis det ikke lykkes Storbritannia å hindre prisstigning av vesentlig omfang, vil vest-tyske eksportnæringer kunne profittere på sitt stabile prisnivå. Vest-tyske kilder antar at også de private investeringer vil ta seg noe opp igjen, men det er vanskelig å se hvilket grunnlag disse forventninger bygger på; kapasitetsutnyttningen i industrien er trolig relativt lav og synkende, og de vest-tyske myndigheter synes fortsatt å gi opprettholdelsen av

prisstabiliteten høyeste prioritet i sin økonomisk politikk. Denne vil derfor neppe bli lagt om i mer ekspansiv retning i 1964.

Konjunkturtrendene i Frankrike mot slutten av 1963 syntes å peke mot noe svakere vekst både for etterspørsel og produksjon. I en rundspørring i oktober gav færre bedrifter uttrykk for forventning om fortsatt produksjonsøkning enn i måneden før. Ordreservene økte litt for investeringsvareindustrien, men gikk ned for industrien for øvrig. Næringslivet er fremdeles gjennomgående optimistisk i sin bedømmelse av etterspørselsutviklingen, men bildet er langt mindre entydig enn før. Glassvareindustrien og bilindustrien ventet i oktober et markert fall i ordretilgangen. Tilgangen på nye ordrer fra utlandet gikk ned i høstmånedene 1963. I oktober vurderte 11 prosent av bedriftene ordretilgangen fra utlandet som god for årstiden, mens den tilsvarende andel i september var 23 prosent. Særlig bilindustrien er mindre optimistisk i sin bedømmelse av utsiktene for de nærmeste månedene. Også prisstigningen var markert svakere i årets siste måneder, og næringslivet har i forbindelse med rundspørringer gitt uttrykk for forventning om en mer stabil prisutvikling i måneden framover. Resultatene av rundspørringene kan tyde på at de tendenser til svakere produksjonsvekst som ble registrert i 3. kvartal i 1963, ikke bare — som opprinnelig antatt — hadde tilfeldige og forbigående årsaker. Endringen i konjunkturvurderingen kan trolig i stor grad føres tilbake til svakere internasjonal konkurransevne for fransk eksport som følge av kostnadsøkningen; det er særlig innenfor eksportindustrien at utsiktene nå bedømmes mindre optimistisk. En skal imidlertid ikke se bort fra at den endrede framtidsvurdering mer kan være et uttrykk for psykologiske virkninger av stabiliseringsplanen som ble lagt fram kort tid før den siste rundspørring fant sted, enn for at de reelle økonomiske forhold har endret seg.

I Sambandsstatene fortsatte ekspansjonen i høstmånedene 1963, og så vidt det kan bedømmes, i omtrent samme takt som tidligere på året. Industriproduksjonen, som i de foregående måneder hadde endret seg lite, viste i oktober den sterkeste øking siden juli 1962. Konsumetterspørselen holdt seg noenlunde stabil utover høsten, og det var tegn til en viss øking i investeringsetterspørselen.

For de nærmeste månedene framover peker således konjunkturtrendene mot fortsatt produksjonsvekst, men det er ikke lett å vurdere hvor sterkt og stabilt grunnlag oppgangen bygger på. I 1963 var det eksporten og den private investeringsvirksomhet som var de mest ekspansive etterspørselsfaktorer. Pro-

duksjonsøkningen har imidlertid hittil ikke vært tilstrekkelig til å redusere den meget høye arbeidsledighet, og kapasitetsutnyttningen i industrien ligger fremdeles betydelig under det nivå som industrien selv anser som det optimale (vel 90 prosent). En rundspørring høsten 1963 viste at bedriftene da hadde til hensikt å øke sine investeringer i fast kapital med 4 prosent fra 1963 til 1964, dvs. til et litt lavere nivå enn i siste kvartal 1963. Samtidig gav bedriftene uttrykk for at de ventet en produksjonsstigning på om lag 5 prosent i 1964. Dette innebærer at kapasitetsutnyttingsgraden, som nå er anslått til ca. 85 prosent i gjennomsnitt, bare vil stige til ca. 86 prosent i 1964; hvis bedriftenes forventninger slår til, vil derfor kapasitetsutnyttningen alene heller ikke i 1964 stimulere til noen betydelig stigning i investeringene i fast kapital. Det synes heller ikke å være grunn til å vente noen radikal endring i lageretterspørselen. Offentlig bruk av varer og tjenester vil utvilsomt stige også i 1964, men trolig svakere enn i de siste årene; myndighetene har nå gått inn for å stramme til kontrollen med statsutgiftene. Videre kan en — med den sterke vekt Sambandsstatene nå tillegger sitt betalingsbalanseproblem — neppe vente noen alminnelig omlegging av kredittpolitikken i mer ekspansiv retning.

Erfaringsmessig har den faktiske investeringsøkning i regelen vært større enn den stigning i investeringene som bedriftene på høstparten ifølge rundspørringene regner med for det kommende år. Det er derfor neppe grunn til å vente noen direkte nedgang i investeringsaktiviteten i 1964 i forhold til 4. kvartal 1963. På den annen side er det ikke overraskende at amerikanske økonomer nå regner med en reell fare, for at produksjonsveksten vil stoppe opp tidlig i 1964, og at det i annet halvår 1964 vil inntreffe stagnasjon — kanskje til og med en mindre nedgang i produksjonen. Som følge av stigningen i 1963 og i den første del av 1964, ventes imidlertid bruttonasjonalproduktet selv under en så ugunstig utvikling å komme til å bli 3½ prosent høyere i 1964 enn i 1963.

Alt dette er under forutsetning av at Regjerings skatteforslag ikke blir vedtatt. Hvis forslaget blir godkjent av Senatet i den form det nå foreligger etter å ha vært behandlet i Representantenes Hus, vil utviklingen de nærmeste par årene kunne bli langt gunstigere. De samme amerikanske kilder regner med at bruttonasjonalproduktet under denne forutsetning vil øke med 5½ prosent fra 1963 til 1964, og de venter da ingen stagnasjon i løpet av 1964.

Norge.

Utenriksøkonomien.

Utenriksregnskapet.

Det har nylig lyktes å foreta vesentlige forbedringer i utenriksregnskapsstatistikken. Dette har ført til nedgang i tidligere offentliggjorte tall for underskottet på driftsregnskapet og tilsvarende nedgang i den «uforklarte differanse». Tall for utenriksregnskapet for hele 1963 på det nye grunnlag, sammen med sammenliknbare tall for tidligere år, er tatt inn i tabelldelen side *6.

Da dette ble skrevet, forelå utenriksregnskapet revidert bare for tre kvartaler av 1963. I dette tidsrom utgjorde underskottet på driftsregnskapet 1 120 mill. kr. mot 810 mill. kr. i samme periode i 1962. Holdes eksport og import av skip utenfor, var det i 1.—3. kvartal 1963 et overskott på 186 mill. kr. mot 87 mill. kr. i 1.—3. kvartal 1962. Nettokapitalinngangen gikk opp fra 352 mill. kr. til 1 265 mill. kr. Av denne økingen skyldes vel 505 mill. kr. lån (netto) ved skipsimport. Nettovalutabeholdningen som i 1.—3. kvartal 1962 gikk ned med 396 mill. kr., viste i samme periode 1963 en oppgang på 188 mill. kr. og utgjorde ved utgangen av september 1963 3 302 mill. kr.

Importoverskottet for varer og tjenester gikk opp fra 610 mill. kr. i 1.—3. kvartal 1962 til 865 mill. kr. i de samme kvartaler 1963. Importverdien økte med 1 040 mill. kr. Av dette falt 370 mill. kr. på vareimporten uten skip, 435 mill. kr. på skipsimporten, 180 mill. kr. på

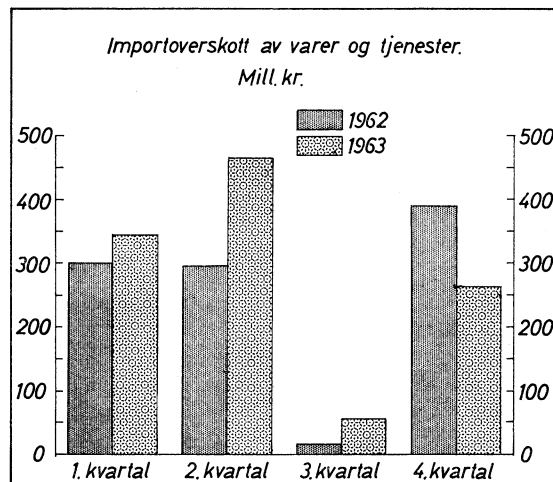

Fig. 6.

skipsfartens utgifter i utlandet og 55 mill. kr. på andre tjenester. Verdien av eksporten gikk i alt opp med 785 mill. kr. fordelt med om lag 350 mill. kr. på vareeksporten uten skip, vel 25 mill. kr. på skipseksporten, 295 mill. kr. på bruttofrakter opptjent i skipsfart og knapt 115 mill. kr. på andre tjenester.

Volumtallene for eksporten av varer og tjenester sett under ett viste en øking på knapt 10 prosent, mens økingen i importvolumet var vel 9 prosent. For varer alene, skip medregnet, var volumøkningen (i 1962-priser) knapt 12 prosent for eksporten og om lag 10 prosent for importen. Volumet av frakttjenester levert til utlandet målt med tonnasje av den seilende flåte økte med knapt 9 prosent.

For varer og tjenester sett under ett var det en prisnedgang fra 1962 til 1963 på vel 2,5 prosent for eksporten og knapt 0,5 prosent for importen. Forholdet mellom eksportprisinivå og importprisinivå — bytteforholdet med utlandet — viste således om lag 2 prosent forverring. I det rene varebyttet (uten skip) var bytteforholdet vel 2 prosent dårligere enn i 1962.

Rente- og stønadsunderskottet gikk opp fra 200 mill. kr. i 1.—3. kvartal 1962 til 255 mill. kr. i tilsvarende periode 1963. Rentebetalingene til utlandet økte med knapt 45 mill. kr., mens rentebetalingene fra utlandet var omtrent uendret. Nettostønader fra utlandet gikk ned med om lag 10 mill. kr.

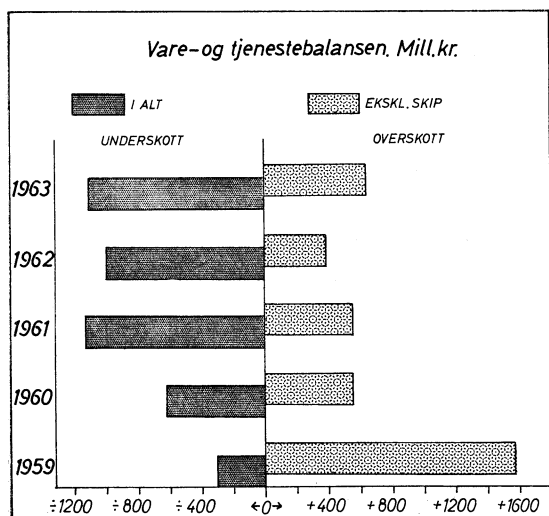

Fig. 5.

Tabell 10. Utenriksregnskapet 1.—3. kvartal 1962 og 1963. Foreløpige tall. Mill. kr.

	1962	1963			
	1.—3. kv.	1.—3. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
I. Driftsregnskap					
A. Varer og tjenester					
1. Eksport					
Varer fob. ¹	4 898	5 250	1 753	1 770	1 727
Skip, nybygde	33	43	5	10	28
Skip, eldre	195	211	52	46	113
Bruttofrakter opptjent i skipsfart	4 820	5 115	1 615	1 785	1 715
Utenlandske turistets utgifter i Norge ..	356	421	69	117	235
Andre tjenester	886	933	308	298	327
I alt	11 188	11 973	3 802	4 026	4 145
2. Import					
Varer cif. ¹	7 585	7 955	2 634	2 776	2 545
Skip	1 125	1 560	479	614	467
Skipsfartens utgifter i utlandet ²	2 250	2 430	770	825	835
Norske turistets utgifter i utlandet	325	355	78	111	166
Andre tjenester	513	538	186	165	187
I alt	11 798	12 838	4 147	4 491	4 200
3. Eksportoverskott (1—2)	— 610	— 865	— 345	— 465	— 55
B. Renter og stønader					
1. Nettostønader fra utlandet	49	38	4	5	29
2. Nettorenter til utlandet	249	293	94	115	84
3. Rente- og stønadoverskott (1—2)	— 200	— 255	— 90	— 110	— 55
C. Overskott på driftsregnskapet (A 3 + B 3) ..	— 810	— 1 120	— 435	— 575	— 110
II. Kapitalregnskap					
A. Inngang					
Offentlig forvaltnings lån	281	541	258	256	27
Rederienes lån	1 065	1 370	387	594	389
Forretningsbankenes lån for rederier (netto)	65	13	27	— 46	32
Forretningsbankenes andre lån (netto)	31	99	— 43	92	50
Andre lån ³	101	272	238	18	16
Endring i varekreditter (netto)	57
Annen kjent kapitalinngang (netto)	— 61	— 19	— 12	52	— 59
I alt	1 539	2 276	855	966	455
B. Utgang					
Avdrag på offentlig forvaltnings lån	195	180	50	80	50
Avdrag på rederienes lån	876	909	312	303	294
Endring i rederienes forskottsbetalinger ved skipsimport	68	— 219	— 61	— 91	— 67
Avdrag på andre lån ³	51	127	89	25	13
Lån (netto) ved skipseksport	— 3	14	— 11	— 3	28
I alt	1 187	1 011	379	314	318
C. Netto kapitalinngang (A—B)	352	1 265	476	652	137
D. Overskott på driftsregnskapet (I C)	— 810	— 1 120	— 435	— 575	— 110
E. Uforklart differanse⁴	62	43	— 41	97	— 13
F. Oppgang i netto valutabeholdningen⁵ (C + D + E)	— 396	188	—	174	14

¹ Omfatter også varer utenom handelsstatistikken. ² Inklusive lønn til mannskaper i utenlandsk valuta. ³ Inklusive offentlige foretaks lån. ⁴ Summen av netto kapitalinngang og overskott på driftsregnskapet skal pr. definisjon være lik oppgangen i netto valutabeholdningen. Differansen skyldes feil og ufullstendig statistisk materiale. ⁵ Norges Banks, valutabankenes, rederienes og forsikringsselskapenes netto valutabeholdninger.

Av kapitalinngangen på i alt 2 276 mill. kr. i de tre første kvartaler 1963 var 541 mill. kr. offentlig forvaltnings lån. Av dette var 432 mill. kr. statens obligasjonslån i Sambandsstatene, Sverige og Sveits og 72 mill. kr. Oslo kommunes obligasjonslån i Sambandsstatene. Resten skrev seg fra inngang på offentlige låneopptak i Verdensbanken. Lån (netto) ved skipsimport i januar-september 1963 utgjorde hele 693 mill. kr. mot 186 mill. kr. i samme periode året før. Regnet brutto utgjorde rederienes egne lån, bortsett fra konverteringer, 1 370 mill. kr. Forretningsbankenes lån for rederier (netto) var 13 mill. kr. Forretningsbankenes andre lån utgjorde netto 99 mill. kr. Andre langsiktige lån var på 272 mill. kr., hvorav 81 mill. kr. var Norges Kommunalbanks obligasjonslån i Belgia. Annen kjent kapitalinngang var 19 mill. kr. lavere enn tilsvarende utgiftsposter.

Av de samlede avdrag på offentlig forvaltnings lån på 180 mill. kr. i de tre første kvartaler av 1963 var 78 mill. kr. avdrag (netto) på konsolidert gjeld til EPU. Avdrag på rederienes lån utgjorde 909 mill. kr. Rederienes forskottbetalinger ved skipsimport var 219 mill. kr. lavere ved utgangen av september 1963 enn ved årets begynnelse. Avdrag på andre langsiktige lån utgjorde 127 mill. kr., mens lån (netto) ved skipseksport var 14 mill. kr. «Uforklart differanse» utgjorde 43 mill. kr. på inntektssiden. Denne skyldes så vel feil i statistikken som ufullstendig statistisk materiale. Bl. a. har en ennå ingen oversikt over endringen i de kortsiktige varekredittene fra utlandet i løpet av perioden.

Underskottet på driftsregnskapet i 1., 2. og 3. kvartal 1963 var etter de tall en har, henholds-

vis 435, 575 og 110 mill. kr. Ekskl. skip var det et underskott på 13 og 17 mill. kr. i 1. og 2. kv., men overskott på 216 mill. kr. i 3. kv.

Inngangen av lån på kapitalregnskapet behøver ikke å finne sted i samme periode som lånene blir tatt opp. Det vil derfor f. eks. ikke nødvendigvis være samsvar mellom tallene i kapitalregnskapet for offentlig låneinngang og de tall for offentlig låneopptak i utlandet som er gitt i avsnittet om pengemessige forhold.

Vareomsetningen med utlandet.

Handelspolitikken.

Det ble i 1963 bare foretatt få endringer av norske tollsatser, hvis en ser bort fra tollreduksjoner i henhold til EFTA-avtalen eller for varer som har sine satser bundet i henhold til GATT.

Tollsamrådsrådet i Brussel vedtok i 1960 og 1961 tre anbefalinger om endringer i Brussel-nomenklaturen. I St. prp. nr. 124 (1962—63) tilrår Finans- og tolledepartementet at de nødvendige endringer som følge av disse anbefalinger blir innarbeidd i den norske tolltariffen. De foreslåtte endringer er dels rent redaksjonelle og uten innvirkning på vareklassifiseringen, dels medfører de at en varepost blir flyttet fra en posisjon til en annen eller at den blir delt på flere andre posisjoner. Så vidt mulig er det forsøkt unngått at endringene får betydning for de enkelte varers tollstatus. De tilfelle da varene foreslås flyttet til en annen tidligere eksisterende tollposisjon og dermed får en annen toll enn tidligere, er forholdsvis få og gjelder varer hvor en tollendring har liten betydning. Endringene er godkjent av Norge, men ennå ikke av alle land med tolltariff som bygger på Brussel-nomenklaturen. Først når dette er skjedd, vil endringene bli tatt inn i den norske og i andre nasjonale tolltariffer.

Høsten 1961 og året 1962 var på det handelspolitiske område preget av de kompliserte drøftinger som EFTA-landene førte med Fellesmarkedet (CEE). Storbritannia, Danmark, og Norge forhandlet om medlemsskap i CEE, mens de øvrige EFTA-land ønsket en løsere tilknytning (assosiering). I januar 1963 brøt forhandlingene mellom Storbritannia og CEE sammen, vesentlig som følge av Frankrikes holdning. Dette avgjorde også at de øvrige lands forhandlinger med CEE ble utsatt på ubestemt tid.

Bruddet i forhandlingene mellom Storbritannia og CEE aktualiserte behovet for å styrke samarbeidet innen EFTA. På et ministerrådsmøte i februar 1963 ble retningslinjene trukket

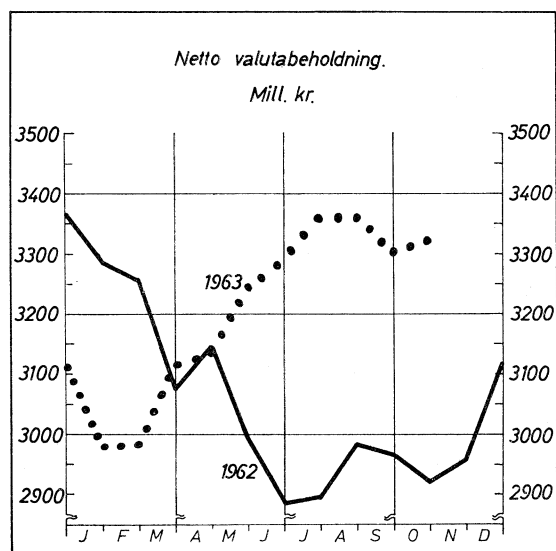

Fig. 7.

opp for det fortsatte samarbeid mellom medlemslandene. Det viktigste mål var at tollene mellom landene i EFTA skulle være helt avviklet i løpet av 1966. Forhandlingene ble deretter ført bilateralt i hovedstedene og multilateralt gjennom EFTA's Råd i Genève. Norge hadde bilaterale forhandlinger om kapitalspørsmål og friere handel med fisk og fiskevarer med Storbritannia og Sverige. Forhandlinger med Danmark førte til enighet om visse lettelser for danske jordbruksvarer på det norske marked. Resultatene av de forskjellige lands forhandlinger dannet grunnlaget for drøftingene på et nytt ministerrådsmøte i mai 1963.

Den viktigste sak på dette møtet var planen for den fortsatte tollavvikling innen EFTA. Pr. 1. januar 1963 var 50 prosent av tollene fjernet, dvs. to år tidligere enn opprinnelig fastsatt i Konvensjonen, men tidspunktet for den endelige tollavvikling var ikke blitt endret. Etter bruddet i Brussel ønsket imidlertid et flertall av EFTA-landene en hurtigere tollavvikling enn forutsatt i den gjeldende plan.

Fra norsk side ble det hevdet at den ensidige tollnedbygging for industrivarer hadde vært til størst fordel for de mest industrialiserte land, og dette syn ble underbygd med tall over Norges samhandel med EFTA-partnerne de siste år. I prinsippet sa også Norge seg enig i en raskere tollnedbygging, men satte to vilkår:

1. At den nye timeplanen skulle sikre en jamn tollreduksjon uten ytterligere øking i avviklingstempoet uansett hva som måtte skje utenfor EFTA.

2. At den nye timeplan skulle gjelde 97 prosent av Norges samlede EFTA-import og at reduksjonen for de siste 3 prosent skulle følge Konvensjonens opprinnelige timeplan.

Disse vilkår ble godtatt. Norge fikk tillatelse til å følge en særskilt tollavviklingsplan for visse varer, dersom eksporten av disse «unntaksvarer» ikke overstiger 15 prosent av den norske produksjon av varene sett over en løpende treårsperiode. For de varer dette gjelder, enkelte sorter garn og vevnader, trikotasje, diverse yttertøy, undertøy og fottøy, elektriske kjøleskap og vaskemaskiner, kan neste nedsettelse av tollsatsene finne sted 31. desember 1965 og siste 10 prosenters reduksjon 31. desember 1968.

For andre EFTA-varer skal Norge følge den alminnelige timeplan for tollreduksjoner som ministerrådsmøtet i februar satte som mål. De årlige reduksjoner i basistollen er etter denne reviderte plan fastsatt slik:

31. desember 1963:	10 prosent.
31. » 1964:	10 »
31. » 1965:	10 »
31. » 1966:	20 »

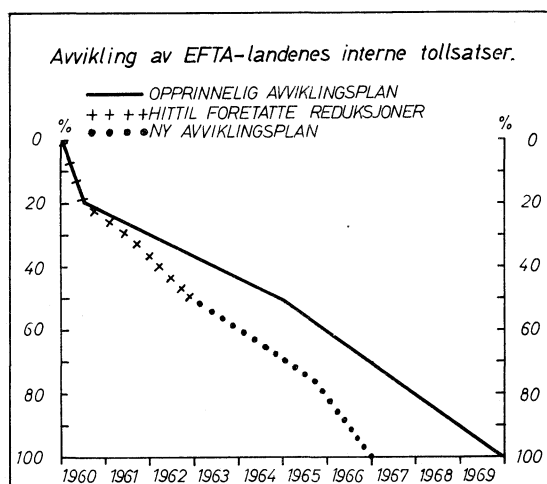

Fig. 8.

Avviklingen av EFTA-landenes interne tollsatter etter opprinnelig og ny plan går fram av figur 8.

Avviklingen av de kvantitative importrestriksjoner har hittil i alle EFTA-land gått hurtigere enn forutsatt i Konvensjonen. Datoen for full avvikling ble i 1963 også endret til 31. desember 1966. Norge har for tiden importrestriksjoner bare for noen få ubetydelige EFTA-varer.

Fisk og fiskevarer er i stor utstrekning unntatt fra bestemmelsene om tollavtrapping. Dette gjelder hvalkjøtt og hvalkjøttekstrakt, fersk, iset og rundfrossen fisk og sild; saltet, tørket eller røykt fisk og sild og skalldyr (unntatt frosne pillede reker). Norge foreslo i 1963 at også disse varer skulle få frihandelsstatus, og dette ble imøtekommet for hvalkjøtt og hvalkjøttekstrakt, men ikke for de andre varene. Storbritannia har gått med på å framskynde tollavviklingen for frihandelsfiskevarene (unntatt frossen filet), og disse varene vil bli tollfrie i Storbritannia i løpet av 1964. Sverige har gått med på å overveie en reduksjon av importavgiftene på visse fiskefiletvarer og en midlertid reduksjon av den prisutjammingsavgift som blir pålagt import av fisk til Sverige.

EFTA-landene samarbeider om handelspolitiske spørsmål av felles interesse. Bl. a. skjedde dette under de forrige GATT-forhandlinger (Dillon-runden), og liknende drøftinger er innledet i sammenheng med den nye tollforhandlingsrunde i GATT (Kennedy-runden).

Et nytt trekk i EFTA-samarbeidet er opprettingen av «Komitéen for økonomisk utvikling». Denne skal bl. a. se på problemer i samband med avviklingen av handelshindringer og studere metoder som kan fremme det finansielle

og tekniske samarbeidet og føre til en utjamning av den forskjellen som eksisterer i utviklingsnivå mellom landene. Komitéen skal i sine rapporter til Rådet foreslå tiltak som den finner ønskelige. Komitéen holdt sitt første møte i november 1963 og vedtok da blant annet en erklæring om samarbeid ved Kennedy-runden og Verdenshandelskonferansen i 1964.

I CEE (Fellesmarkedet) ble en ny tollreduksjon på 10 prosent satt i verk 1. juli 1963. For industrivarer utgjorde da den samlede reduksjon 60 prosent. Det tas sikte på at resttollen skal være fjernet 1. januar 1967, dvs. på samme tid som i EFTA.

Annen etappe i harmoniseringen av CEE-landenes ytre tollsatser skjedde 1. juli 1963, og forskjellen mellom fellestariffens satser og de nasjonale tollsatser var da redusert med 60 prosent. Tilpassingen ventes fullført 1. januar 1967, dvs. 3—5 år tidligere enn planlagt.

Fra den dato harmoniseringen er gjennomført vil CEE-landene pålegge en importert vare den samme felles toll uansett i hvilket av medlemslandene varen blir tollbehandlet. Det er ennå usikkert hvilke tollsatser norske varer på det tidspunkt vil stå overfor, fordi det i mellomtiden vil finne sted omfattende tollforhandlinger under GATT (Kennedy-runden).

Den nye amerikanske handelslov av 1962 gir Presidenten fullmakt til å gå med på betydelige tollnedsettelse. De amerikanske tollsatsene kan senkes inntil 50 prosent ved gjensidige tollkonsesjoner, de kan helt oppheves på enkelte varer dersom Sambandsstatene og CEE dekker minst 80 prosent av verdenshandelen (mot at CEE letter importen fra Sambandsstatene og andre land), de kan oppheves uten motytelse dersom de er lavere enn 5 prosent, og endelig kan tollsatser på tropiske jordbruks- og skogbruksprodukter helt oppheves dersom CEE gir de samme innrømmelser.

Dette gav støtet til forberedelser av en omfattende sjette tollforhandlingsrunde i GATT-regi¹). Da forutsetningen er at alle tollkonsesjoner (gradvis gjennomført over en femårsperiode) skal bli gitt på basis av bestevilkårsprinsippet, vil resultatene kunne få stor betydning for Norge og de mer enn 50 andre kontraherende parter i GATT.

Disse tollforhandlingene skal etter planen begynne i mai 1964. En særskilt handelskomité har utarbeidd retningslinjer for forhandlingene. En arbeidsgruppe studerer spesielle problemer, blant annet disparitetsproblemet, dvs. de vanskeligheter som en lineær tollreduksjon reiser når enkelte land har høye og andre lave toll-

satser. Det er nemlig på forhånd klart at tollforhandlingene vil komme til å dreie seg om lineære reduksjoner, mens det ved tidligere anledninger har vært forhandlet vare for vare. Disse metodeproblemer blir også drøftet særskilt mellom CEE og Sambandsstatene og innbyrdes mellom CEE-landene.

Når dette skrives, har Sambandsstatene ennå ikke lagt fram lister over de varer som det fra amerikansk side kan bli aktuelt å innrømme tollreduksjoner for under forhandlingene.

Norges assistanse til utviklingslandene har hittil vesentlig bestått av direkte hjelp. Det vil nå også bli lagt vekt på å øke den kommersielle støtten (eksportkreditter, lån og investeringer). Norge vil på den måten komme mer på linje med andre land når det gjelder formene for utviklingshjelp. Hjelpen fra landene i OECD har fordelt seg med gjennomsnittlig $\frac{2}{3}$ på eksportkreditter, lån og investeringer og $\frac{1}{3}$ på direkte hjelp. Etter norsk oppfatning bør det vanligvis ikke knyttes noe vilkår om kjøp av varer fra bidragslandet for hjelp som blir ytt. De enkelte land har fulgt en noe forskjellig linje på dette område.

Norge har bare i få tilfelle importtoll på råvarer som utviklingslandene kan levere, og gjennomgående lave tollsatser på halvfabrikater. Myndighetene har til hensikt å undersøke hvilke ytterligere muligheter som finnes til å gi ensidige tolettelse (eventuelt tollfrie kvoter) på varer som blir importert til Norge fra utviklingsland og som ennå er belagt med toll av noen betydning.

Innen OECD er det til dels stor meningsforskjell i synet på handelspolitikken overfor utviklingslandene. På OECD's ministermøte i november 1963 gikk EFTA-landene stort sett inn for en friest mulig import fra utviklingslandene, mens CEE-landene ønsket å føre en mer restriktiv politikk. Sambandsstatene inntok et mellomstandpunkt. En egen komité ble nedsatt for om mulig å harmonisere landenes ulike oppfatninger foran FN-konferansen om handel og økonomisk utvikling som skal holdes våren 1964.

Formålet med denne konferansen er først og fremst å få drøftet utviklingslandenes spesielle handelsproblemer. På dagsordenen står tollspørsmål, kvantitative restriksjoner og diskriminering, mulige tiltak for å stabilisere prisene på utviklingslandenes eksportvarer på lønnsomme nivåer, og internasjonale råvareavtaler med sikte på å skape balanse mellom tilbud og etterspørsel og garantert avsetning til maksimums- og minimumspriser. Slike råvareavtaler

¹ De tidligere forhandlinger ble holdt i Genève 1947, i Annecy 1949, i Torquay 1950/51, i Genève 1956 og 1960—62.

finnes nå for hvete, sukker, tinn, bly, sink, kaffe og olivenolje; forhandlinger om en tilsvarende avtale for kakao ble ført i 1963, men det kom til foreløpig brudd da produsenter og forbrukere ikke kunne bli enige om prisen. Andre viktige emner som skal tas opp på konferansen er utviklingslandenes betalingsbalanseproblemer og spørsmål i sammenheng med finansieringen av landenes handel og den tekniske bistand som ytes dem.

Den samlede vareomsetning.

Både innførselen og utførselen økte i verdi fra januar-september 1962 til samme tidsrom 1963. Det samme gjelder også om de enkelte kvartaler i 1963 blir sammenliknet med de tilsvarende kvartaler året før.

Verdien av vareinnførselen gikk i hele perioden opp med i alt 775 mill. kr. Av dette utgjorde økingen i skipsimporten 435 mill. kr. Importen ellers økte med 346 mill. kr. eller nær 5 prosent. Stigningen var størst i 2. kvartal (6 prosent). Sesongjusterte oppgaver over vareimporten (utenom skip) i 1963 gir inntrykk av at importoppsvinget var kraftigst i vinter- og vårmånedene, men at stigningstempoet avtok betydelig i løpet av sommeren og høsten.

Utførselsverdien (med skip) var i månedene januar-september 372 mill. kr. høyere i 1963 enn i 1962. Skipseksporten økte med 27 mill. kr. og andre varer med 345 mill. kr. eller vel 7 prosent. I 2. kvartal lå verdien over 12 prosent høyere

Tabell 11. Vareinnførselen og vareutførselen etter handelsstatistikken. Mill. kr.

	1962	Jan.— sept 1962	Jan.— sept 1963
Vareinnførsel uten skip .	10 167,4	7 542,9	7 883,2
Innførsel av skip	1 717,7	1 125,0	1 559,6
I alt	11 885,1	8 667,9	9 442,8
Vareutførsel uten skip .	6 610,4	4 836,2	5 181,5
Utførsel av skip	331,4	227,4	254,3
I alt	6 941,8	5 063,6	5 435,8
Vareinnførselsoverskott:			
Med skip	4 943,3	3 604,3	4 007,0
Uten skip	3 557,0	2 706,7	2 701,7

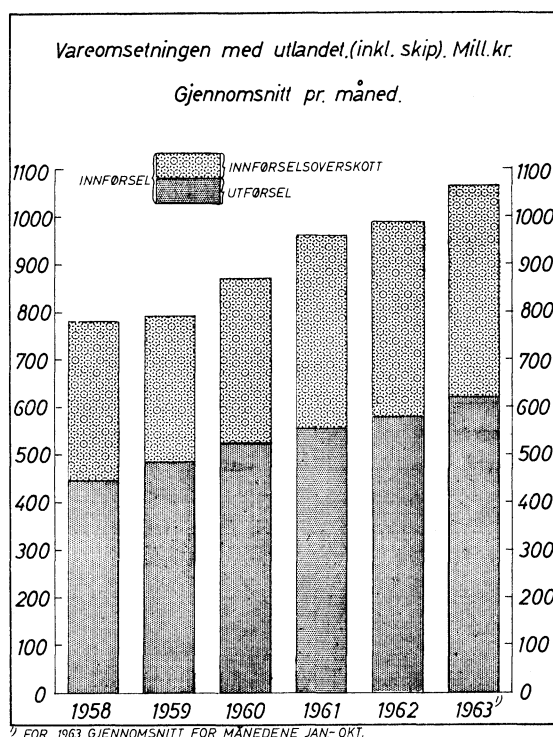

Fig. 9.

enn i samme kvartal året før. For 1. og 3. kvartal ble det registrert en stigning på nær 5 prosent. Veksten i vareeksporten (ekskl. skip) i 1963 var — i motsetning til vareimporten — en del sterkere i sommer- og høstmånedene enn i vårmånedene etter sesongkorrigerte oppgaver. Hovedinntrykket var også at stigningstakten var i ferd med å øke ved utgangen av 3. kvartal.

Vareinnførselsoverskottet var, når skip tas med, 4 007 mill. kr. i januar-september 1963. Dette svarer til en øking fra samme periode året før på 403 mill. kr. eller 11 prosent. Regnet uten skip ble det registrert en liten nedgang i innførselsoverskottet, nemlig fra 2 707 mill. kr. i 1962 til 2 702 mill. kr. i 1963. Overskottet gikk ned i de to første kvartaler, men viste oppgang i 3. kvartal i forhold til året før.

Verdistigningen i innførselen og utførselen (regnet uten skip) skyldtes i det vesentlige øking i de importerte og eksporterte varemengder (se tabell 12).

Importvolumet var i de ni første måneder av 1963 om lag 5 prosent høyere enn i samme tidsrom året før. Volumtallet for eksporten steg noe sterkere, nemlig med 8 prosent.

Både import- og eksportvolumet steg mest i 2. kvartal, henholdsvis med 6 og 16 prosent. For eksporten må imidlertid utviklingen ses på bakgrunn av at volumtallet i 2. kvartal 1962 var lavt.

Tabell 12. Volum- og pristall for innførsel og utførsel (uten skip). 1955 = 100.

Ar og kvartal	Volumtall		Pristall		Indeks for bytteforholdet ¹
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	
1958.....	107	115	103	101	98
1959.....	117	128	98	99	101
1960.....	143	137	99	99	100
1961.....	153	144	98	98	100
1962.....	165	155	97	97	100
» 1. kv.....	166	155	97	97	100
» 2. ».....	169	144	97	98	101
» 3. ».....	156	152	96	97	101
» 4. ».....	171	168	96	96	100
1963 1. kv.....	170	166	97	95	98
» 2. ».....	179	167	97	94	97
» 3. ».....	165	158	97	97	100

¹ Forholdet mellom utførselspristall og innførselspristall.

Tabell 13. Pristall for enkelte viktigere grupper i utenrikshandelen. 1955 = 100.

	1962				1963		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
<i>Innførsel:</i>							
I alt uten skip	97	97	96	96	97	97	97
Korn og kornvarer	89	87	88	84	84	89	88
Frukt og grønnsaker	111	134	118	118	122	136	125
Sukker, kaffe, te etc.	62	64	69	65	68	80	96
Førstoffer, unntatt korn	86	84	85	75	86	86	90
Malmer og mineraler	89	93	88	86	85	82	80
Brenselstoffer	92	90	88	90	92	88	89
Kjemikalier	88	86	90	84	87	93	91
Garn og tråd.....	83	83	83	80	80	82	80
Metervarer og klær	93	87	87	89	88	84	85
Uedle metaller	109	105	107	99	102	103	102
Arbeider av uedle metaller	110	120	111	110	112	111	110
Maskiner og apparater	108	110	110	110	110	110	110
Transportmidler unnt. skip	103	101	102	107	108	102	106
<i>Utførsel:</i>							
I alt uten skip	97	98	97	96	95	94	97
Fisk, fersk og saltet	113	119	116	119	116	119	117
Fiskehermetikk	117	125	115	115	117	126	115
Trelast	106	108	104	98	93	96	107
Papirmasse	87	87	87	83	86	85	87
Malmer	90	92	91	95	87	87	86
Dyre- og plantefett	76	82	64	69	64	75	81
Gjødning.....	87	87	84	86	87	89	87
Papir og papp	94	92	93	93	92	91	91
Uedle metaller	101	103	99	94	98	91	93

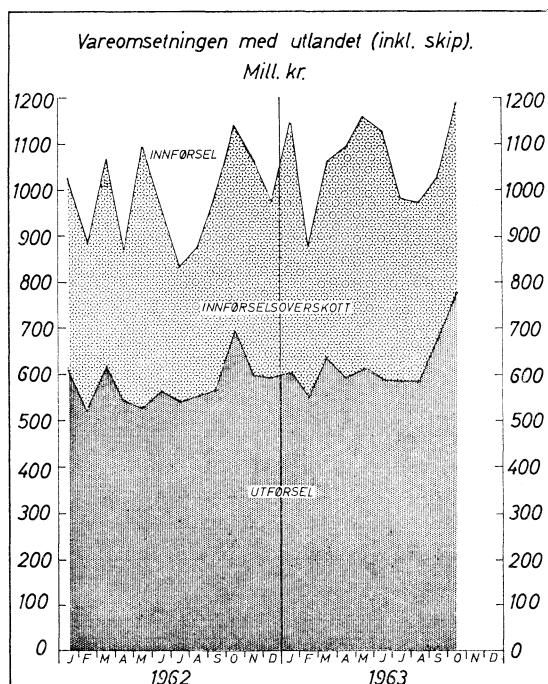

Fig. 10.

Pristallet for importen holdt seg så å si uforandret fra 1. kvartal 1962 til 3. kvartal 1963. For eksporten falt det gjennomsnittlige prisnivå med om lag 2 prosent fra 1962 til 1963. Beregningene viser prisfall på ca. 1 prosent hvert kvartal fra 2. kvartal 1962 til og med 2. kvartal 1963, men en prisstigning på 3 prosent fra 2. til 3. kvartal 1963. Dette førte til at in-

dekseen for bytteforholdet (forholdet mellom pristallet for utførselen og pristallet for innførselen) etter å ha utviklet seg i ugunstig retning fra og med 4. kvartal 1962, igjen viste en bedring på 3 prosent i 3. kvartal 1963.

I tabell 13 er det gitt kvartalsvise pristall for en del viktigere varegrupper i innførselen og utførselen. På importsiden har det vært stigning i det gjennomsnittlige prisnivå særlig for sukker, kaffe, te m. v., frukt og grønnsaker, oljefrø, dyre- og plantefett, kjemikalier og transportmidler (unntatt skip.) Beregningene viser prisnedgang for bl. a. malmer, uedle metaller, arbeider av uedle metaller, garn og tråd og metervarer og klær. For eksporten viser tallene en mindre prisstigning bare for fersk og saltet fisk og for gjødning (ca. 1 prosent). De andre viktigere varegrupper hadde i perioden januar-september prisfall fra 1962 til 1963. Særlig gjaldt dette trelast, malmer, kjemikalier (unntatt gjødning), uedle metaller og i noe svakere grad papir og papp. Oppgangen fra 2. til 3. kvartal 1963 i totalpristallet skyldtes vesentlig prisstigning for gruppene uedle metaller, dyre- og plantefett, papirmasse og trelast.

Innførselen av viktigere varer.

Tabell 14 viser den prosentvise endring i innførselsverdi, volum- og pristall for viktige varegrupper fra januar-september 1962 til januar-september 1963 (se også tabell II A i tabelldelen side *7). Importverdien økte for alle viktigere varegrupper unntatt malmer og mine-

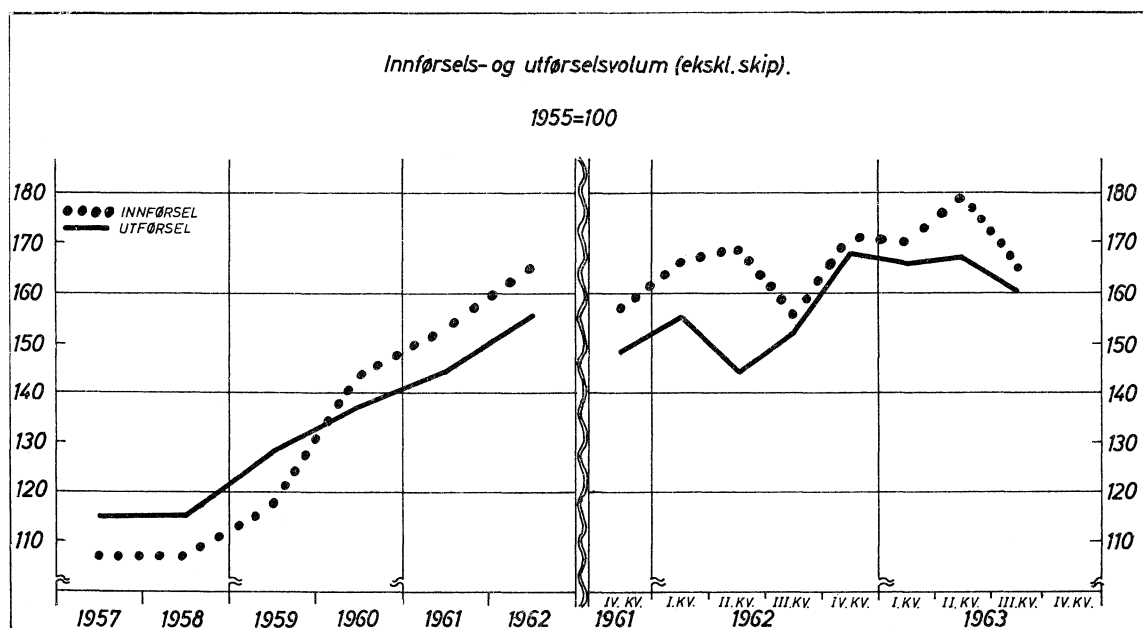

Fig. 11.

raler og uedle metaller, som hadde verdinedgang.

Økingen i importverdien av korn og kornvarer (8 prosent) skyldtes vesentlig at importen av bygg økte med vel 23 mill. kr. Det var også en mindre importøkning for rug, mens det var en mindre nedgang for hvete, mais og durra. Importen av disse varer foregikk i 1963 gjennomsnittlig til noe lavere priser enn året før.

Importverdien for frukt og grønnsaker steg med 16 mill. kr. Importen av appelsiner o. l. gikk noe ned i kvantum, men prisstigningen resulterte likevel i en forholdsvis stor verdioppgang. Annen frukt og grønnsaker hadde verdiøkning først og fremst fordi det ble kjøpt inn større varemengder.

For sukker, kaffe, te m. v. var verdistigningen 83 mill. kr. eller 32 prosent. Nesten 75 mill. kr. av stigningen falt på raffinert roe- og rørsukker, og det meste av denne stigningen skyldtes at prisene i 1963 i gjennomsnitt lå bortimot 70 prosent høyere enn året før. Prisutviklingen må ses på bakgrunn av svikten i sukkerproduksjonen i flere land.

Importen under spinnestoffer, garn og tråd og metervarer og klær økte til dels sterkt i verdi. Det skyldtes først og fremst større import av ull, ullgarn og garn og tråd av syntetiske fibrer. Importverdien steg også for vevnader av ull, men viste nedgang for bomullsvevnader.

Tabell 14. Prosentvis endring i innførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1962 til januar—september 1963.

	Innførselsverdi	Volumindeks	Prisindeks
Korn og kornvarer	+ 8	+ 9	— 1
Frukt og grønnsaker. . .	+ 6	+ 1	+ 6
Sukker, kaffe, te m. v. . .	+ 32	+ 6	+ 26
Oljefrø, dyre- og plante- fett	+ 7	+ 1	+ 7
Spinnestoffer	+ 6	+ 5	+ 1
Malmer og mineraler. . .	— 14	— 6	— 9
Brenselsstoffer	+ 8	+ 8	—
Kjemikalier	+ 6	+ 8	+ 2
Garn og tråd	+ 15	+ 18	— 2
Metervarer og klær . . .	+ 9	+ 12	— 3
Uedle metaller	— 8	— 3	— 5
Arbeider av uedle me- taller	—	+ 3	— 3
Maskiner og apparater. .	+ 3	+ 3	+ 1
Transportmidler unntatt skip	+ 5	+ 2	+ 3
I alt uten skip.	+ 5	+ 5	—

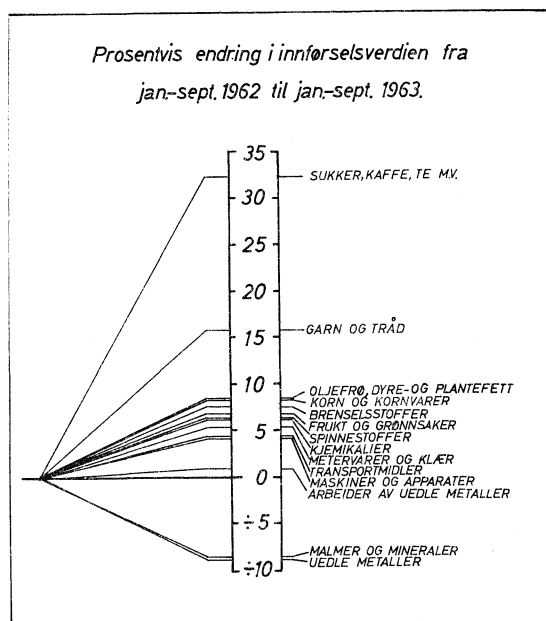

Fig. 12.

Importverdien for brenselsstoffer steg med 59 mill. kr., dvs. med nær 8 prosent. Om lag halvparten av stigningen (28 mill. kr.) kan føres tilbake til fyringsoljer. Det var videre en øking i koksimporten på 24 mill. kr. For brenselsvarer ellers ble det bare registrert relativt små endringer.

For kjemikalier steg importverdien med 35 mill. kr. Blant annet økte importen av aluminiumoksyd for aluminiumproduksjonen. Importen av plastråstoffer har hvert år steget betydelig, og denne utvikling fortsatte i 1963. En del importøkning ble det også registrert for kaligjødsel. Av andre kjemiske produkter steg legemidler betydelig i importverdi.

Maskiner og apparater er den varegruppen (når skip holdes utenfor) som har størst andel i importverdien, nemlig ca. 20 prosent. Gruppen har vist stor øking i flere år, og det meste av økingen kan tilskrives større varemengder. Stigningen fra januar—september 1962 til samme periode i 1963 var relativt moderat og utgjorde om lag 51 mill. kr. eller vel 3 prosent. Økingen fordelte seg med nesten samme beløp på hvert av kvartalene, når maskiner ses under ett. For ikke-elektriske maskiner viste imidlertid kvartalstallene en markert tiltakende øking, mens utviklingen var omvendt for elektriske maskiner og apparater. Verdiøkningen kan føres tilbake til en rekke vareslag. Av ikke-elektriske maskiner var det særlig økt import av primærkraftmaskiner (bl. a. flymotorer og vannturbiner), kontormaskiner (kalkulasjonsmaskiner) og maskiner for papirindustrien, mens importen

til dels gikk sterkt ned for forbrenningsmotorer (unntatt flymotorer), landbruksmaskiner (i første rekke traktorer), skrivemaskiner og symaskiner. Blant elektriske maskiner og apparater steg importverdien for elektromotorer, transformatorer etc., kringkastingsmottakere og deler, elektronrør, transistorer o. l.

Importverdien for transportmidler (uten skip) steg med 26 mill. kr. eller 5 prosent. Vel halvparten av stigningen skyldtes prisoppgang. Verdien økte i hvert kvartal i forhold til samme kvartal året før. Om lag halvparten av stigningen falt på 2. kvartal. I de tre første kvartalene til sammen ble det importert vel 3500 flere nye personbiler i 1963 enn året før, og importverdien økte med over 26 mill. kr. På den annen side ble det importert nær 1 000 færre brukte personbiler som førte til en nedgang i denne posten på vel 6 mill. kr. Andre motorkjøretøyer og fly viste bare en moderat verdiøkning.

For innførselen av malmer ble det registrert en nedgang på 14 prosent i verdien. Om lag 9 prosentenheter skyldtes prisfall og resten mindre innførte mengder. Mens det ble kjøpt inn atskillig mer sinkmalm i 1963 enn året før, var det stor nedgang i importen av stålavfall, mangmalm og krommalm.

Uedle metaller viste en verdinedgang på 8 prosent. Det meste, ca. 5 prosentenheter, skyldtes at det gjennomsnittlige prisnivå for disse varene var lavere i januar—september 1963 enn i samme periode året før. Nesten hele verdinedgangen kan forklares ved utviklingen for jern og stål. Stenger, profiler og plater viste størst nedgang. Den var relativt sett betydelig også for rør, rørdeler og bånd. De ikke jernholdige uedle metaller viste små endringer.

Utførselen av viktigere varer.

En oversikt over endringer i utførselsverdi, volumtall og pristall for de viktigste varegrupper fra januar—september 1962 til samme periode 1963 er gitt i tabell 15 (se også tabell II B, side *8). Størst verdiøkning viste fersk og saltet fisk, trelast, gjødning og andre kjemikalier, papir og papp og uedle metaller. For fiskehermetikk, papirmasse, malmer og dyre- og plantefett ble det registrert nedgang i eksportverdien.

Disse endringer resulterte likevel ikke i særlig store endringer i eksportens sammensetning. Gjødning, andre kjemikalier og papir og papp økte sine eksportandeler noe, mens bl. a. fiskehermetikk, papirmasse, malmer og dyre- og plantefett gikk relativt tilbake.

Utførselsverdien for fersk og saltet fisk steg med 6 prosent i 1963. Det meste av stigningen skyldtes større eksportvolum. Av produkter som hadde stor framgang, kan i første rekke nevnes

Tabell 15. Prosentvis endring i utførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1962 til januar—september 1963.

	Utførselsverdi	Volumindeks	Prisindeks
Fisk, fersk og saltet ..	+ 6	+ 4	+ 1
Fiskehermetikk	— 14	— 15	—
Trelast	+ 33	+ 39	— 7
Papirmasse	— 3	— 2	— 1
Malmer	— 1	+ 4	— 4
Dyre- og plantefett....	— 4	— 3	—
Kjemikalier, unntatt gjødning	+ 23	+ 31	— 6
Gjødning	+ 12	+ 10	+ 1
Papir og papp	+ 11	+ 13	— 2
Uedle metaller	+ 6	+ 13	— 7
I alt uten skip.....	+ 7	+ 8	— 2

fryste fileter. Særlig økte salget til Frankrike, Sovjet-Samveldet, Storbritannia og Vest-Tyskland. Eksporten av tørrfisk og klippfisk viste små endringer både totalt og fordelt på markeder.

Eksporten av førstoffer tok seg opp igjen i 1963. Utslagsgivende var her bedre råstofftilgang og lettere avsetning på sildemjøl. Det var likevel ikke mulig å få tilstrekkelig avsetning for den relativt store produksjonsøkning, slik at lagrene (bortsett fra en nedgang sommeren 1963) var uvanlig store. Eksportverdien ble imidlertid nær fordoblet. Særlig sterkt oppsving hadde leveransene til Storbritannia, Frankrike, Vest-Tyskland og Belgia. De oppnådde priser var litt lavere enn i 1962.

For trelast steg eksportverdien med hele 33 prosent. Det var et betydelig økt eksportvolum av skåret eller høvlet last som mer enn oppveide et ganske merkbart prisfall.

Eksporten av kjemikalier (utenom gjødning) gikk også sterkt opp i verdi, nemlig med 23 prosent, enda prisene gjennomgående lå litt lavere enn året før. Årsaken var i første rekke utviklingen i eksporten av plastråstoffer, som år for år har hatt stor framgang. Det var også økt eksport av sprengstoffer.

Gjødningeksporten økte sterkt i verdi. Prisene holdt seg nesten uendret, slik at økt eksportkvantum i sin helhet slo ut i verdioppgang.

Avsetningen for papir og papp utviklet seg igjen gunstig i løpet av året. Prisene hadde imidlertid en svakt fallende tendens og lå gjennomgående 2 prosent lavere i 1963 enn året før. Øking i de utførte mengder førte til en verdistigning på 52 mill. kr. Halvparten av

Tabell 16. *Utførsel av viktigere malmer og metaller.*

	1962			Januar—september 1962			Januar—september 1963		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Jernmalm	1 269	84	66	981	65	66	890	54	61
Svovelkis, urøstet	560	41	73	431	31	73	471	32	69
Ferrosilicium	134	93	684	101	69	690	117	77	653
Ferrokrom	17	37	2 224	12	27	2 261	20	38	1 858
Ferromangan	47	45	963	34	33	971	43	40	927
Ferrosilicomangan	72	72	1 008	52	53	1 013	61	60	986
Kopper, ulegert	18	79	4 383	12	52	4 394	12	52	4 391
Aluminium, ulegert ...	163	536	3 283	123	406	3 287	147	458	3 116
Sink, ulegert	32	44	1 370	24	32	1 369	25	37	1 502
Nikkel, ulegert	28	346	12 501	21	269	12 585	17	205	12 221
I alt	2 340	1 377	..	1 791	1 037	..	1 803	1 053	..

Tabell 17. *Utførsel av fisk og produkter av fisk og sjødyr.*

	1962			Januar—september 1962			Januar—september 1963		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. kg kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. kg kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. kg kr.
<i>Sild og fisk:</i>									
Fersk og kjølt sild..	14	9	0,64	13	8	0,64	8	5	0,70
Frossen sild	16	14	0,83	13	11	0,80	15	13	0,85
Fersk og kjølt fisk .	27	59	2,20	21	48	2,27	16	40	2,56
Rundfrossen fisk ...	16	53	3,27	11	37	3,55	15	43	2,92
Frossen filet	38	128	3,35	27	90	3,34	35	115	3,31
Tørrfisk	32	162	5,03	22	106	4,89	21	105	5,09
Klippfisk	29	102	3,57	22	77	3,58	22	81	3,63
Saltet sild	10	19	1,92	5	10	1,82	5	10	1,81
Saltet fisk	7	16	2,43	5	11	2,37	3	8	2,53
Skalldyr, ikke herm.	6	60	9,60	4	46	11,25	5	45	9,11
Annen fisk	12	23	1,89	10	19	1,85	8	17	2,05
<i>Fiskehermetikk og annen bearb. fisk:</i>									
Fiskehermetikk	29	138	4,72	22	102	4,65	20	92	4,65
Skalldyr	2	20	10,72	1	15	10,78	1	12	10,82
Annen bearbeidd fisk	10	26	2,64	8	23	2,99	5	15	2,97
<i>Andre produkter:</i>									
Silde- og fiskemjøl..	60	61	1,03	35	36	1,02	61	59	0,98
Tran	16	21	1,37	11	16	1,38	13	17	1,32
Herdet fett	62	75	1,21	40	50	1,24	69	89	1,28
Hvalolje, rå	66	60	0,91	58	54	0,94	24	23	0,99
Sperm- og bottlenose- olje, rå	13	22	1,64	12	20	1,62	4	7	1,79
Andre produkter....	..	95	72	60	..
I alt	1 163	851	856	..

denne stigningen skyldtes større salg av avis-papir og annet trykkpapir til Vest-Tyskland. Ellers var det særlig eksporten til Storbritannia som tok seg opp.

For uedle metaller viste eksporten en verdistigning på 81 mill. kr. eller 6 prosent. Året var preget av sterkt prisfall (7 prosent i gjennomsnitt), men dette ble mer enn oppveid av større utførte varemengder. Eksporten av råjern og støpejern tok seg godt opp til Storbritannia og Vest-Tyskland. For ferrolegeringer var det spesielt sterk konkurranse om markeder og priser. Ferrosilicomangan var den av legeringene som holdt stillingen best og som var utsatt for det minste prisfall. Eksportverdien for ferrokrom gikk opp med 45 prosent (Storbritannia og Sambandsstatene) ved at det avsatte kvantum økte med nesten 75 prosent. Både ferromangan og ferrosilicium gikk på den annen side sterkt ned i eksportverdi, til tross for at det ble funnet avsetning for langt større kvanta. For ferrosilicium skyldtes dette at nye eksportland som Jugoslavia, Spania, Portugal og Sør-Afrika medvirket i å presse prisene. For aluminium ble utviklingen gunstig utover året. Leveringene økte med over 50 prosent til Sambandsstatene og med mer enn 35 prosent til Vest-Tyskland. Totalt økte det utførte kvantum med nær 20 prosent. Koppereksporten holdt seg i 1963 både i kvantum og verdi omtrent på samme nivå som året før, men det var en del forskyvninger på markedene. Blant annet avtok Frankrike noe mindre kvantum, mens Vest-Tyskland økte sine kjøp relativt sterkt. Eksporten av nikkel har de siste par årene gått forholdsvis sterkt tilbake. Reduksjonen på 21 prosent fra 1962 til 1963 skyldtes i sin helhet at leveringene til Sambands-

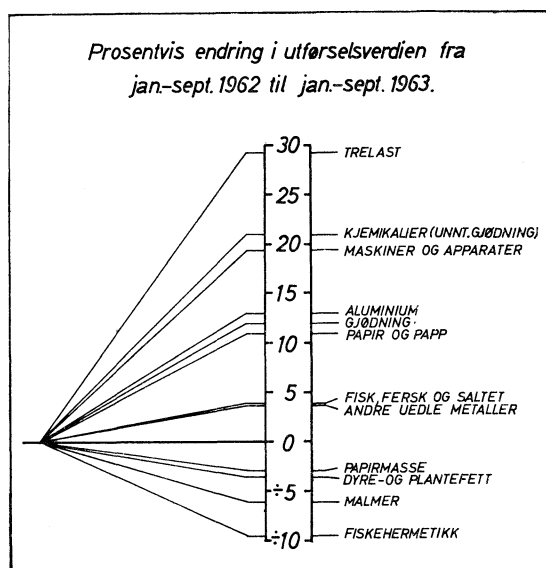

Fig. 13.

statene siste år gikk ned til det halve av foregående års. Mulighetene for annen økt avsetning var begrenset, selv om en viss bedring kunne spores mot slutten av året.

Utførselsverdien for fiskehermetikk gikk sterkt tilbake, nemlig med 14 prosent. Prisene var gjennomgående stabile, slik at nedgangen helt ut skyldtes mindre utførte mengder av så å si alle varesorter til de fleste markeder. Over 42 prosent av nedgangen kan tilskrives svikten for røykt småsild i olje.

For papirmasse gikk eksportverdien ned også fra 1962 til 1963. For det meste skyldtes dette

Tabell 18. *Utførsel av papirmasse, papir og papp og arbeider herav.*

	1962			Januar—september 1962			Januar—september 1963		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Mekanisk masse	442	213	482	329	159	483	332	157	473
Sulfatcellulose	16	13	817	13	10	814	8	6	762
Sulfittcellulose	285	273	958	208	200	962	208	198	953
Avispapir, heru. tynn- trykk	182	165	904	132	120	905	156	137	881
Skrive- og trykkpapir .	118	161	1 366	88	121	1 366	96	125	1 306
Sulfatpapir	42	59	1 398	30	42	1 392	33	45	1 349
Sulfittpapir	37	67	1 815	27	49	1 826	26	48	1 810
Maskinpapp	51	62	1 224	38	46	1 219	36	46	1 264
Annet papir og papp og arbeider herav	74	126	1 703	50	90	1 777	79	118	1 483
I alt	1 247	1 139	..	915	837	..	974	880	..

avsetningsvansker som følge av at produksjonskapasiteten her hjemme og i utlandet er blitt mer utvidd enn etterspørselen skulle tilsi. De avtalte reguleringer synes å ha virket hensiktsmessig, idet prisene mot slutten av året igjen steg noe. Samtidig var det en merkbar tendens til lettere avsetning.

Malmeksporten gikk ubetydelig ned i verdi. En volumøkning ble mer enn oppveid av den prisnedgang som fant sted.

Verdien av raffinerte mineraloljeprodukter viste en moderat nedgang. Sverige avtok betydelig mer enn tidligere, mens en tilsvarende reduksjon fant sted i eksporten til Danmark, som i løpet av året fikk sitt eget raffineringsanlegg.

Eksportverdien for dyre- og plantefett viste en nedgang på 4 prosent. Dette skyldtes utelukkende mindre eksportvolum. Prisene var i gjennomsnitt uforandret fra 1962 til 1963, men viste fra og med 3. kvartal en markert stigning. De avsetningsvansker som rådde i 1962, gjorde seg også gjeldende for visse produkter i 1963, men syntes mindre framtreddende mot slutten av året. Rå hvalolje og sperm- og bottlenoseolje sviktet sterkt, men svikten ble for en stor del oppveid av en meget sterk øking i eksporten av herdet fett og andre bearbeidde marine oljer.

Utenrikshandelens fordeling på land.

Europas andel av vår samlede utenrikshandel steg fra 1962 til 1963 på bekostning av de fleste andre verdensdelers andeler (se tabell 19).

Verdien av vår innførsel steg fra alle landområder unntatt fra utviklingslandene (se tabell 20). Det var samtidig stigning i verdien av vår utførsel til alle de nevnte områder.

Innførselen fra nordiske land hadde i 1963 en andel på 25 prosent av vår samlede innførsel, mot 23 prosent året før. Det var en fortsettelse av en utvikling som nå har pågått i flere år; i årene 1958—1960 lå tallet på rundt 21 prosent. Sverige var i 1963 vår viktigste leverandør, foran Vest-Tyskland og Storbritannia. Holdes skip utenfor, kommer Sverige på annenplass etter Storbritannia. De nordiske lands andel i vår utførsel falt fra vel 24 prosent i 1962 til 23 prosent i 1963. I de senere år har likevel eksporten til Sverige vært stigende (fra under 10 prosent av totaleksporten i årene 1958 og 1959 til vel 13 prosent i 1963), og Sverige er nå den tredje største avtaker av norske produkter.

Vår samlede innførsel fra Sverige gikk opp med 245 mill. kr. fra januar-september 1962 til samme periode i 1963. Av dette utgjorde økt skipsimport 185 mill. kr. Videre steg importverdien for papirmasse, kjemikalier, metervarer, tekstiler og klær, elektriske maskiner og apparater og transportmidler utenom skip. Im-

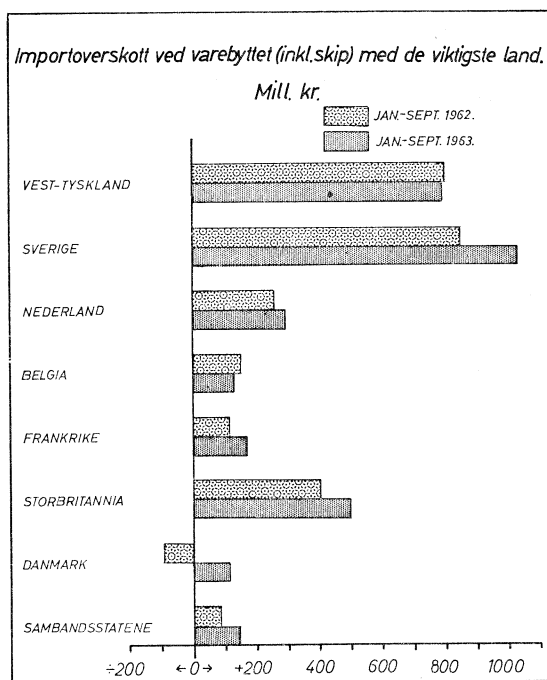

Fig. 14.

portverdien gikk ned for trelast, stål og andre uedle metaller. Utførselen til Sverige økte med 64 mill. kr. Skipseksporten gikk 13 mill. kr. ned, mens andre varer i alt steg med 77 mill. kr. Det ble blant annet registrert større eksport av fisk og fiskevarer, mineraloljeprodukter, elektrisk strøm, gjødning og ikke-elektriske maskiner. Eksportverdien for uedle metaller var omtrent uforandret. For mineraler gikk verdien sterkt ned. Innførseloverskottet (uten skip) overfor Sverige gikk ned fra 342 mill. kr. til 324 mill. kr.

Verdien av vår innførsel fra Danmark steg med hele 160 mill. kr. fra 1962 til 1963. Om lag 97 mill. kr. gjaldt økte skipskjøp. Det meste av økingen for andre varer falt på korn og kornvarer, sukker og sukkervarer, garn, metervarer og klær og elektriske maskiner og apparater. På den annen side var det mindre import av mineraloljeprodukter og ikke-elektriske maskiner. Utførselen til Danmark gikk ned i verdi med 50 mill. kr. Mineraloljeprodukter utgjorde 40 mill. kr. av nedgangen. Som før nevnt har dette sammenheng med at Danmark i 1963 fikk sitt eget anlegg for raffinering av råolje. Det var ellers mindre eksportverdi for gjødning og uedle metaller, mens eksporten av fisk og fiskevarer steg relativt sterkt. Vi hadde i januar-september 1962 et utførseloverskott overfor Danmark på 96 mill. kr mot et innførseloverskott på 33 mill. kr. i samme tidsrom i 1963. Skip er her ikke tatt med.

Tabell 19. *Innførsels- og utførselsverdien prosentvis fordelt på verdensdeler og viktigere land.*

	Innførsel		Utførsel	
	1962	1963 ¹	1962	1963 ¹
Europa	75,9	77,2	76,6	78,1
Belgia og Luxem- bourg	2,7	2,3	1,7	1,7
Danmark	4,6	5,5	8,7	7,5
Frankrike	3,8	3,9	3,6	3,6
Italia	2,1	1,9	3,6	3,3
Nederland	4,8	5,0	3,0	3,2
Sovjet-Samveldet..	1,1	1,3	1,1	1,3
Storbritannia	15,0	15,4	17,0	17,6
Sverige	17,2	18,5	13,3	13,3
Vest-Tyskland	17,7	17,5	15,1	15,7
Andre	6,9	5,9	9,5	10,9
Nord- og Mellom- Amerika	12,8	12,3	12,4	12,0
Sambandsstatene..	7,1	7,2	10,6	9,9
Canada	4,1	3,9	0,6	0,5
Sør-Amerika	5,0	4,2	2,3	2,2
Afrika	3,1	2,2	4,1	4,0
Asia	2,7	3,3	3,6	2,8
Oseania	0,5	0,8	1,0	0,9
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

¹ Jan—sept.

Vår innførsel fra Finland gikk tilbake også i 1963. Nesten hele nedgangen på 34 mill. kr. skyldtes mindre import av kubb og cellulose-tømmer. Utførselsverdien steg med 13 mill. kr. Det ble solgt skip for 10 mill. kr. mer. Leveringene av fisk og fiskevarer og gjødning tok seg noe opp, mens eksportverdien av uedle metaller gikk ned. Resultatet av varebyttet med Finland i 1963 ble et relativt stort utførselsoverskott, mens vi året før hadde innførselsoverskott.

Oppgavene over vår samhandel med Frihandelsforbundet (EFTA) og Fellesmarkedet (CEE) viste stigning for begge områder. Regnet uten skip steg imidlertid verdien av vår import fra EFTA betydelig mer enn importen fra CEE, nemlig med henholdsvis 242 mill. kr. (9 prosent) og 60 mill. kr. (3 prosent). Omvendt økte eksportverdien til EFTA med 101 mill. kr. (5 prosent) mot 196 mill. kr. (15 prosent) til CEE. Utviklingen er bemerkelsesverdig sett på bakgrunn av at CEE-landenes harmonisering av sine ytre tollsatser og elimineringen av de interne tollsatser fra 1. juli 1963 var gjennomført med 60 prosent; dette førte bl. a. til at tidligere

lavtariffland — Vest-Tyskland og Be-Ne-Lux, våre største kunder innenfor CEE — fikk hevet sine ytre tollsatser. Medlemslandene har imidlertid vært innrømmet såkalte tollkvoter, dvs. rett til å innføre visse kvanta av viktige varer tollfritt eller til redusert toll fra ikkemedlemsland. Dette har også berørt en del viktige norske vareområder.

Oppstillingen nedenfor viser EFTA- og CEE-områdenes prosentvise andel av vår samlede innførsel og utførsel:

	EFTA			CEE		
	1961 Pst.	1962 Pst.	1963 Pst.	1961 Pst.	1962 Pst.	1963 Pst.
Innførsel:						
Med skip	39	40	42	32	31	30
Uten skip	35	37	38	32	30	29
Utførsel:						
Med skip	43	41	42	25	27	28
Uten skip	45	42	42	26	27	29

EFTA's andel i verdien av vår innførsel har vært stigende de siste år, mens andelen i utførselsverdien har vært avtagende. For CEE derimot falt importandelen, mens eksportandelen steg i samme treårsperiode. Av tabell 19 går det også fram at lavtarifflandenes andel i vår innførsels- og utførselsverdi viste stigning, mens høytarifflandenes andel falt.¹⁾

Oppgavene over eksportens sammensetning i tidsrommet januar-september sett under ett, viste fra 1962 til 1963 en til dels betydelig øking til Vest-Tyskland og Be-Ne-Lux under alle varegrupper utenom malmer og dyrefett og -oljer. Oppgangen i eksporten til Frankrike og Italia var langt mindre markert både totalt og for de enkelte vareområder, unntatt for fisk og fiskevarer, som det særlig i 3. kvartal var stor eksport av til disse landene.

Storbritannia og Sverige er våre viktigste handelspartnere i EFTA. Holdes skip utenfor, er Storbritannia ennå uten sammenlikning vår største vareleverandør og vår største varemottaker. Verdien av innførselen derfra var i alt i 1. — 3. kvartal 1963 vel 172 mill. kr. høyere enn i samme tidsrom året før. For eksporten viste oppgavene en verdistigning på i alt 76 mill. kr. Innførselsoverskottet (med skip) steg dermed fra 404 mill. kr. i 1962 til 499 mill. kr. i 1963. Skipsimporten steg med 60 mill. kr. Resten av stigningen var spredt på en rekke varegrupper, blant annet sukker og sukkervarer, koks, mineraloljeprodukter, kjemikalier av mange slag, garn, metervarer og klær og ikke-elektriske maskiner. Det var på den annen side mindre import av elektriske maskiner og apparater og av

¹ Som lavtariffland i CEE regnes Vest-Tyskland og Be-Ne-Lux, mens Frankrike og Italia regnes som høytariffland.

Tabell 20. Innførselen og utførselen etter land- og valutaområder. Mill. kr.

	Innførsel				Utførsel			
	1961	1962	Jan.—sept.		1961	1962	Jan.—sept.	
			1962	1963			1962	1963
Nordiske land ¹	2 586	2 724	1 967	2 341	1 470	1 690	1 223	1 277
Det europeiske frihandelsfor- bund (EFTA) ²	4 519	4 691	3 379	3 954	2 853	2 853	2 093	2 202
Det europeiske fellesmarked (CEE) ³	3 721	3 703	2 703	2 880	1 648	1 872	1 347	1 495
OECD-land ⁴	9 718	9 899	7 198	8 010	5 236	5 690	4 168	4 438
Øst-Europa ⁵	350	349	262	272	281	280	198	275
Utviklingsland ⁶	962	1 291	955	933	835	715	511	531

¹ Danmark, Finland, Island og Sverige. ² Norge, Danmark, Sverige, Storbritannia og Nord-Island, Portugal, Sveits og Østerrike. ³ Italia, Vest-Tyskland, Belgia og Luxembourg, Nederland og Frankrike. ⁴ Land tilsluttet Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling. ⁵ Albania, Bulgaria, Jugoslavia, Polen, Romania, Sovjet-Samveldet, Tsjekkoslovakia, Øst-Tyskland og Ungarn. ⁶ Afrika unntatt Sør-Afrika, Asia unntatt Japan og Nord- og Sør-Amerika unntatt Sambandsstatene og Canada.

uedle metaller. Stigningen i utførselsverdien fordelte seg på førstoffer, trelast, malmer, beredte pelsskinn, plast, papir og papp og jern og stål. Det ble derimot registrert verdinedgang for fisk og fiskevarer, marine oljer, kjemiske grunnstoffer og ikke jernholdige uedle metaller.

Vårt varebytte med de øvrige EFTA-land (Portugal, Sveits og Østerrike) viste en liten verdinedgang for importen, mens eksporten til disse landene sammenlagt steg med 19 prosent. Innførselsoverskottet ble 113 mill. kr., dvs. en nedgang på 22 mill. kr.

Vest-Tyskland er vår viktigste handelspartner i Fellesmarkedet. I de tre første kvartaler gikk verdien av innførselen fra Vest-Tyskland opp med 97 mill. kr. samtidig som utførselen økte med 102 mill. kr. Regnet med skip ble innførselsoverskottet 793 mill. kr. som er ubetydelig lavere enn året før. Uten skip ble imidlertid overskottet 353 mill. kr. som svarer til en reduksjon på 28 prosent i forhold til 1. — 3. kvartal 1962. Det ble importert mer førstoffer, garn, metervarer og tekstiler. På den annen side gikk importen ned for mineraloljeprodukter og jern og stål, mens den var nær uforandret for maskiner og apparater og transportmidler (uten skip). På eksportsiden ble det registrert øking for huder og skinn, mineraler, mineraloljeprodukter, visse kjemikalier, papir og papp (37 prosent), jern og stål (34 prosent) og andre uedle metaller (12 prosent). Eksporten av malmer gikk relativt sterkt tilbake.

Vårt varebytte med de andre land som er tilsluttet Fellesmarkedet, gav verdiøkning på både import- og eksportsiden. Verdien av importen fra Belgia og Italia gikk ned med 8—9 prosent, men ble mer enn oppveid av importøkning fra de

andre CEE-land. Eksporten til Be-Ne-Lux (Belgia, Nederland, Luxembourg) økte over dobbelt så sterkt som eksporten til Frankrike og Italia. Importoverskottet overfor CEE-landene under ett økte med 34 mill. kr. eller 6 prosent.

Om lag 85 prosent av vår samlede innførsel og 82 prosent av vår utførsel i 1963 foregikk med medlemslandene i OECD (Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling, som omfatter EFTA- og CEE-landene og de andre medlemmene av det tidligere OEEC, og dessuten Sambandsstatene og Canada). Dette vil for innførselen si en forholdsvis sterk øking fra året

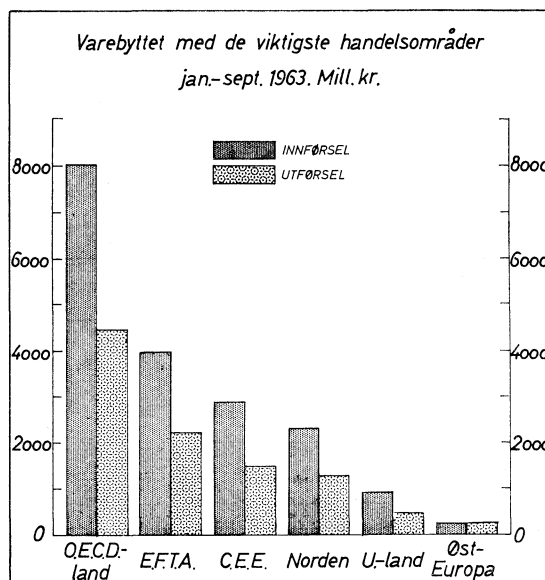

Fig. 15.

før, men utførselens andel var uendret. Innførselsoverskottet i samhandelen med OECD-landene steg relativt sterkt, dvs. med 542 mill. kr. eller hele 18 prosent. Av dette kan 460 mill. kr. tilskrives en forverring av handelsbalansen med EFTA-området, 35 mill. kr. forverring av balansen med CEE og henholdsvis 59 mill. kr. og 14 mill. kr. forverring av balansen med Sambandsstatene og Canada, mens handelen med de andre land innen OECD til sammen viste en mindre bedring av handelsbalansen. Disse tallene omfatter også handelen med skip.

Verdien av innførselen fra Sambandsstatene steg med 30 mill. kr. fra januar-september 1962 til samme periode i 1963, mens utførselen samtidig gikk ned med vel 30 mill. kr. Importoverskottet ble 142 mill. kr., om lag 60 mill. kr. større enn året før. På importsiden var det særlig oppgang for fôrstoffer, oljefrø, -nøtter og -kjerner, kjemiske grunnstoffer (aluminiumoksyd) og ikke-elektriske maskiner, mens det var langt mindre import av korn og kornvarer, uedle metaller og elektriske maskiner og apparater. I utførselen til Sambandsstatene var det en del oppgang for malmer, mens det var en særlig stor nedgang i eksporten av papirmasse og ikke jernholdige uedle metaller (nikkel og aluminium).

Oppgavene over samhandelen med de øst-europeiske land viste en moderat verdiøkning for importen, men samtidig en betydelig øking i eksportverdien. Vår eksport tok seg sterkt opp til alle østeuropeiske land, unntatt Tsjekkoslovakia (bare liten øking) og Romania (nedgang). Vi fikk dermed i 1963 et mindre eksportoverskott overfor dette handelsområde mot et ikke uvesentlig importoverskott året før.

I vårt varebytte med utviklingslandene sank innførselsverdien ubetydelig fra januar-september 1962 til samme periode 1963. Nedgangen var 22 mill. kr. Verdien av vår utførsel til de samme landene gikk samtidig opp med 20 mill. kr. Resultatet av dette ble et importoverskott siste år på 402 mill. kr., 42 mill. kr. lavere enn året før. Siden handelen med skip med disse landene i stor grad er influert av registreringer under «bekvemmelighetsflagg», kan det ha spesiell interesse å se utviklingen i samhandelen utenom skip. Oppgavene viste da ubetydelig verdiøkning for importen og en nedgang i eksportverdien på 23 mill. kr. eller 5 prosent. Importoverskottet regnet uten skip steg fra 489 mill. kr. i 1. — 3. kvartal 1962 til 514 mill. kr. i de samme kvartaler 1963.

Oppgavene viste mange forskyvnings- og utvrikshandelens fordeling på de enkelte utviklingsland. Økt import viste tallene for bl. a. Algerie (olivenolje og oljeholdige frø og frukter), Guinea (alumina), Marokko og Israel (i begge tilfelle appelsiner), Filippinene (særlig kopra), Hongkong (tekstilvarer), Irak og Saudi-Arabia (olje). På den annen side falt importen fra portugisisk Øst-Afrika (kopra), India (mangan- og krommalm og tekstiler), Indonesia (kokosnøtter og kopra), Jamaica og Britisk Guiana (alumina), Peru (marine oljer) og Venezuela (mineralolje).

Verdiøkning i eksporten hadde vi til bl. a. Peru (gjødsel, fiskenett, maskinelt utstyr), Jamaica, Israel, Kina (gjødsel, men nedgang for aluminium) og til Den forente arabiske republikk (maskinelt utstyr). Det var nedgang i eksporten til India (for en stor del fly, men også bl. a. gjødsel og papir), Cuba (fisk og papirmasse) og Brasil (klippfisk, cellulose og papir).

Produksjon og sysselsetting.

Hovedtrekk av utviklingen.

Bruttonasjonalproduktet økte fra 1962 til 1963 etter foreløpige beregninger med 6,7 prosent i løpende priser, noe mindre enn året før. Men da prisene var relativt stabile siste år, var veksten i bruttonasjonalproduktet i faste priser likevel sterkere i 1963 (5,0 prosent) enn i 1962 (3,3 prosent) og også noe sterkere enn den gjennomsnittlige vekst for perioden 1950—1961 (4 prosent). De foreløpige beregninger for 1963 viser at bruttoproduktet i faste priser økte i alle næringer bortsett fra skogbruk, fiske og hvalfangst. Særlig sterk var økingen i sjøtransport med hele 8,6 prosent. I 1962 var produksjonsoppgangen i sjøtransport 5,6 prosent. I industrien steg bruttoproduktet med 4,9 prosent i 1963 mot 3,0 prosent

året før. Produksjonsnedgangen i hvalfangsten var meget betydelig — vel 60 prosent i forhold til 1962. I skogbruket falt produksjonsvolumet med ca. 8 prosent. Både disse tall og hovedtallene i tabell 21 kan bli korrigert etter hvert som Byrået får mer fullstendige oppgaver over produksjonen i de enkelte næringer.

Tabell 21 viser at alle hovedkomponentene av bruttonasjonalproduktet på disponersiden økte fra 1962 til 1963. Både volumet av det private konsum og bruttoinvesteringene i fast kapital og lager viste imidlertid svakere vekst enn bruttonasjonalproduktet — henholdsvis 4,2 og 3,7 prosent. I 1962 økte det private konsum med 3,6 prosent og bruttoinvesteringene med 3,9 prosent. Investerings-

Tabell 21. *Nasjonalproduktet etter anvendelse. Mill. kr.*

	I løpende priser				I 1955-priser			
	1962	1963	Endring 1962—63	Prosent- vis end- ring 1962—63	1962	1963	Endring 1962— 3	Prosent- vis end- ring 1962—63
Bruttonasjonalprodukt	42 088	44 889	2 801	6,7	34 471	36 205	1 734	5,0
Av dette til:								
Bruttoinvestering (inkl. lager)	15 256	16 152	896	5,9	12 620	13 092	472	3,7
Privat konsum	22 755	24 242	1 487	6,5	18 808	19 597	789	4,2
Offentlig konsum	5 077	5 625	548	10,8	3 640	3 897	257	7,1
Eksportoverskott	— 1 000	— 1 130	— 130	.	— 597	— 381	216	.
Eksport	15 087	16 395	1 308	8,7	15 916	17 735	1 819	11,4
— Import	16 087	17 525	1 438	8,9	16 513	18 116	1 603	9,7

volumet for den faste realkapitalen alene økte i 1963 med 6,5 prosent. Det var særlig skipsinvesteringene som trakk de samlede investeringen opp i 1963. Det offentlige konsumet viste noe sterkere volumøking i 1963 (7,1 prosent) enn i 1962 (6,6 prosent). Eksporten av varer og tjenester var den av hovedkomponentene som økte sterkest i 1963, nemlig med hele 11,4 prosent i volum, mot 5,3 prosent året før.

Ut fra tabell 21 kan en ikke uten videre trekke slutninger om hvilken betydning endringer i de enkelte komponenter har hatt for veksten i bruttonasjonalproduktet. Det krever at en, i tillegg til de direkte virkninger de har hatt på produksjon og import, også tar hensyn til deres indirekte virkninger.

Det er i første rekke eksport, investeringer og offentlig konsum som har karakter av selvstendige produksjons- og inntektsskapende faktorer. For endringene i privat konsum gjelder stort sett at de blir bestemt av produksjons- (og inntekts)utviklingen. Med utgangspunkt i Byråets kryssløps- og konsumundersøkelser har en også for 1963 foretatt beregninger som viser hvordan de selvstendige faktorer må antas å ha virket på størrelsen av bruttonasjonalproduktet, på importen og det private konsum. Tabell 22 gir noen resultater av disse beregningene. Beregningene bygger denne gang på oppgaver bare for årets tre første kvartaler og gjelder endringer fra 1.—3. kvartal 1962 til 1.—3. kvartal 1963. Fordi beregningene i større utstrekning enn ellers har gjort bruk av foreløpige tall, må en også regne med at de kan ha større feilmarginer enn vanlig.

Arbeidsmarkedet var stramt også i 1963, med mangel på arbeidskraft i en rekke næringer og distrikter, særlig i distrikter med sterkt utbygd næringsliv. I de svakest utbygde distriktene var det som vanlig noe ledighet og underbeskjeftigelse i vintermånedene, men i sommermånedene var det også der vanskelig å dekke arbeidskraftbehovet.

For næringslivet sett under ett var veksten i sysselsettingen i 1963 noe svakere enn i de to foregående år. I industrien, hvor sysselsettingsveksten var svak også i 1962, var det for første gang siden 1958—59 ingen øking i sysselsettingen; i skipsindustrien, hermetikkindustrien og i den primære jern- og metallindustrien gikk sysselsettingen ned, men i næringsmiddelindustrien, den elektrotekniske industrien og i transportmiddelindustrien (utenom skipsindustri) fortsatte oppgangen. For de ikke-industrielle næringene var utviklingstendensene stort sett som i 1962 med betydelig øking i sysselsettingen i de tjenesteytende næringene og nedgang for jordbruk, skogbruk og fiske. Økingen i sysselsettingen i bygge- og anleggsvirksomheten var imidlertid betydelig svakere i 1963 enn året før. Etter foreløpige anslag økte den samlede sysselsettingen (selvstendige medregnet) med 5 200 personer fra 1962 til 1963. Den tilsvarende øking i 1962 var 9 400 og i 1961 16 400. Tallet på sysselsatte lønsmottakere økte med 0,7 prosent fra de første ti måneder i 1962 til samme periode i 1963. Arbeidsløsheten var fremdeles lav i 1963, men likevel en del høyere enn året før.

Avlingene i *jordbruket* ble etter foreløpige

Tabell 22. Anslåtte endringer via kryssløpsrelasjoner og konsumrelasjoner på bruttonasjonalprodukt, import og privat konsum av endringene 1.-3. kv. 1962—1.-3. kv. 1963 i eksport, bruttoinvestering m. v. Mill. kr. i 1963-priser.

Forklarende komponenter	Endring ifølge nasjonalregnskapet	Anslåtte virkninger på				Privat konsum
		Bruttonasjonalproduktet		Import		
		Med bare kryssløpsrelasjoner	Med kryssløps- og konsumrelasjoner	Med bare kryssløpsrelasjoner	Med kryssløps- og konsumrelasjoner	
1. Eksport						
a. Treforedlingsprod., gjødningsstoffer, metaller ¹	196	143	173	44	58	54
b. Skipsfartstjenester	422	263	302	154	172	70
c. Annen eksport ²	346	239	298	78	105	94
2. Bruttoinvestering i:						
a. skip og båter ²	509	— 21	— 27	531	528	— 10
b. bygninger og anlegg	264	208	274	45	74	116
c. annen produksjonskapital ³	136	56	76	80	89	34
d. lager av treforedlingsprod., gjødningsstoffer, metaller	— 70	— 59	— 70	— 22	— 27	— 20
e. Andre lagre	— 29	86	109	—	10	41
3. Annet ^{2,3}	308	281	394	111	161	247
Forklarende komponenter i alt (1+2+3)	2 082	1 196	1 529	1 021	1 170	626

¹ Eksport fra treforedlingsind., karbid- og cyanamidfabr. og andre kunstgjødsselfabr., ferrolegeringsverk, rujernsverk, stål- og valseverk, aluminiumsverk og råmetallverk ellers. ² Eksport av brukte skip og eksport av forsvarstjenester er ikke tatt med under post 1c og er ikke trukket fra under postene 2a og 3. ³ Private konsumposter som antas å være uavhengige av inntektsendringer, offentlig konsum og visse beregningsmessige korreksjonsledd.

oppgaver middelsårs i 1963, mot 88 prosent av et middelsår i 1962. For korn og høy var avlingene omtrent som i 1962, mens potet- og grønnsakavlingene til dels var betydelig større. Kornavlingene gav 99 prosent av et middelsår mot bare 75 prosent i 1962. Potetavlingene gav noe mer enn i et middelsår, mot 77 prosent i 1962. Grønnsakavlingene ble meget større i 1963, derimot slo fruktavlingene dårlig til.

I *skogbruket* var driftsforholdene uvanlig vanskelige i sesongen 1962—63 med bl. a. delvis arbeidsstans i de første måneder av 1963 på grunn av sterk og langvarig kulde. Avvirkningen av bartretømmer for salg utgjorde i driftsåret 1962—63 rundt 6,3 mill. m³, dvs. nær 0,5 mill. m³ mindre enn i foregående sesong. Omsetningen av lauvtrevirke var omtrent som i 1961—62, eller 350 000 m³.

I *fisket* ble årsfangsten noe større enn i 1962. Likevel var fangstresultatet i 1963 dårligere enn i noe år i perioden 1950—1961. Års-

fangsten i 1963 er foreløpig anslått til 1 135 000 tonn mot 1 121 000 tonn året før. Størjefisket var helt mislykket i 1963, og resultatet av skreifisket, vintersildfisket og islandssildfisket var også dårligere enn i 1962. Makrell- og brislingfangstene var derimot rekordstore.

I *hvalfangsten* har det vært sterk tilbakegang i de siste år. Produksjonen av hval- og spermolje utgjorde for de norske ekspedisjoner i Antarktis i sesongen 1962—63 224 199 fat, mot 568 768 fat i 1961—62 og 743 298 fat i 1960—61.

For *bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning* under ett steg produksjonsindeksen i 1963 etter foreløpige beregninger med 5,5 prosent, noe sterkere enn fra 1961 til 1962 (5 prosent). Også for industrien alene økte produksjonsindeksen med 5,5 prosent i 1963, mot i gjennomsnitt 8 prosent pr. år i perioden 1959—1961 og 3,9 prosent i 1962. Oppgangen var i 1963 sterkest i hjemmeindustrien

med 5,6 prosent, mot 4,8 i eksportindustrien. I eksportindustrien var det særlig treforedlingsindustrien, oljemøller og andre oljerafinerier som bidrog til produksjonsveksten. Innenfor hjemmeindustrien var produksjonsøkningen noe sterkere for konsumvareindustrien (6,2 prosent) enn for investeringsvareindustrien (5,0 prosent). I konsumvareindustrien var produksjonsoppgangen kraftig i en rekke industrier, bl. a. i tekstilindustrien og i møbel- og innredningsindustrien, mens produksjonen gikk ned i hermetikkindustrien og bekleidningsindustrien. I investeringsvareindustrien var produksjonsveksten betydelig bl. a. i den primære jern- og metallindustrien, verkstedsindustrien, metallvareindustrien og i maskinindustrien. Produksjonen av elektrisk kraft økte i 1963 med 6 prosent mot hele 12 prosent i 1962. Reguleringsmagasinene samlede energibeholdning var ved utgangen av september 1963 om lag som ett år tidligere.

Bygge- og anleggsvirksomheten økte også i 1963, men atskillig svakere enn året før. Arealet av bygg under arbeid lå i gjennomsnitt for årets ni første måneder rundt 2 prosent over nivået i samme tidsrom i 1962. Igangsettingen av nye bygg gikk tilbake (— 7 prosent). Det ble fullført om lag 29 000 leiligheter — etter foreløpige anslag — mot 27 800 i 1962. Byggereguleringen ble opprettholdt omtrent uendret. Anleggsvirksomheten var noe større i 1963 enn året før.

I *sjøfarten* bidrog et ekstraordinært transport behov i forbindelse med kuldeperioden i begynnelsen av året og de øst-europeiske kornkjøp siste høst til en oppgang i fraktratene i 1963. Oppleggene av norske skip var mindre enn i 1962. I løpet av de tre første kvartaler 1963 økte handelsflåten netto med 636 000 bruttotonn mot 555 000 bruttotonn i samme periode året før. Kontraheringsvirksomheten var meget livlig i 1963. Ved utgangen av september utgjorde den samlede kontraktbestand for norsk regning 4,3 mill. bruttotonn mot 3,8 mill. til samme tid året før.

I *annen samferdsel* viste passasjertrafikken (målt i passasjerkilometer) en nedgang på 3 prosent fra de åtte første måneder i 1962 til samme periode i 1963, mens godstrafikken (målt i netto tonnkilometer) viste en øking på 1 prosent. I de tre første kvartaler 1963 ble det registrert 12 prosent flere nye personbiler enn samme periode i 1962.

Arbeidsmarkedet.

Arbeidsmarkedet var for landet som helhet stramt også i 1963. Veksten i sysselsettingen av lønnstakere var imidlertid noe lavere enn

i de to foregående år. For første gang siden 1958—59 var det ingen øking i sysselsettingen i industrien. I forhold til 1962 var det nedgang særlig i skipsindustri, hermetikkindustri og primær jern- og metallindustri, mens det særlig i næringsmiddelindustri inkl. fisketilvirkning, elektroteknisk industri og transportmiddelindustri (utenom skipsindustri) fortsatt var oppgang. I de tjenesteytende næringer under ett var det omtrent samme vekst som i 1962.

En uvanlig kald vinter over mesteparten av landet rammet i første rekke bygge- og anleggsvirksomheten og skogbruket, og førte i januar-februar til lavere sysselsetting og betydelig større ledighet enn vinteren før. Utover våren var den sesongmessige øking i sysselsettingen meget sterk, dels på grunn av innhenting av arbeidsforsinkelser som den strenge vinteren medførte. I 2. kvartal var sysselsettingen igjen høyere enn ett år tidligere og ledigheten om lag den samme som da. Også i 3. kvartal var det vekst i sysselsettingen i forhold til året før, men noe lavere enn i de foregående år.

Det rådde mangel på arbeidskraft i en rekke distrikter og næringer. Mangelen var størst i de områder av landet der næringslivet er sterkest utbygd. I de svakest utbygde områder var det som vanlig noe ledighet og underbeskjeftigelse i vintermånedene, men i sommerhalvåret var det vanskelig å dekke behovet for arbeidskraft også der. De næringer som har hatt vansker med å dekke behovet for arbeidskraft, er særlig byggevirksomhet, sjøtransport, en rekke industrier og flere tjenesteytende næringer bl. a. undervisning og helsevesen.

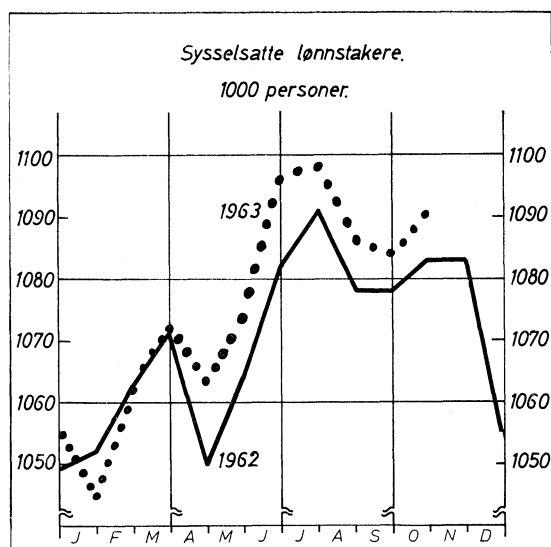

Fig. 16.

Tabell 23. Den totale sysselsetting prosentvis fordelt på næringer.¹

Næring	1959	1960	1961	1962*	1963*
Jordbruk	17,7	17,2	16,7	16,3	15,9
Skogbruk	2,2	2,0	2,0	1,9	1,8
Fiske og fangst m. v.	3,8	3,6	3,5	3,3	3,1
Bergverksdrift m. v.	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Industri	24,7	25,2	25,4	25,5	25,4
Bygge- og anleggsdrift	8,3	8,2	8,2	8,2	8,2
Av denne:					
Byggevirksomhet	5,6	5,7	5,7	5,7	5,7
Anleggsvirksomhet	2,7	2,5	2,5	2,5	2,5
Kraft- og vannforsyning	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Varehandel	11,1	11,2	11,5	11,7	11,9
Finansinstitusjoner og eiendomsdrift..	1,5	1,6	1,7	1,7	1,8
Sjøtransport	5,1	5,2	5,2	5,2	5,3
Annen samferdsel	5,6	5,5	5,5	5,5	5,5
Offentlig administrasjon	2,5	2,6	2,6	2,6	2,7
Forsvar	3,0	3,0	2,9	3,0	3,0
Offentlig og privat tjenesteyting	8,5	8,8	9,1	9,5	9,8
Personlig tjenesteyting	4,6	4,5	4,4	4,3	4,3
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

¹ Beregnede gjennomsnittstall. Etter oppgaver fra Arbeidsdirektoratet.

Etter foreløpige oppgaver og beregninger økte den totale sysselsetting — inklusive selvstendige — i månedsgjennomsnitt med 5 200 personer fra 1962 til 1963. Den tilsvarende øking i 1962 var 9 400 og i 1961 16 400. Av økingen i 1963 falt rundt to tredjeparter på kvinner. Den registrerte ledighet økte med gjennomsnittlig 2 500 fra 1962 til 1963. Herav var mesteparten menn.

Tallet på sysselsatte lønnstakere steg i gjennomsnitt for de ti første månedene av 1963 med 7 300 eller 0,7 prosent, sammenliknet med tilsvarende periode året før. Omtrent tre fjerdedeler av økingen falt på kvinner. Overgangen av selvstendige, særlig fra jordbruk og fiske, til gruppen lønnstakere fortsatte i 1963.

Økingen i tallet på sysselsatte lønnstakere var i 1963 som i tidligere år særlig sterk i de tjenesteytende næringer. Det var også noe øking i anleggsvirksomhet, men nedgang særlig i jordbruk, skogbruk, fiske og fangst. I industri og byggevirksomhet var det en mindre nedgang.

I 15 fylker var det flere sysselsatte lønnstakere 31. oktober 1963 enn ett år tidligere. Oppgangen var størst i Oslo med 2 700, Hordaland med 1 950, Hedmark med 1 400 og Akershus med 1 350. Prosentvis var det størst oppgang i Hordaland (4,3 prosent), Hedmark (3,3 prosent), Troms (2,8 prosent) og Akershus (2,7 prosent). Nedgangen var størst i Bergen med 1 100 (2,0 prosent) og Nord-Trøndelag med 400 (1,7 prosent).

Nærmere om utviklingen i de enkelte næringer.

Tallet på sysselsatte lønnstakere i jordbruket gikk tilbake også i 1963. I gjennomsnitt for tredje kvartal var det 1 900 færre lønnstakere enn året før, dvs. en nedgang på 9 prosent eller omtrent som året før. Nedgangen fortsatte også i skogbruket med 1 700 personer eller 11 prosent mot 6 prosent i 1962. I fisket gikk sysselsettingen videre ned fra 1962 til 1963 både for lønnstakere og selvstendige. I vintersildfisket deltok det 9 000 mann vinteren 1963 mot 8 000 i 1962 og 13 000 i 1961. I hvalfangst er det for sesongen 1963—64 forhyrt 1 700 på norske ekspedisjoner, eller som i forrige sesong. Sesongen 1963—64 er det bare et ubetydelig antall nordmenn på utenlandske ekspedisjoner mot 300 forrige sesong.

Industri var det i første halvår 1963 sysselsatt gjennomsnittlig 900 lønnstakere færre enn i samme halvår 1962. I 3. kvartal lå sysselsettingen på samme nivå som året før, men ved utgangen av oktober var den hele 1650 høyere enn ett år tidligere. Omtrent hele økingen var menn.

Fra oktober 1962 til oktober 1963 steg sysselsettingen av lønnstakere i 12 av 25 industrigrupper, var uforandret i 1 og sank i de øvrige 12. Økingen falt særlig på elektroteknisk industri (1000), næringsmiddelindustri unntatt hermetikkindustri (1 000), tekstil- og annen bekledningsindustri (900) og «annen transportmiddelindustri»

Tabell 24. Sysselsatte lønnstakere etter næring.¹

Næring	3. kv. 1961	3. kv. 1962	3. kv. 1963*	Endring*	
				3. kv. 1962- 3. kv. 1963	Prosentvis endring*
Jordbruk	22 219	20 209	18 301	-1 908	- 9,4
Skogbruk	17 246	16 302	14 561	-1 741	-10,7
Fiske og fangst m. v.	7 875	6 851	6 113	- 738	-10,8
Bergverksdrift m. v.	8 383	8 023	7 713	- 310	- 3,9
Industri	342 931	345 315	345 222	- 93	-
Byggevirksomhet	66 701	67 414	67 178	- 236	- 0,4
Anleggsvirksomhet	39 253	40 437	41 208	771	1,9
Kraft- og vannforsyning	12 988	13 137	13 668	531	4,0
Varehandel.....	140 615	144 913	147 334	2 421	1,7
Finansinstitusjoner og eiendomsdrift..	25 165	26 611	27 466	855	3,2
Sjøtransport (inkl. utenriksfart) ²	66 615	65 918	66 883	965	1,5
Annen samferdsel (inkl. NSB)	71 594	72 592	72 942	350	0,5
Offentlig administrasjon og forsvar ...	62 163	63 986	66 136	2 150	3,4
Offentlig og privat tjenesteyting	125 848	132 199	137 787	5 588	4,2
Personlig tjenesteyting	58 800	58 257	56 576	-1 681	- 2,9
I alt	1 068 396	1 082 164	1 089 088	6 924	0,6

¹ Gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned. Streikende i 1961 er regnet som sysselsatte. ² Ekskl. utlendinger, som i 1963 utgjorde om lag 10 300.

(650). Nedgangen var størst i skipsindustri (1150), treforedlingsindustri (300) og hermetikkindustri (250), men nedgangen i sistnevnte gruppe har vært avtakende. Det samme gjelder primær jern- og metallindustri. I jern- og metallvareindustrien, der sysselsettingen helt fram til ut-

gangen av 1962 var i sterk vekst, stoppet sysselsettingsveksten opp i 1963, og industrien hadde i 3. kvartal færre lønnstakere enn på samme tid i 1962. For verkstedindustrien (jern- og metallvareindustri, maskinindustri, elektroteknisk industri, skipsindustri og annen transportmiddelindustri) sett under ett var økingen beskjeden (200). Denne gruppen hadde avtakende vekst i sysselsettingen fra måned til måned.

Sysselsettingen i byggevirksomhet var i 1. kvartal 2 000-3 000 lavere enn året før på grunn av den ekstraordinært strenge vinteren. I vårmånedene tok sysselsettingen seg opp igjen og var i april-mai noe høyere enn året før. I de etterfølgende måneder har derimot tallet på lønnstakere ligget noe lavere enn i 1962, og ved utgangen av oktober var sysselsettingen om lag som ett år tidligere.

I anleggsvirksomhet var sysselsettingen av lønnstakere i 1. kvartal 900 høyere enn året før. Økingen skyldtes større sysselsetting ved ekstraordinære arbeider, som omfattet 2 700 mann eller 1 600 flere enn i 1962. I 2. kvartal var det i anleggsvirksomhet sysselsatt 1 800 flere enn året før, herav 400 ved ekstraordinære arbeider. I 3. kvartal var det sysselsatt 800 flere enn ett år tidligere. Økingen fra 1962 til 1963 falt på kommunal, fylkeskommunal og privat anleggsvirksomhet, mens den statlige gikk noe ned.

I tillegg til de ekstraordinære arbeider ble det, (hovedsakelig i 1. kvartal 1963), som i de

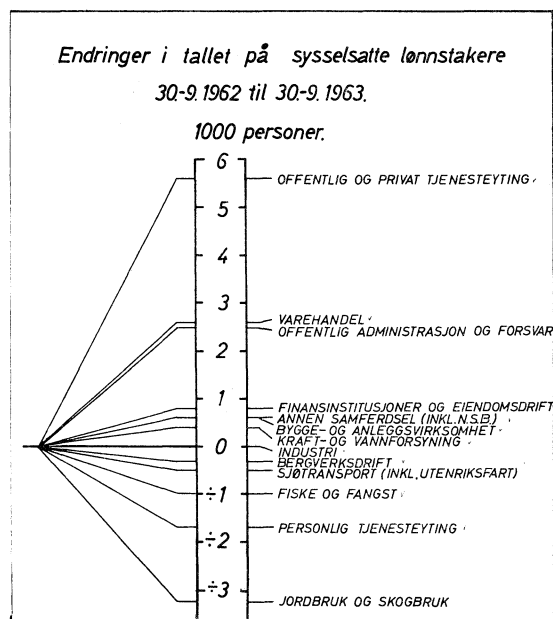

Fig. 17.

Tabell 25. *Sysselsatte lønnstakere i industri.*

Næring	30. juni		30. september		Endringer	
	1962	1963	1962*	1963*	30. juni 1962— 30. juni 1963*	30. sept. 1962— 30. sept. 1963*
Næringsmid.ind. (ikke hermetikkind. og fisketilv.)	29 501	30 099	28 808	29 255	598	447
Fiske- og kjøtthermetikkindustri	7 417	6 704	7 401	6 653	— 713	— 748
Fisketilvirking	8 321	8 877	7 627	8 291	556	664
Drikkevare- og tobakksindustri	5 918	6 030	5 523	5 465	112	— 58
Tekstilindustri	17 517	18 167	17 497	18 158	650	661
Skotøyindustri	5 161	5 242	5 236	5 186	81	— 50
Annen bekledningsindustri m. v.	20 863	20 864	20 815	21 217	1	402
Sagbruk og høvlerier	10 004	9 498	8 758	8 426	— 506	— 332
Annen treindustri	4 356	4 083	4 131	3 969	— 273	— 162
Møbel- og innredningsindustri	13 547	13 511	13 585	13 579	— 36	— 6
Treforedlingsindustri	27 904	27 587	27 604	27 366	— 317	— 238
Grafisk industri, forlag m. v.	22 065	22 223	22 044	22 028	158	— 16
Lærindustri	1 792	1 804	1 809	1 785	12	— 24
Gummivareindustri	4 092	4 036	4 099	3 944	— 56	— 155
Kjemisk grunnindustri	11 936	12 018	11 783	11 625	82	— 158
Olje- og fettindustri	3 084	3 470	3 200	3 275	386	75
Kjemisk industri ellers, kull- og mineral- oljeforedling	6 976	6 973	6 842	6 903	— 3	61
Jord- og steinvareindustri	13 038	12 831	12 908	12 821	— 207	— 87
Primær jern- og metallindustri	23 873	22 916	22 927	22 437	— 957	— 490
Jern- og metallvareindustri	24 602	24 682	25 064	24 830	80	— 234
Maskinindustri (ikke elektr. og for trans- port)	14 417	14 797	14 497	14 829	380	332
Elektroteknisk industri	15 282	16 114	15 625	16 173	832	548
Skipsindustri	30 709	29 498	30 396	29 212	— 1 211	— 1 184
Annen transportmiddelindustri	19 925	20 664	20 074	20 797	739	723
Diverse industri	6 376	6 559	6 432	6 515	183	83
Industri i alt	348 676	349 247	344 685	344 739	571	54

nærmest foregående år, brukt om lag 35 mill. kr. til økt sysselsetting ved ordinære hovedveianlegg og bygdeveianlegg. Dette skaffet arbeid til rundt 2 700 mann i gjennomsnitt for 1. kvartal.

I de tjenesteytende næringer, inklusive samferdsel og forsvar, steg sysselsettingen av lønnstakere fra oktober 1962 til oktober 1963 med 11 800 mot 12 400 i tilsvarende periode fra 1961 til 1962. Den prosentvise øking var like stor for menn og kvinner, mens den fra 1961 til 1962 var 50 prosent større for

kvinner enn for menn. I absolutte tall var økingen størst i undervisning, varehandel, annen off. og privat tjenesteyting og helse- og veterinærvesen, som til sammen hadde 9 700, eller $\frac{4}{5}$ av hele økingen i de tjenesteytende næringer. Stigningen var sterkest i forsvar og undervisning. Nedgang var det i personlig tjenesteyting (lønt husarbeid, hotell- og restaurantdrift og vask, rengjøring og andre personlige tjenester) og innenriks sjøtransport. I tillegg til de ca. 44 000 nordmenn som ved utgangen av oktober

Tabell 26. Sysselsatte lønnstakere i bygge- og anleggsvirksomhet.¹

	I alt	Av disse ved ekstraordinære arbeider ²
1961. 1. kvartal	92 533	2 839
2. »	97 690	594
3. »	105 953	-
4. »	102 321	-
1962. 1. kvartal	94 729	1 079
2. »	98 237	-
3. »	107 850	-
4. » *	103 276	93
1963. 1. kvartal*	93 050	2 673
2. » *	100 171	392
3. » *	108 385	-

¹ Gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned. ² Ekstraordinære statlige og kommunale hjelpearbeider.

var sysselsatt i utenriks sjøtransport, var det om lag 10 300 utlendinger, dvs. det samme som for ett år siden.

Tallet på utlendinger sysselsatt i Norge var ved utgangen av september 1963 15 200,

hvorav 3 500 kvinner. Fra september foregående år var det en nedgang på i alt 100. Om lag 6 400 av utlendingene var dansker og 2 200 svensker. Videre var det sysselsatt 1 000 tyske, 900 britiske, 700 ungarske, 600 amerikanske og 500 nederlandske statsborgere. I forhold til ett år tidligere var det nedgang på 100 dansker, for øvrig var det bare små endringer.

Arbeidsløsheten var meget lav også i 1963. I 1. kvartal var det, hovedsakelig på grunn av værforholdene, 9 000 flere ledige enn i 1962. Ledigheten var i 2. kvartal den samme som året før, mens den i 3. kvartal var litt høyere.

Tallet på arbeidssøkere¹) ved arbeidsformidlingene var i de tre første kvartaler 249 400 eller 20 300 flere enn i samme periode 1962. I løpet av januar-september ble det registrert 194 900 ledige plasser¹), mot 182 800 i samme tidsrom 1962. I perioden januar-september ble det foretatt 150 900 formidlinger til arbeid av kortere og lengre varighet, eller 6 600 flere enn tilsvarende kvartaler året før. Tallet på interlokale formidlinger (dvs. formidlinger i samarbeid mellom to arbeidskontorer) økte fra 10 600 i de tre første kvartaler 1962 til 10 950 i samme periode 1963.

Som nevnt var det i 1963 sysselsatt flere ved ekstraordinære arbeider enn året før. For slike

¹ Antall ved årets begynnelse + tilgang i perioden.

Tabell 27. Endringer i sysselsettingen av lønnstakere i tjenesteytende næringer fra utgangen av september 1962 til utgangen av september 1963. Foreløpige tall.

	Personer			Prosent		
	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner	I alt
Varehandel	1 027	1 577	2 604	1,4	2,3	1,8
Finansinstitusjoner og eien- domsdrift	363	437	800	2,5	3,6	3,0
Sjøtransport (inklusive uten- riksfart)	— 508	17	— 491	— 0,8	0,3	— 0,7
Annen samferdsel (inkl. N S B)	474	137	611	0,9	0,8	0,8
Offentlig administrasjon . .	362	271	633	1,3	2,2	1,6
Forsvar	1 838	78	1 916	8,9	2,2	7,9
Undervisning	1 451	1 435	2 886	6,2	5,7	5,9
Helse- og veterinærvesen . .	218	1 081	1 299	2,9	3,1	3,1
Annen off. og privat tje- nesteyting	366	1 019	1 385	1,6	5,2	3,2
Lønt husarbeid	— 65	— 1 334	— 1 399	— 77,4	— 7,4	— 7,7
Annen personlig tjeneste- yting	123	— 419	— 296	1,5	— 1,4	— 0,8
Sum	5 649	4 299	9 948	1,8	1,7	1,8

Tabell 28. Meldte helt arbeidsløse ved arbeidsformidlingen.¹

	I alt	Bygge- og anleggs- arbeidere i alt	Industri- arbeidere i alt
1962. 1. kvartal..	23 055	10 091	4 205
2. » ..	11 325	3 874	2 431
3. » ..	5 927	945	1 288
4. » ..	20 429	7 385	4 318
1963. 1. kvartal..	32 029	13 738	6 193
2. » ..	11 313	3 459	2 589
3. » ..	7 063	1 089	1 312

¹ Gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

arbeider skal alle arbeidssøkere, ledige plasser og formidlinger registreres ved arbeidsformidlingens kontorer. Økingen i de ekstraordinære arbeider forklarer derfor en del av endringene i tallet på arbeidssøkere, ledige plasser og formidlinger i 1963, sammenliknet med 1962.

Ved vurderingen av disse tall må det tas hensyn til at bare anslagsvis 15—20 prosent av den totale plassomsetning skjer gjennom den offentlige arbeidsformidling.

Jordbruk.

Areal og avling.

Korndyrkingen økte fortsatt noe i 1963, og samlet areal var vel 2,3 mill. dekar. Byggarealet økte med 9 prosent, mens det var nedgang på omkring 30 prosent for hvete og rug og 17 prosent for havre. Potetarealet i 1963 var om lag 516 000 dekar, dvs. 2-3 prosent større enn året før. Det var stor øking i arealet av grønnsaker, men nedgang i rotvekstarealet.

Vinteren 1962—63 var streng over hele landet, og det var mye frostskaide i frukthager og planteskoler. Nordafjells kom våren tidligere enn vanlig, men sør i landet ble våronn og vekst sinket av uvanlig kaldt og rått vær helt til sist i mai. I juni var det drivende vær i Sør-Norge, men kaldt i Nord-Norge. Juli var til dels kjølig over hele landet, med nattefrost på utsatte steder. I august var det uvanlig mye nedbør på Østlandet og Sørlandet, men midt i september var det et par uker med pent vær. Nordafjells var det for det meste godt og varmt vær til langt ut i september. Sist i september gjorde høststormer skade mange steder i landet. Det var fortsatt

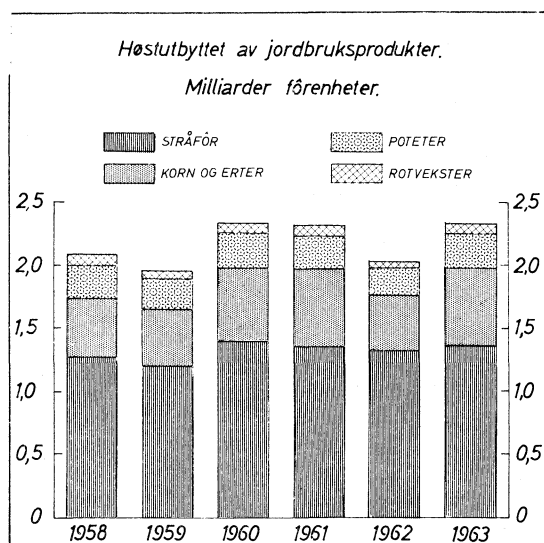

Fig. 18.

mildt og til dels pent vært også i oktober, men det var mye nedbør i Nordland og Trøndelag, og særlig på Vestlandet.

Avlingen av jordbruksvekster er foreløpig beregnet til 2 331 millioner føreheter, eller som i et middelsår, mot 2 037 mill. føreheter eller 88 prosent av et middelsår i 1962. Høyavlingen er anslått til 2,9 mill. tonn mot 2,8 mill. i 1962. Det var godt over middelsårs avlingsmengder sønnafjells. Nordafjells var det noe mindre avlinger, men bedre kvalitet.

Potetavlingene i 1963 er foreløpig beregnet til vel 1,24 mill. tonn, eller noe over et middelsår, mot 0,92 mill. tonn og 77 prosent av middelsårs avling året før. Avlingsmengde og kvalitet ble satt tilbake på grunn av tørrateangrep på Østlandet og Sørlandet, mens det var gjennomgående bra avlinger nordafjells. Førbetene slo dårlig til, mens rotvekstene ellers gav om lag middelsårs avling.

Samlet kornavling er foreløpig beregnet til 635 000 tonn eller 99 prosent av et middelsår, mot 476 000 tonn eller 75 prosent i 1962. Hveten gav 93 prosent, bygget 99 prosent og havren 98 prosent av et middelsår. Halmavlingene var for det meste store. Beitene var også jamt over gode i 1963.

Frukttrærne blomstret ujamnt våren 1963. Avlingene varierte mye både etter fruktsort og distrikt. Septemberstormene ødela en del av avlingen, særlig i Sogn. Ellers ble frukten godt utviklet utover høsten, og kvaliteten var meget god. Samlet fruktavling er beregnet til vel 78 000 tonn, 74 prosent av et middelsår, mot vel 90 000 tonn i 1962. Hagebærene gav om lag middelsårs avling, i alt ca. 32 600 tonn.

Det ble meget store avlinger av grønnsaker i

1963, særlig av vinterkål, gulrot og andre sene grønnsakslag. Varmekrevende slag som bønner og sylteagurker slo noe dårligere til, mens kulturene under glass gav vanlig avling. I alt er grønnsakavlingene beregnet til 146 000 tonn, mot 113 000 tonn i 1962.

Husdyrhold og husdyrproduksjon.

Hesteholdet har fortsatt gått tilbake. Tallet pr. 20. juni 1963 var 86 000, om lag 8 prosent mindre enn året før. Tallet på storfe i alt var 3 prosent mindre enn i 1962, og det var nedgang både for voksne kyr og for ungdyr. For sau og geit var det en liten øking fra 1962 til 1963. Tallet på svin pr. 20 juni 1963 var 6 prosent mindre enn på samme tid året før. Det var også noe nedgang i tallet på høner og hønekyllinger.

Opgavene fra den offentlige kjøttkontroll for januar-september 1963 viste en nedgang på 12 prosent fra året før i tallet på svineslakt og 8—9 prosent for storfeslakt og kalv. I alt var det kontrollert ca. 70 000 tonn slakt av husdyr, mot 75 000 tonn i januar-september 1962.

Ved meieriene ble det innveid 1 136 mill. kg mjølk i januar-september 1963, eller 2 prosent mer enn året før. I samme tidsrom ble det produsert 16 000 tonn smør (4 prosent mer enn året før) og 35 000 tonn ost (1 prosent mindre enn i 1962). Salg av mjølk og fløte fra meieriene (beregnet som helmjølk) i januar-september var 4 prosent større enn året før.

Som i 1962 gav eggproduksjonen i første halvår ikke full markedsdekning. For annet halvår ventes produksjonen å dekke behovet, men samlet årsproduksjon regnes å bli knapt så stor som i 1962.

Produksjonen av skinn fra pelsdyrgårdene har

fortsatt økt, og for sesongen 1962—63 er det regnet med 106 500 reveskinn og 1 060 000 minkskinn.

Driftsmidler.

Tallet på traktorer i jordbruket økte fra 55 800 i 1959 til 76 000 i 1962. For 1963 regner en med om lag 81 000 og av dette er vel 18 000 to-hjuls traktorer. Tallet på skurtreskere økte fra 6 500 i 1962 til om lag 7 500 i 1963.

Forbruket av kunstgjødsel har fortsatt økt noe og var sommeren 1963 nær 120 000 tonn, regnet som grunnstoff (N, P og K).

I januar-september 1963 var tilgangen av kraftfôr til grossist 597 000 tonn mot 516 000 tonn året før. Omsetningen fra grossist var i samme tidsrom ubetydelig større enn i 1962.

Priser, lønninger m. v.

Den to-årige jordbruksavtalen av 1961 løp ut 30. juni 1963. I forbindelse med lønnsoppgjøret i andre næringer ble det i april 1963 inngått ny jordbruksavtale — med ett års varighet til 30. juni 1964. Avtalen bygger på samme grunnprinsipper som den forrige. Noen av vareprisene ble justert opp. Dette ble regnet å ville gi en økt arbeidsinntekt for jordbruket på ca. 43 mill. kr., eller vel 3 prosent av den budsjetterte årsinntekt (på 1 231 mill. kr. i 1963). Etter avtalen skal kraftfôrordningen opprettholdes og midler fra kraftfôravgiften fortsatt nyttes til avsetningstiltak og markedsregulering, til dels med økte beløp.

Prisnivået for jordbruksprodukter i alt lå i 3. kvartal 1963 på omtrent samme nivå som året før etter jordbrukets prisindeks, utarbeidd

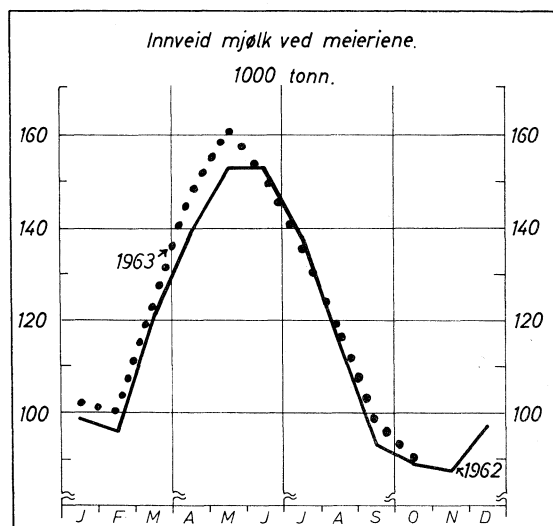

Fig. 19.

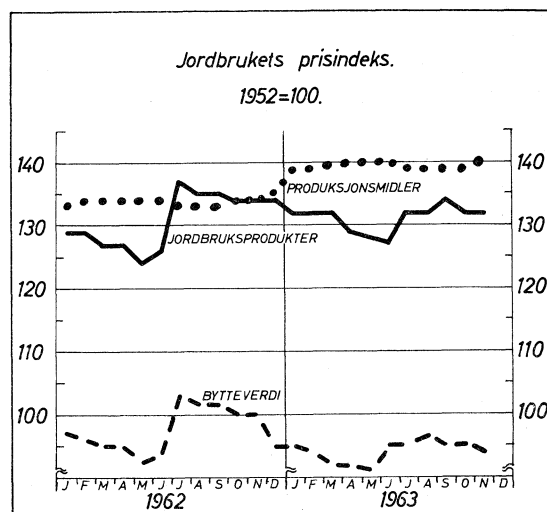

Fig. 20.

Tabell 29. *Jordbrukets prisindeks.*
1952 = 100.

	Jordbruksprodukter			Pro- duk- sjons- midler
	I alt	Plante- pro- dukter	Husdyr- pro- dukter	
1958	117	102	120	124
1959	122	107	125	127
1960	119	101	123	129
1961	124	110	127	131
1962	130	129	130	137
1962:				
1. kvartal	128	118	131	134
2. »	126	130	124	134
3. »	135	142	134	133
4. »	134	123	136	134
1963:				
1. kvartal	132	141	130	139
2. »	128	145	124	140
3. »	133	121	135	139

ved Norges Landbrukshøgskole. Det var noe øking i indekstallet for husdyrprodukter, mens tallet for planteprodukter lå betydelig lavere i 1963 enn året før. Utviklingen går ellers fram av tabell 29, som viser indekstallene som uveide kvartalsgjennomsnitt.

Kornprisene for avlingen 1963 er de samme som for 1962. For poteter, grønnsaker og frukt gjelder de samme normalpriser og prisgrenser som i forrige avtaleperiode. Prisene på poteter og på mange grønnsakslag var uvanlig høye høsten 1962, men lå nær de avtalte normalpriser høsten 1963. Enkelte grønnsakpriser kom over øvre prisgrense også høsten 1963. Prisene på norsk frukt lå for det meste noe under normalprisene høsten 1962, og var enda noe lavere høsten 1963, til tross for moderate avlingsmengder og god kvalitet. Jamført med normalprisene etter jordbruksavtalen var markedsprisene i Oslo i øre pr. kg:

	Pote- ter	Hode- kål	Gul- rot	Epler	Tomat
Uke nr	42	42	42	42	37
Normalpris	27	28	48	208	308
Markedspris					
1960	23	27	37	90	320
1961	24	20	40	230	280
1962	36	60	60	200	330
1963	27	28	38	190	380

For kjøtt, fleisk og egg skal jordbruksorganisasjonene sørge for å holde gjennomsnittsprisene for avtaleåret på eller under et fastsatt nivå. For de tidligere avtaleperioder er gjennomsnittsprisene stort sett oppnådd. For storfe er svikt i prisene på kuskakt delvis kompensert ved noe høyere priser på okseklakt enn avtalens gjennomsnitt. Prisene ble økt noe for 1963—64, og oppstillingen nedenfor viser de avtalte gjennomsnittspriser i kr. pr. kg for noen varer:

Avtalens gj.snittspris.	Okse kl. I	Lam kl. I	Gris kl. I	Egg kl. A
1958—61	6,25	6,70	5,50	5,50
1961—62	6,45	7,10	5,55	5,70
1962—63	6,55	7,25	5,60	5,85
1963—64	6,55	7,40	5,65	6,05

Tilførselene av slakt gikk tilbake i 1963. Det ble eksportert vel 2 000 tonn i januar-september, mot 6 000 tonn året før. En regner med større import enn i 1962, særlig av fleisk.

Det ble innført 1 600 tonn egg i januar-september 1963, mot vel 1 000 tonn til samme tid året før. Utførselen av smør gikk ned med 1 600 tonn til vel 2 000 tonn, mens utførselen av ost økte med rundt 2 000 tonn til ca. 9 000 tonn fra januar-september 1962 til samme periode i 1963.

I samband med øking av forbrukersubsidiene ble utsalgsprisen for konsummjølk satt ned med 10 øre pr. liter og for ost med gjennomsnittlig kr. 1,50 pr. kg fra 8. mai 1963. Etter jordbruksavtalen ble grunntilskottet for all meierimjølk økt med 1,5 øre pr. liter og engrosprisen for flaskemjølk med 1,8 øre pr. liter.

Prisnoteringene for norsk ull ble økt noe fra 1. juli 1963. Prisene på pelsskinn viste fortsatt noe stigning ved Oslo-auksjonene i sesongen 1962—63. Det ble utført minskinn for 110 mill. kr. i 1962—63 mot 100 mill. kr. i 1961—62.

For jordbrukets produksjonsmidler ble det en forholdsvis kraftig prisoppgang i løpet av høsten 1962 (4,5 prosent fra september 1962 til januar 1963), men i perioden januar-september 1963 har prisene stort sett vært uendret.

Arbeidslønnen i jordbruket steg med fra 7 til 10 prosent fra 1961—62 til 1962—63 etter Byråets statistikk.

Norges Landbruksøkonomiske Institutt bearbeider driftsregnskaper fra vel 1 000 bruk fordelt over hele landet. Hovedresultatene for 1958—1962 går fram av tabell 30. Inntekter og kostnader økte fortsatt i 1962, men driftsoverskottet i jordbruket gikk noe ned fra året før. Det var særlig nedgang i inntektene av kornsalg, vesentlig på store bruk i flatbygdene. Nettoinntekten av jordbruk, skogbruk og biyrke under ett var i gjennomsnitt for regnskapsbrukene kr. 16 817 pr. familie i 1962, mot kr. 17 642 året før.

Tabell 30. Regnskapsresultater i jordbruket.
 Kr. pr. dekar.

	Inntekter	Kostnader	Driftsoverskott	
			I alt	Av dette familiens arbeidsfortjeneste
1958....	305,94	211,88	94,06	67,46
1959....	336,77	224,51	112,26	85,02
1960....	354,82	237,10	117,72	89,86
1961....	373,34	247,42	125,92	97,44
1962....	384,69	261,68	123,01	93,85

Tabell 31 viser jordbruksnæringens samlede inntekter og kostnader. Beregningene omfatter jord- og husdyrbruk, hagebruk og gartneri og pelsdyravl. Under inntekter er tatt med prisreguleringsstilskott, korn- og potettrygd og statsstønad til visse jordbruksformål. Etter fradrag av kostnader til driftsmidler, vedlikehold og nedskrivning av realkapital, får en det beløp som næringen har til å dekke renter på lånt og egen kapital og til godtgjøring for eget og leid arbeid. Dette beløp svarer til faktorinntekten i Byråets nasjonalregnskap.

 Tabell 31. Totalregnskap for jordbruket.
 Mill. kroner.

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring for arbeid og kapital
1959	4 446	2 830	1 616
1960	4 551	3 040	1 511
1961	4 666	3 092	1 574
1962*	4 542	3 019	1 523
1963*	4 533	2 941	1 592

Skogbruk.

Vinteren 1962—63 var uvanlig streng over hele landet. Ved årsskiftet satte det inn med sterk og langvarig kulde som delvis førte til arbeidsstans i skogsdriften i januar og februar. Sønnafjells var det mindre snø enn vanlig, mens det i Trøndelag og Møre og Romsdal til dels var mye snø.

Etter skogdirektørens rapport om tømmerdriften pr. 30. juni 1963 var det i 1962—63 avirket til salg om lag 6,3 mill. m³ eller nær 0,5 mill. m³ bartretømmer mindre enn i 1961—62, mens det var omtrent uforandret kvantum lauvtretømmer. Avvirkingen av ved for salg har gått litt opp.

 Tabell 32. Samlet hogst.¹ Mill. m³.

Driftsår	Til salg		Husbehovsvirke på gårdene	Samlet hogst
	Tømmer	Ved		
1958—59	6,6	0,4	1,9	8,9
1959—60	7,3	0,4	1,9	9,6
1960—61	7,5	0,3	1,9	9,7
1961—62	7,4	0,3	1,9	9,6
1962—63*	7,0	0,4	1,9	9,3

¹ Lauvtretømmer medregnet.

Samlet avvirking går fram av tabell 32.

Arbeidet med å bygge ut treforedlingsindustrien fortsetter. På Vestlandet ble det i 1961 satt i gang en bedrift for produksjon av halvkjemisk masse av lauvtrevirke, og i Vestfold er to tilsvarende bedrifter satt i gang. I Trøndelag har skogeierorganisasjonene satt i gang bygging av en større treforedlingsbedrift. (Videre er det arbeid i gang med å reise en bedrift for halvkjemisk masse i Troms.) Av annen treforbrukende industri har det i de senere år vært reist en rekke sponplatefabrikker. Den siste av disse, som ble bygd på Røros, kom i gang høsten 1963.

Ved full utnyttelse av kapasiteten ved de sponplatefabrikker som er i gang, er det behov for ca. 200 000 m³ trevirke pr. år. En meget stor del av dette er lauvtrevirke.

Nye foredlingsmåter har ført til at forbruket av lauvtrevirke i industrien har økt sterkt i de senere år. Mens det før 1955 sjelden ble omsatt mer enn 70 000 m³ lauvtretømmer pr. år, har mengdene i driftsårene 1961—62 og 1962—63 vært ca. 350 000 m³.

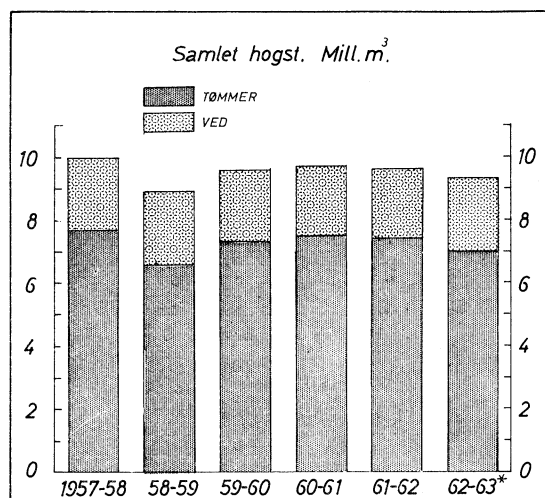

Fig. 21.

Tabell 33. Hoggere i arbeid. Etter rapporter fra skogdirektøren.

	1959-60	1960-61	1961-62	1962-63	1963-64
15. november	15 523	15 481	13 482	12 318	13 257
15. desember	19 504	19 805	17 352	14 745	16 165
15. februar	21 432	21 939	20 460	17 291	..
15. mars	21 199	19 476	19 604	18 285	..
15. april	10 990	11 083	12 454	10 859	..

Rapporten om tømmerdriften pr. 15. desember 1963 viser at det til da var hogd 2 559 000 m³, og at det var 16 165 hoggere i arbeid. Til samme tid i 1962 var det hogd 2 267 300 m³, og 14 745 hoggere var i arbeid.

Rekrutteringen av skogsarbeidere har i lang tid vært liten. Tilgangen på arbeidshjelp har likevel stort sett vært tilstrekkelig, og det synes også å ha vært noe lettere tilgang de aller siste år. Dette skyldes sikkert den rasjonalisering av skogsdriften som foregår for å få senket driftsutgiftene og at redskapsutstyret er blitt mye bedre enn før, men det kan også ha spilt en rolle at de aldersklasser som nå går inn i arbeidslivet er større enn før. Av viktige rasjonaliseringsarbeider kan nevnes byggingen av skogsbilveier, fabrikkmessig barking av tømmer, konsentrering av skogsdriften og økende bruk av lunnevinsjer.

Vekstforholdene i 1963 var svært gode for skogbruket. Forholdene for planting og såing lå godt til rette både i 1962 og 1963. I 1962 ble det utlevert ca. 105 mill. skogplanter, mens det i 1963 bare ble utlevert ca. 94 mill. skogplanter. Gjødsling av skog i større målestokk ble i 1963 for første gang utført ved hjelp av fly.

Siden 1955 har kjøpere og selgere av tømmer hatt avtale om «Kjøp og salg av tømmer og kubb». Hovedprinsippene i avtalen, som ble revidert i 1959 og 1962, har vært de samme hele tiden. Formålet med avtalen er etter siste revisjon følgende:

- Å søke å få fastsatt tømmerprisen ved frivillige forhandlinger på et så tidlig tidspunkt som mulig.
- å skape ordnede omsetningsformer som sikrer forholdsvis samme pris og leveransebetingelser for samme kvalitet og sortiment, hvilket også fører til jamne og sikre arbeidsforhold,
- å fremme en rasjonell transport av virket, med sikte på å unngå unødige krysstransporter.

Avtalen forlenges automatisk med ett år av gangen, dersom ikke noen av partene innen 1. mai (første gang 1963) har sagt opp avtalen eller har tatt opp forslag om endringer. Etter avtalen skal forhandlingene om prisene på sevjebarket gran og lauvtrevirke tas opp i april, og for høst- og vinterhogd virke i september. Hvis prisforhandlingene om høsten ikke fører til enighet innen 20. oktober, skal prisspørsmålet underkastes mekling for en nøytral meklingsmann. Dersom det ved meklingen ikke oppnås enighet om prisene innen 6. november, kan disse fastsettes av en voldgiftsrett, hvis partene er enige om det.

Avtalen ble sagt opp til 1. september 1963, men ble senere midlertidig forlenget til 1. juni 1964. Forutsetningen var at partene snarest mulig skulle få i stand en ny hovedavtale.

Forhandlingene om tømmerprisene høsten 1962 ble langvarige og vanskelige. Verken direkte forhandlinger mellom partene eller forhandlinger

Tabell 34. Sysselsatte menn i skogbruk og fløting¹. Etter Arbeidsdirektoratets oppgaver over pliktig syketrygdede.

Dato	1959	1960	1961	1962	1963
28. februar	29 500	28 400	27 300	25 000	20 900
31. mai	18 100	17 500	17 200	16 400	14 900
31. august	19 100	17 500	17 300	15 900	14 500
30. november	26 600	23 600	21 600	19 400	18 500

¹ Tallene avrundet til nærmeste hundre.

Tabell 35. Utdrag av tariffene for hogst og kjøring.

	Driftsår				
	1959—60	1960—61	1961—62	1962—63	1963—64
Vedhogst:					
1-meters reis kr.	2,87	2,87	3,54	3,68	3,90
Bjørk (pr. meterfavn fra rot) .. »	36,90	36,90	45,43	47,25	50,10
Barved (pr. meterfavn fra rot).. »	32,54	32,54	40,06	41,66	44,20
Hogst av merkingstømmer:					
Barket tømmer ¹ kr. pr. m ³	10,10	10,30	12,50	13,00	13,25
tillegg pr. stokk: rot ² øre	54	60	80	83	85
midt og topp ² »	21	15	6	6	6
Skogskjøring:					
Lunning kr. pr. m ³	4,66	4,90	6,14	6,39	6,60
På- og avlesing » » »	2,26	2,26	2,72	2,83	2,95
Kjøring pr. km » » »	2,51	2,51	3,02	3,14	3,25
Timelønt arbeid:					
Mann over 18 år kr.	4,17	4,45	5,40	5,50	5,70
Mann og hest »	6,40	6,83	8,50	8,70	9,50

¹ Hogst av ubarket tømmer målt utenpå bark betales med 56 % av lønn for merkingstømmer.

² Fra 1961—62 gjelder tilleggene ved hogst et tretillegg (pr. tre) og et stokketillegg.

under nøytral meklingsmann førte fram, og det ble helt brudd i tømmerprisforhandlingene høsten 1962. Regjeringen satte derfor 2. november 1962 fram proposisjon til lovforslag om at tvisten mellom partene om priser og vilkår for kjøp og salg av tømmer og kubb i 1962—63 skulle avgjøres av en voldgiftsnemnd.

Ved kjennelse av 19. desember 1962 fastsatte voldgiftsnemnda følgende priser for Østlandet og Sørlandet: Midtmålt gran og furu, henholdsvis kr. 85,00 og kr. 76,00 pr. m³, for skurslip kr. 85,00 pr. m³, toppmålt gran og furu henholdsvis 242 og 235 prosent tillegg til grunnpristabellen, svarende til kr. 102,60 og kr. 100,50 pr. m³.

For Trøndelagsdistriktet ble prisene for midtmålt gran og furu fastsatt til henholdsvis 893 og 787 prosent tillegg til grunnpristabellen, svarende til kr. 79,40 og 71,00 pr. m³, og for toppmålt gran og furu var tillegget henholdsvis 683 og 676 prosent pluss kr. 19,50 pr. m³, svarende til kr. 92,65 og kr. 92,00 pr. m³.

De fastsatte priser betydde en nedgang i prisene for Østlandet og Sørlandet fra 1961 for midtmålt gran på kr. 4,70 eller 5,2 prosent, midtmålt furu kr. 2,00 eller 2,6 prosent, skurslip kr. 2,50 eller 2,9 prosent og toppmålt gran kr. 2,10 eller 2,0 prosent. Det var uforandret pris for toppmålt furu.

For Trøndelagsdistriktet var prisnedgangen fra 1961 kr. 4,35 eller 5,2 prosent for midtmålt gran, kr. 1,80 eller 2,5 prosent for midtmålt furu, kr. 1,85 eller 2,0 prosent for toppmålt gran. For toppmålt furu var prisen uforandret.

For Trysilvassdraget ble sagtømmerprisene for driftsåret 1962—1963 uforandret fra året før, mens det for sulfitt- og sulfatvirke var en tilsvarende nedgang som for midtmålt tømmer på Østlandet.

De fastsatte priser inkluderer en investeringsavgift på 10 prosent av bruttoverdien ved levering.

Ved prisforhandlingene våren 1963 ble prisene for lauvtrevirke til treforedlingsindustrien prolongert, mens avtale om prisen på sevgebarket gran ble utsatt til avgjørelse ved høstens prisforhandlinger. Prisene for lauvtrevirke i m³ fast mål for Østlandet og Sørlandet ble kr. 81,00 for sevgebarket og kr. 67,50 for slindbarket virke. For lauvtrekubb i 2 meters lengde ble prisen pr. m³ løst mål kr. 48,50 for sevgebarket og kr. 38,50 for slindbarket. Prisene gjelder oppløst jernbanevogn.

Forhandlingene om tømmerprisene høsten 1963 foregikk til vanlig tid, og frivillig avtale for driftsåret 1963—64 ble inngått 29. oktober 1963. Ved avtalen ble prisene forhøyd for alle sortimenter. For gran ble prisen satt opp slik at den ble den samme som i driftsåret 1961—62, mens det for midtmålt furu gjennomgående ble noe større øking.

For Østlandet og Sørlandet ble prisen pr. m³ midtmålt gran forhøyd fra kr. 85,00 til kr. 89,70 eller med 5,5 prosent, midtmålt furu fra kr. 76,00 til kr. 80,50 eller med 5,9 prosent, toppmålt gran fra kr. 102,60 til kr. 104,70 eller med 2,0 prosent og toppmålt furu fra kr. 100,50 til kr. 101,00 eller med 0,5 prosent. I Trøndelags-

Tabell 36. Priser, driftsutgifter og rotverdi av tømmer for Østlandet og Sørlandet. Kroner pr. m³.

Driftsår	Etter basispriser				Etter basispriser — kultur- og investeringsavgifter			
	Pris for fram-drevet tømmer	Driftsutgifter	Rotverdi	Driftsutgifter i pst. av pris	Pris for fram-drevet tømmer	Driftsutgifter	Rotverdi	Driftsutgifter i pst. av pris
Midtmålt gran								
1959—60.....	81,00	49,44	31,56	61,0	71,28	49,44	21,84	69,4
1960—61.....	89,70	50,74	38,96	56,6	78,94	50,74	28,20	64,3
1961—62.....	89,70	61,82	27,88	69,0	78,94	61,82	17,12	78,3
1962—63.....	85,00	64,65	20,35	76,1	74,80	64,65	10,15	86,4
1963—64.....	89,70	66,57	23,13	74,2	78,94	66,57	12,37	84,3
Barket toppmålt ¹								
1959—60.....	93,00	48,85	44,15	52,5	81,84	48,85	32,99	59,7
1960—61.....	102,60	50,19	52,41	48,9	90,29	50,19	40,10	55,6
1961—62.....	102,60	61,13	41,47	59,6	90,29	61,13	29,16	67,7
1962—63.....	101,55	64,06	37,49	63,1	89,36	64,06	25,30	71,7
1963—64.....	102,85	65,62	37,23	63,8	90,50	65,62	24,88	72,5
Ubarket ² toppmålt ¹								
1959—60.....	88,35	40,73	47,62	46,1	77,75	40,73	37,02	52,4
1960—61.....	98,50	41,95	56,55	42,6	86,68	41,95	44,73	48,4
1961—62.....	98,50	51,09	47,41	51,9	86,68	51,09	35,59	59,0
1962—63.....	97,49	55,28	42,21	56,7	85,79	55,28	30,51	64,4
1963—64.....	98,74	56,85	41,89	57,6	86,90	56,85	30,05	65,4

¹ Priser for toppmålstømmer er gjennomsnitt av gran og furu. ² Prisreduksjonen gjelder bare for spart barking.

distriktet ble prisene pr. m³ for midtmålt gran forhøyd fra kr. 79,40 til kr. 83,75 eller med 5,5 prosent, midtmålt furu fra kr. 71,00 til kr. 75,20 eller med 5,9 prosent, toppmålt gran fra kr. 92,65 til kr. 94,50 eller med 2,0 prosent, mens det for toppmålt furu ble uforandret pris, kr. 92,00.

For Trysilvassdraget var det også prisstigning fra 1962 til 1963, men den var gjennomgående litt større enn for Østlandet.

Forhandlingene om ny overenskomst om ar-

beidsforhold og lønninger i skogbruket, gjeldende fra 1. september 1963, ble inngått i august måned. For hogst ble akkordsatsene for barket bartretømmer forhøyd fra kr. 13,00 pr. m³ + kr. 0,83 pr. tre og kr. 0,06 pr. stokk til kr. 13,25 pr. m³ + kr. 0,85 pr. tre og kr. 0,06 pr. stokk. For lunning ble satsen satt opp fra kr. 6,39 til kr. 6,60 pr. m³, for på- og avlessing fra kr. 2,83 til kr. 2,95 og framkjøring pr. km fra kr. 3,14 til kr. 3,25.

Etter Byråets beregninger vil forhøyelsen av

Tabell 37. Bruttoverdi, driftsutgifter og rotverdi for bartretømmer til salg.¹ Mill. kroner. Rikstall.

	1958-59	1959-60	1960-61	1961-62	1962-63 *
Bruttoverdi	571	625	694	673	620
Driftsutgifter	321	352	365	433	416
Av dette arbeidslønn ca.	249	273	283	338	324
Rotverdi	250	273	329	240	204
Driftsutgifter i pst. av bruttoverdi	56,2	56,4	52,6	64,3	67,1

¹ Investeringsavgift medregnet.

Tabell 38. Totalregnskap for skogbruket. Mill. kroner.

	1959	1960	1961	1962*	1963*
Levert skogsprodukter i alt	761	787	868	867	774
Inntekt av egne investeringsarbeider...	63	75	77	82	93
Verdi av endring i trekapital og hogstkvantum	59	47	49	60	56
Bruttoinntekt i alt	883	909	994	1 009	923
Kostnader ¹	84	90	93	99	103
Skogbrukets bidrag til nasjonalproduktet (nettoprodukt)	799	819	901	910	820
+ Subsidiar	17	19	20	20	22
— Avgifter	3	5	4	4	4
Godtgjøring til arbeid og kapital (faktorinntekt)	813	833	917	926	838

¹ Kostnader omfatter leie av hest og redskap, andre varer og tjenester og kapitalslit.

tariffsatsene øke de samlede driftsutgifter for barket midtmålstømmer med ca. kr. 2,00 pr. m³, vel kr. 1,50 pr. m³ for barket og ubarket toppmålstømmer.

Sammenliknes stigningen i tømmerprisene med stigningene i driftsutgifter, har prisene for midtmålt tømmer økt litt mer enn driftsutgiftene, mens det for toppmålt tømmer er større stigning i driftsutgiftene enn i prisene. For alle tømmer-sortimenter sett under ett har prisene steget litt mer enn driftsutgiftene.

Skogbrukets samlede inntekter og kostnader er tatt inn i tabell 38.

Fiske.

Det samlede fangstresultat.

Arsfangsten i 1963 anslås foreløpig til 1 138 000 tonn til en førstehåndsverdi av 685 mill. kr. Sammenliknet med 1962 gikk fangstmengden opp med 17 300 tonn og førstehåndsverdien med

om lag 27,7 mill. kr. Ser en bort fra 1962, må en helt tilbake til 1949 for å finne et mindre totalkvantum enn i 1963. Størjefisket var helt mislykket i 1963. Videre var resultatet av skreifisket, vintersild- og islandssildfisket dårligere enn i 1962. Makrellfisket antas derimot å ha gitt et rekordkvantum på om lag 22 500 tonn mot 16 437 tonn foregående år. Ellers var fisket etter trålsild, øyepål og sei meget godt i 1963.

Syssetting.

I løpet av 1962 gikk tallet på fiskere ned med 1 942, og av dette var 78 prosent fiskere med fiske som eneste yrke. Nedgangen var størst i Aust-Agder med en tilbakegang på 26,2 prosent, dernest kom Rogaland med 11,2 prosent og Vestfold med 9,7 prosent.

Deltakingen i skreifisket i Lofoten var i 1963 ca. 7 400 mann mot 9 600 året før. I vintersildfisket deltok ca. 9 000 mann mot 8 000 i 1962. I vårtorskfisket var deltakingen noe større enn i 1962.

Fiskefarkoster.

Det var pr. 1. januar 1963 registrert 39 682 fiskefarkoster med maskin. Tallet på dekte og åpne farkoster gikk ned med henholdsvis 740 og 708 fra 1. januar foregående år.

Torskfisket.

Lofotfisket. Oppsynet var i 1963 i kraft fra 30. januar til 19. april. Været var stort sett bra under fisket. Innsiget av fisk var imid-

Tabell 39. Samlet fangstutbytte.

	Mengde i tonn	Verdi i 1000 kr.
Gj.snitt 1953—1957	1 702 068	600 292
Gj.snitt 1958—1962	1 278 059	652 058
1961	1 322 385	686 073
1962*	1 120 679	657 322
1963*	1 138 000	685 000

Tabell 40. Skrei og loddetorsk. Bruken av fangsten.

	Total fangst	Av dette brukt til:			Rogn	Lever	Tilvirket damp-tran
		Henging	Salting	Fersk og filet			
	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn	Hl	Hl	Hl
Gj.sn. 1953-1957	120 510	59 531	43 814	17 165	39 712	116 238	54 040
Gj.sn. 1958-1962	126 635	73 102	25 720	27 813	44 505	114 909	50 326
1961	136 984	79 931	26 306	¹ 30 747	43 127	119 354	55 133
1962	99 488	40 574	21 928	² 36 986	46 225	80 687	30 614
1963*	91 728	51 007	10 330	³ 30 391	35 761	61 714	28 627

¹ Inkl. 500 tonn hermetikk. ² Inkl. 583 tonn hermetikk. ³ Inkl. 541 tonn hermetikk.

lertid lite, og samtidig stod forekomstene spredt. Totalfangsten ble derfor bare 28 302 tonn mot 38 850 tonn i 1962.

Av annen skrei ble det tatt 7 442 tonn i Finnmark, 6 352 tonn i Troms, 10 560 tonn i Nordland utenom Lofoten, 1 027 tonn i Trøndelag og 2 549 tonn i Møre og Romsdal. I Nordland utenom Lofoten og i Trøndelag var fangstene større enn i 1962, mens de lå under fjorårsnivået i de øvrige distrikter.

Vårtorskefisket i Finnmark var dårlig også i 1963. Utbyttet ble 35 495 tonn mot 31 218 tonn i 1962 og 59 404 tonn i 1961. En grunn til at fangsten også i 1963 ble dårlig, var at fisket delvis ble hindret av været. Det var dessuten lite fisk på feltene.

Fangsten av annen torsk er anslått til 99 000 tonn mot 100 556 tonn året før.

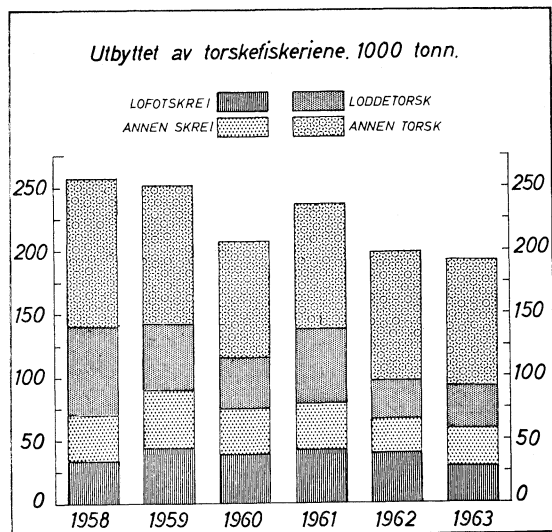

Fig. 22.

Tabell 41. Vintersild. Bruken av fangsten. 1 000 hl.

	Total fangst	Av dette brukt til:					Fersk innenlands
		Fersk og frossen til eksport	Salting	Mjøl og olje	Hermetikk	Agn	
Gj.sn. 1953-1957	10 041	1 003	1 068	7 744	128	49	49
Gj.sn. 1958-1962	2 613	615	570	1 176	116	92	44
1961	742	193	244	93	44	133	35
1962	904	273	241	55	138	162	35
1963*	661	100	196	79	58	166	62

Sildefisket.

Vintersildfisket. Fisket tok til 5 dager tidligere enn i forrige sesong. De første drivgarn- og snurpefangster ble tatt 23. februar på kysten utfor Møre. Værforholdene var ugunstige under fisket, og det totale fangstkvantum ble bare 661 290 hl mot 903 954 hl foregående år.

Feit- og småsildfisket. Fisket etter feitsild i 1963 slo meget godt til i Nord-

Tabell 42. Fangsten av vintersild etter redskapenes art. 1000 hl.

	1961	1962	1963*
Snurpenot	279	455	355
Garn	463	449	306
I alt	742	904	661

Norge fra midten av juni til slutten av juli. I tiden fra august og til utgangen av september var imidlertid fisket dårlig, og det samlede feitsildkvantum var i tiden januar-oktober mindre enn i samme tidsrom foregående år. Lengre sør var feitsildfisket meget godt. Sett under ett ble det samlede utbytte av feit- og småsildfisket noe mindre enn i 1962.

Tabell 43. *Feitsild og småsild. Bruken av fangsten. 1 000 hl.*

	Feitsild		Småsild	
	1962	1963*	1962	1963*
Fersk eksport....	4	12	1	1
Salting.....	33	21	6	3
Mjøl og olje....	1 724	1 430	1 211	1 266
Hermetikk	8	5	203	162
Agn	62	80	19	15
Fersk innenlands.	10	11	5	6
Dyrefôr	0	0	8	12
I alt.....	1 841	1 559	1 453	1 465

Trålsildfisket. I trålsildfisket var deltakingen i 1963 noe større enn foregående år. Fangsten var vesentlig høyere enn fjorårets. En stadig større del av fangsten går nå til bedre anvendelser.

Sildefisket ved Island. Fabrikksildfisket gav en fangstmengde på ca. 960 000 hl mot 1 510 073 hl i 1962. Det ble gjort 361 turer etter fabrikk-sild og 91 turer etter saltsild mot henholdsvis 347 og 120 turer i 1962. Fangstmengden for fartøyene som fisket for salting ble ca. 85 000 tønner mot 99 190 tønner i 1962.

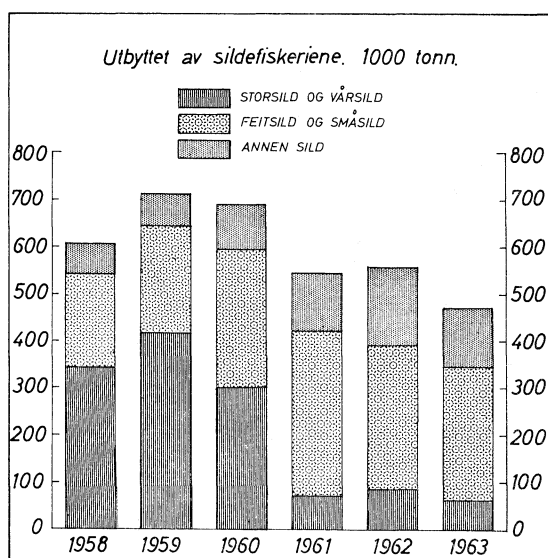

Fig. 23.

Annet industrifiske. Loddefisket var dårlig også i 1963 med en fangstmengde på 28 300 tonn mot 109 tonn i 1962 og 217 168 tonn i rekordåret 1961.

Tobis- og øyepålfisket med trål gav langt større utbytte enn i 1962. Det beste tobisfisket foregikk i juni—juli, mens de beste øyepålfangstene ble tatt i mai—juni. Deltakelsen i trålingen etter tobis og øyepål var noe større enn året før.

Annet fiske.

Brislingfisket gav rekordkvantum i 1963. Fangsten er anslått til ca. 959 000 skjegger mot 623 294 skjegger i 1962. Til sammenlikning nevnes at brislingfisket i 1961 gav 523 261 skjegger.

Makrellfisket. Utbyttet av makrellfisket ble meget godt med en anslått totalfangst på 22 500 tonn mot 16 437 tonn i 1962. En meget større del av fangsten enn i 1962 gikk til fersk eksport og til frysing.

Makrellstørjefisket slo helt feil i 1963 med en fangstmengde på bare 129 tonn mot 6 711 tonn i 1962.

Tabell 44. *Makrell, pir og gyt omsatt av Norges Makrellag. Tonn.*

	1962	1963
	pr. 20/10	pr. 19/10
Fersk innenlands	3 832	3 866
Fersk eksport	660	2 157
Frysing, rund.....	1 486	2 414
Frysing, filetet.....	2 066	3 759
Frysng, sløyd	629	1 989
Salting.....	1 714	2 825
Hermetikk	2 102	1 455
Agn	2 683	2 459
Fôrmjøl.....	31	21
Røyking	—	160
Diverse	93	6
I alt.....	15 296	21 111

Anvendelsen av fangstene.

Av skrei og loddetorsk gikk det i 1963 en større del til hending og en mindre del til salting enn i 1962. Mengden av anvendt fersk inklusive filet gikk ned med 6 595 tonn eller ca. 18 prosent fra foregående år.

Av vintersildkvantumet gikk 15 prosent til eksport, 29 prosent til salting, 12 prosent til mjøl og olje, 9 prosent til hermetikk, 25 prosent til agn og 10 prosent til fersk bruk innenlands.

Tabell 45. Gjennomsnittspriser til fisker.
Kr. pr. tonn.

	1959	1960	1961	1962 *	1963 *
Kveite	³ 218	3 332	3 522	3 586	3 946
Skrei	841	898	955	948	1 001
Loddetorsk	791	767	815	837	924
Sei	527	561	563	546	561
Makrell	652	623	761	793	744
Makrellstørje . .	1 715	1 769	1 710	1 891	1 891
Pigghå	392	434	451	496	497

Priser.

Til støtte av torske- og sildefisket og som tilskott til fiskeredskaper, agn m. m. var det i 1963 ved utgangen av oktober bevilget til sammen 111 mill. kr. Da dette ble skrevet, forelå det en proposisjon om tilleggsbevilgning i 1963 for tilskott til agn og redskaper. Tilskottsreglene ble fastsatt i avtale av 3. mai 1963 mellom Lønns- og prisdepartementet og Norges Fiskarlag. Etter denne avtalen fikk de enkelte salgslag midlene stilt til disposisjon etter hvert som lagene trengte dem for gjennomføring av godkjente støttetiltak. Nedenfor er gitt hovedtrekkene i prisavtalen for 1963.

Til regulering av priser og kostnader ved fisket og førstehåndsomsetningen av torsk, hyse, sei, lyr, lange, brosme, blåkveite, steinbit, pigghå og uer fisket av norske fartøyer, ble det i 1963 stilt til disposisjon for salgslagene et beløp som svarer til 7 øre pr. kg fisk i sløyd og kappet råfiskvekt. Det ble ikke gitt tilskott til fisk som gikk til oppmaling eller dyrefôr. Videre ble det for de nevnte fiskesorter gitt forskjellige fraktutjamningstilskott i prissonene 1—4 i Norges Råfisklags distrikt.

Det var spesialbestemmelser for dekning av transportkostnader for Norges Levendefisklag og Norges Makrellag. Spesielle bestemmelser gjaldt også for sild omsatt gjennom Skagerakfisk S/L og Fjordfisk S/L.

For torsk, lange og brosme fisket i fjerne farvann ble det i 1963 gitt tilskott til regulering av priser og kostnader ved fisket og førstehåndsomsetninger med 7 øre pr. kg fisk i sløyd og kappet råfiskvekt. Det ble dessuten gitt et fraktutjamningstilskott på 4 øre pr. kg fisk.

Til regulering av priser og kostnader ved fisket og førstehåndsomsetninger av sild og dermed likestilt råstoff, ble det i 1963 stilt til disposisjon for sildesalgslagene et beløp beregnet på grunnlag av følgende satser pr. hl råstoff:
kr. 7,00 pr. hl feitsild, småsild og brisling til annen anvendelse enn til olje og mjøl.
kr. 5,50 pr. hl feitsild, makrell og brisling til framstilling av olje og mjøl.

kr. 4,50 pr. hl småsild og pir til framstilling av olje og mjøl, dog ikke småsild som det går 80 stk. eller flere av pr. kg.

kr. 4,50 pr. hl tobis, øyepål, stavsild, strømsild og annen tilsvarende ikke matnyttig fisk for framstilling av olje og mjøl.

kr. 2,75 pr. hl lodde.

kr. 6,50 pr. hl vintersild.

kr. 3,30 pr. hl islandssild.

kr. 13,00 pr. hl islandssild annen anvendelse.

Det er ellers verd å notere at Norge i januar 1963, i forbindelse med prisforhandlingene for fisket, for første gang opplevde en landsomfattende fiskestopp.

Tilskottsordningen for fiskeredskaper og agn har i det alt vesentlige vært som i 1962.

Prisbevegelsene i de senere årene for en del fiskesorter går fram av tabell 45.

Selfangst.

Foreløpige oppgaver over selfangsten viser en deltaking på 57 fartøyer og 1 096 mann. De tilsvarende tall foregående år var 56 fartøyer og 1 115 mann.

Oppgavene for 1963 omfatter 60 fangsturer, mens det ble innklarert fangst fra 63 turer året før. Det ble foretatt 13 turer til feltene ved Newfoundland, 34 turer til Vestisen, 8 turer kombinert til Vest- og Østisen, 4 turer til Nordisen og 1 tur til Østisen.

Det ble etter de foreløpige oppgavene fanget 204 995 dyr i 1963 mot 238 417 dyr i 1962 og 217 637 dyr i 1961.

Førstehåndsverdien av fangsten er oppgitt til 22,4 mill. kr. mot 16,7 mill. kr. i 1962.

Også i 1963 var det hjelpefartøy til stede under fangsten i Vestisen.

Tabell 46. Utbyttet av selfangsten.

	1962	1963
Antall fartøyer	56	57
Besetning	1 115	1 096
Innklarerte fangsturer	63	60
F a n g s t:		
Dyr i alt Stk.	238 417	204 995
Av dette:		
Grønlandssel »	191 678	174 905
Klappmyss »	46 189	28 131
Storkobbe »	503	1 451
Snadd »	18	390
Isbjørn »	26	118
Spekk Tonn	4 772	3 463
Innklaringsverdi		
1 000 kr.	16 696	22 448

Fiskerinæringens samlede inntekter og utgifter er tatt inn i tabell 47.

Tabell 47. Totalregnskap for fiske.¹ Mill. kr.

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1959	761	352	409
1960	760	377	383
1961	797	410	387
1962*....	777	414	363
1963*....	801	427	374

¹ Tall for selfangsten er inkludert i tabellen.

Hvalfangst.

Den norske hvalfangstflåten bestod ved utgangen av 1963 av de samme 5 flytende kokerier på til sammen 87 210 bruttotonn som ved utgangen av foregående år. Et av disse kokerier har ligget i opplag siden våren 1962. Det ble i 1963 solgt 3 hvalbåter, slik at den norske hvalbåtflåten ved utgangen av dette år bestod av 67 båter på til sammen 40 000 bruttotonn. Ved utgangen av 1962 bestod hvalbåtflåten av 70 båter på til sammen 41 500 bruttotonn og ved utgangen av 1961 88 båter på til sammen 49 000 bruttotonn.

I tabell 48 er vist den gjennomsnittlige bruttotonnasje og maskinstyrke av de hvalbåter som har vært nyttet i Antarktisingsten i de senere sesonger.

For de norske båter gikk gjennomsnittsstørrelsen sterkt opp i sesongen 1962—63, og endog sterkere enn for alle ekspedisjoners båter. Dette skyldes at de norske ekspedisjoner i sesongen 1962—63 nyttet 39 hvalbåter mindre enn i sesongen 1961—62, og at de båter som ble truk-

Tabell 48. Hvalbåtenes gjennomsnittlige bruttotonnasje og maskinstyrke.

Sesong	Bruttotonn		Indikerte hestekrefter (I. hk.)	
	Alle eksp.	Norske eksp.	Alle eksp.	Norske eksp.
1958—59	599	565	2 390	2 041
1959—60	633	600	2 557	2 147
1960—61	642	585	2 614	2 101
1961—62	657	592	2 723	2 131
1962—63	703	688	2 957	2 291

Tabell 49. Gjennomsnittlig hvalbåttall pr. flytende kokeri.

Sesong	Alle ekspedisjoner	Norske ekspedisjoner
1958—59	11,8	10,3
1959—60	11,0	8,8
1960—61	12,0	10,1
1961—62	12,4	10,1
1962—63	11,8	8,0

ket ut av fangsten var de minste og svakeste. Det gjennomsnittlige antall hvalbåter pr. flytende kokeri var i 1962—63 for de norske ekspedisjoner 8,0 mot 11,8 for alle ekspedisjoner. I foregående sesong var de tilsvarende tall henholdsvis 10,1 og 12,4 (Tabell 49).

Tallet på nordmenn sysselsatt på hvalfangst-ekspedisjonene i Antarktis gikk ned med i alt 2 512 mann — fra 4 557 mann i sesongen 1961—62 til 2 045 i 1962—63. Av nordmennene var 1 716 sysselsatt på norske ekspedisjoner og 329 på utenlandske ekspedisjoner. De tilsvarende tall for foregående sesong var henholdsvis 3 431 og 1 126. Nordmennenes andel av den samlede mannskapsstyrke i Antarktisingsten utgjorde i sesongen 1962—63 bare 12,2 prosent mot 23,2 prosent i foregående sesong (se tabell 50). I sesongen 1962—63 var 67 prosent av de norske hvalfangerne i Antarktis hjemmehørende i Vestfold mot 63 prosent i sesongen 1961—62.

Tallet på utlendinger i Antarktisingsten 1962—63 var 14 687, dvs. en nedgang på ca. 400 mann fra rekordtallet på 15 084 utlendinger i sesongen 1961—62. Av utlendingene i sesongen 1962—63 var ca. 9 700 japanere, 4 150 sovjet-russere, 250 briter og 600 av annen nasjonalitet.

Norge deltok i Antarktisingsten 1962—63 med et betydelig mindre fangstapparat enn i foregående sesong, nemlig med 4 flytende kokerier og 32 hvalbåter mot 7 kokerier og 71 hvalbåter i sesongen 1961-62. Kokeriene som

Tabell 50. Sysselsettingen på hvalfangst-ekspedisjonene.

Sesong	Nordmenn	Utlendinger	I alt	Nordmenn i pst. av alle
1958—59	6 817	10 730	17 547	38,8
1959—60	6 152	11 777	17 929	34,3
1960—61	5 377	14 119	19 496	27,6
1961—62	4 557	15 084	19 641	23,2
1962—63	2 045	14 687	16 732	12,2

gikk fra var «Thorshammer» og «Pelagos», som ble solgt til opphogging sommeren 1962, og «Norhval», som var lagt opp i sesongen 1962—63. Også Storbritannia hadde redusert sitt fangstapparat sterkt, til ett flytende kokeri og 9 hvalbåter fra 2 kokerier, 1 landstasjon og 30 hvalbåter i foregående sesong. De tre andre deltakerland, Nederland, Japan og Sovjet-Samveldet, nyttet til sammen 12 kokerier som i sesongen 1961—62, mens tallet på hvalbåter var redusert fra 168 til 160. Det samlede fangstapparat i Antarktisfangsten 1962—63 var på 17 flytende kokerier og 201 hvalbåter mot 21 flytende kokerier, 1 landstasjon og 269 hvalbåter i foregående sesong.

De viktigste bestemmelser i Den Internasjonale Hvalfangstkonvensjonen gjeldende for sesongen 1962—63 var følgende:

Åpningsdagen for fangst av finnhval og sei-hval var 12. desember og for blåhval 1. februar. Avslutningsdagen var 7. april. Fangsttiden for knølhval var 20.—23. januar, i området fra 0°—70° øst og fra 60° vest—170° vest, og 20.—22. januar fra 130° øst—170° vest. Knølhvalen var totalfredet fra 70° øst—130° øst og fra 0°—60° vest. Den åpne sesong for fangst av spermhval var 8 måneder.

Det var forbudt å fange blåhval under 70 fot, finnhval under 57 fot, knølhval under 35 fot, sei-hval under 40 fot og spermhval under 38 fot.

Maksimumsfangsten var fastsatt til 15 000 blåhvalenheter (1 blåhvalenhet = 1 blåhval = 2 finnhval = 2½ knølhval = 6 sei-hval). I 1962 ble Norge, Japan, Sovjet Samveldet, Storbritannia og Nederland enige om en kvoteavtale som gjelder til og med sesongen 1965—66. Etter denne avtale var den fastsatte maksimumskvote for hvert av landene i sesongen 1962—63 som vist i oppstillingen nedenfor. Til sammenlikning er også oppført den oppnådde fangst, alt i blåhvalenheter.

Sesongen 1962—63 Land	Fastsatt maksimums- fangst	Opp- nådd fangst i pst. av fastsatt	Opp- nådd fangst i pst. av fastsatt
Norge	4 200 (28 pst.)	1 381	33
Storbritannia	750 (5 »)	502	67
Nederland	900 (6 »)	457	51
Japan	6 150 (41 »)	6 150	100
Sovjet-Samveldet	3 000 (20 »)	2 816	94
I alt	15000 (100 pst.)	11 306	75

Japan og Sovjet-Samveldet nådde sine fastsatte maksimumskvoter, men dette var langt fra tilfelle for de tre andre land. Særlig dårlig var resultatet for Norge. Sett under ett for alle fem land utgjorde fangsten 75 prosent av den samlede maksimumskvote.

Det var en betydelig nedgang i bardehvalfangsten i sesongen 1962—63, til tross for at fangsttiden var den samme som i foregående sesong. Tallet på fanget bardehval (blå-, finn-, knøl- og sei-hval) gikk ned fra 33 722 i sesongen 1961—62 til 25 388 i 1962—63, eller med 8 334 hval. Den vesentligste årsak til denne lavere fangst i siste sesong anses å være den mindre innsats av fangstmateriell (se tabell 52). Det spesielt dårlige resultat som ble oppnådd av Norge, har også sammenheng med at 1 kokeri med 7 hvalbåter måtte trekkes ut av fangsten etter 50 dager på grunn av havari.

Nedgangen i bardehvalfangsten i sesongen 1962—63 falt hovedsakelig på finnhvalen. Av denne ble det fanget 8 431 mindre enn i sesongen 1961—62. For blåhval, som er den mest verdifulle av bardehvalene, gikk fangsten ned med 171 hval, og fangsten av knølhval var også mindre enn i sesongen før. Bare for sei-hval, som er den minst verdifulle av bardehvalene, var det en øking i 1962—63 på ca. 300 dyr. De høye fangsttallene for sei-hval i de senere sesonger henger sammen med at ekspedisjonene ikke finner tilstrekkelige forekomster av de mer verdifulle blå- og finnhval.

Tabell 51. *Fanget hval etter art og samlet oljeproduksjon i Antarktis.*

Sesong	Blåhval	Finnhval	Knølhval	Seihval	Spermhval	Andre hval	Fanget hval i alt	Olje- pro- duksjon
								Fat ¹
1958—59	1 192	27 128	2 394	2 421	5 652	103	38 890	2 152 659
1959—60	1 239	27 575	1 338	4 309	4 227	204	38 892	2 148 438
1960—61	1 744	28 761	718	5 102	4 800	164	41 289	2 232 884
1961—62	1 118	27 099	309	5 196	4 829	4	38 555	2 051 776
1962—63	947	18 668	270	5 503	4 771	23	30 182	1 495 779

¹ Fat = 170 kg.

Tabell 52. Samlet fangstutbytte og anvendt materiell.

Sesong og land	Hval fanget	Olje-produksjon	Land-stasjoner	Kokerier	Fangst-båter
1961—62:		Fat			
Norge	9 304	568 768	—	7	71
Storbritannia	4 324	212 367	1	2	30
Nederland . .	1 628	90 305	—	1	15
Japan	14 351	735 895	—	7	86
Sovj.-Samv. .	8 948	444 441	—	4	67
I alt	38 555	2 051 776	1	21	269
1962—63:					
Norge	4 582	224 199	—	4	32
Storbritannia	1 552	79 222	—	1	9
Nederland . .	1 301	79 515	—	1	11
Japan	13 617	716 838	—	7	79
Sovj.-Samv. .	9 130	396 005	—	4	70
I alt	30 182	1 495 779	—	17	201

Oljeproduksjonen i Antarktis gikk sterkt ned i sesongen 1962—63. I alt ble det produsert 1 495 779 fat mot 2 051 776 fat i sesongen 1961—62, dvs. en nedgang på 555 997 fat eller 27 prosent. Alle fem deltakende land hadde nedgang. Sammenliknet med foregående sesong gikk oljeproduksjonen i 1962—63 ned med 60 prosent for Norge, 63 prosent for Storbritannia, 12 prosent for Nederland, 11 prosent for Sovjet-Samveldet og 2,5 prosent for Japan (se tabell 52).

Av oljeproduksjonen i 1962—63 var 1 293 491 fat hvalolje og 202 288 fat spermolje. Det gjen-

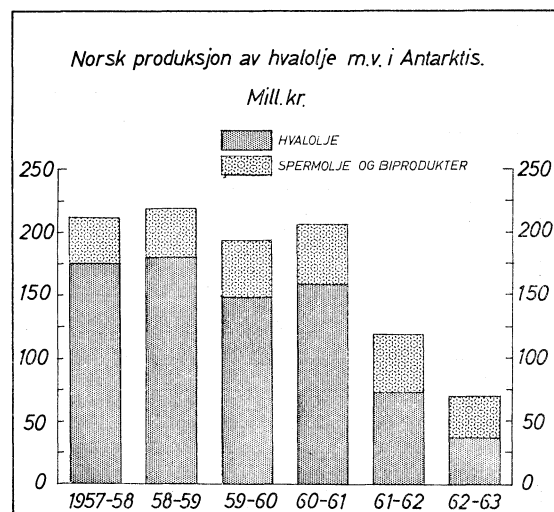

Fig. 24.

5 — Økonomisk utsyn.

nomsnittlige oljeutbytte pr. blåhvalenhet gikk ned fra 118,1 fat i sesongen 1961—62 til 114,6 fat i siste sesong.

For de norske ekspedisjonene utgjorde oljeproduksjonen i Antarktis i sesongen 1962—63 bare 224 199 fat, eller om lag 350 000 fat mindre enn i foregående sesong. Av produksjonen var 184 832 fat hvalolje og 39 367 fat spermolje. Norges andel av tallet på fanget hval i alt i sesongen 1962—63 var 15,2 prosent mot 24,2 prosent i foregående sesong. Norges andel av den samlede oljeproduksjon i sesongen 1962—63 var 15,0 prosent mot 27,7 prosent i foregående sesong.

Den norske hvaloljeproduksjonen i de to siste sesonger fordelte seg slik på de enkelte avtakerland:

	1961—62	1962—63
	Long ton	Long ton
Norge	24 554	12 259
Sverige	6 050	—
Nederland	11 857	¹ 9 596
Belgia	2 436	—
Frankrike	13 084	—
Storbritannia og N.-Irland	10 341	—
Vest-Tyskland	15 357	9 073
I alt	83 679	30 928

¹ Den nederlandske kjøper har senere solgt ca. 5 800 long ton av dette parti til Sverige.

Prisen på den solgte norske hvaloljen fra sesongen 1962—63 varierte mellom £ 45 og £ 65 pr. long ton. Gjennomsnittsprisen ble £ 58-15-7 mot £ 44-2-6 i foregående sesong og £ 70-9-5 i sesongen 1960—61. Verdien av den norske hvaloljeproduksjonen i sesongen 1962—63 ble bare om lag 36 mill. kr. mot 73 mill. kr. i foregående sesong og 157 mill. kr. i sesongen 1960—61.

Den norske spermoljeproduksjonen i de to siste sesonger fordelte seg slik på avtakerlandene:

	1961—62	1962—63
	Long ton	Long ton
Norge	3 548	4 813
Nederland	2 306	—
Frankrike	1 973	—
Sambandsstatene	4 003	2 449
I alt	11 830	¹ 7 262

¹ Herunder er tatt med ca. 680 long ton spermolje som de norske ekspedisjoner produserte på reise til og fra Antarktis i sesongen 1962—63.

Gjennomsnittsprisen for spermoljen i sesongen 1962—63 ble £ 85-19-10 pr. long ton mot £ 78-11-6 i foregående sesong og £ 74-15-1 i sesongen 1960—61. Verdien av den norske spermolje-produksjonen utgjorde ca. 12,5 mill. kr. i sesongen 1962—63 mot ca. 18 mill. kr. i sesongen 1961—62.

Av biprodukter hadde de norske ekspedisjoner i sesongene 1961-62 og 1962-63 følgende produksjon:

	1961—62	1962—63
	Long ton	Long ton
Kjøtt og beinpulver	5 138	2 815
Hvalkjøtt	20 999	21 643
Andre produkter	417	52

Verdien av biproduktene fra sesongen 1962—63 er anslått til ca. 21 mill. kr. mot ca. 27 mill. kr. i foregående sesong.

Verdien alt i alt av den norske produksjon av hvalolje, spermolje og biprodukter i sesongen 1962—63 utgjør etter dette ca. 70 mill. kr. I foregående sesong var totalverdien ca. 118 mill. kr. og i sesongen 1960—61 ca. 206 mill. kr.

Lønnsinntektene for nordmenn sysselsatt på norske ekspedisjoner i Antarktis utgjorde i sesongen 1962—63 23,9 mill. kr. mot 46,9 mill. kr. i foregående sesong. Lønnsinntektene for nordmenn på utenlandske ekspedisjoner var ca. 5,3 mill. kr. i sesongen 1962—63 mot 16,6 mill. kr. i sesongen 1961—62.

Sesongen 1963—64.

På den Internasjonale Hvalfangstkommissjons møte i 1963 ble maksimumsfangsten satt ned fra 15 000 blåhvalenheter til 10 000 blåhvalenheter. Det siste britiske kokeri «Southern Harvester» ble sommeren 1963 solgt til Japan, og Storbritannias kvote er dermed i sin helhet overført til Japan. Fordelingen av en maksimumsfangst på 10 000 blåhvalenheter for sesongen 1963—64 blir da:

Japan	4 600	blåhvalenheter
Norge	2 800	»
Nederland	600	»
Sovjet-Samveldet	2 000	»
I alt	10 000	blåhvalenheter

Av andre viktige endringer i bestemmelsene for sesongen 1963—64 nevnes at knølhvalen er fredet på hele den sørlige halvkule, og at blåhvalen er fredet sør for 40° sør med unntak av området nord for 55° sør mellom 0° og 80° øst.

Oppstillingen nedenfor viser hva de deltakende land setter inn av fangstmateriell i Antarktis i sesongen 1963—64. Hvalbåttallet for de sovjetiske ekspedisjoner er anslått. Tallene i parentes gjelder sesongen 1962—63.

Land	Flytende kokerier	Hvalbåter
Norge	4 (4)	33 (32)
Storbritannia	— (1)	— (9)
Nederland	1 (1)	11 (11)
Japan	7 (7)	80 (79)
Sovjet-Samveldet	4 (4)	70 (70)
I alt	16 (17)	194 (201)

I sesongen 1963—64 skal Japan dessuten drive hvalfangst fra 2 landstasjoner på Sør-Georgia.

Hvalfangstens samlede inntekter og utgifter er tatt inn i tabell 53.

Tabell 53. Totalregnskap for hvalfangsten.
Mill. kr.

Ar	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1959	253	162	91
1960	227	168	59
1961	217	144	73
1962*	148	100	48
1963*	63	67	— 4

Bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning.

I 1963 var produksjonen i bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning etter foreløpige beregninger 5,5 prosent større enn i 1962. Dette er noe større stigning enn fra 1961 til 1962 (da økingen var 5 prosent), men mindre enn den årlige produksjonsøkningen i årene 1959—1961 da produksjonsvolumet steg gjennomsnittlig nærmere 8 prosent. Når dette skrives, foreligger ennå ikke produksjonsoppgaver for de to siste måneder av 1963, men det er liten grunn til å tro at produksjonstilveksten i november og desember vil være særlig forskjellig fra stigningen i sommer- og høstmånedene da tilvekstratene var betydelig større enn i de første måneder av året. Mens det i 1962 var produksjonsnedgang i visse deler av eksportindustrien, dels på grunn av dårlige avsetnings-

Tabell 54. *Produksjonsindeks. 1955 = 100.*

	1958	1959	1960	1961	1962	Jan.-okt.	
						1962	1963
Bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning	110	117	129	138	145	143	151
Bergverksdrift m. v.	113	111	125	124	138	137	137
Kull- og malmgruver	111	107	119	116	129	128	126
Industri	109	116	128	138	144	142	150
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	105	112	119	125	130	132	136
Av dette: Hermetikkfabrikker	88	109	104	102	111	109	99
Tekstilindustri	96	114	119	123	120	120	126
Bekledningsindustri	102	115	125	127	128	128	125
Av dette: Skotøyfabrikker ..	104	109	113	109	110	108	112
Trevare- og møbelindustri	100	107	119	125	127	125	135
Treforedlingsindustri	105	114	127	129	123	122	132
Av dette: Papirfabrikker ...	106	118	134	138	134	133	148
Kjemisk industri	104	112	120	152	166	166	173
Av dette: Kjemisk grunnindustri	114	123	133	151	160	158	169
Jord- og steinvarerindustri	111	123	133	139	146	146	148
Primær jern- og metallindustri.	135	151	173	181	184	181	190
Annen jern- og metallindustri .	114	114	130	142	151	148	156
Andre industrier	106	108	115	126	137	133	158
Kraftforsyning	121	126	138	149	166	160	168
Eksportindustri	108	118	128	134	136	135	141
Hjemmeindustri	111	116	129	140	148	146	155
Av dette: Konsumvareindustri	107	114	126	136	146	144	153
» » Investeringsvareindustri	115	118	133	144	150	149	156

forhold og dels på grunn av svikt i råstofftilgangen, var produksjonsutviklingen i 1963 mer jevn når vi ser på hovedgruppene. Gummivareindustri, elektroteknisk industri og restgruppen diverse industri viste betydelig sterkere produksjonsvekst enn gjennomsnittlig for bergverk, industri og kraftforsyning sett under ett, mens produksjonen i bergverksdrift, tobakksindustri, bekledningsindustri, grafisk industri, kull- og mineraloljeforedling og transportmiddelindustri var omtrent uendret fra året før.

Indekstallene i tabell 54 viser produksjonsutviklingen siden 1958. Når disse tallene vurderes, må det tas hensyn til at tallene for 1962 og 1963 er beregnet som gjennomsnitt av de månedlige indekstall og derfor er noe mer usikre enn tallene for de tidligere år som er beregnet på grunnlag av fullstendige oppgaver til den årlige industristatistikken.

Tabell 55 viser årlige og månedlige tilvekstrater fra foregående år. Bergverksproduksjonen var i 1963 om lag 1 prosent større enn året før, mens det i 1962 var en produksjonsvekst på

hele 11 prosent. For industrien alene steg produksjonen med om lag 5,5 prosent fra 1962 til 1963. Produksjonsveksten var i årene 1959-1961 rundt 8 prosent i gjennomsnitt, men falt i 1962 til rundt 4 prosent. Produksjonen av elektrisk kraft var 6 prosent større i 1963 enn i 1962.

Produksjonen i bergverksdrift, industri og kraftforsyning sett under ett var i de fire første måneder av 1963 vel 4 prosent større enn i tilsvarende måneder året før. I de seks neste månedene var tilvekstraten over 6 prosent.

I 1963 var produksjonsøkningen i hjemmeindustrien noe større enn i eksportindustrien. Gjennomsnittet av den månedlige produksjonsindeksen for tidsrommet januar-oktober gikk opp med 5,7 prosent for hjemmeindustrien og 4,5 prosent for eksportindustrien.

I eksportindustrien lå produksjonen i de åtte første måneder mellom 2,5 og 4,5 prosent høyere i 1963 enn i 1962, og 8,5 prosent høyere i september-oktober. Produksjonen var betydelig større i 1963 enn i 1962 for de fleste grupper

Tabell 55. Prosentvis endring i den månedlige produksjonsindeks fra tilsvarende periode foregående år.

	Bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning	Bergverksdrift m. v.	Industri	Kraftforsyning	Eksportindustri ¹	Hjemmeindustri ¹		
						I alt	Konsumvareindustri	Investeringsvareindustri
Året 1962	4,8	11,4	3,9	12,3	1,0	6,0	7,4	4,5
Året 1963	5,5	1,0	5,5	6,0	4,8	5,6	6,2	5,0
1962:								
Jan.-feb.	2,4	— 0,4	1,2	16,4	— 3,8	4,3	5,2	3,3
Mars-april	4,1	1,1	3,0	17,4	— 1,0	5,7	6,5	4,8
Mai-juni	7,0	62,1	5,1	10,2	7,3	6,8	5,0	8,9
Juli-aug.	3,9	12,9	3,3	7,3	1,2	4,9	5,0	4,5
Sept.-okt.	6,4	11,5	5,8	12,1	3,5	7,4	8,5	6,1
Nov.-des.	3,5	1,9	3,0	9,3	1,9	3,9	4,1	3,6
1963:								
Jan.-feb.	5,1	5,2	4,1	11,9	3,6	5,6	6,6	4,4
Mars-april	3,3	— 0,6	4,0	0,3	2,5	3,5	3,0	4,1
Mai-juni	5,8	— 1,5	6,5	4,9	4,4	6,2	6,4	6,1
Juli-aug.	6,3	3,9	6,8	3,7	3,2	7,4	8,4	6,4
Sept.-okt.	6,6	— 3,6	7,0	9,2	8,6	6,0	6,4	5,4

¹ Omfatter bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning.

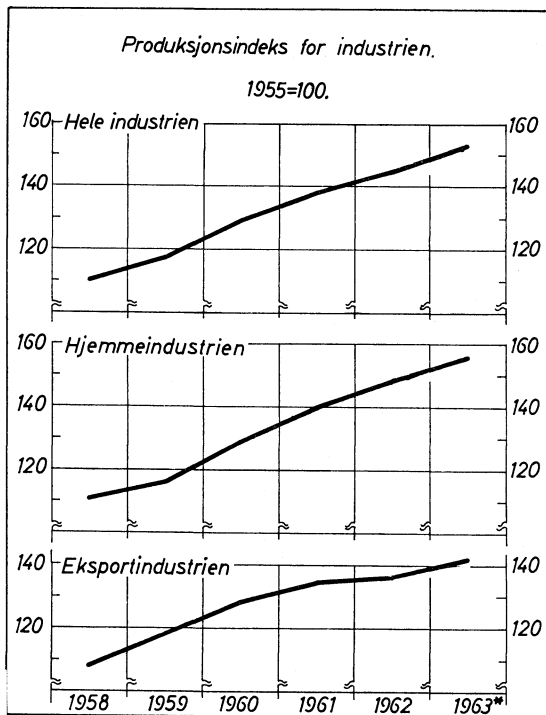

Fig. 25.

innen treforedlingsindustrien og for oljemøller og andre oljeraffinerier. I hermetikkfabrikkene var det derimot produksjonsnedgang.

I hjemmeindustrien var produksjonen i alle måneder bortsett fra mars-april over 5,5 prosent høyere enn året før. Indekstallene for januar-oktober viser at produksjonsstigningen i konsumvareindustrien fra 1962 til 1963 var litt større enn i investeringsvareindustrien. Innen konsumvareindustrien steg produksjonen særlig sterkt i sjokolade- og dropsfabrikkene, ølbrggeriene og mineralvannfabrikkene, ullvarefabrikkene, trikotasjefabrikkene, møbel- og innredningsindustrien, framstilling av signal-, radio- og annet telemateriell, plastvarefabrikkene og i elektrisitetsverkene. Produksjonen gikk ned bl. a. i kullgruvene, margarifabrikkene, konfeksjonsfabrikkene, såpe-, kosmetikk- og lysfabrikkene og i keramisk industri. Innen investeringsvareindustrien økte produksjonen sterkest i mineralbrott og annen ekstraktiv virksomhet, sagbruk, høvlerier og treimpregneringsanlegg, sprengstoffabrikker, annen kjemisk grunnindustri, sementstøperier og betongblandereier, råjernsverk, stål- og valseverk og i kabel- og ledningsfabrikker.

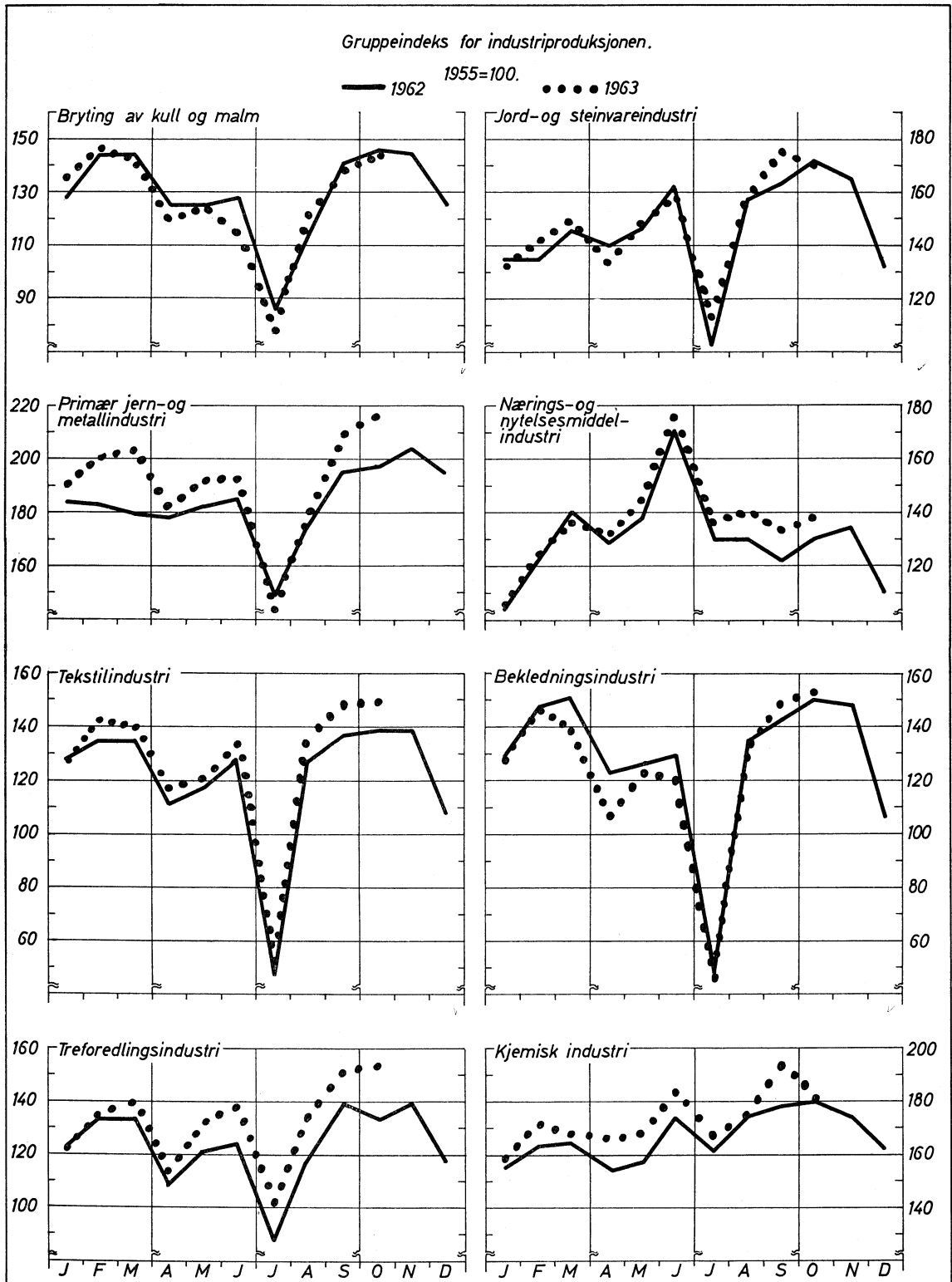

Fig. 26.

Produksjonsutviklingen i bergverkene.

Det ble i 1963 produsert om lag 400 000 tonn kull på Svalbard, eller 70 000 tonn mindre enn i 1962. Nedgangen skyldes at produksjonen ved Kings Bay Kullkompani ble nedlagt etter gruvelykken i slutten av 1962. Avsetningsforholdene for norsk kull var relativt gode i 1963. Det ble i løpet av året skipet 430 000 tonn fra Svalbard mot 260 000 tonn året før. Den største delen ble eksportert. Norsk Kokswerk, som regner med å komme i gang med produksjonen våren 1964, tok rundt 100 000 tonn av Svalbardkullene.

Malmproduksjonen var omtrent som året før. Markedsforholdene for de fleste malmer var dårlige også i 1963. Prisene på sink og blykonsentrat var riktignok noe bedre enn tidligere, mens markedsforholdene for jernmalm og svovelkis var dårligere enn året før.

Produksjonen av jernmalm og titanjernstein utgjorde 2,3 mill. tonn i 1963 mot 2,2 mill. tonn i 1962. I de tre første kvartaler av 1963 ble det eksportert 1 083 000 tonn til en verdi av 69,2 mill. kr. mot 1 165 000 tonn til en verdi av 79 mill. kr. i tilsvarende tidsrom 1962.

Produksjonen av svovelkis gikk ned fra 810 000 tonn i 1962 til 730 000 tonn i 1963, eller til om lag samme kvantum som i 1961.

Det ble produsert 28 000 tonn sink- og blykonsentrat i 1963, eller omtrent samme mengde som året før. Produksjonen av koppermalm og -konsentrat var også like stor som i 1962 eller rundt 29 000 tonn.

I mineralbrott og annen ekstraktiv virksomhet steg produksjonen også i 1963. Fra 1962 til 1963 var stigningen 8 prosent, mens den fra 1961 til 1962 var 10 prosent.

Produksjonsutviklingen i de enkelte industri-grupper.

I næringsmiddelindustrien var produksjonen om lag 3 prosent større i 1963 enn året før. Sjokolade- og dropsfabrikkene, fryseriene og annen næringsmiddelindustri hadde størst produksjonsøkning, mens margarinfabrikkene og særlig hermetikkfabrikkene hadde lavere produksjon i 1963 enn i 1962.

Ved hermetikkfabrikkene var produksjonen 10 prosent lavere enn i 1962. Det ble pakket 140 000 kasser kippers i 1963 mot 370 000 kasser året før. Produksjonen av brislinghermetikk var omtrent 300 000 kasser i 1963 mot 450 000 kasser i 1962. Det ble pakket rundt 1,1 mill. kasser småsildhermetikk, eller 100 000 kasser mer enn året før.

I fryseriene økte produksjonen med 5 prosent. I de tre første kvartaler av 1963 utgjorde eksporten av dypfrost fiskefilet 35 000 tonn

til en verdi av 115 mill. kr. mot 27 000 tonn til en verdi av 90 mill. kr. i tilsvarende tidsrom året før. I de samme tre kvartaler ble det eksportert 30 000 tonn fryst, rund fisk i 1963 mot 23 900 tonn i 1962.

I sjokolade- og dropsfabrikkene steg produksjonen også i 1963. Sammenliknet med 1962 var stigningen 6 prosent.

Produksjonen i drikkevareindustrien var i 1963 om lag 8 prosent høyere enn året før. I de tre første kvartaler av 1963 ble det produsert 68,7 mill. liter mineralvann og alkoholfritt øl og 72,0 mill. liter alkoholholdig øl. I tilsvarende tidsrom året før var produksjonen henholdsvis 59,1 mill. liter og 67,5 mill. liter.

Produksjonen i tobaksindustrien var omtrent den samme i 1963 som i 1962.

I tekstilindustrien økte produksjonen med om lag 5 prosent i 1963. Produksjonsstigningen var størst i trikotasje- og bomullsfabrikkene med 15 prosent. Ullvarefabrikkene hadde en stigning på 6 prosent, mens produksjonen i bomullsvareindustrien var omtrent uendret fra 1962.

Bekledningsindustrien hadde litt lavere produksjon i 1963 enn i 1962. Dette skyldes produksjonssvikt i konfeksjonsfabrikkene med rundt 3 prosent sammenliknet med foregående år.

Produksjonen i treindustrien, som i 1962 var omtrent uendret fra året før, steg i 1963 med om lag 4 prosent. Det var særlig sagbruk, høvlerier og treimpregneringsanlegg som økte produksjonen.

Møbel- og innredningsindustrien økte produksjonen med 10 prosent fra 1962. Stigningen var omtrent lik både for møbelindustri og innredningsindustri.

For treforedlingsindustri gikk produksjonen opp med om lag 8 prosent og lå omtrent på samme nivå i 1963 som i 1960 og 1961. Avsetningsforholdene for treforedlingsproduktene var vanskelige også i 1963, selv om det ble atskillig bedring fra 2. kvartal. Avtalen mellom produsentene i de nordiske land om redusert eksportproduksjon ble opprettholdt også i 1963. For avis- og kraftpapir fastsatte avtalen en reduksjon på 25 prosent, for cellulose var reduksjonen gjennomsnittlig 20 prosent og for tremasse 23 prosent. Reduksjonen blir beregnet på grunnlag av full kapasitetsutnyttning.

Ved tremassefabrikkene var produksjonen 790 000 tonn eller 75 000 tonn større enn i 1962. Eksporten av tremasse utgjorde i de tre første kvartaler av 1963 332 000 tonn til en verdi av 157 mill. kr., mot 329 000 tonn til en verdi av 159 mill. kr. i samme tidsrom året før.

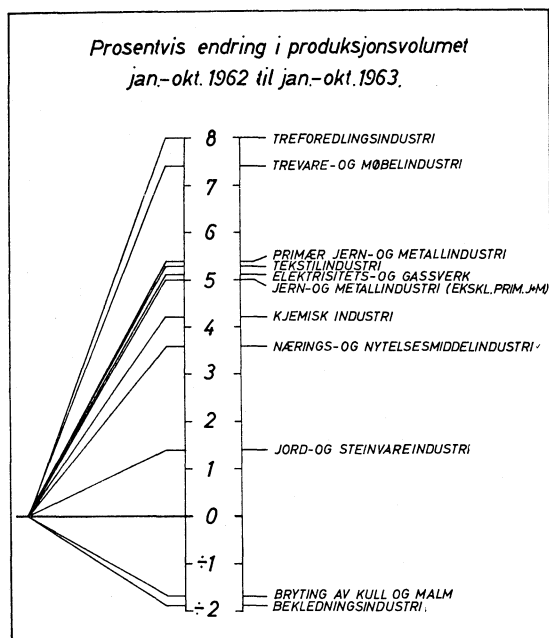

Fig. 27.

Produksjonen av cellulose og halvkjemisk masse var i 1963 om lag 840 000 tonn eller 130 000 tonn høyere enn i 1962. Eksporten av cellulose og halvkjemisk masse var 230 000 tonn i de tre første kvartaler av 1963 mot 241 000 tonn i samme tidsrom 1962. Eksportverdien var 211 mill. kr. i 1963 mot 220 mill. kr. i 1962.

Papirproduksjonen steg fra 805 000 tonn i 1962 til 875 000 tonn i 1963. I de tre første kvartaler av 1963 ble det eksportert 426 000 tonn papir og papp til en verdi av 519 mill. kr., mot 375 000 tonn til en verdi av 447 mill. kr. i samme tidsrom året før. Prisene på de enkelte kvaliteter av papir og papp var jamt over litt lavere enn i 1962.

I lærindustrien steg produksjonen med 5 prosent og i gummivareindustrien med 15 prosent fra 1962 til 1963.

I kjemisk industri i alt var produksjonen i 1963 5 prosent større enn i året før.

Produksjonen av nitrogenprodukter var omtrent som i 1962, med vel 300 000 tonn rent nitrogen. Markedsforholdene var ikke særlig gode i første halvdel av året, men bedret seg betraktelig i siste halvdel.

Produksjonen av kalsiumkarbid var også av samme størrelse som året før, rundt 60 000 tonn. I de tre første kvartaler av 1963 ble det eksportert 29 000 tonn eller 2 000 tonn mindre enn i samme tidsrom året før. Prisene var litt lavere enn i 1962.

Produksjonen i sildolje- og fiskemjølfabrikkene var litt større i 1963

enn i 1962. Vintersildfisket sviktet også i 1963, slik at det bare ble levert 0,1 mill. hl vintersild til fabrikkene. Loddefisket tok seg noe opp igjen i 1963 etter at det i 1962 hadde falt helt bort. I alt ble det levert 0,3 mill. hl lodde til industrien. Av islandssild fikk fabrikkene tilført 0,9 mill. hl eller atskillig mindre enn året før. Ellers ble sildoljeindustrien tilført 0,9 mill. hl nordsjøsild, 2,5 mill. hl feit- og småsild og 0,2 mill. hl annet råstoff. Produksjonen av sildemjøl var 115 000 tonn og av sildolje 60 000 tonn i 1963, mot henholdsvis 105 000 tonn og 61 000 tonn året før. Det ble i de tre første kvartaler 1963 eksportert 50 000 tonn sildemjøl mot 24 000 tonn i samme tidsrom 1962. Prisene var gjennomsnittlig litt lavere enn foregående år.

Produksjonen av kunstige fibrer og plastråstoffer var over 30 prosent høyere i 1963 enn året før. Produksjonsøkingen var også særlig sterk i sprengstoffindustrien, annen kjemisk grunnindustri og i oljemøller og andre oljeraffinerier, mens produksjonen i såpe-, kosmetikk- og lysfabrikkene var litt lavere i 1963 enn i 1962.

Produksjonen i kull- og mineraloljeforedlingsindustrien var omtrent uendret fra 1962.

I jord- og steinindustrien under ett økte produksjonen 2 prosent i 1963. Produksjonsstigningen var særlig sterk i sementstøperiene og betongblanderiene. Det var også noe større produksjon i 1963 enn i 1962 i glassindustrien, mens teglverksproduksjonen viste stor nedgang. Keramisk industri hadde også noe lavere produksjon, mens sementproduksjonen var omtrent uendret med 1 400 000 tonn. Eksporten av sement i de tre første kvartaler av 1963 utgjorde 188 000 tonn mot 148 000 tonn i samme tidsrom året før.

I primær jern- og metallindustri under ett var produksjonen 5 prosent større i 1963 enn i 1962. Avsetningsforholdene for de fleste metaller var vanskelige også i 1963, men de var stort sett noe bedre enn året før. Dette gjaldt særlig for sink og aluminium. Nikkelmarkedet var vanskeligere enn før.

Ved ferrolegeringsverkene var produksjonen av ferrosilicium (omregnet til 45 % basis) omtrent uendret fra 1962, 155 000 tonn, mens produksjonen av andre ferrolegeringer steg fra 158 000 tonn i 1962 til 180 000 tonn i 1963. Stigningen henger for en vesentlig del sammen med lave tall i 1962 på grunn av streik. I de tre første kvartaler av 1963 ble det eksportert 117 000 tonn ferrosilicium til en verdi av 77 mill. kr., mens det i samme tidsrom i 1962 ble eksportert 101 000 tonn til en verdi av 69 mill. kr. Av andre ferrolegeringer ble det

i 1963 eksportert 124 000 tonn til en verdi av 138 mill. kr. Tilsvarende tall for året før var 98 000 tonn til en verdi av 113 mill. kr.

Råjern-, stål- og valseverkene hadde 15 prosent større produksjon i 1963 enn i 1962. Det ble produsert 410 000 tonn råjern mot 400 000 tonn året før. Produksjonen av råstål økte til 540 000 tonn eller 50 000 tonn mer enn i 1962. Ved valseverkene ble det produsert 430 000 tonn varmvalsede produkter og 60 000 tonn kaldvalsede produkter. Tilsvarende tall for 1962 var 380 000 tonn og 10 000 tonn.

Det ble i 1963 produsert 215 000 tonn aluminium, mens tilsvarende tall for 1962 var 206 000 tonn. Kapasiteten i aluminiumsindustrien ble heller ikke i 1963 helt utnyttet. Industriens lager av ferdig metall var fortsatt stort.

I råmetallverk utenom aluminiumsverk var produksjonen litt lavere enn året før. Nikkelproduksjonen var 28 000 tonn eller 1 000 tonn lavere enn i 1962, mens kopperproduksjonen holdt seg uendret på 19 000 tonn. Sinkproduksjonen på 46 000 tonn var 2 000 tonn større enn i 1962. Svovelproduksjonen som også er med i denne gruppe, ble nedlagt i slutten av 1962.

I jern- og metallvareindustrien steg produksjonen 5 prosent fra foregående år. Også i maskinindustrien økte produksjonen i 1963. Her var stigningen om lag 6 prosent. Stigningen fordelte seg jamt på de enkelte industrigrupper.

Innen elektroteknisk industri var det særlig sterk produksjonsstigning i 1963, rundt 16 prosent fra året før. Størst stigning var det i produksjonen av signal-, radio- og annet telemateriell og i kabel- og ledningsfabrikkene.

I transportmiddelindustrien sett under ett var produksjonen omtrent uendret fra 1962 til 1963. De norske skipsverftene leverte en tonnasje på 375 000 br. reg. tonn mot 347 000 br. reg. tonn i 1962. Leveransene i 1963 svarer til en samlet verdi på 650 mill. kr., mens den tilsvarende verdi året før var 750 mill. kr. Nedgangen i verdien av leveransene skyldes både reduserte priser og bygging av færre, men større båter. Skipsverftene bygde dessuten mer tankskip i 1963 enn tidligere. Ved siste halvårsskifte hadde de norske verftene inne bestillinger på 825 000 br. reg. tonn til en verdi av 1 400 mill. kr. Dette var en nedgang i ordreserven på 400 000 br. reg. tonn fra samme tidspunkt året før. Det var imidlertid en del mer nykontraheringer enn leveranser i annet halvår 1963, slik at tallene ble noe høyere ved slutten av året. Tilgangen på reparasjonsarbeider var relativt god i 1963.

Produksjonen i gruppen diverseindustri viser fortsatt sterk vekst. Det er særlig plastvareindustrien som har stigning.

Produksjonsutviklingen i elektrisitetsverkene.

Elektrisitetsproduksjonen økte i 1963 med 2 300 mill. kWh eller 6 prosent til rundt 40 000 mill. kWh. Dette er betydelig mindre enn stigningen fra 1961 til 1962 da elektrisitetsproduksjonen økte med 4 150 mill. kWh eller 12,4 prosent.

Tabell 56 viser produksjonen i 1962 og i de 10 første måneder av 1962 og 1963 i de enkelte elektrisitetsområder som landet er blitt inndelt i. Innen hvert av disse områder er det allerede eller vil det i nærmeste framtid bli bygd ut et samkjøringssystem som omfatter det meste av området.

Tabell 56. Elektrisitetsproduksjonen i de enkelte elektrisitetsområder. Mill. kWh.

Elektrisitetsområder	1962	Januar-oktober		Prosentvis endring
		1962	1963	
Østlandet—Agder	21 249	17 184	17 443	1,5
Rogaland—Hordaland	4 448	3 751	3 896	3,9
Sogn—Sunnmøre	3 539	2 804	2 921	4,2
Nordmøre—Trøndelag	3 904	3 035	3 772	24,3
Helgeland—Rana	1 918	1 581	1 822	15,2
Salten	1 518	1 142	1 313	15,0
Ofoten—Lyngen	916	716	902	26,0
Lyngen—Porsangen	117	87	106	21,8
Øst—Finmark	136	114	122	7,0
I alt	37 743	30 414	32 297	6,2

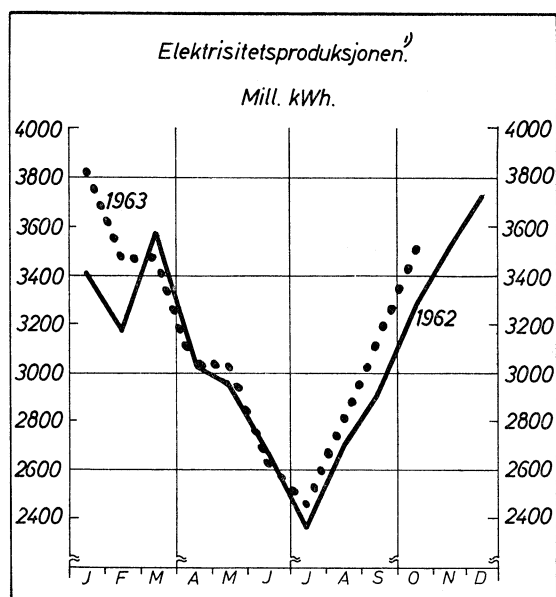
Tabell 57. *Reguleringsmagasinenes energibeholdning pr. 30. september. Mill. kWh.*

Ar	Østlands-området	Landet ellers	I alt
1959	4 990	5 889	10 879
1960	7 522	4 469	11 991
1961	8 692	6 498	15 190
1962	10 340	8 535	18 875
1963	10 462	8 057	18 519

I de 10 første måneder av 1963 var produksjonen 1 880 mill. kWh eller 6,2 prosent større enn i tilsvarende tidsrom 1962. Økingen var størst i Nordmøre—Trøndelag-området med 740 mill. kWh, i Helgeland—Rana-området med 240 mill. kWh og i Østlandet—Agder-området med 260 mill. kWh.

Reguleringsmagasinenes samlede energibeholdning pr. 30. september 1963 var 18 519 mill. kWh eller omtrent like stor som på samme tid året før. Energibeholdningen i september 1962 og 1963 var 50 prosent større enn gjennomsnittet av september-tallene for tidsrommet 1957—1961. Tallene var høye både for Østlands-området og for landet ellers sett under ett.

Det var jamt over rikelig med nedbør i 1963, og noen kraftstasjoner hadde i kortere tid overskott av kraft. Ved utgangen av oktober var fyllingsgraden i reguleringsmagasinene 98 prosent på Østlandet, 92 prosent på Sørlandet,

¹⁾ Ved elektrisitetsverk på 1000 kW og over.

Fig. 28.

90 prosent i Trøndelag og Nord-Norge, mens den varierte en god del på Vestlandet. Vannsituasjonen foran vinteren 1963—64 var således god.

Installasjonen av nye primære kraftmaskiner var i 1963 om lag 730 000 kW, mot 581 000 kW i 1962. Til sammenlikning kan nevnes at i tiårsperioden 1953—1962 økte installasjonen av primære kraftmaskiner fra 3 247 000 kW til 7 713 000 kW eller med 450 000 kW årlig. Størsteparten av de nye kraftmaskinene i 1963 ble satt i drift i annet halvår.

De samlede inntekter og utgifter i bergverksdrift, industri og kraftforsyning er tatt inn i tabell 58.

Tabell 58. *Totalregnskap for bergverksdrift, industri og kraftforsyning. Mill. kr.*

	Faktorinntekt	Lønn	Eierinntekt
1959	7 458	4 891	2 567
1960	8 199	5 249	2 950
1961	8 856	5 780	3 076
1962*	9 575	6 355	3 220
1963*	10 265	6 699	3 566

Bygge- og anleggsvirksomhet.

Bygge- og anleggsvirksomheten økte noe også fra 1962 til 1963. I de tre første kvartalene av 1963 var arealet av bygg satt i arbeid imidlertid 7 prosent lavere enn i samme periode 1962, mens det fra 1961 til 1962 viste en stigning på 3,5 prosent. Men arealet av bygg under arbeid lå i gjennomsnitt for de ni første måneder av året, 2,1 prosent over nivået i samme periode i 1962. Økingen fra 1961 til 1962 i samme periode var på 3,1 prosent og fra 1960 til 1961 3,5 prosent.

Sysselsettingen i byggevirksomheten gikk ned i 1963. Etter Arbeidsdirektoratets tall over sysselsatte lønnstakere i byggevirksomheten, ble det i de tre første kvartaler 1963 gjennomsnittlig utført 1,5 prosent færre månedsverk enn i samme periode i 1962. Bare månedene mai og juni viste en liten øking fra året før. Nedgangen fra 1962 var særlig sterk i første kvartal på grunn av den strenge vinteren. De tilsvarende sysselsettingstall for anleggsvirksomheten viste en oppgang på 3,1 prosent. Variasjoner i sysselsettingen kan ikke tas som uttrykk for tilsvarende endringer i produksjonsvolumet. Med den sterke øking som finner sted

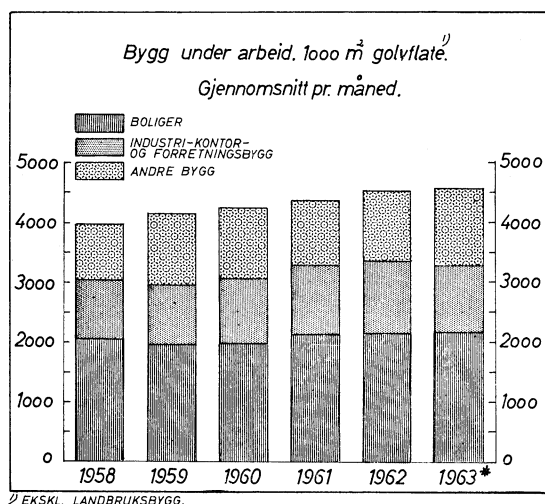

Fig. 29.

i maskinparken, spesielt innen anleggsvirksomheten, må en regne med at det år om annet skjer en betydelig produktivitetsøkning.

Byggereguleringen ble i 1963 opprettholdt i om lag samme utstrekning som foregående år. Med virkning fra 15. mai 1963 ble grensen for bygg som kan oppføres uten byggeløyve hevet fra 40 til 60 m² brutto golvflate samtidig som en strammet inn reglene for hva som i denne forbindelse skal regnes for brutto golvflate. Endringen innebar en liberalisering med størst praktisk betydning for hyttebygg. Ellers er fortsatt boligbygg, bygg som oppføres for statens eller en statsetats regning, skogshusvære og skogsstaller til bruk under skogsarbeid og fløting, driftsbygninger i tilknytning til gårdsbruk, veksthus, naust, rorbuer og egnebuer, unntatt fra byggeløyveordningen.

For de regulerte grupper av bygg var det også i 1963 fastsatt tre forskjellige kvoter; en kvote for fylkesforsyningnemndene, en som ble disponert av Industridepartementet til in-

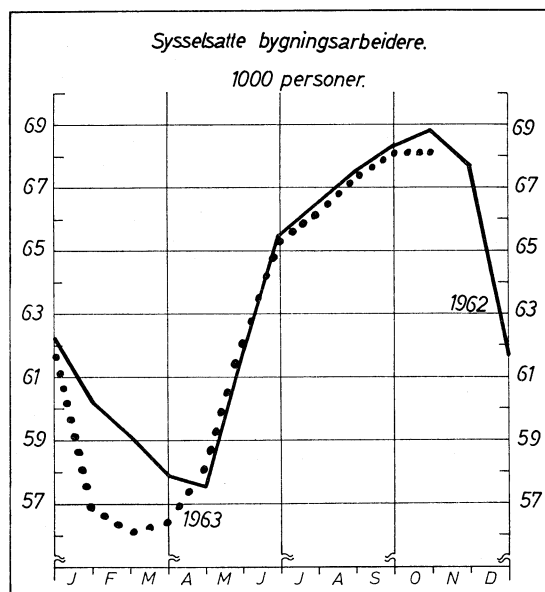

Fig. 30.

dustribygg over 150 m², og en som ble disponert av Landbruksdepartementet til større industribygg og lagerbygg i tilknytning til landbruket. Størrelsene av byggekvoteene var uforandret fra 1962 — dvs. at kvoten for fylkesforsyningnemndene var satt til 900 000 m², kvoten for større industribygg til 425 000 m² og Landbruksdepartementets kvote til 35 000 m². I løpet av 1963 ble kvotene økt med 25 000 m² for å gi plass for en del viktige bygg.

Ved gjennomføringen av reguleringen ble det lagt vekt på å oppnå en så god sesongutjaming av byggevirkomheten som mulig. For skoler og større sykehus, som ifølge nasjonalbudsjettet skulle ha prioritet, holdt en i første halvår 1963 tilbake en større del av kvoten for automatisk innvilgning av byggeklare prosjekter. For andre regulerte bygg ble det i første halvår bare fordelt 330 000 m² på fylkene. Samtidig ble fylkesforsyningnemndene anmodet om

Tabell 59. Byggeløyver. 1 000 m² flate.¹

	1958	1959	1960	1961	1962	1.—3. kvartal 1962	1.—3. kvartal 1963
Boliger	2 003	2 197	2 237	2 432	2 453	1 874	1 688
Industribygg	390	391	539	504	615	473	377
Kontor- og forretningsbygg...	296	299	308	294	258	198	141
Landbruksbygg	412	414	398	403	367	276	227
Andre	810	698	633	697	677	498	651
Leiligheter, antall	25 410	27 501	27 257	29 378	29 180	21 996	19 778

¹ Herunder også registrering av bygg som er unntatt fra byggereguleringen.

Tabell 60. Fullførte bygg. Golvflate 1 000 m².

	Boligbygg	Industribygg	Kontor- og forretningsbygg	Landbruksbygg	Andre
1961. 1. kvartal	530	98	102	61	143
2. »	507	126	64	61	152
3. »	524	127	72	114	276
4. »	769	161	130	168	188
1962. 1. kvartal	532	132	98	66	139
2. »	593	137	92	60	164
3. »	490	112	70	101	249
4. »	713	228	145	150	162
1963. 1. kvartal	516	89	86	61	135
2. »	522	184	46	57	125
3. »	517	209	75	95	225

i samarbeid med Industridepartementet å begrense igangsettingen av regulerte bygg til ca. 1/3 av de samlede byggekvoteer.

I de tre første kvartaler 1963 ble det innvilget og registrert et areal som var 7,1 prosent mindre enn i tilsvarende periode 1962. Av hovedgruppene var det bare arealet for skoler og sykehus som viste stigning. Det var sterkest tilbakegang i arealet for kontor- og forretningsbygg og industribygg. Det ble registrert 10 prosent færre igangsatte leiligheter enn i tilsvarende periode i 1962. En oversikt over innvilget og registrert areal er gitt i tabell 59.

Byggelysten var stor også i 1963. Reguleringen gjennom kvoteordningene begrenset imidlertid igangsettingen sterkt både for industribygg og for bygg som ved innvilgning skal belastes fylkesforsyningsnemndenes kvoter.

Av kontor- og forretningsbygg ble det i de tre første kvartaler av 1963 satt i gang et areal

om lag 10 prosent større enn i samme periode i 1962, men 20 prosent mindre enn i tilsvarende periode 1961. For verksted- og fabrikkbygg falt igangsettingen med om lag 18 prosent i forhold til 1962 og med ca. 7 prosent i forhold til 1961.

For gruppen «andre bygg» ble det i de tre første kvartaler 1963 satt i arbeid henholdsvis 12 prosent og 26 prosent mer enn i tilsvarende periode i 1962 og i 1961.

I de tre første kvartaler av 1963 ble det satt i arbeid ca. 19 200 leiligheter, eller 2 700 færre enn i samme tidsrom i foregående år. For hele 1963 regner en med et igangsettingstall på om lag 26 500 mot 29 200 i 1962. Om lag 19 000 leiligheter ble finansiert gjennom statens boligbanker mot 18 800 i foregående år. Tallet på privatfinansierte boliger — som kan variere sterkt fra år til år — var i 1963 ca. 3 000 færre enn året før.

Tabell 61. Bygg under arbeid ved utgangen av hvert kvartal. Golvflate i 1 000 m².

	Boligbygg	Industribygg	Kontor- og forretningsbygg	Landbruksbygg	Andre
1961. 1. kvartal	1 935	652	465	231	1 086
2. »	2 097	634	516	284	1 066
3. »	2 284	726	542	291	1 029
4. »	2 098	741	504	227	1 125
1962. 1. kvartal	1 967	777	459	227	1 133
2. »	2 041	818	423	264	1 107
3. »	2 326	865	433	272	1 129
4. »	2 202	792	364	220	1 202
1963. 1. kvartal	2 039	801	375	220	1 203
2. »	2 158	753	389	254	1 259
3. »	2 278	713	370	237	1 333

Tabell 62. *Sysselsatte lønnsstakere i anleggsvirksomhet.*¹

	Kommunal og fylkes- kommunal	Statlig	Privat	I alt
1962. 1. kvartal	13 587	16 067	6 022	35 676
2. »	13 453	16 116	6 989	36 558
3. »	14 702	17 199	8 536	40 437
4. »	14 577	15 059	7 571	37 207
1963. 1. kvartal	15 564	15 266	5 788	36 618
2. »	15 367	15 574	7 434	38 375
3. »	15 915	16 396	8 897	41 208

¹ Kvartalsvise gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

Tabell 63. *Sysselsettingen ved statens sivile anlegg.*¹

	Veg- vesenet ²	Norges stats- baner	Telegraf- verket	Vass- drags- og elektr.- vesenet	Havne- vesenet	Diverse anlegg	I alt
1962. 1. kvartal	10 099	556	4 068	2 526	508	570	18 327
2. »	8 417	591	4 247	2 865	611	755	17 486
3. »	8 248	628	4 428	3 012	671	660	17 647
4. »	8 125	525	4 298	2 697	571	640	16 856
1963. 1. kvartal	9 789	467	4 143	2 520	495	810	18 224
2. »	8 679	482	4 421	2 707	603	860	17 752
3. »	8 284	506	4 464	2 915	618	750	17 537

¹ Oppgave fra etatene. Gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned. ² Hovedveier (anlegg og vedlikehold, inklusive ordinær øking i 1. kvartal).

Det ble i de tre første kvartaler av 1963 tatt i bruk 19 160 boliger eller om lag det samme antall som i tilsvarende periode i 1962. For hele året 1963 er fullføringen anslått til rundt 29 000 leiligheter mot 27 800 året før. For de øvrige grupper av bygg ble det etter alt å dømme fullført 1—2 prosent mindre enn i 1962. Tabell 60 viser hvor stor golvflate som ble tatt i bruk av ulike slag bygg i de tre første kvartaler. For alle grupper under ett ble det tatt i bruk ca. 3 prosent mindre enn i samme periode året før.

Det samlede byggeareal under arbeid (eksklusive landbruksbygg) var ved inngangen til 1963 4,56 mill. m² eller rundt 2 prosent større enn ett år tidligere. I løpet av de tre første kvartaler 1963 ble det satt i gang noe mer enn det ble tatt i bruk, slik at arealet under arbeid økte med 2,9 prosent. Ved utgangen av september var imidlertid arealet under arbeid 4,69 mill. m² eller 1,2 % mindre enn på samme tid i 1962. Oppgaver over bygg under arbeid ved utgangen av hvert kvartal for de forskjellige slags bygg er gitt i tabell 61. Etter foreløpige anslag var det ved årsskiftet 1963—64 2 500 færre leilig-

heter under arbeid enn ett år tidligere. For de andre grupper av bygg regner en med av arealet under arbeid ved årsskiftet 1963—64 var om lag like stort som ett år tidligere.

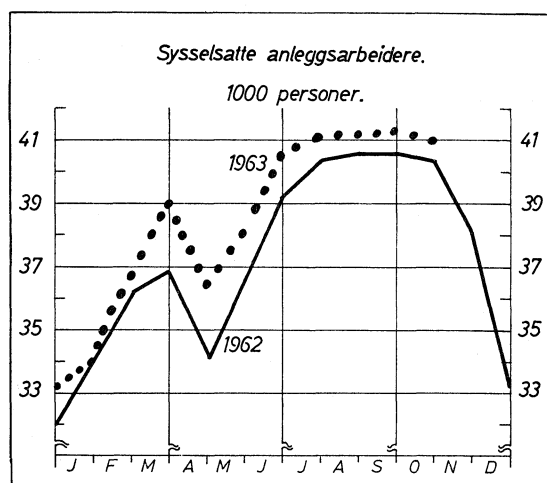

Fig. 31.

Anleggsvirksomheten lå i månedene februar — september 1963 på et høyere nivå enn året før.

De samlede inntekter og utgifter for bygge- og anleggsvirksomheten er tatt inn i tabell 64.

Tabell 64. Totalregnskap for bygge- og anleggsvirksomhet. Mill. kr.

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1959	5 723	3 769	1 954
1960	6 017	4 004	2 013
1961	6 514	4 437	2 077
1962*	7 332	4 817	2 515
1963*	7 742	5 079	2 663

Sjøfart.

Bruttoinvesteringene i skip vil i 1963 trolig bli de høyeste Norge noen gang har hatt. Den registrerte bruttotilvekst i de tre første kvartaler av året var om lag som i samme periode i rekordåret 1961, men de leveringer som da gjestod for 4. kvartal 1963 ble antatt å ville utgjøre vel det dobbelte av leveringene i tilsvarende kvartal 1961. Handelsflåtens beskjeftigelse var meget god i 1963. Oppleggene utgjorde i gjennomsnitt for 1963 1,5 prosent av den samlede tonnasje mot 2,5 prosent året før.

Fraktratene lå til og med høsten 1963 i gjennomsnitt noe høyere enn nivået året før; bl. a. bidrog økt behov for oljetransporter under kuldeperioden i begynnelsen av året og de øst-europeiske kornkjøp senere på høsten til å skape større etterspørsel etter tonnasje. Ratene har nå i en årrekke holdt seg på et lavt nivå, og hovedinntrykket er at dette nivå etter hvert nærmest må karakteriseres som normalt. De lave ratene har bidratt til at fortjenesteforholdene for norsk skipsfart jamt over har vært dårlige. Det er både en årsak til og en konsekvens av dette at skipsfarten — i Norge og i verden ellers — er inne i en rasjonaliseringsperiode med overgang til større, mer kapitalkrevende, men driftsbilligere skipsenheter. Utviklingen har vært stimulert av at skipsbyggeriene har kunnet tilby leveringer til vesentlig bedre vilkår enn tidligere.

Handelsflåten.

Med en øking i 1962 på 63 skip til 814 000 bruttotonn utgjorde den norske handelsflåten¹⁾

¹⁾ Omfatter ikke skip under 100 bruttotonn, eller fiske- og fangstskip og en rekke spesialskip som tau- og bergingsbåter m. v.

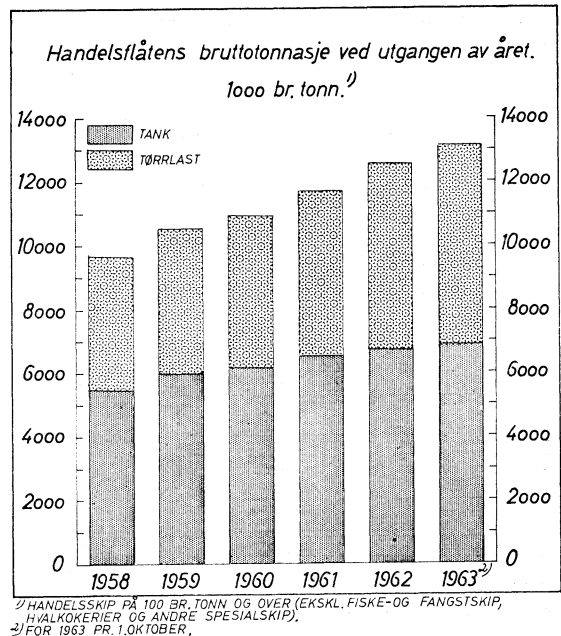

Fig. 32.

pr. 1. januar 1963 2 292 skip til en samlet tonnasje på 12,5 mill. bruttotonn. Tankskipenes andel av den samlede tonnasje gikk ned fra 55 prosent til 53 prosent. Handelsflåtens fordeling på ulike typer skip pr. 1. januar 1963 er gitt nedenfor.

Skipenes art	Skip	Br.tonn	Dw.tonn
Tankskip	527	6 636 000	10 284 000
Tørrlastskip:			
Malmtankskip	10	151 000	230 000
Kjøle- og frys skip ...	35	92 000	89 000
Passasjerskip	306	226 000	131 000
Tørrlastskip ellers	1 414	5 404 000	8 106 000
I alt.....	2 292	12 509 000	18 840 000

Tallene for dw-tonnasje er delvis beregnet.

I de tre første kvartaler av 1963 var nettotilveksten til handelsflåten 636 000 bruttotonn mot 555 000 bruttotonn i samme periode året før. Flåten bestod ved utgangen av september 1963 av i alt 2 315 skip på til sammen 13,1 mill. bruttotonn. Av dette utgjorde tankskipene 6,8 mill. bruttotonn og tørrlastskipene 6,3 mill. bruttotonn. Som i de to foregående år økte tørrlastflåten sterkere enn tankflåten; tankflåtens prosentvise andel av den samlede tonnasje var ved utgangen av september sunket til 52 prosent fra 54 prosent på samme tid ett år tidligere.

Tabell 65. Handelsflåten 1959—1963.¹ Tilgang og avgang i 1.—3. kv. 1963.¹ 1 000 bruttotonn.

	100— 4 999 br.tonn	5 000— 9 999 br.tonn	10 000— 14 999 br.tonn	15 000— 19 999 br.tonn	20 000— 24 999 br.tonn	25 000 br.tonn og over	I alt br.tonn
Flåten 1. januar 1959	1 505	3 359	3 081	921	717	25	9 608
—»— 1960	1 483	3 436	3 458	1 066	910	133	10 486
—»— 1961	1 429	3 455	3 614	1 102	1 087	222	10 909
—»— 1962	1 371	3 485	3 790	1 374	1 302	373	11 695
—»— 1963	1 362	3 343	4 109	1 595	1 344	756	12 509
Tilgang 1/1—1/10 1963:							
Nybygg i utlandet	13	38	207	68	132	357	815
» i Norge	17	25	71	19	—	89	221
Annen tilgang	14	19	49	—	—	—	82
Tilgang i alt	44	82	327	87	132	446	1 118
Avgang 1/1—1/10 1963:							
Solgt til utlandet	65	186	191	17	—	—	459
Forlist, kondemn., opph. innenl.	17	6	—	—	—	—	23
Avgang i alt	82	192	191	17	—	—	482
Netto tilgang i alt	— 38	— 110	+ 136	+ 70	+ 132	+ 446	+ 636
Flåten 1. oktober 1963*	1 324	3 233	4 245	1 665	1 476	1 202	13 145
Av dette:							
Motor, tørrlastskip	1 081	2 632	1 321	555	110	94	5 793
Damp »	157	80	40	145	87	—	509
Motor, tankskip	75	506	2 782	795	782	559	5 499
Damp »	11	15	102	170	497	549	1 344

¹ Omfatter bare egentlige handelsskip over 100 bruttotonn.

I løpet av de tre første kvartaler 1963 fikk handelsflåten en bruttotilvekst på i alt 1 118 000 bruttotonn mot henholdsvis 870 000 og 1 113 000 bruttotonn i tilsvarende periode i 1962 og i 1961. Tilgangen i 1963 fordelte seg med 612 000 tonn på tørrlastskip og 506 000 tonn på tankskip. Som vanlig utgjorde nye skip hoveddelen av

tilgangen — vel 90 prosent av bruttotilveksten var nye skip levert av norske og utenlandske skipsbyggerier. Resten bestod av eldre skip innkjøpt fra utlandet.

En oversikt over nybyggingene i 1.—3. kvartal 1963 fordelt på leveringsland er gitt øverst på neste side.

Tabell 66. Tilgang og avgang i handelsflåten. 1 000 bruttotonn¹.

Ar	Tilgang i alt	Nybygd i Norge	Nybygd i utl.	Eldre skip fra utl.	Avgang i alt	Forlist, kondem- nert etc.	Solgt til utl.	Netto- økning i alt	Av dette tank- tonnasje
1958	1 296	255	1 002	39	261	26	235	1 044	638
1959	1 170	221	814	135	304	37	267	876	505
1960	924	266	532	126	494	37	457	430	224
1961	1 332	304	920	108	541	54	487	791	272
1962	1 280	347	790	143	460	27	433	820	276
Jan.—sept.									
1962	870	265	516	89	315	5	310	555	175
1963	1 118	221	815	82	482	23	459	636	207

¹ Handelsskip over 100 br.tonn (ekskl. fiske- og fangstskip, hvalfangstskip og spesialskip som tau-båter, bergingsbåter, isbrytere, kabelskip o. l.).

Leveringsland	Tankskip		Tørrlastskip	
	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn
Sverige	9	226 000	11	113 000
Tyskland	2	69 000	12	201 000
Storbritannia ..	—	—	5	86 000
Frankrike	1	38 000	2	22 000
Danmark	—	—	3	36 000
Nederland.....	—	—	1	12 000
Spania	—	—	8	12 000
Utlandet i alt ..	12	333 000	42	482 000
Norge	8	112 000	26	109 000
I alt.....	20	445 000	68	591 000

Av nybyggingene var det 2 motortankere og 2 turbintankere på over 36 000 bruttotonn (ca. 55 000 dwt.) og 1 bulkcarrier på nær 36 000 bruttotonn (ca. 54 000 dwt.).

Avgangen fra handelsflåten i de tre første kvartaler 1963 var på 482 000 bruttotonn mot 315 000 tonn i samme periode i 1962. Bortsett fra 1 skip på 17 000 tonn bestod hele avgangen av skip på under 15 000 bruttotonn.

Tilgang og avgang av handelskip i de tre første kvartaler 1963 fordelte seg slik:

	Tilgang		Avgang	
	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn
Motortørrlastskip	79	610 000	42	147 000
Damptørrlastskip	2	2 000	13	36 000
Motortankskip	24	369 000	29	283 000
Damptankskip	4	137 000	2	16 000
I alt.....	109	1 118 000	86	482 000

Endringene i handelsflåten i 1963 og for tidligere år går fram av tabell 66.

Tabell 67 viser hvordan flåtens fordeling etter størrelse har endret seg siden 1958. Overgangen til større skip har vært særlig markert i tankflåten, hvor skip i størrelsesgruppen 20 000 tonn og over utgjorde 35 prosent av bruttotonnasjen ved utgangen av september 1963 mot 28 prosent til samme tid året før og bare 8 prosent ved utgangen av 1957.

Tabell 67. *Bruttotonnasjen etter størrelse ved utgangen av året. Prosent.*

Bruttotonn	1958	1959	1960	1961	1962	^{1/10} 1963
	100-9 999	50	47	45	42	38
10 000-19 999 ..	42	43	43	44	45	45
20 000-24 999 ..	8	10	12	14	11	11
25 000 og over ..						
	100	100	100	100	100	100

Tabell 68. *Bruttotonnasjen etter alder ved utgangen av året. Prosent.*

	1958	1959	1960	1961	1962
0—4 år	46	46	45	45	43
5—9 »	28	28	28	28	30
10—14 »	10	12	14	17	18
15—19 »	7	6	6	4	4
20—29 »	6	6	5	4	3
30 år og over	3	2	2	2	2
I alt	100	100	100	100	100

Tabell 68 gir fordelingen av flåten etter aldersgrupper ved utgangen av 1962 og i tidligere år.

Etter at kontraheringsaktiviteten i 1962 hadde stanset nesten helt opp, fulgte en ny, kraftig kontraheringsbølge i 1963. (Se tabell 69.) Det ble i de tre første kvartaler 1963 kontrahert (netto) skip på i alt 1,8 mill. bruttotonn, 250 000 tonn mer enn i hele 1961. Hele økingen i kontraheringene i forhold til 1961 falt på nye bestillinger av tankskip.

Pr. 1. oktober 1963 var den samlede kontraktbestand for norsk regning 4,3 mill. bruttotonn mot 3,8 mill. til samme tid ett år tidligere. Tankskipene utgjorde nær 90 prosent av hele kontraktbestanden i 1963 mot 70 prosent på samme tidspunkt i 1962. For 4. kvartal 1963 er det regnet med leveringer på i alt 640 000 bruttotonn sammenliknet med nær 600 000 tonn i samme kvartal i 1962 og vel 300 000 bruttotonn i 1961.

Tabell 69. *Inngåtte kontrakter (netto) for bygging av norske skip ved utenlandske verksteder. 1000 br. tonn.*

Ar	Vanlige tørrlastskip ¹	Tankskip og andre spesialskip ¹	I alt
1955	419	774	1 193
1956	864	1 331	2 195
1957	301	376	677
1958	57	— 151	— 94
1959	238	58	296
1960	418	— 12	406
1961	510	1 005	1 515
1962	162	24	186
1963 1.—3. kv.	— 174	1 947	1 773

¹ Begrepene «vanlige tørrlastskip» og «tankskip og andre spesialskip» er ikke sammenliknbare med de tilsvarende begreper nyttet ellers i avsnittet om skipsfarten. Spesialskip omfatter her malm-, tank-, kjøle- og fryseskip og passasjerskip.

Tabell 70. Norske nybyggingskontrakter etter byggeland og sannsynlig leveringsår.
Beregnet etter kontraktbestanden pr. 1. oktober 1963. 1000 bruttotonn.

Land	4. kvartal 1963	1964	1965	1966	1967 og senere	I alt	Herav	
							Vanlige tørrl- skip	Tank- og andre spesial- skip
Danmark	35	71	9	—	—	115	8	107
Frankrike	15	41	62	—	—	118	15	103
Japan	—	385	289	39	—	713	—	713
Nederland	10	37	—	—	—	47	10	37
Spania	13	35	—	—	—	48	48	—
Storbritannia	160	—	91	—	—	251	27	224
Sverige	183	640	651	40	51	1 565	181	1 384
Tyskland	60	258	180	—	—	498	56	442
Ungarn	2	4	9	—	—	15	15	—
Sum utland	478	1 471	1 291	79	51	3 370	360	3 010
Norge	164	396	226	52	52	890	162	728
Sum i alt	642	1 867	1 517	131	103	4 260	522	3 738

For leveringer av nybygg ser 1964 ut til å ville bli et nytt rekordår. Det regnes med leveringer på i alt 1,9 mill. bruttotonn mot en beregnet levering av rundt 1,6 mill. bruttotonn i 1963. En del av forklaringen i økingen i nybestillingene i 1963 ligger i rimeligere lånevilkår og i lavere priser på nye skip. Bl. a. oppgir Norges Rederforbund en kredittid på 8—10 år i 1963 mot 7—9 år i 1961 og en nedgang i prisen pr. dw. tonn fra 890—950 kr. til 750—800 kr. fra 1961 til 1963.

Fraktmarkedet.

I løpet av 1963 har det vært et oppsving i den aktivt beskjeftigede handelsflåte for verden sett under ett. Tankflåten i oljefart har økt med 6 prosent og tørrlastflåten med rundt 4 prosent.

For tørrlastskip i løsfart har fraktratene med enkelte mindre avbrudd vist en jamn stigning fra høsten 1962 til september 1963, som følge av at den sjøgående verdenshandel har ekspandert i en noe raskere takt enn tonnasjen. De skip som nå ligger i opplag, er stort sett av en årgang og type som først vil kunne settes i drift ved et betydelig høyere ratenivå. I noen grad er den økte etterspørsel etter tørrlasttransporter blitt dekket ved en øking i tankflåten i kornfart, men samtidig har tilgangen på ny tørrlasttonnasje vært avtagende gjennom 1963.

Transportbehovet i forbindelse med de store østeuropeiske kornkjøp førte til en ganske sterk øking i ratene for trampskip høsten 1963. Nor-

wegian Shipping News indeks for turfrakter (1949 = 100), som i juli lå på 98, var i november nådd opp til 120.

Foreløpige oppgaver for 1963 viser at verdens oljeproduksjon har økt med om lag 8 prosent. Selv om de korte transporter fra Nord-Afrika får stadig større betydning, er det klart at det har vært en betydelig vekst i behovet for sjøtransport av olje. Utover høsten 1963 var det igjen en sesongmessig oppgang i oljetransporten.

Den kalde vinteren 1962—63 førte til helt

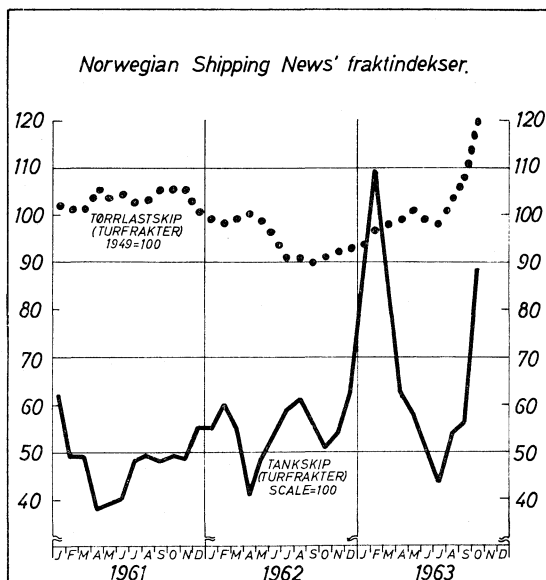

Fig. 33.

spesielle forhold på tankmarkedet. Den sterke økingen i etterspørselen etter fyringsolje både i Sambandsstatene og i Europa førte med seg et økt sjøtransportbehov for olje. Ratene steg derfor sterkt i løpet av januar og februar og nådde, da de lå på toppen, sitt høyeste nivå siden Suez-boomen i 1956—57.

For året som helhet har denne veksten i transportbehovet ikke vært så stor at det har vært nok til å absorbere hele tilgangen på ny tanktonnasje. Ratene for tankskip i løsfart har derfor utover sommeren og høsten ligget noe lavere enn året før.

Tonnasjeetterspørselen i årets første måneder førte til en sterk reduksjon i den opplagte tankflåte, fra ca. 1,5 mill. bruttotonn ved årsskiftet til ca. 850 000 bruttotonn i april. Når tankoppleggene ikke ble ytterligere redusert, skyldtes det i første rekke at det bare var en meget liten del av opplagsflåten som kunne settes i fart på kort varsel. Senere har tankflåten i opplag stort sett holdt seg på det samme nivå, til tross for det svake tankmarkedet, men dette henger sammen med at en god del tankskip igjen har gått over i kornfart. Tankflåten i kornfart økte fra ca. 700 000 dwt. pr. 1. januar til over 1,5 mill. dwt. medio oktober.

De totale opplegg i verden var pr. 1. november 1,8 mill. bruttotonn, fordelt med 0,7 mill. bruttotonn på tank og 1,1 mill. bruttotonn på tørrlast. Andelen av tonnasje i opplag pr. 1. november 1963 varierte en del fra land til land. Av den greske tonnasje lå omkring 3 prosent i opplag, av flåtene under bekvemmelighetsflagg og under britisk flagg 2 prosent, mens Norge og Sambandsstatene hadde under 1 prosent i opplag.

Markedet for tidsbefraktning har både for tank og tørrlast vært påvirket av forholdene i løsfartmarkedet. Bortsett fra en del slutninger av tørrlastskip for noe lengre perioder i høstmånedene, var interessen i 1963 stort sett konsentrert om certepartier av opptil ett års varighet.

Utviklingen i lastetilgangen for linjene var noe ujamn i 1963. For en del linjer var det betydelig bedring i lastetilgangen, mens andre linjer hadde noe dårligere resultater enn året før. For enkelte linjer ble fraktratene satt opp med 5—10 prosent.

Også i 1963 var det stor interesse for opphogging av skip. I de 10 første måneder av året ble det i verden under ett hogd opp ca. 2,6 mill. bruttotonn eller nesten like meget som i samme periode året før.

Beskjeftigelsen av Norges flåte.

Opplagene av norsk tonnasje var ved inngangen til 1963 på 421 000 bruttotonn. Bortsett fra i mai ble oppleggene mindre gjennom hele året. Ved utgangen av november lå det

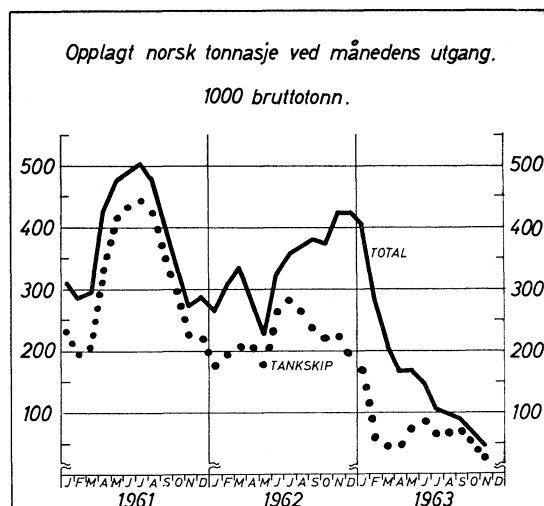

Fig. 34.

skip på i alt 41 000 bruttotonn i opplag, mot 424 000 bruttotonn i november 1962. Tørrlastflåten i opplag gikk tilbake gjennom hele året. De gunstige markedsforholdene i årets første måneder førte til en sterk reduksjon i den opplagte tankflåte, fra 190 000 bruttotonn ved årsskiftet til 45 000 bruttotonn ved utgangen av mars. I løpet av våren og sommeren økte tankflåten i opplag noe, men den var ved utgangen av oktober igjen nede på samme nivå som i de første vårmånedene. Pr. 30. november 1963 var det lagt opp 14 000 bruttotonn tørrlastskip og 27 000 bruttotonn tankskip, mot henholdsvis 201 000 bruttotonn og 224 000 bruttotonn et år tidligere. Opplagstonnasjen svarte til 0,2 prosent av tørrlastflåten og 0,6 prosent av tankflåten.

Norges Rederforbund har utarbeidd en oversikt som viser hvordan norske skip i utenriksfart var beskjeftiget pr. 1/7—1963:

	Tørrlastskip 1000 br.tonn	Tankskip 1000 br.tonn
Pr. 1. juli 1962	5 375	6 450
Pr. 1. juli 1963	6 115	6 735
Av dette:		
I linjefart	1 545	—
På tidscertepartier av mer enn 12 månede- rers varighet	1 412	3 730
På konsekutive reiser av mer enn 12 månede- rers varighet	96	244
I løsfart (skip på reise-certeparti og skip på timecharter og konsekutive rei- ser av 12 måneders varighet og under)	3 016	2 694
I opplag	46	67

Andelen av trampflåten som var beskjefteget på certepartier av mer enn 12 måneders varighet, var ved utgangen av juni 1963 33 prosent mot 42 prosent på samme tid året før. Linje-flåtens andel av den totale tørrlastflåte gikk noe tilbake, og lå på rundt 25 prosent sommeren 1963 mot 30 prosent på samme tid i 1962. Om lag 59 prosent av tankflåten var ved halvårs-skiftet sluttet på tidscertepartier eller konsekutive reiser, mot 64 prosent til samme tid i 1962.

Under tidscertepartier og konsekutive reiser er tatt med skip som er sluttet på mer enn 12 måneder, uansett hvor stor del av løpetiden som gjenstår. Er varigheten kortere enn 12 måneder, er skipet tatt med under «skip i løsfart».

Tabell 71 viser skipsfartens samlede inntekter og utgifter i innen- og utenriksfart. Etter fra-drag og kostnader i driftsmidler, vedlikehold og nedskrivning av realkapital, framkommer

det restbeløp som skipsfarten har til dekning av renter og godtgjøring av eget arbeid. Dette beløp svarer til faktorinntekten i Byråets nasjonalregnskap. I inntektene er inkludert tilskott til skip i rutefart på kysten, og i kostnadene er tatt med frakt-, laste- og fyravgifter.

Tabell 71. Totalregnskap for sjøfarten.
Mill. kr.

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1959	6 214	4 891	1 323
1960	6 465	5 020	1 445
1961	6 714	5 132	1 582
1962*	6 965	5 521	1 444
1963*	7 441	5 574	1 867

Annen samferdsel.

Veitransport.

Lengden av de offentlige veiene (utenom by-ene) var ved utgangen av 1962 i alt 53 224 km. Av dette hadde 4 648 km fast dekke og 481 km oljegrusdekke. Den samlede veilengde økte med 659 km i 1962, mens lengden av veier med fast dekke økte med 304 km.

Ved utgangen av 1962 var det i Norge i alt 685 221 sivile motorkjøretøyer og tilhengere. Det var 10,5 prosent flere enn ett år tidligere. Bestanden av personbiler økte med 16,5 prosent i 1962, og utgjorde ved utgangen av året 321 767.

I månedene januar–september 1963 ble det registrert 37 765 nye personbiler, dvs. 12 pro-

Tabell 72. Bestanden av sivile motorkjøretøyer og tilhengere ved utgangen av året.

	1958	1959	1960	1961	1962	Prosent endring 1961—1962
Personbiler	172 275	192 377	225 075	276 077	321 767	16,5
Busser	4 911	4 961	5 109	5 578	5 834	4,6
Varebiler	46 135	52 803	59 106	61 016	64 854	6,3
Lastebiler m. v.	50 558	50 657	50 623	52 970	53 946	1,8
Biler i alt	273 879	300 798	339 913	395 641	446 401	12,8
Traktorer m. v.	8 582	10 549	16 970	23 247	27 242	17,2
Motorsykler	73 567	77 252	80 264	79 004	76 988	— 2,6
Mopedder	55 012	74 264	89 251	102 550	111 529	8,8
Motorkjøretøyer i alt	411 040	462 863	526 398	600 442	662 160	10,3
Tilhengere	9 992	11 194	15 914	20 031	23 321	16,4
Kjøretøyer i alt	421 032	474 057	542 312	620 499	685 521	10,5

¹ Inkl. 26 uspesifiserte kjøretøyer. ² Inkl. 40 uspesifiserte kjøretøyer.

Tabell 73. Biler registrert første gang i Norge.

Bilenes art og opprinnelsesland	Hele året			Januar—september				
	1960	1961	1962	Antall		Prosent øking	Prosent	
				1962	1963		1962	1963
NYE BILER								
<i>Personbiler</i> ¹								
Vest-Tyskland	14 622	20 816	18 057	15 332	17 328	13,0	43,0	43,6
England	6 241	7 699	9 294	7 577	9 567	26,3	21,3	24,1
Frankrike	3 076	5 397	4 634	3 901	3 146	— 19,4	11,0	7,9
Sverige	2 699	4 304	4 790	3 889	4 714	21,2	10,9	11,9
Italia	674	1 587	2 153	1 903	2 116	11,2	5,3	5,3
Tsjekkoslovakia	1 612	1 998	1 415	1 227	1 290	5,1	3,4	3,2
Sovjet-Samveldet . . .	1 236	1 475	979	857	481	— 43,9	2,4	1,2
Øst-Tyskland	890	337	444	411	553	34,5	1,2	1,4
Sambandsstatene . . .	315	549	520	400	491	22,8	1,1	1,2
Nederland	82	158	156	142	74	— 47,9	0,4	0,2
Polen	27	2	1	1	—	—	0,0	—
Andre land	8	5	4	4	5	20,0	0,0	0,0
I alt	31 482	44 327	42 447	35 644	39 765	11,6	100,0	100,0
<i>Varebiler</i>								
Vest-Tyskland	4 664	3 748	3 561	2 736	2 158	— 21,1	53,0	50,4
England	2 106	1 785	1 818	1 515	1 024	— 32,4	29,3	23,9
Sverige	574	639	531	375	430	14,7	7,3	10,0
Frankrike	218	177	254	185	135	— 27,0	3,6	3,2
Andre land	90	138	481	354	536	51,4	6,8	12,5
I alt	7 652	6 487	6 645	5 165	4 283	— 17,1	100,0	100,0
<i>Lastebiler</i> ²								
England	1 050	1 659	1 537	1 148	1 198	4,4	41,9	39,6
Sverige	965	1 089	1 022	744	887	19,2	27,1	29,3
Vest-Tyskland	821	882	841	619	742	19,9	22,6	24,6
Sambandsstatene . . .	262	224	188	147	115	— 21,8	5,4	3,8
Andre land	50	72	110	82	81	— 1,2	3,0	2,7
I alt	3 148	3 926	3 698	2 740	3 023	10,3	100,0	100,0
<i>Busser</i>								
Sverige	327	353	374	288	255	— 11,5	78,7	74,6
Vest-Tyskland	42	49	50	42	48	14,3	11,5	14,0
Nederland	28	27	30	26	10	— 61,5	7,1	2,9
England	14	68	22	10	28	180,0	2,7	8,2
Andre land	4	—	—	—	1	—	—	0,3
I alt	415	497	476	366	342	— 6,6	100,0	100,0
BRUKTE BILER								
Personbiler ¹	4 617	12 442	8 711	7 738	4 080	— 47,3	.	.
Varebiler	153	231	256	206	101	— 51,0	.	.
Lastebiler ²	205	182	139	108	110	1,9	.	.
Busser	3	7	4	3	3	0,0	.	.

¹ Inkl. stasjonsbiler og drosjer. ² Inkl. spesialbiler.

sent flere enn i samme periode i 1962. Det var sterke øking i registreringstallene for personbiler produsert i Vest-Tyskland, Storbritannia og Sverige, mens det var nedgang først og fremst for biler produsert i Frankrike og Sovjet-Samveldet. For varebiler og busser viste tallene for registrerte nye biler nedgang i januar–september 1963 sammenliknet med samme periode året før, mens det var øking i tallet på nyregistrerte lastebiler.

Tallet på nyregistrerte brukte biler gikk fortsatt sterkt ned i 1963.

For rutebilene steg både passasjer- og godstrafikken fra 1961 til 1962. Rutebilenes samlede transportarbeid i 1962 var 3 093 mill. passasjerkilometer og 109 mill. netto tonnkilometer. I forhold til 1961 økte passasjertrafikken med 6 prosent og godstrafikken med 4 prosent.

Trafikken med innenlandske ferjeruter steg fra 1961 til 1962 for biler og passasjerer, men gikk ned for motorsykler og sykler. I alt ble det i 1962 transportert 2,5 mill. motorkjøretøyer og 12,8 mill. passasjerer med ferjerutene. Sammenliknet med 1961 svarer dette til en øking på 15 prosent i tallet på transporterte biler og på 12 prosent i passasjertallet.

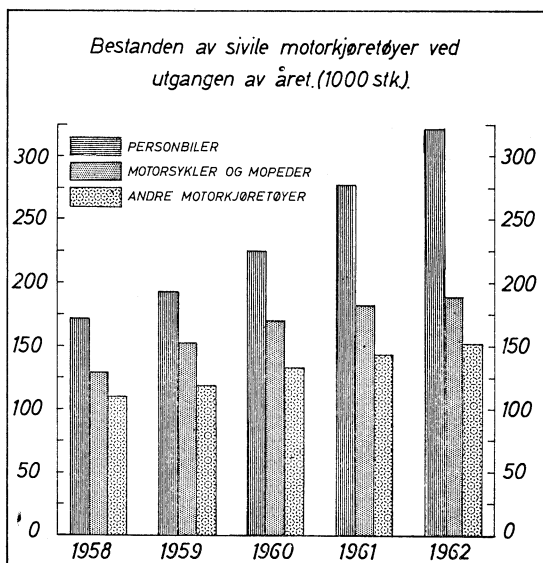

Fig. 35.

Jernbanetransport.

Ved utgangen av 1962 utgjorde NSB's jernbanenett i alt 4 330 km, det samme som året før. Strekningen Jaren–Eina (29 km) ble åpnet for elektrisk drift i februar 1963, og i alt var da 1 856 km eller 43 prosent av banelengden elektrifisert. Strekningen Ål–Ustaoset (36 km) vil bli åpnet for elektrisk drift omkring årsskiftet 1963/64.

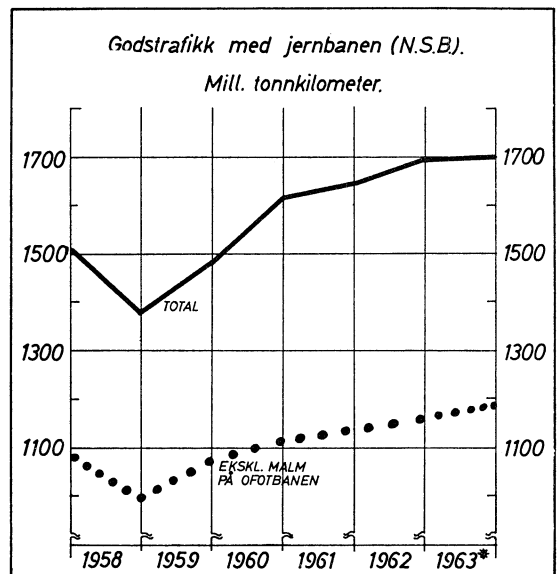

Fig. 36.

Pr. 31. august 1963 hadde NSB en vognpark på 1 285 personvogner og 11 017 godsvogner, dvs. 5 personvogner og 292 godsvogner færre enn 31. august 1962. I samme tidsrom gikk tallet på damplokomotiver tilbake med 27, mens det for elektriske lokomotiver, diesel-lokomotiver og for motorvognene var ubetydelige endringer i bestanden. Siden NSB bare hadde normalsporede jernbaner i drift i 1963, er det smalsporede materiell som var i drift pr. 31. august 1962, holdt utenfor ved sammenlikningen ovenfor.

I de første 8 måneder i 1963 var de samlede driftsyttelser ved NSB 612 mill. vognakselkilometer. Av dette falt 50 prosent på elektriske lokomotiver, 24 prosent på diesellokomotiver og 8 prosent på damplokomotiver.

For damplokomotivene var det en nedgang i driftsyttelsene på 15 prosent sammenliknet med de første 8 måneder i 1962. For diesellokomotiver og elektriske lokomotiver var det ingen større endringer. For motorvognene var det nedgang i driftsyttelsene for de dieseldrevne, mens det var en ubetydelig øking for de elektriske.

I de første 8 måneder i 1963 utgjorde det samlede transportarbeid ved NSB 1 300 mill. passasjerkilometer og 1 133 mill. netto tonnkilometer. Dette svarer til en nedgang i passasjertrafikken målt i passasjerkilometer på 3 prosent i forhold til samme tidsrom i 1962, mens godstrafikken målt i netto tonnkilometer økte med knapt 1 prosent. Ser en bort fra malmtrafikken på Ofotbanen, var økingen i godstrafikken 2 prosent.

I perioden januar–august 1963 var de samlede inntekter av jernbanedriften 351 mill. kr. Av

Tabell 74. *Jernbanetransport (Norges statsbaner).*

	Hele året			Januar—august		
	1960	1961	1962	1962	1963	Prosent endring
<i>Driftsytelser.¹</i>						
Vognakselkilometer i alt Mill.	877,1	887,3	915,6	615,8	612,1	— 0,6
Med damplokomotiv ²	106,0	88,5	87,4	60,2	50,9	— 15,4
» elektrisk lokomotiv ² »	418,4	430,7	442,3	297,3	304,0	2,3
» diesellokomotiv ² »	193,1	204,6	222,5	148,6	147,3	— 0,9
» elektrisk motorvogn ³ ... »	117,3	125,4	125,9	83,7	85,8	2,5
» dieselmotorvogn ³	42,3	38,1	37,5	26,0	24,1	— 7,3
<i>Trafikk.</i>						
Antall passasjerer ⁴	41,1	39,1	* 39,7	26,8	26,2	— 2,2
Passasjerkilometer ⁴	1 785	1 760	* 1 928	1 337	1 300	— 2,8
<i>Tonn transportert</i>						
I alt	18,2	18,5	18,9	12,8	12,6	— 1,6
Ekskl. malm Ofotbanen	5,6	5,7	5,6	3,7	3,6	— 2,7
<i>Netto tonnm</i>						
I alt	1 618	1 646	1 691	1 125	1 133	0,7
Ekskl. malm Ofotbanen	1 115	1 138	1 159	760	775	2,0
<i>Økonomiske resultater.</i>						
Utgifter	566	558	621	400	430	7,5
<i>Inntekter</i>						
I alt	447	475	522	336	351	4,5
Passasjertrafikk	181	194	204	140	143	2,1
Godstrafikk	237	251	286	175	186	6,3

¹ Ekskl. smalsporet materiell. ² Ekskl. lokomotivenes eget løp. ³ Inkl. motorvognenes eget løp.

⁴ Tall for 1962 og 1963 ikke fullt sammenliknbare med tidligere år.

dette var 41 prosent inntekter av passasjertrafikk og 53 prosent inntekter av godstrafikk. Passasjerinntektene gikk opp med 2 prosent i forhold til samme tidsrom i 1962, mens godsinntektene økte med 6,3 prosent.

De samlede utgifter ved jernbanedriften i månedene januar—august 1963 var 430 mill. kr. eller 7,5 prosent høyere enn i tilsvarende måneder i 1962.

Takstene for passasjer- og godstrafikk har vært uendret fra 1. juli 1962.

By- og forstadstrafikk.

Ved sporveisselskapene i Oslo, Bergen og Trondheim sank det samlede passasjertall med 2 prosent fra 1961 til 1962. Passasjertallet ved forstadsbanene i Oslo- og Trondheimsområdet sett under ett gikk samtidig ned med 3 prosent.

Opgaver for 1963 viser at nedgangen har fortsatt. Tallet på passasjerer ved Oslo Sporveier falt med 3 prosent fra første halvår 1962 til samme periode 1963. Nedgangen for sporveistrafikken var 5 prosent og for busstrafikken

1 prosent. Ved NSB's forstadsstrekninger i Osloområdet gikk passasjertrafikken ned med 2 prosent, og på de egentlige forstadsbaner var nedgangen 3 prosent.

Med alle de nevnte transportmidler i Osloområdet ble det i første halvår 1963 befordret 70,1 mill. passasjerer eller vel 3 prosent færre enn i første halvår 1962, og fra første halvår 1960 er passasjertrafikken i alt i Osloområdet falt med hele 17 prosent. Denne nedgangen henger sammen med den stadig økende bruk av egne transportmidler.

Sjøtransport.

Fartøyer i innenlandsk rutefart transporterte i 1962 til sammen 22,2 mill. passasjerer, eller 2,5 prosent færre enn i 1961. Av passasjertallet i 1962 var 806 000 reisende med kyst- og ferjeruter, 12,8 mill. med ferjeruter og 8,6 mill. med andre lokalruter. Av tallet for passasjerer med kyst- og ferjeruter gjaldt 569 000 hurtigruten på Nord-Norge, omtrent samme tall som året før.

Godstransporten med kyst- og lokalruter til

sammen utgjorde 2,3 mill. tonn i 1962, en nedgang på 4 prosent fra 1961. Av godsmengden i 1962 transporterte kystrutene 1,3 mill. tonn og lokalrutene og bygderutene (ekskl. ferjerutene) 1,0 mill. tonn.

Da dette ble skrevet, forelå ennå ingen oppgaver over den innenlandske rutefart i 1963.

I skipstrafikken mellom Norge og utlandet var nettotonnasjen av norske og utenlandske skip som kom med last til Norge, om lag 1 prosent større i januar-juli 1963 enn i tilsvarende periode året før. Nettotonnasjen av skip som gikk med last til utlandet (ekskl. skip med jernmalm fra Narvik) steg med 3 prosent i samme tidsrom. Godsmengden økte med nesten 7 prosent for tonn losset (innført) og med nesten 6 prosent for tonn lastet (utført) når malmskipningen fra Narvik holdes utenfor. I januar-juli 1963 ble det losset 6,9 mill. tonn og lastet 5,2 mill. tonn, malm fra Narvik ikke medregnet.

Lufttransport.

Ved utgangen av 1962 var det i Norge registrert i alt 206 sivile motorfly mot 180 et år tidligere. I 1962 ble 23 fly hovedsakelig brukt i ruteflyging og 93 i annen ervervsmessig flyging, mens 90 fly ikke ble brukt ervervsmessig.

I norsk ruteflyging (inkl. 2/7 av SAS's internasjonale ruter) ble det i januar-august 1963

transportert i alt 654 000 passasjerer, hvorav 331 000 på innenlandsruter, eller henholdsvis 18 prosent og 27 prosent mer enn i tilsvarende periode året før. Tallet på passasjerkilometer utgjorde 590 mill. i januar-august 1963, eller 10 prosent mer enn i samme periode i 1962. Av dette falt 148 mill., eller 25 prosent, på innenlandsrutene, som hadde en stigning i passasjerkilometertallet fra januar-august 1962 til 1963 på ikke mindre enn 30 prosent.

Gods- og posttrafikken utgjorde i samme periode 12,9 mill. tonnkilometer, en nedgang på 6 prosent fra 1962.

Fra de 9 største norske flyplassene reiste 244 000 passasjerer innenlands og 120 000 passasjerer til utlandet i januar-juni 1963, eller henholdsvis 28 prosent og 10 prosent flere enn i samme periode året før. Tallene omfatter trafikk med både norske og utenlandske fly.

Reiseliv.

Etter at statistikken over reisetrafikken med bil over svenskegrensen falt bort fra 1. mai 1962, kan bare en mindre del av reisetrafikken til og fra utlandet belyses statistisk.

Tallet på innpasserte utenlandske motorkjøretøyer, som kom sjøveien ombord på skip eller som kom landeveien over finskegrensen, var 24 prosent større i januar-september 1963 enn i

Tabell 75. Reiseliv.

	Hele året			Januar—september		
	1960	1961	1962	1962	1963	Prosent endring
<i>Utenlandsk reisetrafikk til Norge.</i>						
Utenlandske motorkjøretøyer innpassert						
Sjøveien ombord på skip ¹	15 499	20 047	23 835	20 854	26 099	25,2
Landeveien over finskegrensen	22 787	20 155	22 324	20 673	25 401	22,9
Utlandinger innreist direkte fra ikke-nordiske land, i alt	105 719	125 272	131 467	118 723	120 729	1,7
Med skip	55 511	66 759	69 979	66 562	60 843	— 8,6
Med fly	50 208	58 513	61 488	52 161	59 886	14,8
Norges reisevalutainntekter (Mill. kr.)	367	400	432	356	421	18,3
<i>Norsk reisetrafikk til utlandet.</i>						
Norske motorkjøretøyer utpassert						
Sjøveien ombord på skip ¹	9 404	13 306	22 453	13 937	22 848	63,9
Landeveien over finskegrensen	9 348	8 253	11 318	9 909	11 643	17,5
Nordmenn utreist direkte til ikke-nordiske land, i alt	74 498	90 277	107 899	82 718	92 582	11,9
Med skip	19 160	28 233	30 082	23 482	25 291	7,7
Med fly	55 338	62 044	77 817	59 236	67 291	13,6
Norges reisevalutautgifter (Mill. kr.)	390	410	426	325	355	9,2

¹ Inkl. motorkjøretøyer transportert med Ofothbanen.

samme periode 1962. Den prosentvise stigning var dobbelt så stor fra 1962 til 1963 som fra 1961 til 1962. Med skip direkte fra ikke-nordiske land kom det 9 prosent færre, og med fly direkte fra ikke-nordiske land 15 prosent flere utlendinger til Norge i januar–september 1963 enn i tilsvarende periode året før.

For utpasserte norske motorkjøretøyer steg tallet for perioden i 1963 i forhold til 1962 med 64 prosent for kjøretøyer som ble sendt ombord på skip og med 18 prosent for kjøretøyer over landegrensen til Finland. Tallet på nordmenn som reiste med skip eller fly til ikke-nordiske land, steg med 12 prosent i samme tidsrom.

Norges valutainntekter av den internasjonale reisetrafikk (ekskl. utlendingers betaling for reiser med norske ruteskip og -fly til og fra Norge, men inkl. utlendingers studiepenge i Norge) er anslått til 432 mill. kr. for 1962. I perioden januar–september 1963 økte valuta-inntektene med 18 prosent i forhold til tilsvarende periode 1962. På den annen side utgjorde Norges reisevalutautgifter (inkl. nordmenns studiepenge i utlandet) 426 mill. kr. i året 1962, og stigningen i 1963 er foreløpig anslått til 9 prosent.

Postverket.

Postverkets drift gav et underskott på 2,6 mill. kr. i 1962 mot et overskott på 12,5 mill. kr. i 1961. I januar–august 1963 var det et underskott på 7,6 mill. kr., omtrent det samme driftsresultat som i tilsvarende periode året før. Renter av statens kapital er tatt med blant utgiftene.

I løpet av månedene januar–august 1963 ble det bokført 31,3 mill. inn- og utbet. lingskort og girokort, 2,6 mill. innskott og uttak i Postsparebanken og 8,3 mill. andre sendinger fra postkontorene. Dette er 3 prosent flere kort, 6 prosent flere innskott og uttak og nesten 2 prosent færre sendinger enn i samme periode i 1962. Da dette ble skrevet, forelå ingen oppgaver

over vanlige brevpostsendinger m. v. i 1963. I 1962 ble det ekspedert 813 mill. postsendinger i alt, dvs. om lag 2 prosent flere enn i 1961.

Telegrafverket.

I 1962 var stasjonenes bruttoinntekter 2,0 mill. kr. høyere enn driftsutgiftene (inkl. renter av statens kapital), mens de i 1961 hadde overstegte driftsutgiftene med hele 8,8 mill. kr. I januar–september 1963 gav driften et underskott på 6,4 mill. kr., mot et underskott på 19,7 mill. kr. i tilsvarende periode 1962.

I januar–september 1963 ble det ekspedert 42,5 mill. rikstelefonsamtaler innenlands og 0,9 mill. samtaler til utlandet, dvs. en øking på henholdsvis 3 prosent og 7 prosent. I alt ble det ekspedert 2,1 mill. telegrammer innenlands og 0,5 mill. telegrammer til utlandet i januar–september 1963 eller henholdsvis 10 og 5 prosent færre telegrammer enn i 1.–3. kvartal 1962. Telekstrafikken innenlands i samme periode utgjorde 848 000 tre-minutts-perioder og til utlandet 816 000 tre-minutts-perioder, eller en øking fra 1962 til 1963 på henholdsvis 13 prosent og 14 prosent.

De samlede inntekter og utgifter i annen samferdsel er tatt inn i tabell 76.

Tabell 76. Totalregnskap for annen samferdsel.
Mill. kr.

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1959	2 537	1 357	1 180
1960	2 773	1 487	1 286
1961	3 006	1 534	1 472
1962	3 333	1 657	1 676
1963	3 647	1 757	1 890

Inntekter og inntektsnytting.

Inntekter.

Faktorinntekten er for 1963 foreløpig anslått til ca. 31,8 milliarder kroner. De private inntekter av arbeid og kapital utgjorde 98,4 prosent av faktorinntekten, eller om lag 31,3 milliarder kroner.

For flere formål er det av interesse å kjenne de private disponible inntekter, dvs. de private ervervsinntekter med tillegg av stønader fra det offentlige, men med fradrag for betalte skatter.

Det går fram av tabell 77 at stønadene fra det offentlige gikk opp med ca. 280 mill. kr. fra 1962 til 1963. I disse stønader er inkludert trygdeytelser fra det offentlige, pensjonsutbetalinger fra statlige pensjonskasser og diverse andre offentlige stønader til private konsumenter.

De nettostønader som private mottar fra utlandet har de siste årene totalt sett ligget på mellom 120 og 150 mill. kr. pr. år og var i 1963 ca. 140 mill. kr.

Innbetalingene av direkte skatter (inklusive

Tabell 77. *Privat disponibel inntekt.*

	1959	1960	1961	1962	1963	Endring 1962—63
	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Pst.
Privat inntekt av arbeid og kapital ...	23 372	24 937	27 113	29 046	31 344	+ 7,9
+ Stønader fra det offentlige	2 595	2 725	2 982	3 494	3 777	+ 8,2
+ Stønader fra utlandet (netto)	85	176	149	129	144	+ 11,6
Sum	26 052	27 838	30 244	32 669	35 265	+ 7,9
— Direkte skatter	5 658	5 803	6 463	7 500	8 130	+ 8,4
Privat disponibel inntekt	20 394	22 035	23 781	25 169	27 135	+ 7,8
Privat konsum.....	18 246	19 542	21 199	22 755	24 242	+ 6,4
Privat kapitaltilvekst	2 148	2 493	2 582	2 414	2 893	+ 19,8

trygdepremier og premier til de statlige pensjonskasser) økte fra 1962 til 1963 med ca. 630 mill. kr. eller 8,4 prosent.

Privat disponibel inntekt er foreløpig anslått til ca. 27,1 milliarder kroner for 1963 eller om lag 7,8 prosent større enn året før.

En har grovt anslått fordelingen av de private disponible inntekter mellom to grupper, nemlig på den ene siden lønnstakere, pensjonister og trygdede og på den andre siden selvstendige jordbrukere, skogbrukere, fiskere og andre næringsdrivende, selskaper og andre ikke-personlige inntektstakere. Ifølge disse anslag økte de disponible inntekter for gruppen lønnstakere m. v. fra 1962 til 1963 med ca. 4,9 prosent, mens de selvstendiges og selskapenes disponible inntekter økte med om lag 14,1 prosent. Disse tallene skiller seg sterkt fra endringstallene for 1961—1962 da de selvstendiges og selskapenes disponible inntekter gikk ned med ca. 1,2 prosent, mens lønnstakere m. v. økte sine disponible inntekter med 9,5 prosent.

Det er naturlig å se endringen i inntekter og inntektsfordeling i sammenheng med utviklingen av privat konsum og sparing. I tabellteksten er nyttet betegnelsen privat kapitaltilvekst for å markere at tallene ikke svarer til privat sparing etter vanlig bedriftsøkonomisk oppfatning. Tallene er blant annet upåvirket av eventuelle opp- eller nedvurderinger av kapital, og de er framkommet etter fradrag av beregnet kapitalslit basert på gjenanskaffelsespriser og ikke etter fradrag av bedriftens faktiske avskrivninger. Det går fram av tabell 77 at det private konsumet i 1962 og 1963 har økt relativt jamnt, henholdsvis 7,3 og 6,4 prosent. Den omfordeling av inntektene som er antydnet i avsnittet foran, har således tilsynelatende hatt relativt liten innvirkning på konsumutviklingen. Den private kapitaltilveksten derimot gikk ned fra 1961 til 1962 med ca. 6,5 prosent, men økte igjen siste året med 19,8 prosent. Disse tallene tyder

på at endringene i den private kapitaltilveksten har vært nøye knyttet til endringene i de disponible inntekter til selvstendige og selskaper.

Lønnsutviklingen.

Lønnsutviklingen for en del viktigere lønnstakergrupper i årene 1961—1963 går fram av tabell 78. Da fortjenestebegrepet ikke er det samme for alle grupper, og da tallene refererer seg til ulike tidspunkter i året, må en være varsom med å jamføre lønnsnivået gruppene i mellom.

I 1963 var det tariffoppgjør for de fleste lønnstakergrupper. De eneste større lønnstakergrupper som ikke fikk sine avtaler revidert i 1963, var statstjenestemennene og bankfunksjonærene.

Overenskomsten for rutebilselskapene utenfor Oslo løp ut 31. desember 1962, og i januar 1963 ble det ført forhandlinger om ny overenskomst. Forhandlingene førte ikke fram, og etter en streik som varte i om lag 4 uker, ble partene enige om å utsette oppgjøret til etter oppgjøret for april—mai-fagene mot at det ble gitt forpliktende tilsagn om lønnstillegg.

Utløpstiden for overenskomstene mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge var i 1963 mer konsentrert på vårparten enn noen gang tidligere. I tiden mars-juni løp avtalene ut for 322 000 LO-organiserte lønnstakere.

Ved årsskiftet 1962-63 gikk LO inn for forbundsvise oppgjør, og i januar ble alle overenskomster som løp ut ved månedsskiftet mars-april sagt opp. Fra midten av februar og utover i mars ble det ført forhandlinger mellom NAF og de enkelte forbund uten noe resultat. For bergverkene, tekstilindustrien og trikotasjeindustrien ble det fra forbundene sendt varsel om plassoppsigelse, og det så ut til at det også ville skje for andre industrier. Etter dette sendte NAF ut varsel om plassoppsigelse for alle de

Tabell 78. Lønnsutviklingen for enkelte grupper av lønnstakere.

	Tids- enhet	Gjennomsnittsførtjeneste			Endring fra året før		
		Absolutte tall			1961	1962	1963
		1961	1962	1963			
		Kr.	Kr.	Kr.	Pst.	Pst.	Pst.
M e n n :							
Jordbruksarb., sommer ¹	måned	577	629	..	8,7	9,0	..
Skogsarb., vinter ²	dag	43,42	48,17	..	8,3	10,9	..
Industri:							
Voksne arbeidere	time	6,92	7,57	³ 7,98	7,3	9,4	⁴ 5,0
Tekniske funksjonærer ⁵	måned	1 960	2 106	2 228	6,7	7,5	6,4
Kontorfunksjonærer	»	1 738	1 894	1 986	6,0	8,7	5,4
Bygge- og anleggsarbeidere ...	time	8,90	9,83	³ 10,45	8,7	10,4	⁴ 5,3
Losse- og lastearbeidere	»	8,26	9,15	³ 9,81	5,6	10,8	⁴ 6,4
Utenriksfart, voksne sjøfolk ^{1,6} ..	måned	1 674	1 907	..	2,3	13,9	..
Innenriksfart, » » ^{1,7} ..	»	1 278	1 344	..	9,0	5,2	..
Arbeidere i landtransport	time	6,13	6,79	³ 7,03	8,7	10,8	⁴ 3,1
Varehandel⁸:							
Kontorfunksjonærer	måned	1 614	1 772	..	5,4	9,8	..
Butikkfunksjonærer	»	1 133	1 264	..	3,5	11,6	..
Lagerfunksjonærer	»	1 187	1 323	..	4,3	11,5	..
Kommunale tjenestemenn ⁹	»	..	1 581
K v i n n e r :							
Jordbruksarb., sommer ¹	måned	327	349	..	6,5	6,7	..
Industri:							
Voksne arbeidere	time	4,71	5,19	³ 5,51	8,8	10,2	⁴ 6,6
Funksjonærer ⁵	måned	996	1 112	1 169	5,0	11,8	5,3
Varehandel⁸:							
Kontorfunksjonærer	»	952	1 050	..	3,3	10,3	..
Butikkfunksjonærer	»	750	856	..	1,8	14,1	..
Kommunale tjenestemenn ⁹	»	..	1 157

¹ Til dette kommer kost og losji. ² Vintrene 1961—62 og 1962—63. ³ 2. kvartals oppgaver. Betaling for helgedager, 1. og 17. mai er utjamnet over året. ⁴ Stigningen fra 2. kv. 1962 til 2. kv. 1963. ⁵ Pr. 1. september. Lønnsstigningsprosentene er standardberegnet. ⁶ Mars. ⁷ November. ⁸ Mars. ⁹ Pr. 1. januar.

bedrifter hvis avtale løp ut 31. mars—1. april unntatt for avistrykkeriene og skip i innenriksfart.

For å unngå en meget omfattende arbeidsstans, ble partene innkalt til flere møter med Statsministeren og med Riksmeklingsmannen. Etter et møte hos Riksmeklingsmannen ble det bestemt at drøftingene mellom hovedorganisasjonene skulle fortsette med sikte på å nå fram til et samlet oppgjør, og Riksmeklingsmannen nedla forbud mot arbeidsstans.

21. april var forhandlingene om tariffrevisjonen 1963 sluttført. Meklingsforslaget ble vedtatt ved uravstemning 14. mai.

Det ble gitt et generelt tillegg på 20 øre pr. time til timelønte og 14 øre til akkordlønte arbeidere. Ukelønte og månedslønte fikk tillegg på henholdsvis kr. 9,— og kr. 39,—. De nye satser fikk virkning fra 16. april 1963. Betalingen for bevegelige helgedager ble økt. For voksne

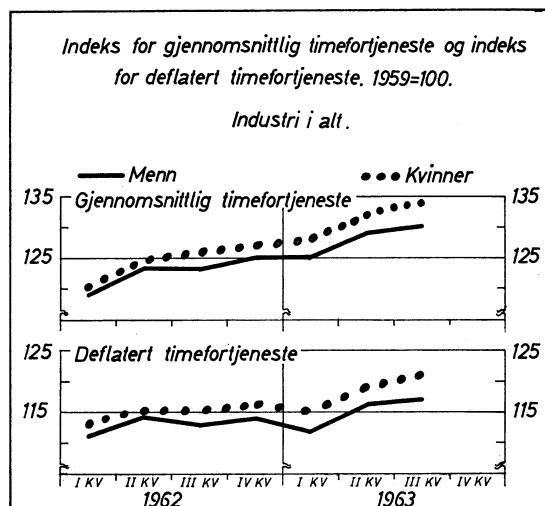

Fig. 37.

kvinner skal betalingen for disse dager fra Kristi Himmelfartsdag 1963 være den samme som for 1. og 17. mai, nemlig full lønn eller fortjeneste. For voksne menn ble helgedagsbetalingen forhøyd fra kr. 40,— til kr. 47,— pr. dag. Hvert år fram til 1967 skal helgedagsbetalingen øke, og i 1967 skal utbetales samme godtgjørelse som for 1. og 17. mai.

Videre ble det bestemt at forhandlingene skulle fortsette for overenskomstområder hvor den tekniske omlegging av avtalene med hensyn til likelønn ikke er ferdig.

Fellesoppgjøret ble gjort gjeldende for alle tariffavtaler som gjelder medlemmer av Norsk Arbeidsgiverforening og som løp ut i 1963, altså også for høstfagene. Unntatt fra fellesoppgjøret er overenskomstene i innenriks sjøfart, for rutebilselskapene utenfor Oslo og enkelte spesielle avtaler for funksjonærer og arbeidsledere.

Andre mer omfattende overenskomster som ikke kom inn under fellesoppgjøret, var overenskomstene for kommunale tjenestemenn, for skogsarbeidere, for kontor- og butikkfunksjonærer (overenskomsten mellom Handelens Arbeidsgiverforening og Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund) og for ansatte i hvalfangst og utenriksfart.

For ansatte i innenriksfarten kom mekling i gang noen dager etter at fellesforslaget var blitt vedtatt. Meklingsforslaget som ble vedtatt av organisasjonene så nær som av Norsk Losforbund, gav et tillegg i hyren for matroser på kr. 75,— pr. mnd. Overtidssatsen ble forhøyd med 55 øre pr. time. Service-prosentsen for tjenerpersonalet ble hevet fra 10 til 12,5 prosent. Det ble videre gitt ekstrabetaling for arbeid på bevegelige helgedager svarende til vanlig overtidsbetaling. Avtalene gjelder til 31. mars 1964, og de nye satser og bestemmelser ble gjort gjeldende fra 1. april 1963.

Twisten mellom Norsk Losforbund og Redernes Arbeidsgiverforening ble brakt inn for Rikslønnsnemnda. Nemnda avsa kjennelse som gav losene samme forbedringer som for innenriksfarten ellers.

For rutebilselskapene utenfor Oslo kom mekling igang igjen i mai, men meklingen førte ikke fram, og fra midten av juni ble det streik som varte i tre uker. Etter fornyet mekling, satte Riksmeklingsmannen fram et forslag til løsning av konflikten. Dette forslaget ble vedtatt av partene, unntatt av Norsk Rutebilarbeiderforbund som står utenfor LO. Konflikten ble for dette forbund løst ved tvungen lønnsnemnd, og kjennelsen her gav de samme endringer som avtalen med LO. De nye avtalene for rutebilselskapene innebar en lønnsøking på 14,5 prosent. Utløpstiden for avtalene ble endret til 31. mars 1964, slik at den nå faller sammen med vår- og høstfagene ellers.

I mai—juni var det forhandlinger og mekling for kommunale tjenestemenn. Den nye avtalen for Oslo kommune kom istand uten medvirkning av Riksmeklingsmannen og ble gjort gjeldende fra 1. april 1963 med utløp 31. mai 1964 — samme dato som avtalen for statstjenestemenn. Den nye avtalen gav et lønnstillegg på 12—13 prosent.

For kommunene utenfor Oslo kom ny avtale istand etter mekling. Det nye regulativet som skal være et overgangsregulativ, gav en lønnsøking på gjennomsnittlig 11—12 prosent. Den nye avtalen inneholder også en prinsipp-erklæring der partene sier seg enige om å samordne kommunenes lønnsvilkår med statens. Med virkning fra 1. juni 1964 skal derfor kommunale arbeidstakere (utenfor Oslo) som lønnes etter kommunenes lønnsregulativ, overføres til det alminnelige offentlige lønnsregulativ for statens tjenestemenn. Avtalen har indekseklausul som er nøyaktig den samme som i avtalen for statens tjenestemenn.

I juni ble meklingsforslaget for forsikringsfunksjonærer vedtatt. Det ble gitt lønnstillegg på 3,5 prosent. Avtalen løper ut 31. mai 1964.

Handelens Arbeidsgiverforening og Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund kom til enighet om nye avtaler uten medvirkning av Riksmeklingsmannen. Minstelønnsatsene ble hevet med ca. 5 prosent, bortsett fra de satser som er lavere for kvinner enn for menn. I disse tilfellene ble satsene for kvinner hevet med mellom 8 og 9 prosent, og de vil ytterligere bli forhøyd pr. 1. oktober 1964 og pr. 1. oktober 1965, slik at satsene pr. denne siste dato blir like for kvinner og menn. De nye avtalene er to-årige og løper ut 30. september 1965. Avtalene har halv-automatisk indeksbestemmelse som gir partene adgang til å ta opp forhandlinger dersom konsumprisindeksen pr. 15. september 1964 eller senere viser stigning eller fall på minst 5 poeng i forhold til indeksen pr. 15. september 1963.

Den nye avtalen for om lag 12 000 mann i skogbruket gav en forhøyelse på alle timelønns-satser med 20 øre. Akkordsatsene for hogst og kjøring ble satt opp med fra 2 til 6 prosent for de ulike arbeider. Avtalen gjelder fra 1. september 1963 til 31. august 1964.

I hvalfangsten gav den nye avtalen for sesongen 1963—64 en lønnsøking på om lag 8 prosent i gjennomsnitt av de forskjellige tillegg.

I begynnelsen av desember 1963 ble Riksmeklingsmannens forslag til nye avtaler i utenriks sjøfart vedtatt. For voksne sjømenn med hyre som matros eller høyere ble hyren forhøyd med kr. 39,— pr måned. Tjenere og piker med mer enn 6 måneders fartstid på lasteskip fikk det samme tillegget og dessuten et tillegg på kr. 31,— pr. måned. For de øvrige mannskaper var tillegget kr. 20,— pr. måned. Over-

tidssatsene ble forhøyd med 10 prosent. Videre ble de bestemmelsene i avtalene som gjaldt betaling for arbeid på 1. og 17. mai også utvidd til å gjelde de bevegelige helgedager. Overenskomstene trådte i kraft 1. november 1963 og gjelder til 31. oktober 1964.

Det var svært få arbeidskonflikter i 1963, men på grunn av de to omfattende konfliktene ved rutebilselskapene utenfor Oslo (den første i januar—februar, den siste i juni—juli), var tallet på tapte arbeidsdager relativt høyt. Disse to konfliktene som omfattet vel 5 000 mann, varte i henholdsvis 4 og 3 uker og førte til et tap på om lag 225 000 arbeidsdager.

Privat konsum.

Etter foreløpige beregninger økte utgiftene til privat konsum med om lag 1 500 mill. kr. fra 1962 til 1963 — regnet i løpende priser — eller med et nesten like stort beløp som året før. Av utgiftsøkningen i 1963 falt 420 mill. kr. på matvarer, drikkevarer og tobakk, 200 mill. kr. på bolig, lys og brensel, 115 mill. kr. på møbler og husholdningsartikler, 200 mill. kr. på klær og skotøy og om lag 570 mill. kr. på øvrige poster som bl. a. omfatter reiser og transport, fritidssysler og utdanning. Prisene på konsumvarer gikk ifølge nasjonalregnskapet opp med vel 2 prosent fra 1962 til 1963.

Målt i faste priser økte det private konsum med vel 4 prosent. Dette er en noe sterkere

vekst enn i 1962 (+ 3,5 prosent), men en del svakere enn i 1961 (+ 5,5 prosent). Konsumøkningen i 1963 var sterkere enn den gjennomsnittlige øking i 10-årsperioden 1950—1960. Det private konsum økte i 1963 noe svakere enn bruttonasjonalproduktet, som i volum var 5 prosent større enn året før.

Det private forbruk utgjorde i 1963 om lag 54 prosent av bruttonasjonalproduktet, det samme som i 1961 og 1962.

Økingen i det private konsum må vurderes bl. a. på bakgrunn av inntektsutviklingen i 1963. Etter foreløpige beregninger økte de private inntekter (av arbeid og kapital) i 1963 med ca. 8 prosent. Lønnsinntektene steg med 6 prosent, mens øvrige inntektsarter, som utgjør ca. $\frac{1}{3}$ av de samlede private inntekter, økte med 12 prosent. Når hensyn tas til den alminnelige prisstigning på vel 2 prosent og til endringene i den direkte og indirekte beskatning, økte de private disponible realinntekter (etter skattlegging) med 5,5 prosent, dvs. en del sterkere enn det private forbruk målt i faste priser.

Tabellene 79 og 80 viser endringene i verdi og volum i konsumets sammensetning og prisendringene. Når en ser bort fra gruppen «Andre utgifter», er «Matvarer» fortsatt den gruppen som viser størst verdistigning; nærmere 20 prosent av den samlede øking i forbruksutgifter i 1963 kan føres tilbake til høyere matvareutgifter. I volum økte likevel matvareforbruket prosentvis atskillig svakere enn det samlede

Tabell 79. *Sammensetningen av det private konsum.*

	I løpende priser					I faste (1955-)priser				
	Endring fra år til år. Mill. kr.			1963		Endring fra år til år. Mill. kr.			1963	
	1960—61	1961—62	1962—63	Mill. kr.	Prosent	1960—61	1961—62	1962—63	Mill. kr.	Prosent
Matvarer	250	476	278	6 689	27,6	95	147	160	5 567	28,4
Drikkevarer og tobakk..	129	140	143	1 889	7,8	68	37	52	1 440	7,3
Bolig, lys og brensel....	160	187	201	2 733	11,3	57	80	107	1 934	9,9
Møbler og husholdningsartikler	119	114	115	1 852	7,6	84	87	101	1 785	9,1
Klær og skotøy	164	225	196	3 324	13,7	104	174	130	3 011	15,4
Reiser og transport	447	24	125	1 988	8,2	326	— 39	74	1 557	7,9
Fritidssysler og utdanning	160	142	120	1 561	6,4	131	100	64	1 288	6,6
Andre utgifter	249	266	322	3 851	15,9	101	91	126	2 802	14,3
Spesifisert konsum i alt	1 678	1 574	1 500	23 887	98,5	966	677	814	19 384	98,9
Korreksjonsposter	— 21	— 18	— 13	355	1,5	— 36	— 29	— 25	213	1,1
Privat konsum i alt	1 657	1 556	1 487	24 242	100,0	930	648	789	19 597	100,0

Tabell 80. Prosentvise endringer i volum og priser for det private konsum etter utgiftsgrupper.

	Prosentvise endringer i volum fra år til år			Prosentvise prisendringer fra år til år			Prosentvis endring i relative priser (gruppepriser i forhold til konsumpris) 1962—63
	1960—61	1961—62	1962—63	1960—61	1961—62	1962—63	
Matvarer	+ 1,8	+ 2,8	+ 3,0	+ 2,5	+ 5,1	+ 1,3	— 0,9
Drikkevarer og tobakk.....	+ 5,3	+ 2,7	+ 3,7	+ 3,3	+ 5,8	+ 4,3	+ 2,1
Bolig, lys og brensel.....	+ 3,4	+ 4,6	+ 5,9	+ 3,9	+ 3,3	+ 1,9	— 0,3
Møbler og husholdningsartikler	+ 5,5	+ 5,4	+ 6,0	+ 2,3	+ 1,5	+ 0,6	— 1,6
Klær og skotøy	+ 4,0	+ 6,4	+ 4,5	+ 1,8	+ 1,3	+ 1,7	— 0,5
Reiser og transport	+ 27,3	— 2,6	+ 5,0	+ 3,7	+ 4,0	+ 1,6	— 0,6
Fritidssysler og utdanning	+ 13,2	+ 8,9	+ 5,2	+ 0,9	+ 1,8	+ 2,9	— 0,7
Andre utgifter	+ 4,1	+ 3,6	+ 4,7	+ 3,7	+ 4,5	+ 4,2	+ 2,0
Spesifisert konsum i alt	+ 5,7	+ 3,8	+ 4,4	+ 2,9	+ 3,7	+ 2,2	0,0
Privat konsum i alt	+ 5,4	+ 3,6	+ 4,2	+ 2,9	+ 3,6	+ 2,2	—

private forbruk. Også i 1961 og 1962 var forbruksøkningen for matvarer svakere enn den gjennomsnittlige konsumøkning. Gruppene «Bolig, lys og brensel», «Møbler og husholdningsartikler», «Reiser og transport» og «Fritidssysler og utdanning» økte derimot vesentlig sterkere i volum enn det samlede private forbruk. Til sammen representerer utgiftsøkningen i 1963 for disse fire gruppene bortimot 40 prosent av den totale utgiftsøkning til konsumformål. For «Bolig, lys og brensel» var det i første rekke høyere brenselutgifter som følge av det uvanlig kalde vinteråret i de første månedene av 1963 som slo ut. Forbruket av «Møbler og husholdningsartikler» har i alle de tre siste årene steget med 5—6 prosent pr. år, dvs. noe sterkere enn

det private konsum under ett. Dette må trolig ses i sammenheng med den alminnelige velstandsutvikling. De sterke svingninger i posten «Reiser og transport» reflekterer særlig endringen i konsumentenes kjøp av privatbiler. Som følge av bilrasjonerings opphevelse i oktober 1960 økte bilsalget fra 36 000 biler i 1960 til 57 000 biler i 1961 (se tabell 84). I 1962 fant det så sted en forholdsvis liten justering nedover fra det høye nivå året før; bilsalget gikk da ned til 51 000. I 1963 var det en mindre oppgang. Posten «Fritidssysler og utdanning» viser fremdeles en atskillig sterkere vekst enn det samlede private konsum, men vekstraten har falt betydelig i løpet av de siste tre årene, fra + 13 prosent i 1961 til + 5 prosent i 1963. Denne

Tabell 81. Anslåtte volumendringer 1962—63 i hovedposter for det private konsum som følge av relative prisendringer, endringer i disponibel realinntekt pr. innbygger og endring i folketallet. Prosent.

	Anslått endring som følge av:				Samlet anslått endring	Faktisk endring
	relativ prisendring for vedkommende gruppe 1	relativ prisendring for alle øvrige grupper 2	endring i disponibel realinntekt pr. innbygger 3	endring i folketallet 4		
Matvarer	+ 0,2	— 0,1	+ 2,3	+ 1,0	+ 3,4	+ 3,0
Drikkevarer og tobakk	— 0,7	+ 0,1	+ 2,0	+ 1,0	+ 2,4	+ 3,7
Bolig, lys og brensel	+ 0,1	+ 0,1	+ 4,0	+ 1,0	+ 5,2	+ 5,9
Møbler og husholdn.artikler .	+ 1,1	+ 0,1	+ 4,0	+ 1,0	+ 6,2	+ 6,0
Klær og skotøy	+ 0,3	— 0,1	+ 3,0	+ 1,0	+ 4,2	+ 4,5
Reiser og transport	+ 0,5	+ 0,2	+ 7,8	+ 1,0	+ 9,5	+ 5,0
Fritidssysler, utdanning....	+ 0,3	+ 0,1	+ 3,7	+ 1,0	+ 5,1	+ 5,2
Andre utgifter	— 0,8	+ 0,1	+ 3,9	+ 1,0	+ 4,2	+ 4,7

Tabell 82. Forbruk av enkelte matvarer.

	1958	1959	1960	1961	1962	1963
Mjølkk ¹ Mill. liter	625	627	636	638	644	649
Fløte, omregnet til helmjølk. » »	157	164	173	² 194	191	194
Smør 1 000 tonn	11,9	11,2	13,2	13,5	14,6	14,6
Margarin » »	86,1	85,9	85,5	83,8	83,5	82,5
Hvit ost » »	31,2	17,1	18,1	18,4	17,9	18,1
Brun ost » »		13,2	13,3	13,4	13,3	13,3
Egg » »	29,5	30,1	31,3	31,4	32,5	33,3
Kjøtt » »	121,7	70,4	71,9	75,5	74,9	76,5
Flesk » »		51,7	55,3	56,4	57,5	59,0
Sukker » »	136,4	139,6	143,7	143,5	152,5	153,2
Kaffe, rå vekt » »	25,3	24,8	27,2	27,8	30,3	31,7
Importert frukt » »	98,3	100,8	106,2	106,5	122,3	115,8
Norsk frukt » »	77,0	98,1	128,4	74,8	90,3	110,3
Tørket frukt, nøtter..... » »	11,2	10,2	11,3	10,3	12,9	12,6
Importerte grønnsaker » »	39,8	21,0	19,2	20,8	25,8	28,5
Norske grønnsaker » »	103,2	101,1	103,8	111,7	96,0	106,0

¹ Omfatter også forbruket av tørrmjølk og kondensert mjølk. ² Inkl. ekstraordinært salg av fløte til iskremfabrikasjon.

utvikling gjenspeiler i første rekke kjøpene av fjernsynsapparater; fra 1960 til 1961 økte disse med bortimot 40 prosent, og i det følgende år med om lag 65 prosent, mens det fra 1962 til 1963 ble registrert en nedgang på 6 prosent (se tabell 84). Prisendringene var sterkest for drikkevarer og tobakk, med en prisstigning på vel 2 prosent fra 1962 til 1963, som stort sett kan tilskrives høyere tobakksbeskatning.

Endringene fra 1962 til 1963 i konsumets sammensetning kan for en del forklares som regulære virkninger av endringene i konsumentenes totale disponible realinntekter, endringene i relative priser og i folketallet. Anslag for disse virkningene basert på materiale fra Byråets

konsumundersøkelser er gitt i tabell 81. (Beregningmåten er som i tidligere års Økonomisk utsyn.)

Virkningen på forbruksvolumet av inntektsendringene er — rimelig nok — ekspansiv for alle 8 grupper — sterkest for «Reiser og transport» og svakest for matvarer m. v. og klær og skotøy. På bakgrunn av den grad av behovsmetning som trolig nå er oppnådd for de sistnevnte grupper, synes det naturlig at et stigende inntektsnivå slår ut i forbruket på denne måten. Tabellen viser ellers at virkningene av de faktorer som det er tatt hensyn til (prisendringer, inntektsendringer og endring i folketallet) for de fleste forbruksgrupper gir tilstrekkelig for-

Tabell 83. Forbruk av tobakk og drikkevarer.

	1958	1959	1960	1961	1962	1963
Sigarer mill. stk.	25	26	26	34	37	41
Sigaretter » »	1 394	1 420	1 491	1 424	1 464	1 403
Røyketobakk, skrå, snus.... tonn	3 584	3 664	3 960	3 997	4 118	4 070
Alkohol frie drikkevarer mill. liter	54,9	65,2	67,6	72,8	77,2	86,0
Alkoholholdig øl » »	80,8	84,7	87,7	94,0	90,5	95,5
Vin » »	4,0	4,3	4,4	4,7	4,8	4,9
Brennevin » »	9,2	9,9	10,4	11,0	11,0	11,0
Ren alkohol i alt » »	8,2	8,7	9,1	9,6	9,6	10,0

klaring på den faktiske forbruksutviklingen i 1963; andre faktorer kan bare ha hatt liten betydning. For «Reiser og transport» er imidlertid den anslåtte endring atskillig større enn den faktiske, enda denne også ligger betydelig over den gjennomsnittlige forbruksøking. Det er trolig i første rekke tilgangen på personbiler som er overvurdert (se nedenfor).

Forbruket av mjølk og mjølkeprodukter (se tabell 82) samt margarin og sukker økte lite i 1963. Forbruket av egg, kjøtt og flesk viste også en relativt beskjeden øking (2—3 prosent), mens kaffekonsumet steg noe mer, med nærmere 5 prosent. Trass i en nedgang i forbruket av importert frukt på vel 5 prosent, økte det samlede fruktforbruk med vel 6 prosent; forbruket av innenlandsprodusert frukt viste alene en stigning på 22 prosent. Grønnsakforbruket økte enda sterkere enn fruktforbruket — med vel 10 prosent både for innenlandsproduserte og importerte grønnsaker.

Sigarettforbruket, som økte med nærmere 3 prosent fra 1961 til 1962, gikk etter foreløpige oppgaver ned med 4 prosent fra 1962 til 1963. Forbruket av røyketobakk var også litt mindre i 1963 enn året før. Sigarforbruket, som i mange år har vist stigende tendens, økte med 10—11 prosent i 1963. Det registrerte tobakksforbruk, som bygger på oppgaver fra Tobakksbeskatningen, tar ikke hensyn til eventuelle lagerendringer i omsetningsleddene.

Forbruket av alkoholfrie drikkevarer viste fortsatt oppgang, med vel 11 prosent fra 1962 til 1963, mot 6 prosent året før. For alkoholholdig øl var det en oppgang på 5—6 prosent,

mot en nedgang på nærmere 4 prosent i 1962. Vinkonsumet økte forholdsvis svakt, som i 1962, og brennevinsforbruket var uendret for annet år på rad.

De private konsumenters kjøp av varige forbruksvarer var gjennomgående noe større i 1963 enn i 1962. Etter foreløpige oppgaver økte salget av kjøleskap med ca. 13 000 og kom opp på samme høye nivå som i 1961. Salget av vaskemaskiner og elektriske komfyrer økte med 6 prosent fra 1962 til 1963. En særlig kraftig oppgang ble registrert for salget av universale kjøkkenmaskiner (+ 65 prosent i 1963, mot + 13 prosent i 1962). Omsetningen av radiogrammofoner, båndopptakere og «Andre radiomottakere» var omtrent som i 1962. Tallet på registrerte fjernsynslisenser gikk som nevnt ned, fra 96 000 i 1962 til 90 000 i 1963. Ved utgangen av 1963 var tallet på fjernsynslisenser ca. 290 000. Som tidligere nevnt økte tallet på nyregistrerte personbiler fra 51 000 i 1962 til 52 000 i 1963. De tilsvarende tall for motorsykler var henholdsvis 21 000 og 18 000, dvs. en nedgang på 14 prosent (— 25 prosent i 1962). Tilgangen på personbiler i 1963 var betydelig lavere enn i 1961 (57 000) og også vesentlig lavere enn det har vært regnet med i prognoser for veksten i personbilbestanden i 1963.

Personbefordringen med jernbaner viste en svak nedgang fra 1962 til 1963. For bussreiser var det en oppgang på omtrent 5 prosent. Personbefordringen med innenlandske rutefly økte med 30 prosent fra 1962 til 1963, og er, regnet i personkilometer, omtrent fordoblet siden 1960.

Tabell 84. Tilgang av varige forbruksvarer.

	1958	1959	1960	1961	1962	1963
Kjøleskap 1 000 stk.	42	54	58	78	65	78
Vaskemaskiner » »	43	41	46	45	49	52
Vannvarmere m. kolbe » »	35	38	43	40	36	40
Platekomfyrer » »	52	49	52	53	61	64
Strykejern » »	85	89	73	79	80	80
Universale kjøkkenmaskiner » »	10	10	11	15	17	28
Vispe- og røremaskiner » »	19	14	48	83	97	87
Støvsugere » »	48	59	50	47	47	55
Båndopptakere » »	12	16	13	12	11	11
Radiogrammofoner » »	17	19	22	15	14	14
Andre radiomottakere » »	85	81	102	101	108	110
Fjernsynsapparater 1000 lisenser	1	6	42	58	96	90
Sykler 1 000 stk.	60	68	71	73	64	62
Motorsykler » »	22	24	31	28	21	18
Personbiler ¹ » »	23	24	36	57	51	52

¹ Innknl. stasjonsbiler og drosjer.

Tabell 85. *Konsum av reiser etc.*

	1958	1959	1960	1961	1962	1963
Jernbanereiser mill. personkm	1 726	1 740	1 785	1 760	¹ 928	¹ 900
Bussreiser » »	2 510	2 580	2 776	2 929	3 093	3 245
Innenl. ruteflyging » »	80	98	114	126	171	222
Hotellbesøk (nordmenn).. 1 000	1 349	1 352	1 394	1 427	1 419	1 425

¹ Ny beregningsmåte fra 1962.

Investering.

De samlede bruttoinvesteringer (lager medregnet) var i 1963 16,2 milliarder kr., ca. 900 millioner kr. høyere enn i 1962. I volum økte de samlede bruttoinvesteringer med om lag 3,7 prosent.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital økte med vel 1,3 milliarder kr., eller med ca. 9 prosent. Regnet i faste priser var økingen etter foreløpige oppgaver 6,5 prosent.

Gjennom kredittpolitikken forsøkte myndighetene i 1963, liksom i tidligere år, å påvirke omfanget — og i noen grad også sammensetningen — av investeringsvirksomheten. Kredittavtalen for 1963 med bankene tok som i foregående år sikte på å begrense den kredittfinansierte etterspørsel, særlig etterspørselen etter investeringsvarer, bl. a. gjennom bestemmelser om en øvre grense for bankenes samlede utlån i året. Bankene ble, som i 1962, pålagt å foreta en vurdering av de enkelte lånesøk-

nader og gi prioritet til boligbyggelån, lån til distriktsutbygging og utlån til investeringsprosjekter som tar sikte på å styrke norske bedrifters konkurransevne under de nye markedsforhold i Vest-Europa. Avnittet om pengeomessige forhold inneholder nærmere enkeltheter om kredittavtalen.

Selv om kredittpolitikken er det langt viktigste virkemiddel til å regulere investeringsvirksomheten, har offentlige mengdereguleringer fremdeles stor betydning innenfor begrensede, men viktige områder. For investeringer i industri- og vekstedsbygg, skoler, sykehus, hoteller, lager- og kaiskur o. l. er fremdeles byggeløveordningen i kraft og har i vesentlig utstrekning påvirket omfanget og sammensetningen av slike investeringer. Anleggsvirksomhet, boligbygg, driftsbygg i jordbruk, skogbruk og fiske, samt bygg som oppføres for statens regning er fortsatt unntatt fra byggeløveordningen.

Bruttoinvesteringer i bygg og anlegg økte

Tabell 86. *Investeringsindikatorer. Kvartalstall i prosent av tilsvarende periode året før.*

	1962				1963		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Produksjon:							
Investeringsvareproduksjon	106	105	104	105	105	105	106
Byggevirksomhet:							
Bygg under arbeid, total golvflate ..	104	103	103	103	102	103	102
Bygg satt i gang, total golvflate ..	108	102	102	94	89	98	91
Importverdi:							
Maskiner og apparater	118	110	116	118	105	104	105
Lastebiler, varevogner o. l.	87	85	108	137	118	111	96
Skip	90	45	69	157	106	178	142
Lager:							
Totalindeks	107	107	104	107	108	103	102

Tabell 87. *Bruttoinvestering i fast kapital fordelt etter art (1955-priser, 1955 = 100).*

	1958	1959	1960	1961	1962	1963
Bygninger og anlegg	104	107	110	115	123	129
Skip og båter	126	112	92	115	119	135
Annet transportmateriell	115	114	143	134	134	140
Maskiner og annet utstyr	106	108	131	145	159	165
I alt	111	109	112	123	130	138

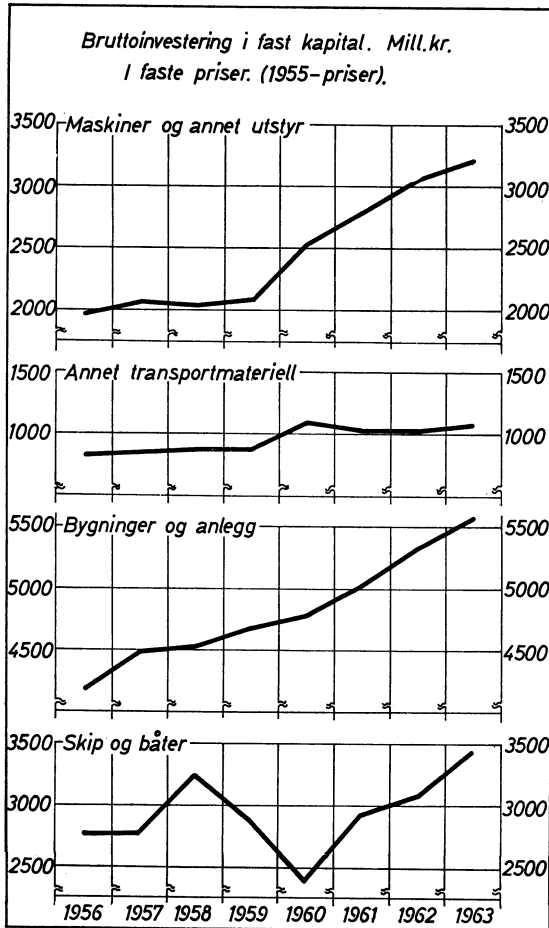

Fig. 38.

i volum med 4,9 prosent fra 1962 til 1963, dvs. noe svakere enn i 1962 (+ 6,5 prosent) men omtrent like sterkt som i 1961 (+ 5,0 prosent). I perioden 1955—1960 svingte vekstraten for investeringene i bygge- og anleggsvirksomhet mellom 2 og 4 prosent, Se for øvrig avsnittet om bygge- og anleggsvirksomheten.

Bruttoinvesteringer i skip og båter viser etter foreløpige beregninger en øking på ca. 520 mill. kr. fra 1962 til 1963, regnet i løpende priser. I volum var det en oppgang på om lag 13 prosent. Skipsinvesteringene varierer normalt betydelig fra år til år; fra 1958 til 1960 gikk de ned med 27 prosent og økte deretter med 47 prosent fram til 1963. Bruttoinvesteringene i annet transportmateriell økte med 13 prosent regnet i løpende priser og med om lag 4,5 prosent i faste priser.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital i prosent av bruttonasjonalproduktet — regnet i løpende priser — økte fra 36,1 prosent i 1962 til 36,8 prosent i 1963. For fast realkapital utenom skipsinvesteringer var bruttoinvesteringsraten praktisk talt uendret.

Tabell 88 viser importen av en del viktige grupper av investeringsvarer og deres andel i den totale vareimport (netto skipsimport medregnet). Tallene illustrerer de sterke svingninger i skipsimporten; de øvrige varegrupper samlet har bare vist ubetydelige variasjoner i de tre siste årene regnet i prosent av total vareimport

Tabell 88. *Import av viktige investeringsvarer (cif.).*

	I løpende priser, mill. kr.					I prosent av total vareimport og netto skipsimport		
	1959	1960	1961	1962	1963	1961	1962	1963
Maskiner og utstyr	814	1 096	1 184	1 321	1 391	10,6	11,4	11,0
Skip (netto)	2 010	1 364	1 851	1 530	1 909	16,5	13,2	15,2
Fly m. v.	25	125	13	13	14	0,1	0,1	0,1
Andre transportmidler.....	247	265	307	306	353	2,7	2,6	2,8
I alt	3 096	2 850	3 355	3 170	3 667	29,9	27,3	29,1

uten skip. Maskinimportens andel har holdt seg praktisk talt uendret siden 1961, mens den i de to foregående år viste en stigning på om lag to prosentenheter.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital etter næring (se tabell 89) viser betydelige varia-

Tabell 89. *Bruttoinvestering i fast realkapital etter næring.*

	I løpende mill. kr.		
	Endringer fra år til år		
	1960-1961	1961-1962	1962-1963
Jordbruk og skogbruk ..	- 7	- 6	- 17
Fiske og fangst	- 33	49	4
Bergverksdrift m. v.	- 40	10	7
Industri	424	331	116
Elektrisitetsforsyning og gassforsyning	90	237	150
Forretningsbygg	64	17	- 25
Boliger	205	133	89
Sjøtransport	636	- 216	512
Annen samferdsel	- 143	118	161
Andre næringer	208	44	68
Offentlig konsumkapital .	75	272	259
I alt	1 479	989	1 324

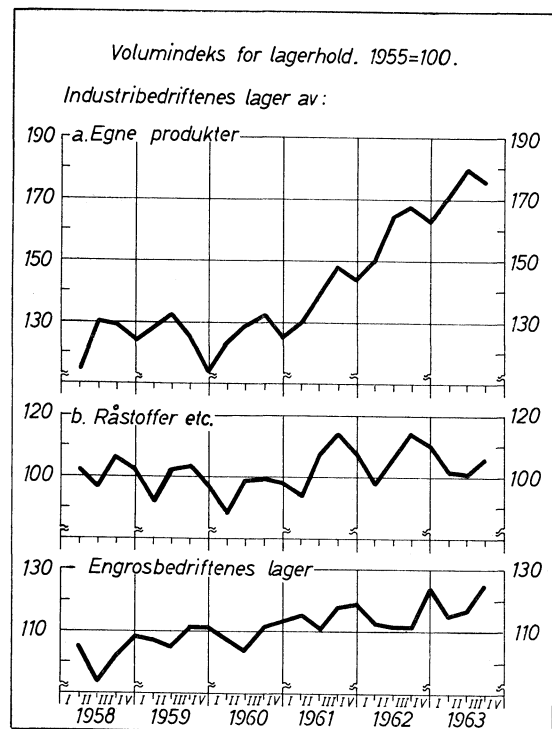

Fig. 39.

sjoner fra år til år. Etter en meget kraftig øking i tre år på rad steg industriinvesteringene betydelig svakere i 1963 enn i de nærmest foregående år — med om lag 120 mill. kr. eller 4,3 prosent i løpende priser. (+ 13,9 prosent i 1962 og + 21,6 prosent i 1961). Veksten i boliginvesteringene har gått markert ned — fra over 200 mill. kr. i 1961 til 90 mill. kr. i 1963.

Investeringene i sjøtransport gikk i 1962 ned med 220 mill. kr. fra det meget høye nivå i

Tabell 90. *Offentlig og privat bruttoinvestering i fast kapital i løpende priser.*

	1959	1960	1961	1962	1963
Privat bruttoinvestering	9 185	9 257	10 651	11 055	11 766
Offentlig bruttoinvestering	3 116	3 467	3 552	4 137	4 750
Av dette:					
Offentlige bedrifter	1 572	1 832	1 842	2 155	2 509
Offentlig konsumkapital	1 544	1 635	1 710	1 982	2 241
I alt mill. kr.	12 301	12 724	14 203	15 192	16 516
Prosentvis fordeling:					
Privat bruttoinvestering	74,7	72,8	75,0	72,8	71,2
Offentlig bruttoinvestering	25,3	27,2	25,0	27,2	28,8
Av dette:					
Offentlige bedrifter	12,8	14,4	13,0	14,2	15,2
Offentlig konsumkapital	12,5	12,8	12,0	13,0	13,6
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1961, men økte igjen i 1963 med 510 mill. kr. Det framgår av tabellen at den markerte nedgang i veksten i de samlede bruttoinvesteringer i fast realkapital fra 1961 til 1962 og den påfølgende oppgang i 1963 kan føres tilbake til investeringsutviklingen innenfor sjøtransportsektoren. For annen samferdsel enn sjøtransport har investeringsutviklingen slått kraftig om i løpet av den siste treårsperioden — fra en nedgang i investeringene på over 140 mill. kr. i 1961 til en stigning på henholdsvis ca. 120 mill. kr. og 160 mill. kr. i 1962 og 1963. Investeringene i forretningsbygg, som økte betydelig mindre i 1962 enn i 1961, viste nedgang i 1963. I jordbruk og skogbruk, fiske og fangst og bergverksdrift har investeringsvirksomheten stagnert, til dels endog gått ned, i de siste tre årene.

De offentlige bruttoinvesteringers andel av de totale bruttoinvesteringer i fast realkapital økte fra 27,2 prosent i 1962 til 28,8 prosent i 1963. Oppgangen skyldes i første rekke høyere investeringer i offentlige bedrifter, men også

investeringene i offentlig konsumkapital gikk betydelig opp (13 prosent i løpende priser).

Tabell 91 viser hvordan nettoinvesteringene ble finansiert. Av de totale nettoinvesteringer i 1963 på om lag 6 800 mill. kr. ble nær 79 prosent dekket ved innenlandsk kapitaltilvekst (sparing) og resten ved lån i utlandet. Den sparefinansierte del av nettoinvesteringene har gått betydelig ned i de siste årene; fra 90 prosent i 1959 falt den til vel 79 prosent i 1961. Etter en svak oppgang i 1962 gikk den ytterligere noe ned i 1962. Den private kapitaltilvekst økte med 8 prosent (i løpende priser) fra 1962 til 1963. Den offentlige kapitaltilvekst gikk ned med 4 prosent. Fra 1959 til 1963 økte den private og offentlige sparing med henholdsvis 30 og 23 prosent. Liksom i de foregående år har den store nettoopplåning i utlandet til dekning av driftsunderskottet på betalingsbalansen og av kapitalbalansens utgiftsposter (vesentlig avdrag på tidligere lån) vesentlig foregått i den private sektor, i første rekke i skipsfartssektoren.

Tabell 91. *Investering, kapitaltilvekst og nettoøking i lån. Mill. kr.*

	1959	1960	1961	1962	1963
A. Bruttoinvestering (inkl. lager)	12 115	13 129	14 644	15 256	16 152
B. Kapitalslit	7 390	7 764	8 282	9 023	9 360
C. Nettoinvestering (A—B)	4 725	5 365	6 362	6 233	6 792
1. Offentlig	1 626	1 852	1 788	2 199	2 661
2. Privat	3 099	3 513	4 574	4 034	4 131
D. Kapitaltilvekst i alt ¹	4 234	4 605	5 047	4 983	5 352
1. Offentlig	2 086	2 112	2 465	2 669	2 559
2. Privat	2 148	2 493	2 582	2 314	2 793
E. Nettoøking i lån (C—D) ²	491	760	1 315	1 250	1 440
1. Offentlig	— 460	— 260	— 677	— 470	102
2. Privat	951	1 020	1 992	1 720	1 338

¹ Medregnet netto gaver fra utlandet. ² Svarer til underskottet på driftsbalansen overfor utlandet.

Finanser, pengemessige forhold og priser.

Offentlige finanser.

Finanspolitikken og de finanspolitiske virkninger.

Med finanspolitikk vil vi her forstå den politikk myndighetene legger til grunn ved beslutninger som er avgjørende for utbetalinger fra og innbetalinger til den offentlige forvaltning. En kan stort sett skille mellom fire grupper av finanspolitiske virkninger:

1. De direkte budsjettvirkninger, som gir uttrykk for hvordan utbetalingene fra den offent-

lige forvaltning bidrar til å fremme spesielle offentlige formål. Som eksempel kan en nevne virkningene av utgifter til skolestell, helsevesen, forsvar, sosial støtte og næringsformål.

2. Etterspørselsvirkningen, som gir uttrykk for hvilke umiddelbare virkninger den offentlige forvaltnings utgifter til varer og tjenester har for den samlede etterspørsel i landet.

3. Inntektsvirkningene, hvor vi kan skille mellom to ulike former. For det første vil inntektsoverføringene mellom den offentlige for-

valtning og publikum redusere (eller øke) publikums disponible inntekt totalt sett. Der- nest vil betalingsstrømmene føre til en større eller mindre omfordeling av denne totale disponible inntekt mellom de forskjellige grupper av publikumssektoren.

4. Likviditetsvirkningen, som gir uttrykk for hvordan betalingsstrømmene mellom den offentlige forvaltning og publikum påvirker publikums likvide beholdninger.

For kommuneforvaltningen og trygdeforvaltningen blir inntekter og utgifter i regelen fastlagt med bare de direkte budsjettvirkninger for øye. Ikke slik for statsforvaltningen. Også her er det nok så at de direkte budsjettvirkninger blir til- lagt stor vekt, men det følger av statens ansvar for den alminnelige økonomiske utvikling at hensyn må tas til de andre virkninger som inntekter og utgifter vil ha.

De generelle finanspolitiske virkemidler kan utnyttes på forskjellige måter som ledd i en konjunkturregulerende politikk. Den totale innenlandske etterspørsel kan således stimuleres eller svekkes ved å øke eller redusere omfanget av den offentlige forvaltnings bruk av varer og tjenester. Ved å utnytte inntektsvirkningene og likviditetsvirkningen kan en også påvirke publi- kums etterspørsel; en øking i publikums dis- ponible inntekt — ved å redusere inntekts- inndragningen til den offentlige forvaltning — vil således bidra til å stimulere etterspørselen. Det samme kan oppnås ved å øke de små inntektstakeres disponible inntekter på bekost- ning av de store inntektstakere. Omvendt kan en dempe etterspørselen ved å redusere publi- kums samlede disponible inntekt eller ved å gjøre inntektsfordelingen mer skjev. Likvidi- tetsvirkningen har særlig innflytelse på den kredittfinansierte etterspørsel. Ved å øke publi- kums likviditet, kan bl.a. finansinstitusjonenes evne til å yte kreditter øke, noe som i gitte situasjoner kan stimulere den private inve- steringsaktivitet. Omvendt vil en tilstrekkelig kraftig likviditetsinndragning kunne svekke finansinstitusjonenes utlånsevne så sterkt at det kan falle vanskelig for publikum å reise kreditter for gjennomføring av påtenkte investeringspro- sjekter. Endelig vil en ved å utnytte den direkte budsjettvirkning kunne justere sesongmessige og næringsmessige skjevheter i konjunkturfor- løpet.

Koordineringen og bruken av finanspolitiske virkemidler som ledd i en konjunkturpolitikk støter imidlertid på en rekke problemer. Slik budsjettbehandlingen er lagt opp her i landet, faller det vanskelig ved raske konjunkturomslag å tilpasse budsjettene til de nye situasjoner. På kort sikt blir det derfor fortrinnsvis etterspørsels- virkningen som må utnyttes, f. eks. ved å for- skyve igangsettingstidspunktet for offentlige

bygge- og anleggsarbeider eller ved særlige sysselsettingstiltak. En annen svakhet er at så- vel inntekts- som utgiftssiden av de offentlige budsjetter er sterkt bundet i faste poster som myndighetene på kort sikt har lite herredømme over. Ved koordineringen av de forskjellige virkninger oppstår det ofte konflikter mellom motstridende interesser, som ikke alltid kan av- gjøres ut fra konjunkturpolitiske synspunkter. Som eksempel kan nevnes spørsmålet om å heve trygdestønadene i en periode med økonomiske presstendenser. I slike saker blir ofte de direkte budsjettvirkninger tillagt avgjørende vekt. En annen svakhet er at myndighetene som følge av mangelfull aktuell statistikk ikke alltid har til- strekkelig oversikt over de samlede offentlige disposisjoner og deres virkninger.

Den offentlige forvaltnings regnskaper. De direkte budsjettvirkningene.

Hovedproblemene i norsk økonomi ved inn- gangen til 1963 var knyttet til det stigende pris- nivå og det store underskott i utenriksøkonomi- en. Den økonomiske politikk ble lagt opp med sikte på å få omtrent samme etterspørsels- stimulerende virkning som i 1962. Dette satte også sitt preg på opplegget av finanspolitikken.

S t a t e n s b e v i l g n i n g s r e g n s k a p .
Forslaget til statsbudsjett for 1963 (Gule bok 1963) ble gjort opp med omtrent like stor netto inntektsinndragning («overskott før lånetrans- aksjoner») som i det vedtatte budsjett for 1962. I samsvar med langtidsprogrammet var det en betydelig øking av bevilgningene til en rekke formål, bl. a. til undervisning og samferdsel. Som følge av økt omsetning og stigende inn- tekter ble det regnet med en kraftig øking i de direkte og indirekte skatter. Men for å unngå en for sterk etterspørselsstimulerende virkning av budsjettet ble det også foreslått en viss øking i skatte- og avgiftssatsene.

I sammenheng med pris- og lønnsoppjøret våren 1963 ble det foretatt en kraftig øking av bevilgningene til pristilskott (170 mill. kr.). For å motvirke dette ble visse utgiftsbevilgninger redusert. Alt i alt ble det likevel en netto ut- giftsoøking, og netto inntektsinndragningen («overskott før lånetransaksjoner») over statens bevilgningsregnskap ble derved en del mindre i 1963 enn i 1962.

I tabell 92 er hovedpostene i bevilgningsregn- skapet ført opp gruppert etter nasjonaløkonomi- sk art. Tallene for 1961 og 1962 er regnskaps- tall, mens tallene for 1963 bygger på anslag. Bevilgningsregnskapet er satt opp noe anner- ledes i tabell 92 enn i de oppstillinger som brukes i de trykte bevilgningsregnskaper og statsbud- sjetter. Tabellen omfatter bl.a. ikke utgifter i forbindelse med utlån, gjeldsavdrag m.v. og

Tabell 92. Den offentlige forvaltnings utgifter og inntekter etter art. Mill. kr.

	I alt			Stats- og trygdeforvaltningen						Kommuneforvaltningen		
				I alt			Av dette statens bevilgningsregnskap					
	1961	1962	1963*	1961	1962	1963*	1961	1962	1963*	1961	1962	1963*
Inntekter												
1. Formuesinntekt	410	415	476	341	336	413	235	224	301	69	79	63
a. Renter og utbytte ²	512	572	622	443	488	535	340	376	423	69	84	87
b. Inntektsført overskott av offentlige foretak	- 102	- 157	- 146	- 102	- 152	- 122	- 105	- 152	- 122	-	- 5	- 24
2. Skatter	11 401	12 826	13 795	8 404	9 496	10 261	5 959	6 514	7 103	2 997	3 330	3 534
a. Trygde- og pensjonspremier	2 048	2 485	2 665	2 048	2 485	2 665	-	-	-	-	-	-
b. Andre direkte skatter	4 467	5 069	5 520 ¹	1 558 ¹	1 833 ¹	2 082	1 463	1 691	1 943	2 909	3 236	3 438
c. Indirekte skatter	4 886	5 272	5 610	4 798	5 178	5 514	4 496	4 823	5 160	88	94	96
3. Overføringer mellom stats- og kommuneforvaltningen..	-	-	-	433	483	472	75	82	94	727	833	925
4. Overføringer til bevilgningsregnskapet fra annen statsforvaltning	-	-	-	-	-	-	79	75	98	-	-	-
5. Inntekter i alt	11 811	13 241	14 271	9 178	10 315	11 146	6 348	6 895	7 596	3 793	4 242	4 522
Utgifter												
6. Renteutgifter ²	424	455	486	361	375	396	346	362	383	63	80	90
7. Overføringer til private	4 574	5 098	5 633	4 107	4 603	5 134	1 284	1 268	1 552	467	495	499
a. Trygde- og pensjonsstønader	2 605	3 096	3 344	2 452	2 932	3 179	-	-	-	153	164	165
b. Andre stønader til konsumenter	377	398	433	135	142	176	117	130	164	242	256	257
c. Subsidiar til næringslivet	1 592	1 604	1 856	1 520	1 529	1 779	1 167	1 138	1 388	72	75	77
8. Overføringer mellom stats- og kommuneforvaltningen..	-	-	-	727	833	925	622	702	794	433	483	472
9. Overføringer fra bevilgningsregnskapet til annen statsforvaltning	-	-	-	-	-	-	521	600	658	-	-	-
10. Stønader til utlandet (netto)	37	42	68	37	42	68	31	37	63	-	-	-
11. Konsum	4 371	5 077	5 625	2 329	2 716	2 977	2 238	2 610	2 865	2 042	2 361	2 648
a. Bruk av varer og tjenester til forsvarsformål ³	1 142	1 323	1 467	1 137	1 319	1 462	1 137	1 319	1 462	5	4	5
b. Bruk av varer og tjenester til sivile konsumformål ³	2 535	2 987	3 320	922	1 099	1 194	831	993	1 082	1 613	1 888	2 126
c. Beregnet kapitalslit på konsumkapital	694	767	838	270	298	321	270	298	321	424	469	517
12. Nettoinvestering i sivil konsumkapital	1 015	1 215	1 403	349	418	482	326	382	446	666	797	921
13. Kapitalinnskott i statsforetak	443	551	560	443	551	560	443	551	560	-	-	-
14. Annen netto fordringsøkning («Overskott før lånetransaksjoner»)	947	803	496	825	777	604	537	383	275	122	26	- 108
15. Utgifter i alt	11 811	13 241	14 271	9 178	10 315	11 146	6 348	6 895	7 596	3 793	4 242	4 522
16. Disponibel inntekt (5 — (6 + 7 + 8 + 9 + 10)).....	6 776	7 646	8 084	3 946	4 462	4 623	3 544	3 926	4 146	2 830	3 184	3 461
— Konsum (11)	4 371	5 077	5 625	2 329	2 716	2 977	2 238	2 610	2 865	2 042	2 361	2 648
= Kapitaltilvekst (12 + 13 + 14).....	2 405	2 569	2 459	1 617	1 746	1 646	1 306	1 316	1 281	788	823	813

¹ Omfatter også øking i skatteoppkrevernes beholdninger. 1961 91 mill. kr., 1962 126 mill. kr. og 1963 89 mill. kr. ² Omfatter også henholdsvis agiofortjeneste og agiotap. ³ Inntekter ved salg av varer og tjenester er trukket fra.

heller ikke inntekter i form av mottatte avdrag på utlån. Underskottet på statens forretningsdrift er ført til fradrag under posten «formuesinntekt» på inntektssiden, mens det i de vanlige oppstillinger er tatt med under utgiftene. Det kan også nevnes at bruk av varer og tjenester for konsum- og forsvarsformål er regnet netto (utgifter minus inntekter), mens de vanligvis er regnet brutto. Endelig bør merkes at i Statistisk Sentralbyrås oppstillinger blir utgifter (netto) til nybygg og nyanlegg ved offentlig forretningsdrift — i likhet med aksjetegning i offentlige aksjeselskaper — regnet som fordringsøking for den offentlige forvaltning (og som investering for vedkommende næring). Beløpet er i tabell 92 ført opp som egen post under betegnelsen «kapitalinnskott». På den måten blir posten «annen netto fordringsøking» (post 14) lik det som i statens bevilgningsregnskap kalles «overskott før lånetransaksjoner».

De totale utgifter ifølge oppstillingen i tabell 92 (eksklusive balansepostene «Kapitalinnskott i statens forretningsdrift» og «Annen netto fordringsøking») var i 1963 på 6 761 mill. kr. Dette er en stigning på 800 mill. kr. eller 13,4 prosent i forhold til 1962. 3 311 mill. kr. eller om lag halvparten av de totale utgifter gikk med til å dekke statens nettokjøp av varer og tjenester. Av dette beløpet gikk 767 mill. kr. (post 11 c + 12 i tabell 92) til investeringer i veianlegg, administrasjonsbygninger og andre former for offentlig konsumkapital, mens resten 2 544 mill. kr. (post 11 a + 11 b) gikk til dekning av administrasjonsutgifter, utgifter til forsvaret og andre utgifter ved den offentlige virksomhet. I forhold til 1962 var det en stigning på 12,8 prosent for investeringsutgiftene og 10,0 prosent for konsumutgiftene. Stigningen er dels en følge av lønnsforhøyelser og dels et uttrykk for den kraftige ekspansjon som nå foregår i statens virksomhet. Dette går fram av tabell 95 hvor den offentlige forvaltnings nettoutgifter til varer og tjenester er gruppert etter formål. Utgiftene for stats- og trygdeforvaltningen i denne tabellen er praktisk talt i sin helhet dominert av utgiftene over bevilgningsregnskapet. En vil her se at ekspansjonen i de to siste år særlig gjaldt formålene «Undervisning og forskning» og «Veier». En ganske kraftig øking var det også for forsvarsutgiftene.

Forskjellige former for overføringer til private eller andre offentlige regnskaper (postene 6—10 i tabell 92) var i 1963 på i alt 3 450 mill. kr. eller 16,2 prosent mer enn foregående år. En betydelig post her er subsidiene til næringslivet (tilskott til regulering av prisene, forskjellige former for investeringstilskott m.v.) som var på 1 388 mill. kr. i 1963 mot 1 138 mill. kr. i 1962. Den kraftige økingen fra 1962 til 1963 skyldes for en stor del de tilleggsbevilgninger til pristilskott som

ble gitt i forbindelse med pris- og lønnsoppgjøret våren 1963. Renteutgiftene i forbindelse med statens gjeld økte fra 362 mill. kr. til 383 mill. kr. Overføringer til kommunalforvaltningen viste en stigning fra 702 mill. kr. til 794 mill. kr. Denne stigningen henger særlig sammen med økte overføringer fra stat til kommune i forbindelse med kommunenes utbygging av skolevesen og veier. Overføringene til annen stats- og trygdeforvaltning økte med 58 mill. kr. til 658 mill. kr. i 1963. Disse overføringene består i vesentlig grad av overføringer til trygdeforvaltningen, og økingen kom for en stor del av økte utgifter for staten i forbindelse med overgangen til ren statlig finansiering av barnetrygden.

Bevilgningsregnskapets inntekter økte fra 6 895 mill. kr. i 1962 til 7 596 mill. kr. i 1963 eller med 10,2 prosent. Inntektene består i det alt vesentlige av direkte og inndirekte skatter. De direkte skattene økte fra 1 691 mill. kr. i 1962 til 1 943 mill. kr. i 1963, eller med 14,9 prosent. Det ble for 1963 gjennomført to skatteendringer av betydning for de direkte skattene til staten. De to første progresjonstrinnene ved inntektskatten ble hevet noe. Skatteletten ved denne endring er anslått til ca. 40 mill. kr. Dessuten ble det innført en ny skatt, «Særskatt til utviklingshjelp», som innbrakte ca. 50 mill. kr. Denne nye skatten blir utliknet på alle skattytere med $\frac{1}{4}$ prosent av antatt inntekt. De indirekte skattene økte fra 4 823 mill. kr. til 5 160 mill. kr. Avgiftssatsen på tobakk ble satt opp noe, men den vesentligste delen av stigningen skyldes økt omsetning.

Bevilgningsregnskapets inntekter oversteg utgiftene med 835 mill. kr. i 1963. Dette overskott (postene «Kapitalinnskott i statens forretningsdrift» og «Annen netto fordringsøking») er 100 mill. kr. lavere enn foregående år. (Det minnes om at tallet for 1963 er foreløpig og usikkert.) Av overskottet gikk 560 mill. kr. med til å dekke økingen i «kapitalinnskottet i statens forretningsdrift». Til dekning av utlån, gjeldsavdrag m. v. gikk med om lag 1 400 mill. kr. De viktigste postene er her utlån til statsbankene og betalte gjeldsavdrag på statsgjelden. Totale inntekter og utgifter over bevilgningsregnskapet balanserte da med en bruk av kontantbeholdninger og låneopptak på ca. 1 125 mill. kr.

Trygdeforvaltningens regnskaper. Den viktigste endringen i 1963 for regler og satser i trygdeforvaltningen gjaldt barnetrygden. Som et ledd i gjennomføringen av regjeringens skatteprogram ble stønadsatsene i barnetrygden hevet¹⁾, og samtidig ble

¹⁾ Tidligere hadde barnetrygden blitt utbetalt med 360 kr. pr. år pr. barn fra og med 2. barn. Fra og med 1963 ble beløpet for 2. barn hevet fra kr. 360 til kr. 400, og satsene for flere barn ble gjort progressiv (øking på kr. 100 pr. barn).

Tabell 93. Anslag over trygdeforvaltningens inntekter og utgifter 1963. Mill. kr.

	Inntekter						Utgifter		
	Medlemspremie	Premietilskott			Andre inntekter	Inntekter i alt	Administrasjonsutgift.	Stønadsutgifter	Utgifter i alt
		Arbeidsgivere	Kommunene	Staten					
Syketrygd	503	268	126	100	4	1 001	49	936	985
Tilleggstrygd for sykepenger ...	11	20	—	—	—	31	2	26	28
Yrlesskadetrygd	3	111	—	5	12	131	7	96	103
Arbeidsløsetrygd	36	36	17	12	18	119	9	71	80
Barnetrygd	—	—	—	225	—	225	1	228	229
Forsørgertrygd for barn	17	9	4	3	—	33	1	33	34
Uføretrygd (inkl. attføring)	166	137	42	28	4	377	14	288	302
Alderstrygd	447	367	111	76	4	1 005	13	924	937
Pensjonstrygd for skogsarbeidere	2	3	—	—	1	6	1	10	11
Pensjonstrygd for fiskere	4	—	—	—	3	7	—	7	7
Pensjonstrygd for sjømenn	37	55	—	—	13	105	2	92	94
Krigspensjonering	14	12	4	13	—	43	1	39	40
I alt	1 240	1 018	304	462	59	3 083	100	2 750	2 850

finansieringen av barnetrygden endret fra en blandet statlig og kommunal finansiering til ren statlig finansiering. Dessuten ble stønadssatsene og premiesatsene for inntekter over 18 000 kroner hevet i syketrygden og arbeidsløsetrygden. Det var også visse oppjusteringer av stønadsatser og endringer i reglene for Krigspensjoneringsordningene, Forsørgertrygd for barn og Yrlesskadetrygden.

I tabell 93 er det gitt en oversikt over trygdeforvaltningens utgifter og inntekter i 1963. Oppgavene bygger på anslag. Trygdeforvaltningens samlede utgifter er for 1963 anslått til 2 850 mill. kr. Av dette var 100 mill. kr. administrasjonsutgifter og resten stønadsutgifter. Av stønadsutgiftene falt 936 mill. kr. på syketrygden, 946 mill. kr. på alderstrygden og 288 mill. kr. på uføretrygden.

Utgiftene ble dekket dels ved medlemspremier på 1 240 mill. kr., dels ved tilskott fra arbeidsgiverne på 1 018 mill. kr. og dels ved tilskott fra stat og kommune på henholdsvis 462 mill. kr. og 304 mill. kr.

I forhold til 1962 økte stønadsutgiftene med 223 mill. kr. eller 8,8 prosent, og trygdepremiene økte med 151 mill. kr. eller 7,2 prosent.

Regnskapene for annen statsforvaltning (stats- og trygdeforvaltningen eksklusive bevilgningregnskapet og trygdeforvaltningen). Utgifter og inntekter for annen statsforvaltning er satt opp i tabell 94. Tallene er rent anslagsvis og bygger i det vesentlige på regnskapstallene for 1962. De viktigste inntektspostene er pensjonspremier på

423 mill. kr., indirekte skatter på 351 mill. kr. og direkte skatter på 139 mill. kr. De direkte skattene består i det vesentlige av øking i skatteoppkrevernes beholdninger og innbetalt skatteutjamningsavgift til Skattefordelingsfondet. Pensjonspremiene består i betalte pensjonsinntekter til Statens Pensjonskasse, Statsbanenes Pensjonskasse og Pensjonstrygden for statens arbeidere (statens tilskott er også regnet som pensjonspremie). De indirekte skattene faller i det vesentlige på «Konstruert sektor» og Statsforvaltningens fond. De indirekte skattene for «Konstruert sektor» er i det vesentlige rene konstruksjoner som er laget av hensyn til det øvrige nasjonalregnskap. En viktig post i Statsforvaltningens fond er kraftfóravgiften som tilfaller Kraftfór fondet (ca. 140 mill. kr.).

De viktigste utgiftspostene er pensjonsstønader på 429 mill. kr., subsidier til næringslivet på 391 mill. kr. og overføringer til kommunalforvaltningen på 131 mill. kr. Pensjonsstønader består av pensjonsutbetalingene i Statens Pensjonskasse, Statsbanenes Pensjonskasse og Pensjonstrygden for statens arbeidere. Subsidiene faller på «Konstruert sektor» og Statsforvaltningens fond. En viktig post når det gjelder subsidiene er forskjellige former for tilskott fra Kraftfór fondet (ca. 120 mill. kr.). På samme måte som for de indirekte skattene er subsidiene for «Konstruert sektor» i det vesentlige rene konstruksjoner av hensyn til det øvrige nasjonalregnskap. Overføringer til kommunalforvaltningen består for det meste av skatteutjamningstilskott fra Skattefordelingsfondet.

K o m m u n e f o r v a l t n i n g e n s r e g n -

Tabell 94. Anslag over annen statsforvaltnings¹ utgifter og inntekter etter art 1963. Mill. kr.

	Deposita og forskott	Stats- forvalt- ningens fond ²	Statens Pensjons- kasse m.v. ³	Skatte- opp- krevdere	Kon- struert sektor	I alt
Inntekter:						
1. Formuesinntekt	—	53	2	—	—	55
2. Direkte skatter	—	50	—	89	—	139
3. Pensjonspremier	—	—	423	—	—	423
4. Indirekte skatter	10	198	—	—	143	351
5. Overført fra kommunalforvaltningen	35	39	—	—	—	74
6. Inntekter i alt	45	340	425	89	143	1 042
Utgifter:						
7. Pensjonsstønader	—	—	429	—	—	429
8. Subsidiar til næringslivet	2	246	—	—	143	391
9. Overført til kommunalforvaltningen	18	113	—	—	—	131
10. Netto overføring til annen stats- og trygdeforvaltning	— 6	— 69	— 7	—	—	— 82
11. Andre utgifter	47	30	—	—	—	77
12. Netto fordringsøking	— 16	29	3	89	—	96
13. Utgifter i alt	45	340	425	89	143	1 042

¹ Stats- og trygdeforvaltningen eksklusive bevilgningsregnskapet og trygdeforvaltningen. ² Omfatter Finansdepartementets-, Kirkedepartementets- og Prisdirektoratets fond, Kraftfôrfondet og Arbeidsløysetrygdas tiltaksfond for fylkene. ³ Omfatter Statens Pensjonskasser, Pensjonstrygden for statens arbeidere og Statsbanenes Pensjonskasse.

s k a p e r. Kommuneforvaltningens samlede utgifter og inntekter gruppert etter nasjonaløkonomisk art er ført opp i tabell 92. Utgiftene og inntektene omfatter ikke rene finanstransaksjoner som utlån, betalte avdrag på kommunegjelden eller opptak av lån. Det kan også nevnes at kjøp av varer og tjenester er regnet netto. Oppgavene for 1961 og 1962 er regnskapstall, mens oppgavene for 1963 er anslag bygget på budsjettoppgaver fra kommunene. Kommunenes samlede utgifter (eksklusive balanseposten «Annen netto fordringsøking») var etter disse anslag 4 630 mill. kr. i 1963 mot 4 268 mill. kr. i 1962. Den overveiende delen av utgiftene gikk til kjøp av varer og tjenester til konsum- eller investeringsformål (postene 11—12 i tabell 92). Bruttoinvesteringene i kommunal konsumkapital (post 12 + post 11 c i tabell 92) utgjorde 1 438 mill. kr. Det løpende forbruk i forbindelse med administrasjon, skolevesen, helsestell m. v. var på 2 131 mill. kr. Ifølge de anslag som er gjort, er dette en øking i forhold til 1962 på 13,6 prosent for investeringene og 12,6 prosent for konsumet. I tabell 95 er det gitt en oversikt over kommuneforvaltningens kjøp av varer og tjenester fordelt etter formål. Vel 40 prosent av

utgiftene går til undervisningsformål, 14 prosent til administrasjon og omtrent 15 prosent til veier. De oppgaver som foreligger for 1963, er usikre og gjør det vanskelig å si noe om hvilke utgiftsposter som særlig har vist øking det siste år. Utgifter til forskjellige former for overføringer (postene 6—9 i tabell 92) var i 1963 på i alt 1 061 mill. kr. eller temmelig nøyaktig det samme som foregående år. De viktigste postene er trygdestønader (kommunale tilleggs pensjoner m. v.) på 165 mill. kr., andre stønader til private konsumenter på 257 mill. kr. og overføringer til stats- og trygdeforvaltningen (vesentlig kommunenes lovbestemte tilskott til trygdeordningene) på 472 mill. kr.

Kommuneforvaltningens samlede inntekter er anslått til 4 464 mill. kr. i 1963. Dette er en øking på 6,6 prosent i forhold til foregående år. Den største inntektsposten er de direkte skattene. En annen ganske betydelig inntektspost er overføringene fra statsforvaltningen. Som et ledd i gjennomføringen av Regjeringens skatteprogram ble det tatt i bruk nye og gunstigere reduksjonstabeller fra og med 1963, og samtidig ble minimumssatsene for inntektsskattøren hevet fra 14 til 16 prosent og maksimumssatsene fra

18 til 19 prosent. En må således regne med at den gjennomsnittlige inntektsskattøre ble hevet noe fra 1962 til 1963. De direkte skattene økte fra 3 236 mill. kr. i 1962 til 3 438 mill. kr. i 1963. Det var også en ganske kraftig stigning i overføringene fra statsforvaltningen (fra 833 mill. kr. til 925 mill. kr.). Stigningen skyldtes økte tilskott fra staten i forbindelse med kommunenes utbygging av skolevesen og veier.

Kommuneforvaltningens utgifter og inntekter balanserer med et underskott (posten «Annen netto fordringsøking») på 133 mill. kr. Dette er 135 mill. kr. mer enn i 1962. En må her peke på at størrelsen av underskottet er sterkt avhengig av påliteligheten av de anslag en har gjort over de enkelte utgifts- og inntektsposter.

Kjøp av varer og tjenester og etterspørselsvirkningen.

Den offentlige forvaltnings bruttoinvesteringer i konsumkapital (summen av nettoinvesteringer i konsumkapital og beregnet kapitalslit på konsumkapital i tabell 92) er for 1963 anslått til 2 241 mill. kr. for stat og kommuner under ett. Bruttoinvesteringene i konsumkapital består av den offentlige forvaltnings utgifter til nyanlegg (veier, flyplasser m. v.), nybygg (skoler, administrasjonsbygninger m. v.), reparasjoner og vedlikehold av bygninger og anlegg, kjøp av fast eiendom og kjøp av varig utstyr. Fra konjunkturpolitisk synspunkt har disse utgiftene stor interesse, idet de er den delen av det offentliges utgifter til varer og tjenester som lettest kan endres ut fra den aktuelle konjunktursituasjon. De anslag som nå kan gjøres over bruttoinvesteringene i konsumkapital i 1963,

bygger på de offentlige budsjetter. Oppgavene er usikre, idet det erfaringsmessig viser seg at det kan være store forskjeller mellom budsjettene og regnskapene. Spesielt gjelder dette kommunebudsjettene. De anslag som er gjort viser en stigning i forhold til foregående år på 259 mill. kr. eller 13,0 prosent. Om lag halvparten av denne stigningen kom av pris- og lønnsøkinger, og resten må således henge sammen med en reell øking av omfanget av investeringsvirksomheten.

Det samlede bruk av varer og tjenester utenom investeringer er anslått til 4 787 mill. kr. i 1963. Denne posten består for en vesentlig del av lønninger til offentlige funksjonærer og tjenestemenn, herunder bl. a. alle offentlig ansatte lærere, leger m. v. Dessuten omfatter den alle utgifter til forsvaret, også investeringsutgiftene. Den samme usikkerhet gjør seg gjeldende her som for investeringsutgiftene når det gjelder påliteligheten av de anslag som er gjort for 1963. Etter de tall en har kommet fram til er det en øking på 477 mill. kr. eller 11,1 prosent i forhold til foregående år. Det er vanskelig å si noe sikkert om hvor stor del av økingen skyldes pris- og lønnsøkinger og hvor stor del skyldes øking av omfanget av den offentlige virksomhet.

Det offentliges samlede kjøp av varer og tjenester til investerings- og konsumformål er beregnet til 7 028 mill. kr. eller 736 mill. kr. mer enn i 1962. Dette er en stigning på 12 prosent fra 1962 til 1963. Det er antatt at dette tallet dekker over en volumøkning på 7 prosent og en prisstigning på 5 prosent, det siste bl. a. som følge av de betydelige lønnstillegg som ble gitt

Tabell 95. Den offentlige forvaltnings nettokjøp av varer og tjenester etter formål. Mill. kr.

	I alt			Stats- og trygdeforvaltningen			Kommuneforvaltningen		
	1961	1962	1963*	1961	1962	1963*	1961	1962	1963*
Administrasjon	688	800	878	303	363	386	385	437	492
Forsvar	1 142	1 324	1 466	1 137	1 320	1 461	5	4	5
Rettspleie, politi	190	214	224	187	211	220	3	3	4
Kirker og religiøse formål	79	91	98	34	39	40	45	52	58
Undervisning og forskning	1 384	1 641	1 853	251	311	355	1 133	1 330	1 498
Helsevern	359	454	491	90	114	108	269	340	383
Sosiale formål	228	271	296	97	124	129	131	147	167
Veier	785	922	1 068	388	460	542	397	462	526
Andre offentlige arbeider	317	361	403	76	87	92	241	274	311
Uspesifisert	214	214	251	115	105	126	99	109	125
I alt	5 386	6 292	7 028	2 678	3 134	3 459	2 708	3 158	3 569
I prosent av bruttonasjonalproduktet	13,8	14,9	15,7	6,9	7,4	7,7	6,9	7,5	8,0

til kommunale tjenestemenn sommeren 1963 og statens tjenestemenn sommeren 1962. 736 mill. kr. representerer 1,5—2,0 prosent av bruttonasjonalproduktet. Når de indirekte virkninger regnes med, er det etter dette klart at økingen i det offentlige kjøp av varer og tjenester fra 1962 til 1963 må ha gitt næringslivet kraftige ekspansive impulser.

Inntektsoverføringene og inntektsvirkningene.

De samlede inntektsoverføringer i 1962 fra publikum til den offentlige forvaltning er anslått til 14 271 mill. kr. (se tabell 92). Dette er en øking på 1 030 mill. kr. eller 7,8 prosent i forhold til foregående år. Inntektsoverføringer fra publikum består av indirekte skatter, direkte skatter, trygde- og pensjonspremier og det offentlige formuesinntekter i form av renteinntekter, aksjeutbytte og inntektsført overskott (underskott —) på offentlige foretak.

De indirekte skattene innbrakte 5 610 mill. kr. i 1963 eller 338 mill. kr. (+ 6,4 prosent) mer enn i 1962. De indirekte skattene slår ut i vareprisene og virker dermed til å redusere publikums realinntekter. I tabell 96 er det gitt en oversikt over de indirekte skatter. Den viktigste er den alminnelige omsetningsavgift på 10 prosent som i 1963 innbrakte 2 630 mill. kr. eller 155 mill. kr. mer enn i 1962. Denne avgiften har en generell etterspørselsreduserende virkning som gjelder de aller fleste varer og tjenester. De andre avgiftene virker ikke bare reduserende på publikums realinntekter, men har også en spesiell prisvirkning som kan forskyve etterspørselens retning. De viktigste

Tabell 96. *Innbetalte indirekte skatter. Mill. kr.*

	1961	1962	1963*
Tollavgifter	489	476	475
Alminnelig omsetningsavgift	2 264	2 475	2 630
Avgifter på alkohol ...	517	562	586
Avgifter på tobakk ...	325	340	370
Avgifter på sjokolade m. v.	89	100	105
Avgifter på bensin og motorkjøretøyer ¹ ...	597	667	728
Andre indirekte skatter	605	652	716
Indirekte skatter i alt..	4 886	5 272	5 610

¹ Omfatter ikke årsavgift på personbiler og motorsykler, da denne avgiften er regnet som en direkte skatt.

Tabell 97. *Innbetalte direkte skatter. Mill. kr.*

	1961	1962	1963*
Forskottstrekk ¹	2 840	3 328	3 649
Forskottsskatt	803	864	900
Etterskottsskatt	665	670	639
Restskatt	254	301	304
Tilbakebetalinger	— 352	— 360	— 359
Særskatt til utviklingshjelp ²	—	—	52
Andre direkte skatter..	257	266	335
Direkte skatter i alt ...	4 467	5 069	5 520

¹ Omfatter også øking i arbeidsgivernes beholdninger av forskottstrukket skatt. Beløpene utgjorde for 1961 — 55 mill. kr., for 1962 67 mill. kr. og for 1963 42 mill. kr. ² Rent betalingsmessig går «Særskatt til utviklingshjelp» for 1963 inn i henholdsvis Restskatt og Tilbakebetalinger. På grunn av vanskelighetene med å spesifisere fordelingen på disse to postene er Særskatten skilt ut for seg.

indirekte skatter utenom omsetningsskatten er tollavgiftene og avgiftene på alkohol, tobakk, sjokolade m. v. og bensin og motorkjøretøyer. Til sammen utgjorde disse avgiftene 2 264 mill. kr. eller noe mindre enn omsetningsskatten alene. Stigningen i forhold til 1962 var på 119 mill. kr. Som følge av tollavtrappingen innen EFTA holdt tollinntektene seg omtrent konstante på tross av stigende import. For tobakksavgiften skyldes stigningen fra 1962 til 1963 økte avgiftssatser. For de andre avgiftene har avgiftssatsene vært uforandret, og den stigning som har forekommet, skyldes økt omsetning. Det var særlig sterk stigning i innbetalte avgifter på bensin og motorkjøretøyer.

De samlede direkte skatter til det offentlige utgjorde i 1963 5 520 mill. kr. eller omtrent samme beløp som de indirekte skattene. Stigningen i forhold til 1962 var på 450 mill. kr. eller 8,9 prosent, dvs. noe sterkere enn for de indirekte skattene. De direkte skattene virker reduserende på skattyternes nominelle inntekter. I tabell 97 er det gitt en oversikt over disse skattene. På tross av skattelettelser (heving av de to første progresjonstrinnene ved statskattelikningen, gunstigere reduksjonstabeller ved kommuneskattelikningen) var det en kraftig øking siste år i de direkte skatter for personlige skattytere. Forskottstrekk som gjelder lønnsmotakere, økte med ca. 330 mill. kr. til 3 649 mill. kr. Stigningen skyldtes først og fremst lønnsstigningen kombinert med det nåværende progresjons-

system for de ordinære inntektsskatter. For de selvstendig næringsdrivende var økingen i skattene relativt mindre. Forskottsskattene økte fra 864 mill. kr. i 1962 til 900 mill. kr. i 1963. Etterskottsskatten som gjelder aksjeselskaper m. v., falt fra 670 mill. kr. til 639 mill. kr. Fallet henger sammen med reduserte inntekter innen skipsfartsnæringen og eksportindustrien. Innbetalingene av restskatt og tilbakebetalingene i forbindelse med avregningen mellom forskottsbetalt skatt og utliknet skatt for personlige skattytere har holdt seg omtrent uforandret i de senere år. Den nye «Særskatt til utviklingshjelp» på 52 mill. kr. virker også til å heve skatteinntektene. Denne skatten betales i det vesentlige av personlige skattytere.

De samlede utgifter for publikum i forbindelse med trygde- og pensjonspremier steg med 180 mill. kr. til 2 665 mill. kr. (se tabell 92). Medlemspremien, som utgjorde 1 620 mill. kr., viste en stigning på 79 mill. kr. i forhold til året før. For premietilskottet fra arbeidsgiverne på 1 045 mill. kr., var stigningen ca. 100 mill. kr. Innbetalingene av medlemspremier virker til å redusere publikums disponible inntekt og har samme virkning som de direkte skatter. Arbeidsgivertilskottet kan med en viss rett også betraktes som en indirekte skatt på bruk av arbeidskraft.

I inntektsoverføringer fra publikum inngår videre det offentlige formuesinntekt i form av renter, aksjeutbytte og inntektsført overskott (underskott-) på offentlige foretak. Disse postene steg fra 415 mill. kr. i 1962 til 476 mill. kr. i 1963.

Overføringene fra den offentlige forvaltning og tilbake til publikum utgjorde i alt 6 187 mill. kr. i 1963. I forhold til 1962 var dette en øking på 592 mill. kr. Overføringene til publikum består av renteutgifter, overføringer til private konsumenter i form av trygdestønader, pensjonsstønader og andre stønader, subsidier til produsenter og stønader til utlandet. Subsidiene til næringslivet (pristilskott på mjølk, korn, kraftfôr, forskjellige former for investeringstilskott m. v.) har en prisvirkning motsatt av de indirekte skatter, og som dels fører til heving av publikums realinntekter og dels til øking av produsentenes nominelle inntekter. De andre formene for overføringer (renter, trygdestønader m. v.) fører direkte til øking av publikums nominelle inntekter. De viktigste postene er trygde- og pensjonsstønadene og subsidiene. Trygde- og pensjonsstønadene økte med 248 mill. kr. til 3 344 mill. kr. Økingen skyldtes til dels økte satser og til dels økt antall trygdemottakere. Subsidiene økte ganske kraftig fra 1 604 mill. kr. i 1962 til 1 856 mill. kr. i 1963. Det meste av stigningen skyldes de økte utgifter over bevilgningsregnskapet til forbruker-, jordbruks- og fiskesubsidier.

I det foregående har en gjennomgått de viktigste formene for overføringer til og fra publikum, og det er også antydnet litt om den virkning de enkelte postene kan ha hatt i 1963. En grundig analyse av virkningene er temmelig komplisert. Det kan her bl. a. pekes på at det i stor utstrekning bare er satsene (skatte- og avgiftssatser) som blir fastlagt av det offentlige når det gjelder inntektsoverføringer fra publikum. De beløp som det offentlige tar inn, er dels en følge av den alminnelige økonomiske utvikling og påvirker også til dels den økonomiske utvikling.

Når det gjelder totalvirkningen av inntektsoverføringene mellom publikum og den offentlige forvaltning i 1963, kan følgende betraktninger gjøres gjeldende. Alt i alt førte overføringene til og fra publikum til at publikums inntekter i 1963 ble redusert med 8 059 mill. kr. (Postene 5 — (6 + 7 + 10) i tabell 92). I forhold til 1962 var dette en øking i inntektsinndragningen på 437 mill. kr. Totalt sett virket derfor skatte- og stønadspolitikken i noen grad til å nøytralisere den ekspansive virkning av økingen i det offentlige etterspørsel etter varer og tjenester. I en vurdering må en imidlertid også ta i betraktning de virkninger som inntektsoverføringene kan ha hatt for inntektsfordelingen. Her er sammenhengene uoversiktlige og vanskelige. En vet at den forholdsvis kraftige stigning i direkte skatter på personlige skattytere først og fremst må ha rammet de litt høyere inntektsgruppene. Det samme gjaldt antakelig den kraftige økingen i avgiftene på bensin og motorkjøretøyer. Samtidig er det grunn til å tro at den forholdsvis store økingen i trygde- og pensjonsstønadene og i forbruker-, jordbruks- og fiskesubsidier særlig kom de lavere inntektsgrupper til gode. Alt i alt er det derfor sannsynlig at inntektsoverføringene mellom publikum og det offentlige virket mer inntektsutjævnende i 1963 enn året før. Hvis en kan gå ut fra at de lavere inntektsgrupper bruker en større del av sin inntekt til konsum (og mindre til sparing) enn de høyere, må dette isolert sett ha økt den private konsumterspørsel.

Netto fordringsøking og likviditetsvirkningen.

Den offentlige forvaltnings netto fordringer overfor publikum økte i 1963 etter foreløpige oppgaver med 1 031 mill. kr., dvs. ca. 300 mill. kr. mindre enn i 1962. I tabell 98 er det gitt en oversikt over netto fordringsøkingen og den offentlige forvaltnings finanstransaksjoner. Tallene for siste år er svært usikre, men kan tjene som illustrasjon. Netto fordringsøkingen oppstår ved et overskott av inntekter og utgifter og vil i alminnelighet representere en tilsvarende inndragning av likviditet fra publikum. Likvidi-

Tabell 98. Den offentlige forvaltnings netto fordringsøking. Mill. kr.

	I alt			Stats- og trygdeforvaltningen			Kommuneforvaltningen		
	1961	1962*	1963*	1961	1962*	1963*	1961	1962*	1963*
Netto fordringsøking ¹	1 390	1 354	1 056	1 268	1 328	1 164	122	26	- 108
Øking i fordringer	1 360	1 498	1 590	1 305	1 391	1 480	55	107	110
Utlån	917	947	1 030	862	840	920	55	107	110
Kapitalinnskott i statsforetak	443	551	560	443	551	560	-	-	-
Nedgang i gjeld (øking —)	- 481	- 500	- 907	- 260	- 302	- 697	- 221	- 198	- 210
Statskassevekselgjeld	+ 9	- 22	+ 13	+ 9	- 22	+ 13	-	-	-
Ihendehaverobligasjonslån	- 318	- 262	- 670	- 209	- 200	- 600	- 109	- 62	- 70
Andre lån	- 172	- 216	- 250	- 60	- 80	- 110	- 112	- 136	- 140
Annen netto fordringsøking	511	356	373	223	239	381	288	117	- 8

¹ Svarer til summen av postene «Kapitalinnskott i statsforetak» og «Annen netto fordringsøking» i tabell 92.

tetsvirkningen av utgifts-inntektsregnskapet påvirkes imidlertid også av offentlige finansielle transaksjoner. Det virker således som en inndragning av likviditet når det offentlige opptar lån i markedet. I 1963 tok staten og kommunene opp nye ihendehaverobligasjonslån og andre lån på i alt 907 mill. kr. netto. Disse lån ble tatt opp dels for å styrke kontantbeholdningen, men også når det gjelder staten, i den uttrykkelige hensikt å trekke likvider ut av markedet. På den andre siden virker det til å øke likviditeten hos publikum når det offentlige gir lån, kjøper aksjer o.l. Som kapitalinnskott i de offentlige bedrifter ble det således i 1963 plassert 710 mill. kr. Disse midler ble i sin helhet brukt til realinvesteringer. Videre ble det ytt direkte utlån på 1 030 mill. kr. En betydelig del av beløpet (660 mill. kr.) gikk til statsbankene.

En mer systematisk oversikt over likviditetsvirkningene er gitt i avsnittet om pengemessige forhold. På grunn av praktisk-statistiske forhold er imidlertid sektorinndelingen der en annen, slik at tallene ikke uten videre er sammenliknbare med dem som er brukt ovenfor.

Sammenfatning.

Som vist i det foregående har finanspolitikken i 1963 på enkelte områder virket til å redusere etterspørselen, mens den på andre områder har virket etterspørselsstimulerende. Et samlet uttrykk for virkningene kan en bare få ved å vurdere inntektsvirkningen, etterspørselsvirkningen og likviditetsvirkningen under ett. En grov indikator for inntekts- og etterspørselsvirkningen tatt samlet har en i netto fordrings-

økingen for den offentlige forvaltning («overskottet før lånetransaksjoner»), som gir uttrykk for netto inntektsinndragningen fra publikum fratrukket den offentlige forvaltnings utgifter til varer og tjenester. Selv om dette er det beste enkelttall en har for en vurdering, er det imidlertid langt fra noe fullgodt mål. (Det ser bl. a. helt vekk fra virkningene av offentlige kapitaltransaksjoner.) I tabell 99 er en del hovedtall for den offentlige forvaltning for årene 1959—1963 gitt i prosent av bruttonasjonalproduktet. Tallene tyder på at statens og kommunenes finansielle transaksjoner både i 1962 og 1963 virket mer etterspørselsstimulerende enn i 1961. Netto fordringsøkingen eller inntektsoverskottet for den offentlige forvaltning sett under ett regnet i prosent av bruttonasjonalproduktet sank således fra 3,5 prosent i 1961 til 3,2 prosent i 1962 og videre til 2,3 prosent i 1963. Tallet for 1963 er imidlertid foreløpig og nokså usikkert. Fra 1961 til 1962 skjedde det en forholdsvis kraftig øking i den offentlige disponible inntekt, som svarer til det offentliges netto inntektsinndragning fra private, men denne øking ble mer enn oppveid av en enda sterkere stigning i den offentlige forvaltnings egen etterspørsel etter varer og tjenester. Fra 1962 til 1963 endret den offentlige forvaltnings disponible inntekt seg lite (regnet i prosent av bruttonasjonalproduktet), men den kraftige stigningen i det offentliges egen etterspørsel etter varer og tjenester fortsatte. Tabellen viser også at denne utvikling ser ut til å ha vært noenlunde den samme for stats- og trygdeforvaltningen og for kommuneforvaltningen.

Tabell 99. Hovedposter fra den offentlige forvaltning i prosent av bruttonasjonalproduktet.

	Offentlig forvaltning i alt					Av dette stats- og trygdeforvaltningen				
	1959	1960	1961	1962	1963	1959	1960	1961	1962	1963
A. Inntektsoverføringer fra publikum	29,8	29,5	30,1	31,3	31,7	22,1	21,9	22,4	23,3	23,8
B. Inntektsoverføringer til publikum	12,5	12,7	12,8	13,2	13,7	10,9	11,2	11,5	11,9	12,5
C. Netto overføringer til kommuner	—	—	—	—	—	0,9	0,9	0,8	0,8	1,0
D. Disponibel inntekt (A—B—C) . . .	17,3	16,8	17,3	18,1	18,0	10,3	9,8	10,1	10,6	10,3
E. Kjøp av varer og tjenester, netto	14,3	14,1	13,8	14,9	15,7	7,3	7,1	6,9	7,4	7,7
F. Netto fordringsøkning (= inntektsoverskott) (D — E) . .	3,0	2,7	3,5	3,2	2,3	3,0	2,7	3,2	3,2	2,6
1. Kapitalinnskott i off. bedrifter	1,3	1,4	1,1	1,3	1,2	1,3	1,4	1,1	1,3	1,2
2. Annet	1,7	1,3	2,4	1,9	1,1	1,7	1,3	2,1	1,9	1,4

Pengemessige forhold.

Penge- og kredittpolitikken.

Penge- og kredittpolitikken hadde også i 1963 som hovedformål å begrense utlånsvirksomheten fra finansinstitusjonene for å lette presset på etterspørselen etter varer og tjenester innenlands. Bakgrunnen var underskottet på utenriksregnskapet, som for 1963 ble anslått til 1 625 mill. kr., eller 100 mill. kr. mer enn det foreløpige tall for 1962. I nasjonalbudsjettet for 1963 regnet en derfor med at det bare ville bli rom for en moderat øking i de private investeringer. Kredittpolitikken ble lagt opp med dette for øye. Statens lånepolitikk tok sikte på at likviditetstilførselen ved statens samlede transaksjoner bare skulle bli av et begrenset omfang.

I de senere år har kredittavtalene med bankene og forsikringsselskapene spilt en framtrødende rolle i penge- og kredittpolitikken. Forhandlingene om disse avtalene foregår i Samarbeidsnemnda mellom representanter for bankenes og livsforsikringsselskapenes næringsorganisasjoner, Bankinspeksjonen, Norges Bank og Finansdepartementet. Avtalene omfatter dels bestemmelser som regulerer bankenes utlånsvirksomhet, dels retningslinjer for finansinstitusjonenes plasseringer i partialobligasjonslån, dels enkelte særskilte regler for bl. a. låneopptak i utlandet.

Kredittavtalen for 1963, som ble gjort kjent av Norges Bank i rundskriv av 21. desember 1962, slo fast at økingen i det samlede kredittvolum for 1963 ikke burde være større enn for året før. Dette skulle en oppnå bl. a. ved å opprettholde ordningen med øvre grenser for utlånsøkningen i forretnings- og sparebankene. For forretningsbankene bestemte avtalen at de innenlandske utlån i norske kroner ved utgangen av 1963 ikke skulle være høyere enn 7 500 mill. kr. før fradrag av en bloc-avskrivning. Videre skulle

utlånene ved utgangen av de enkelte måneder ikke overstige de tilsvarende tall for 1962 med mer enn 450 mill. kr. eller 6—7 prosent. Når det gjaldt bankenes utlån i utenlandsk valuta, ble det i Samarbeidsnemnda sluttet en særskilt avtale mellom forretningsbankene og Norges Bank. En tok der sikte på at slike utlån i 1963 ikke skulle stige med mer enn 175 mill. kr. utover tallet ved utgangen av 1962. Videre ble det oppnådd enighet om at forretningsbankene skulle tegne i nye statslån for et beløp som minst svarte til avdragene på deres beholdninger av statsobligasjoner. Dessuten skulle forretningsbankenes beholdninger av stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner ikke reduseres i forhold til nivået ved utgangen av 1962, og beholdningene av andre obligasjoner enn stats- og statsgaranterte skulle økes med 50 mill. kr. Til sammenlikning kan nevnes at kredittavtalen for 1962 forutsatte en øking i forretningsbankenes utlån i norske kroner på høyst 500 mill. kr. i løpet av 1962, mens det for utlånene i utenlandsk valuta ikke var satt noen bestemt grense. For beholdningene av stats- og statsgaranterte obligasjoner gikk avtalen for 1962 ut på at disse ikke skulle ligge lavere enn 400 mill. kr.

For sparebankene forutsatte kredittavtalen at utlånene til næringslivet pr. 31. desember 1963 ikke skulle være høyere enn 6 575 mill. kr. før fradrag av en bloc-avskrivninger, dvs. en øking på 6—7 prosent i forhold til tallet ved utgangen av 1962. Videre gikk avtalen ut på at sparebankene som en hovedregel skulle øke sine beholdninger av stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner med 25 prosent av den samlede innskottøkning, eksklusive renter, for 1963. Dessuten skulle sparebankene plassere i statsobligasjoner de midler som de i løpet av året tok inn som avdrag på slike lån. I avtalen for 1962 het det at sparebankenes utlån ved utgangen av året ikke burde ligge

mer enn 8 prosent over nivået pr. 1. januar. For beholdningene av obligasjoner var avtalen omtrent som for 1963.

For livsforsikringsselskapene ble det ikke oppnådd enighet om noen kvantitativ begrensning av utlånsvirksomheten. Under møtene i Samarbeidsnemnda var dette spørsmål tatt opp av myndighetene, idet det ble hevdet at det i press-situasjoner kunne være behov for en slik direkte regulering som et supplement til plasseringsbestemmelsene. Selskapene begrunnet sin holdning med at deres forsikringstakere har et berettiget krav på å få dekket en del av sitt lånebehov i selskapene. Dessuten hadde selskapene gitt mange lånetilsagn som gjorde det vanskelig å begrense utlånsøkingen vesentlig i de nærmeste årene. Derimot gikk livsforsikringsselskapene med på med visse forbehold å tegne i nye statslån for i alt 175 mill. kr. og å øke beholdningene av stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner med minst 150 mill. kr., og bestemmelser om dette ble tatt inn i kredittavtalen. Tallene var basert på at selskapenes forvaltningskapital i 1963 ville stige med 475 mill. kr., men avtalen inneholdt også visse retningslinjer for det tilfelle at forvaltningskapitalen skulle øke utover dette beløp. De tilsvarende bestemmelser i kredittavtalen for 1962 hadde pålagt livsforsikrings-

selskapene forpliktelser til å tegne i nye statslån for 100 mill. kr. og til å øke beholdningene av stats- og statsgaranterte obligasjoner med 100 mill. kr.

I tillegg til de bestemmelser i kredittavtalen for 1963 som er nevnt ovenfor, forutsatte avtalen at bankene og livsforsikringsselskapene, som tidligere, skulle medvirke ved emisjoner av ihendehaverobligasjonslån som ble lagt ut etter rentelovens § 3. Kredittinstitusjonene ville også i 1963 få adgang til å tegne i langsiktige statslån til henholdsvis 4½ % med diskontoklausul og 15 års løpetid og 5 % med 35 års løpetid til pari kurs. Dessuten ville det bli gitt adgang til å tegne i statslån med kortere løpetid og fast forfall. Avtalen la videre vekt på at det ville bli gitt prioritet til utlån som gjaldt boligbygg, utbyggingstiltak i distriktene og utlån som tok sikte på å styrke norske bedrifters konkurransevne under de nye markedsforhold i Europa. Endelig ble det innskjerpet at en måtte være varsom med bevilgning av avbetalingskreditter, personlige lån og lån til varehandel, når denne tjenere som grunnlag for kredittsalg til forbrukere.

I et eget rundskriv fra Norges Bank, også datert 21. desember 1962, ble det gitt særskilte retningslinjer vedrørende låneopptak m. v. i utlandet. Det het her blant annet at finansinstitusjonene i forståelse med valutamyndig-

Tabell 100. Kapitaltilførsel til næringslivet og privatpersoner. Mill. kr.

	1957	1958	1959	1960	1961	1962		1963 1.-3. kvartal
						Hele året	1.-3. kvartal	
Emisjoner av ihendehaverobligasjoner ¹ , netto	39	156	289	273	298	351	³ 283	³ 251
I norske kroner	51	44	191	160	182	239	³ 166	³ 166
I utenlandsk valuta	— 12	112	98	113	116	112	³ 117	³ 85
Emisjoner av aksjer ²	112	110	134	99	305	278	172	208
Utlånsøking fra finansinstitusjoner	1 074	1 151	1 570	2 053	2 417	2 213	1 811	1 875
Norges Bank	— 33	— 3	— 1	— 20	46	4	19	1
Postsparebanken	33	33	25	30	18	43	35	28
Statsbanker	438	410	424	504	601	595	385	487
Forretningsbanker	205	137	414	660	880	568	657	687
I norske kroner	204	117	231	556	492	441	612	663
I utenlandsk valuta	1	20	183	104	388	127	45	24
Sparebanker	259	277	363	422	369	454	361	399
Kredittforeninger o. l.	25	79	110	193	179	230	129	83
Livsforsikringsselskaper	147	218	235	264	324	319	225	190
Lån i utlandet	553	790	645	4	787	741	239	³ 600
Kapitaltilførsel i alt	1 778	2 207	2 638	2 429	3 807	3 583	2 505	2 934

¹ Ekskl. statskassen, statsbanker og kredittforeninger o. l. ² Ekskl. finansinstitusjoner. ³ Anslag.

hetene skulle medvirke til en gradvis konsolidering av landets kortsiktige gjeld til utlandet. Videre skulle bankenes endossementsansvar ved import- og eksportfinansiering etter kredittavtalen regnes som en del av bankenes kortsiktige lån og kreditter til utlandet. Det ble dessuten understreket at alle låneopptak og kreditter i utlandet skulle godkjennes av valutamyndighetene.

I møte den 4. juni 1963 hvor Samarbeidsnemnda drøftet konjunktursituasjonen, var det enighet om at en på det daværende tidspunkt ikke ville foreslå endringer i de retningslinjer for kredittpolitikken som var lagt opp for 1963. Det ble på ny innskjerpet at de gjeldende retningslinjer måtte bli nøye overholdt og at kredittinstitusjonene måtte vise stor varsomhet med å gi nye lånetilsagn. Etter de oppgaver som forelå til da, hadde de private kredittinstitusjoner oppfylt sine forpliktelser ifølge avtalen.

Utlånene til næringslivet.

Den sterke øking i utlånene til næringslivet fra finansinstitusjonene som har preget lånemarkedet i de senere år, nådde et toppunkt i 1961. Mens utlånsøkingen i årene 1957—1960 hadde vært henholdsvis 1 074, 1 151, 1 570 og 2 053 mill. kr., steg den i 1961 helt til 2 417 mill. kr. I 1962 gikk utlånsøkingen ned til 2 213 mill. kr. (jfr. tabell 100); nedgangen i 1962 falt for en vesentlig del på forretningsbankenes utlån i utenlandsk valuta. Utlånsøkingen i 1963 var omtrent som året før. I årets tre første kvartaler steg utlånene fra finansinstitusjonene med 1 875 mill. kr., dvs. med 64 mill. kr. mer

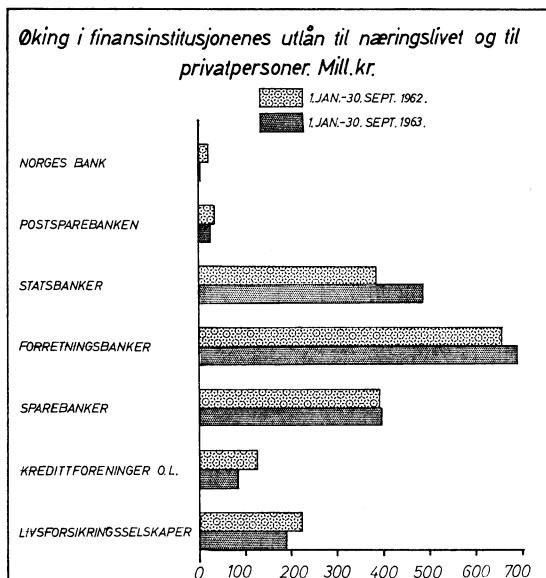

Fig. 40.

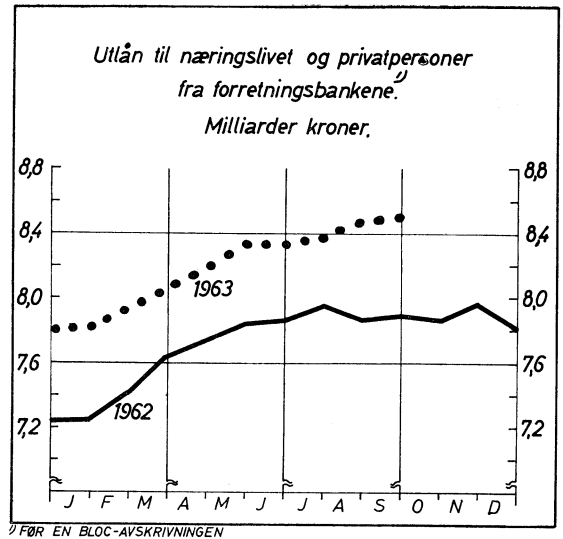

Fig. 41.

enn i samme periode ett år tidligere. I figur 40 er det gitt en oversikt over hvorledes økingen i utlånene fordeler seg på de enkelte finansinstitusjoner.

Stigningen i utlånene i de tre første kvartaler 1963 i forhold til 1962 falt for en vesentlig del på statsbankene. Utlånene fra denne bankgruppe gikk således opp med 487 mill. kr., eller vel 100 mill. kr. mer enn i det tilsvarende tidsrom året før. I dette beløp er da tatt med 86 mill. kr. som Norges Kommunalbank tok opp i utlandet til finansiering av I/S Øvre Otra (Brokke) og som ble utbetalt i januar 1963. Utlånene fra statsbankene ble ellers som vanlig finansiert ved lån i statskassen. Statsbankenes innvilgningsbudsjetter, som for årene 1961 og 1962 var på henholdsvis 911 og 920 mill. kr., ble for 1963 satt til 1 006 mill. kr. I det siste tallet er ikke Brokkelånet tatt med. Stigningen i 1963 falt for en stor del på Husbanken, hvor det var budsjettert med en øking på 42 mill. kr. fra foregående år. For Kommunalbanken, Fiskarbanken og Lånekassen for studerende ungdom var det regnet med en øking på 13 mill. kr. for hver.

Forretningsbankene hadde en øking i utlånene i de tre første kvartaler 1963 på 687 mill. kr., eller 30 mill. kr. mer enn i samme periode året før. Stigningen falt i sin helhet på utlån i norske kroner, idet utlånsøkingen i utenlandsk valuta var langt mindre enn i 1962. De samlede utlån til næringslivet (inkl. privatpersoner) fra forretningsbankene utgjorde ved utgangen av september 1963 før fradrag av en bloc-avskrivning 8 496 mill. kr., og av dette var 7 652 mill. kr. lån i norske kroner. Dette svarer til en øking på 6,9 prosent av kronelånene i forhold til samme måned året før og omtrent til

den utlånsøking som var forutsatt i kredittavtalen. Utlånene i utenlandsk valuta steg i 1963 med 24 mill. kr. til 844 mill. kr. ved utgangen av september. De månedlige bevegelser i forretningsbankenes samlede utlån er nærmere belyst i figur 41. Figuren viser at utviklingen i de 7 første måneder av 1963 stort sett fulgte samme mønster som i året før. I august—september var det derimot en øking i utlånene siste år, mot en nedgang i det samme tidsrom i 1962.

Sparebankenes utlån steg i de tre første kvartaler av 1963 med 399 mill. kr., dvs. med 38 mill. kr. mer enn i samme periode året før. De samlede utlån til næringslivet før en bloc-avskrivninger utgjorde 6 571 mill. kr. ved utgangen av 3. kvartal. Det maksimumsbeløp

som var fastsatt i kredittavtalen for sparebankenes utlån ved utgangen av 1963, var på 6 575 mill. kr.

Kredittforeninger o. l. hadde en øking i utlånene på 83 mill. kr. til 2 263 mill. kr. ved utgangen av 3. kvartal, mens det i samme tidsrom i 1962 var en stigning på 129 mill. kr. Av utlånsøkingen i 1963 falt 62 mill. kr. på realkredittforeningene og 8 mill. kr. på skipshypotekforeningene. Utlånene ble som vanlig i det vesentlige finansiert ved opptak av ihendehaverobligasjonslån.

Utlånene fra livsforsikringselskaperne steg med 190 mill. kr. til 3 109 mill. kr. ved utløpet av september 1963, mens det i samme periode året før var en stigning

Tabell 101. Utlån fra finansinstitusjoner¹. Endringstall. Mill. kr.

Låntakere	1961		1962		1963
	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår	1. halvår
A. Offentlig forvaltning	52	191	200	116	161
1. Statskassen	20	92	135	45	40
2. Sosiale trygder	—	—	—	—	1
3. Kommunekasser og kommune-foretak	32	99	65	71	120
B. Finansinstitusjoner	68	— 96	115	— 110	65
1. Statsbanker	17	— 13	33	— 34	9
2. Forretnings- og sparebanker ...	59	— 89	67	— 66	53
3. Kredittforeninger o. l. og forsik-ring	— 8	6	15	— 10	3
C. Andre innenlandske låntakere	1 795	503	1 368	708	1 205
1. Jordbruk og skogbruk	94	106	55	— 11	89
2. Fiske m. v.	15	32	80	36	— 1
3. Hvalfangst	— 2	5	1	— 4	1
4. Bergverksdrift og industri	470	93	403	135	204
5. Bygge- og anleggsvirksomhet ..	41	— 36	31	16	24
6. Kraft- og vannforsyning	20	— 9	4	11	3
7. Varehandel	337	— 2	127	— 45	276
8. Boliger, forretningsbygg til utleie	470	253	398	511	467
9. Sjøtransport	221	12	183	— 63	8
10. Annen samferdsel	28	— 3	24	— 1	16
11. Annen tjenesteyting	24	25	16	41	25
12. Andre næringer	25	— 13	18	22	10
13. Private forbrukere	52	40	28	60	83
D. Utenlandske låntakere	12	19	16	— 17	11
Utlån i alt	1 927	617	1 699	697	1 442

¹ Omfatter foruten banker også kredittforeninger o. l. og livsforsikringselskaper. Utlån i utenlandsk valuta er med.

på 225 mill. kr. Den noe svakere øking i 1963 har antakelig sammenheng med bestemmelsene i kredittavtalen, idet livsforsikringselskapene i de tre første kvartaler av 1963 økte sine beholdninger av ihendehaverobligasjoner med et vesentlig større beløp enn året før.

For de andre innenlandske finansinstitusjoner foreligger det ikke kvartalstall for utlånene. Av slike institusjoner kan en nevne de private pensjonskasser og pensjonsfond som ved utgangen av 1962 hadde utlån til næringslivet, eksklusive ihendehaverobligasjoner, for vel 1 100 mill. kr., mens skadeforsikringselskapene på samme tidspunkt hadde lånt ut rundt 400 mill. kr. Fellesordningen for Tariffestet Pensjon (FTP) som trådte i virksomhet 1. januar 1962, hadde ved slutten av året ytt pantelån for 1 mill. kr. og hadde dessuten en beholdning av ihendehaverobligasjoner på 30 mill. kr. Ut på høsten 1963 var de tilsvarende tall kommet opp i henholdsvis 6 mill. kr. og 85 mill. kr. Endelig kan det nevnes at de private finansforretninger ved utgangen av 1962 hadde en samlet utlånsmasse på rundt 400 mill. kr. Felles for alle disse grupper av finansinstitusjoner er at de har bare begrensede midler til rådighet for utlån. For de private finansforretningene er det ikke pålagt noen restriksjoner av myndighetene når det gjelder kredittvirksomheten.

I tillegg til lånene fra de innenlandske kredittinstitusjonene kommer de lån som næringslivet har tatt opp direkte i utlandet. I de tre første kvartaler av 1963 er disse låneopptak anslått til rundt 600 mill. kr. Ved utgangen av 1962 utgjorde de samlede lån i utlandet til næringslivet omtrent 6 000 mill. kr. En vesentlig del av disse beløp gjaldt lån tatt opp av rederier. (I tallene inngår ikke ihendehaverobligasjonslån og ikke slike lån som er tatt opp i utlandet av norske banker og som er lånt videre til norske bedrifter.)

Den samlede tilførsel av lånemidler, eksklusive ihendehaverobligasjoner, til næringslivet og privatpersoner fra innenlandske finansinstitusjoner i perioden 1. juli 1962 til 30. juni 1963 utgjorde i alt vel 1 913 mill. kr., mot 1 871 mill. kr. i tilsvarende periode 1961—62 (jfr. tabell 101). Av utlånsøkningen i 1962—63 gikk 978 mill. kr. til boliger og forretningsbygg, mot 651 mill. kr. i 1961—62 (jfr. figur 42). Den sterke stigningen i disse utlån i 1962—63 har trolig sammenheng med retningslinjene i kredittavtalene. I avtalen for 1961 ble det bl. a. lagt vekt på at kredittinstitusjonene viste tilbakeholdenhet ved innvilgning av byggelån. Både for forretningsbankene og for sparebankene var det således en nedgang i utlånene til boliger og forretningsbygg i annet halvår 1961. I av-

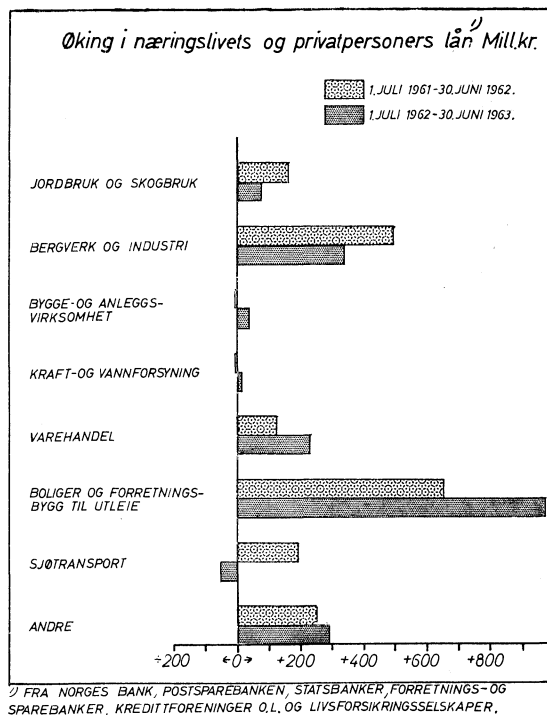

Fig. 42.

talene for 1962 og 1963 het det derimot at en måtte søke å tilgodese kreditter til boligbygging. Utlånene til industrien steg med 339 mill. kr. og til varehandel med 231 mill. kr., mot henholdsvis 496 mill. og 125 mill. kr. i 1961—62. Til sjøtransport var det en nedgang i utlånene på 55 mill. kr., mens det var en øking på 195 mill. kr. i samme tidsrom i 1961—62. Nedgangen i disse utlånene henger bl. a. sammen med de skjerpede regler i kredittavtalen når det gjelder forretningsbankenes utlån i utenlandsk valuta, idet disse lån for en vesentlig del har gått til rederier. Til private forbrukere steg utlånene med henholdsvis 143 mill. og 68 mill. kr. i de to perioder.

Obligasjonsmarkedet.

Ved inngangen til 1963 utgjorde den samlede norske ihendehaverobligasjonsgjeld 12 013 mill. kr., og av dette var 1 672 mill. kr. lån opptatt i utenlandsk valuta. Statskassen hadde obligasjonsgjeld for 5 719 mill. kr., kommunekasser og kommuneforetak for 2 034 mill. kr., kredittforeninger o. l. for 1 984 mill. kr. og det private næringsliv for 1 076 mill. kr. Av den samlede ihendehaverobligasjonsgjeld (utenom statskassens) hadde staten garantert for vel 1 350 mill. kr.

I kredittavtalen ble det tatt sikte på at de samlede brutto emisjoner av ihendehaverobligasjoner i 1963 på det innenlandske marked, eksklusive statsobligasjoner, ikke skulle over-

Tabell 102. *Emisjoner av ihendehaverobligasjoner i norske kroner. Mill. kr.*

Låntakere	1962	1962	1963
	Jan.-des.	Jan.-sept.	Jan.-sept.
Statskassen	441	341	559
Kommunekasser	45	55	5
Kredittforeninger o. l.	297	195	251
Herav realkredittforeninger	103	52	108
Statsforetak	177	127	95
Kommuneforetak	131	87	43
Andre	75	38	164
I alt	1 166	843	1 117

stige 825 mill. kr. I løpet av de tre første kvartaler av 1963 ble det emittert ihendehaverobligasjoner i norske kroner for i alt 1 117 mill. kr., mens emisjonene i samme periode året før utgjorde 843 mill. kr. (jfr. tabell 102). Holder en statskassens lån utenfor, kom emisjonene i de tre første kvartaler opp i 558 mill. kr., mot 502 mill. kr. i 1962. Av økingen i de samlede emisjoner i forhold til 1962 følt 218 mill. kr. på statskassen, 56 mill. kr. på kredittforeninger og 126 mill. kr. på det private næringsliv, mens det var en nedgang på 94 mill. kr. for kommunekasser og kommuneforetak og på 32 mill. kr. for statsforetak. Emisjonene til statsforetakene, som utgjorde 95 mill. kr. i alt, gikk vesentlig til utbygging av A/S Norsk Jernverk og Norsk Koksverk A/S, mens lånene til næringslivet ellers i hovedsaken gikk til private industribedrifter. I samme tidsrom ble det lagt ut norske obligasjonslån til tegning i utlandet for i alt 602 mill. kr., mot for 278 mill. kr. i 1962. Statskassen tok opp 4 lån i utlandet for i alt 431 mill. kr. To av disse lånene, ett i Sveits på 60 mill. sv. francs og ett i Sambandsstatene på 12 mill. dollars, ble tatt opp som ledd i finansieringsplanen for kraftutbygging i tilknytning til Sør-Norge Aluminium A/S. Dessuten tok, som før nevnt, Norges Kommunalbank opp et utenlandsk lån på 86 mill. kr. til finansiering av I/S Øvre Otra (Brokke). Dette lånet er stipulert i en ny regneenhet «Unit of account», som i verdi tilsvarende den nåværende amerikanske dollar. Lånet er statsgarantert. En viser for øvrig til tabell 103, hvor det er gitt en oversikt over større obligasjonsemisjoner i tidsrommet 1. oktober 1962 til 30. september 1963.

Av statens innenlandske låneopptak i 1963 ble et lån til 4¼ % på 60 mill. kr. og ett til 4½ % på 50 mill. kr. lagt ut til offentlig tegning i mars. De øvrige statslån, bortsett fra premieobligasjonslånet av 1962, ble plassert direkte i banker og livsforsikringsselskaper. I de

tre første kvartaler av året kjøpte forretningsbankene nye statsobligasjoner for i alt 92 mill. kr. Beholdningene av stats- og statsgaranterte obligasjoner i disse banker steg i dette tidsrom med 64 mill. kr. (jfr. tabell 104), mens det i samme periode året før var en nedgang på 25 mill. kr. Sparebankene overtok nye statsobligasjoner for 105 mill. kr., mens beholdningene av stats- og statsgaranterte obligasjoner økte med 57 mill. kr., dvs. litt mindre enn i samme tidsrom 1962. Livsforsikringsselskapene kjøpte nye statsobligasjoner for 119 mill. kr. og økte samtidig sine beholdninger av stats- og statsgaranterte obligasjoner med 88 mill. kr., mot 93 mill. kr. i de tre første kvartaler året før. Samtidig gikk livsforsikringsselskapenes beholdninger av andre ihendehaverobligasjoner (§ 3 — lån) opp med 73 mill. kr., mens det i 1962 var en nedgang på 12 mill. kr. Denne øking må ses i sammenheng med retningslinjene i kredittavtalen, hvor det heter at det enkelte livsforsikringsselskap har adgang til av sin kvote av stats- og statsgaranterte obligasjoner å anvende inntil 1/3 til overtakelse og øking i beholdningen av slike obligasjoner som kommer inn under rentelovens § 3. Videre kjøpte Postsparebanken i de tre første kvartaler nye statsobligasjoner for 105 mill. kr. og postgiroen for 60 mill. kr. Med sikte på eventuelle markedsoperasjoner overtok Norges Bank i mars 1963 for 30 mill. kr. i nye kortsiktede statsobligasjoner. Motverdien av dette beløp ble av statskassen satt inn på en separatkonto i Norges Bank.

Den gjennomsnittlige nominelle rente for ihendehaverobligasjoner emittert innenlands i 1962 var 5,08 %, mot 4,97 % året før. For 1962 var renten for statskassens lån 4,78 % i gjennomsnitt, for statsforetak 5,0 % og for kredittforeninger 5,21 %, mens den for det private næringsliv lå på 5,66 %. I de tre første kvartaler

Tabell 103. Større obligasjonsemisjoner i tiden 1. oktober 1962—30. september 1963.

Utsteder	Ar	Beløp	Rente-	Løpe-	Emisjons-
			sats	tid	
		Mill.kr.	Pst.	Ar	Pst.
A. Emisjoner i norske kroner:					
Statskassen	1963	60,0	4 ¼	5	100
Statskassen	1963 II	50,0	4 ½	7	100
Statskassen	1963	78,8	4 ½	15	100
Statskassen	1963	307,3	5	35	100
Kommunekasser:					
Bærum kommune	1962	15,0	5 ½	20	100
Fredrikstad kommune	1963	4,0	5 ½	20	100
Kredittforeninger o. l.:					
A/S Låneinstituttet for skipsbyggeriene mot 2. pr. pant i skip	1962	25,0	5	25	100
De Norske Bykredittforeninger	1961	23,4	5	40—45	96 ½
A/S Forretningsbankenes Finansierings- og Eksportkredittinstitutt	1963	14,1	5	8	100
A/S Låneinstituttet for skipsbyggeriene mot 2. pr. pant i skip	1963	30,0	4 ¼	5	100
Norges Skibshypotek A/S	1963	14,8	5 ¾	10	100
Norsk Skibs Hypotekbank	1963	40,0	5 ¾	10	100
Redernes Skibskreditforening	1963	23,5	5 ¾	10	100
Statsforetak:					
A/S Norsk Jernverk	1963	50,0	5	25	100
Norsk Koksverk A/S	1963	35,0	5	25	100
Raufo's Ammunisjonsfabrikker	1963	10,0	5	25	100
Kommuneforetak:					
Mykstufoss kraftanlegg	1962	7,3	4 ½	30	100
L/L Tussa Kraft	1962	8,0	5 ½	20	100
Interessentskapet Øvre Otra (Brokke)....	1963	40,0	5 ½	20	100
Andre norske sektorer:					
A/S Kykkelsrud	1962	25,0	5 ½	20	100
A/S Tofte Cellulosefabrik	1962	12,0	5 ¾	20	100
A/S Bergens Mekaniske Verksteder	1963	32,0	5 ¾	18	100
A/S Norsk Aluminium Company	1963	20,0	5 ¾	18	100
Norsk Hydro A/S	1963	25,0	5 ½	20	100
Røldal-Suldal Kraft A/S	1963	40,0	5 ½	20	100
B. Emisjoner i utenlandsk valuta:					
Statskassen, lån i Sveits	1963	98,0	4 ½	18	100
Statskassen, lån i Sverige	1963	69,0	5 ¼	20	100
Statskassen, lån i Sambandsstatene	1963	85,7	5 ½	20	97 ½
Statskassen, lån i Sambandsstatene	1963	178,6	5 ¼	15	98 ¼
Kommunekasser:					
Oslo kommune, lån i Sambandsstatene ...	1963	71,5	5 ¼	15	97 ¾
Statsbanker:					
Norges Kommunalbank, «Unit of account» (Brokke-lånet)	1963	86,0	5 ½	20	99
Statsforetak:					
Vaksdal Mølle, lån i Sveits	1963	13,3	4 ½	12	99

av 1963 var den nominelle rente for nyemitterte langsiktige statslån og lån fra statsforetak uendret fra året før, nemlig 5 %, mens den for kommunelån lå en halv prosent høyere. For langsiktige obligasjonslån tatt opp av private industribedrifter, kom renten opp i 5 ¾ %.

Etterspørselen etter obligasjoner var en god del sterkere i begynnelsen av 1963 enn høsten året før. Norsk Koksverks 5 %-lån med statsgaranti og 25 års løpetid, som ble lagt ut til tegning i januar, ble således overtegnet tre ganger, mens et tilsvarende lån i oktober 1962

Tabell 104. Netto endring i beholdningen av ihendehaverobligasjoner.
Mill. kr.

Långivergrupper	Jan. - des. 1962			Jan. - sept. 1962			Jan. - sept. 1963		
	Stats- og statsgaranterte obligasjoner	Andre obligasjoner	Obligasjoner i alt	Stats- og statsgaranterte obligasjoner	Andre obligasjoner	Obligasjoner i alt	Stats- og statsgaranterte obligasjoner	Andre obligasjoner	Obligasjoner i alt
1. Forretningsbanker	— 31	32	1	— 25	13	— 12	64	16	80
2. Sparebanker	79	16	95	64	28	92	57	10	67
3. Livsforsikringselskaper	111	— 9	102	93	— 12	81	88	73	161
I alt	159	39	198	132	29	161	209	99	308

ble bare delvis fulltegnet i markedet. Norsk Hydros lån til 5½ %, som også ble lagt ut i januar, ble likeledes overtegnet. For øvrig viste obligasjonsmarkedet svingende tendenser gjennom de tre første kvartaler av året. En del lån som f. eks. det statsgaranterte 4¼ %-lånet til Låneinstituttet for skipsbyggeriene og 5¼ %-lånet til A/S Nordisk Aluminiumindustri, ble overtegnet henholdsvis 5 og 6 ganger. Derimot hadde 5½ %-lånene til Røldal-Suldal Kraft A/S og til I/S Øvre Otra liten oppslutning.

Vilkårene for de obligasjonslån som ble tatt opp i utenlandsk valuta i de tre første kvartaler av 1963, var til dels mindre gunstige enn på det norske marked. Dette gjaldt særlig for lån som ble tatt opp i Sambandsstatene. Statens lån på 25 mill. dollar til 5¼ % rente ble således lagt ut til kurs 98¼ og lånet på 12 mill. dollar til 5½ % rente og kurs 97½, mens Vaksdal Mølles 4½ % lån i Sveits på 8 mill. sv. francs, som var garantert av en norsk bank, ble lagt ut til kurs 99. I juli 1963 ble det i Sambandsstatene fremmet forslag for Kongressen om å innføre en såkalt renteutjanningsskatt på visse typer av utenlandske verdipapirer. Dersom forslaget blir vedtatt, må en vente at det vil få virkninger for framtidige norske låneopptak i Sambandsstatene.

Aksjemarkedet.

Den samlede aksjekapital utstedt av norske foretak utgjorde ved utgangen av 1962 grovt regnet 5 000 mill. kr. Av dette falt vel 600 mill. kr. på banker og forsikringsselskaper og nær 3 800 mill. kr. på andre private selskaper, mens 550 mill. kr. gjaldt aksjer utstedt av offentlige

foretak. Av den samlede aksjekapital var rundt regnet to tredjedeler plassert hos innenlandske privatpersoner og private foretak, mens norske aksjer for 600 mill. kr. pålydende befant seg på utenlandske hender.

Aksjeemisjonene, som i en rekke år opp til 1960 varierte mellom 120 og 160 mill. kr. pr. år, steg i 1961 til 345 mill. kr. og i 1962 videre til 351 mill. kr. I de tre første kvartaler av 1963 ble det registrert nyinnbetaling av aksjekapital for rundt 265 mill. kr. Det meste av økingen i aksjeemisjonene i de siste år har falt på industrien, hvor det dels har vært en rekke nyetableringer og dels har vært store utvidelser av kapitalen i eldre selskaper. Av større aksjeemisjoner i 1963 kan nevnes Sør-Norge Aluminium A/S, som i april—mai la ut til tegning i utlandet aksjer for 49 mill. kr. i tillegg til de 1 mill. kr. som var tegnet ved selskapets stiftelse i 1962. I september 1963 la selskapet ut aksjer for ytterligere 50 mill. kr. til offentlig tegning i Norge. Oppslutningen om aksjeinnbydelsen i september var som kjent meget liten, og det ble i første omgang bare tegnet aksjer på norske hender for 4,6 mill. kr. Etter forhandlinger mellom Industridepartementet og selskapets utenlandske representanter ble det i oktober inngått en ny avtale som bl. a. gikk ut på at norske borgere, eventuelt staten, fikk et nytt tilbud om å overta inntil 20 prosent av aksjekapitalen. Av andre større aksjeemisjoner i 1963 kan nevnes Røldal-Suldal Kraft A/S på 20 mill. kr. og Christiania Bank og Kreditkasse på 19 mill. kr. En annen årsak til økingen i aksjeemisjonene i de senere år er kravene til større egenkapital i bankene, som den nye loven av 1961 for forretningsbankene stiller. I

løpet av 1962 steg således aksjekapitalen i disse banker med 42 mill. kr., mens det i de tre første kvartaler av 1963 var en stigning på 40 mill. kr.

Ved lov av 21. juni 1963 ble det gjort vedtak om at aksjeselskaper på visse vilkår kan kreve fritakelse for statsskatt på utbytte ved nyttegning av aksjekapital. Bestemmelsene gjelder også tegning i eldre selskaper, men fradrag gis bare når den nyttegnede kapital er fordelt på minst 20 aksjonærer. Loven er foreløpig gjort gjeldende til ut året 1967. Begrunnelsen for dette vedtak var at en ville øke interessen for å skaffe midler til næringslivet ved aksjetegning istedenfor ved låneopptak, og på denne måten øke egenkapitalen i bedriftene.

Aksjekursene som fra 1958 av hadde vist en jamn stigning, viste i 1962 en meget sterk nedgang. Statistisk Sentralbyrås aksjeindeks sank således fra 298 i januar til 231 i desember, dvs. et fall på hele 22 prosent. For sektoren sjøtransport var nedgangen 26 prosent. I de fire første måneder av 1963 viste aksjekursene fortsatt fall, men har senere steget igjen, slik at kursene ved utgangen av tredje kvartal 1963 lå på samme nivå som ved årets begynnelse. Kursfallet i 1962 og i begynnelsen av 1963 hadde sammenheng med de mindre gode driftsresultater fra en rekke bedrifter i 1961 og med konjunkturutviklingen ellers. Aksjekursene i Norge har for øvrig stort sett fulgt samme mønster som i utlandet i de senere år.

Innskottsutviklingen i bankene.

De samlede innskott i bankene fra næringslivet og privatpersoner steg i 1962 med 1 144

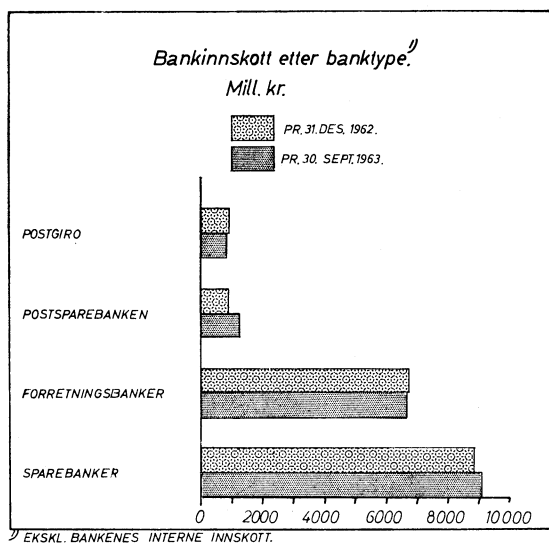

Fig. 43.

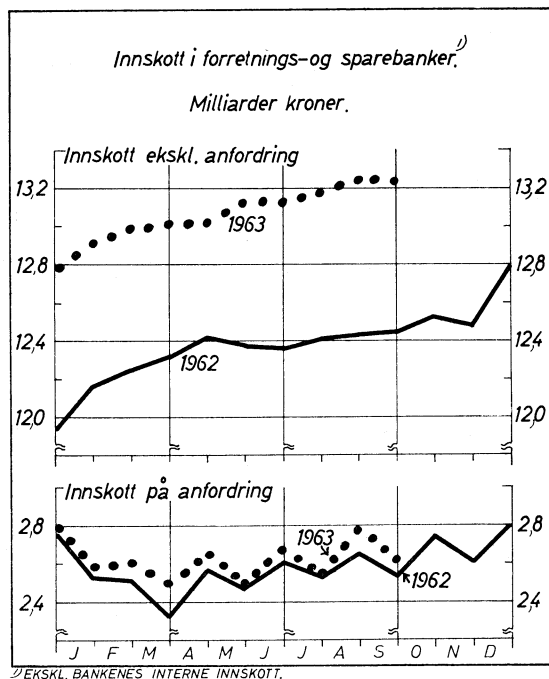

Fig. 44.

mill. kr. og utgjorde 17 430 mill. kr. ved utgangen av året. Av dette falt 8 820 mill. kr. på sparebankene, 6 765 mill. kr. på forretningsbankene, 938 mill. kr. på postgiroen og 907 mill. kr. på Postsparebanken (jfr. figur 43). Tallene omfatter også innskott i utenlandsk valuta i forretningsbankene. I løpet av de tre første kvartaler av 1963 steg de samlede innskott i bankene med 279 mill. kr., mot en øking på 385 mill. kr. i samme periode året før. Stigningen falt i sin helhet på sparebankene og Postsparebanken, som hadde en øking på henholdsvis 277 mill. og 118 mill. kr. Ved en sammenlikning av disse tall med oppgaver over innskottøkningen for hele året 1962 må en ta i betraktning at innskottstallene i bankene normalt viser en betydelig øking ved utgangen av året, bl. a. på grunn av rentetilskrivninger.

De månedlige bevegelser i publikums innskott i forretnings- og sparebankene er nærmere belyst i figur 44. Innskottene på anfordring som utgjorde 2 800 mill. kr. ved utgangen av 1962, viste i de tre første kvartaler av 1963 omtrent samme utvikling som året før. Tidsinnskottene viste en noe svakere stigning enn i 1962. Av økingen i 1963 falt 291 mill. kr. på sparebankene og 159 mill. kr. på forretningsbankene. Den nye spareinnskottsform på 9 måneders oppsigelse ble innført i september 1961, og ved slutten av tredje kvartal 1963 utgjorde disse innskottene 1 000 mill. kr. i sparebankene og 404 mill. kr. i forretningsbankene. Økingen fra årets begynnelse var på henholdsvis 240 mill.

Tabell 105. Likviditetstilførsel (inndragning—) ved statens og Norges Banks virksomhet. Mill. kr.

	Jan. — des. 1962	Jan. — sept. 1962	Jan. — sept. 1963
A. Staten:			
1. Tilførsel før lånetransaksjoner	— 287	— 249	— 101
2. Utlån til statsbankene	663	289	308
3. Avdrag på innenlandsk statsgjeld	344	251	245
4. Statens innenlandske låneopptak	— 615	— 491	— 640
Likviditetstilførsel fra staten, i alt.....	105	— 200	— 188
B. Norges Bank:			
1. Norges Banks netto valutakjøp fra bankene og publikum	79	— 140	48
2. Netto øking ved utlån etc. fra Norges Bank ..	7	13	24
3. Netto øking i beholdning av norske verdipapirer	— 3	4	23
4. Båndlagte midler	—	—	— 61
Likviditetstilførsel fra Norges Bank, i alt	83	— 123	34
C. Samlet likviditetstilførsel fra staten og Norges Bank (A + B)			
	188	— 323	— 154
Av dette ved:			
1. Endring i seddelomløpet	245	22	— 19
2. Endring i bankenes folio i Norges Bank	— 91	— 359	— 165
3. Endring i bankenes beholdninger av statskasserveksler	22	— 7	— 10
4. Annet.....	12	21	40

og 108 mill. kr. Samtidig som innskottene på 9 mndr. oppsigelse har steget, har det vært en markert nedgang i innskott på 6 mndr. oppsigelse. Fra utgangen av august 1961 til september 1963 gikk således disse innskott ned med 458 mill. kr. i sparebankene og med 319 mill. kr. i forretningsbankene. En kan derfor gå ut fra at økingen i innskottene på 9 mndr. oppsigelse i stor utstrekning har skjedd ved at midler er overført fra andre innskottsformer som gir lavere rente.

Likviditetsutviklingen.

I retningslinjene for den økonomiske politikken i 1963 var det gitt uttrykk for at den samlede virkning av statens transaksjoner skulle virke omtrent nøytralt på publikums og bankenes likvide beholdninger. Statens innenlandske låneopptak, som i 1962 utgjorde 615 mill. kr., var anslått vesentlig høyere for 1963. Dette har bl. a. sammenheng med at de kvoter som finansinstitusjonene etter kredittavtalen

for 1963 skulle overta, var atskillig større enn året før. I løpet av de tre første kvartaler av 1963 tok staten opp innenlandske lån for i alt 640 mill. kr., dvs. for rundt 150 mill. kr. mer enn i samme periode 1962 (jfr. tabell 105). Dette ble imidlertid i sin helhet oppveid av en redusert inndragning av likvider før lånetransaksjoner, og den samlede likviditetsinndragning som følge av statens virksomhet ble i de første tre kvartaler av 1963 ubetydelig mindre enn i tilsvarende periode året før (188 mill. kr. mot 200 mill. kr.). Ved en sammenlikning av disse tall med tidligere tall for hele året må en merke seg at det vanligvis skjer en større tilførsel av likvider fra staten i fjerde kvartal, bl. a. ved at utbetalingene på lån til statsbankene for en stor del foregår i dette tidsrom.

Fra Norges Bank var det i de tre første kvartaler av 1963 en tilførsel av likvider til andre sektorer på 34 mill. kr., mens det var en inndragning på 123 mill. kr. i samme periode året før. Endringen henger bl. a. sammen med at Norges Bank i 1963 kjøpte valuta fra bankene

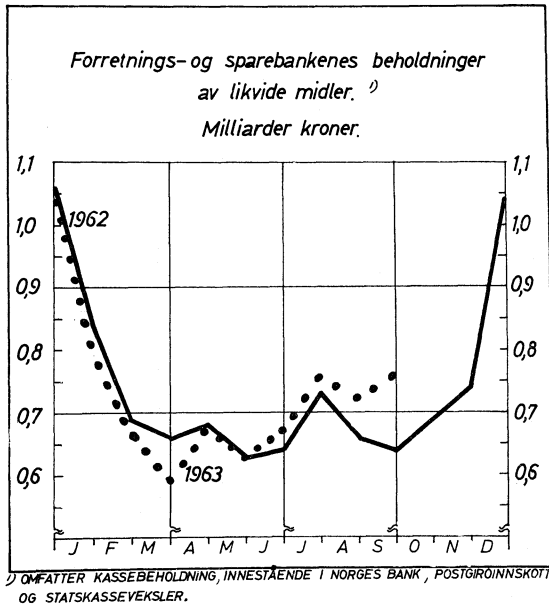

Fig. 45.

og publikum for 48 mill. kr. netto, mens det i de tre første kvartaler året før var et netto salg på 140 mill. kr. På den annen side var det i 1963 en inndragning av likvider ved Norges Bank på 61 mill. kr. i båndlagte midler. Disse midler er satt inn med hjemmel i lov av 14. desember 1962 om skattefrie avsetninger til investeringsfond m. v. Bestemmelsene som ble innført av konjunkturpolitiske grunner, tok sikte på å oppnå en forskyvning av investeringene ut fra et samfunnsmessig synspunkt. Alt i alt var det i de tre første kvartaler av 1963 en inndragning av likvider ved statens og Norges Banks virksomhet på 154 mill. kr., mot 323 mill. kr. i samme tidsrom året før.

Forretnings- og sparebankenes beholdninger av likvide midler (kassebeholdning, innstående i Norges Bank, postgiroinnskott og statskasseveksler) viste stort sett de samme månedlige bevegelser i de åtte første måneder av 1963 som året før (jfr. figur 45). Fram til mai måned lå tallene noe under de tilsvarende tall for 1962, mens de i resten av perioden lå til dels vesentlig høyere enn i foregående år. Etter et bunnpunkt på 586 mill. kr. i mars kom de likvide beholdninger opp i 759 mill. kr. ved utgangen av september. Dette var 123 mill. kr. mer enn i samme måned 1962. Av nedgangen i bankenes likvide beholdninger fra desember 1962 til september 1963 på i alt 285 mill. kr. falt vel tre fjerdedeler på forretningsbankene.

Ser en på utviklingen av forretnings- og sparebankenes likvide beholdninger over en årrekke,

finner en at det har vært en markert nedgang i de senere år. Beholdningene viste således en nedgang fra 1 204 mill. kr. i 1957 til 1 044 mill. kr. i 1962, når en legger tallene ved utgangen av året til grunn. Nedgangen i bankenes likvide beholdninger trer imidlertid enda tydeligere fram hvis en tar for seg beholdningene i prosent av bankenes forvaltningskapital. For forretningsbankene finner en således en nedgang fra 11,6 prosent i desember 1957 til 7,2 prosent i 1962 og for sparebankene fra 3,5 prosent til 2,6 prosent. En liknende utvikling finner en også om en tar hensyn til at bankenes likvide beholdninger viser store sesongmessige bevegelser over året. (Normalt skjer det en reduksjon av bankenes likviditet utover våren og forsommeren, mens det finner sted en tilførsel i resten av året. Disse bevegelser i de likvide beholdninger har til dels sammenheng med skatteterminene. For å oppveie en del av de ulemper som disse sterke svingninger påfører bankene, ble det fra og med 1962 gjort visse endringer i skatteterminene, noe som har ført til en noe jevnere utvikling av de likvide beholdninger enn i tidligere år.)

P u b l i k u m s beholdninger av likvide midler (seddel- og skillemyntløpet, fratrukket bankenes kassebeholdninger, pluss bankinnskott fra næringslivet) utgjorde vel 21 800 mill. kr. ved utgangen av september 1963. Av dette falt 4 132 mill. kr. på sedler og skillemynt, mens 9 097 mill. kr. var innskott i sparebanker, 6 758 mill. kr. i forretningsbanker, 1 025 mill. kr. i Postsparebanken og 829 mill. kr. postgiroinn-

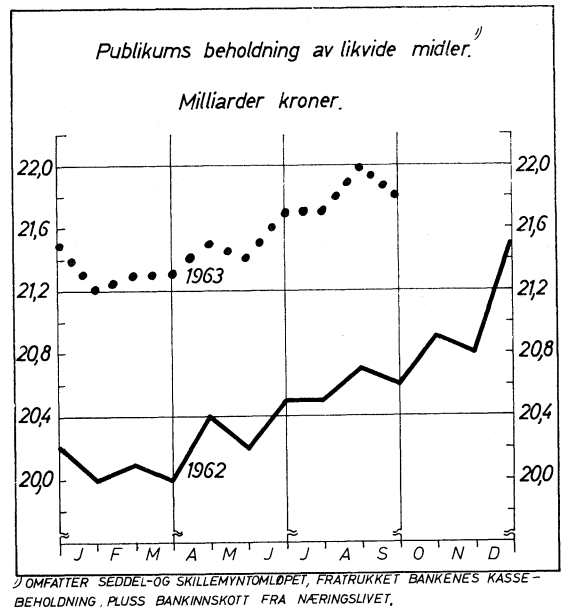

Fig. 46.

skott. I løpet av de tre første kvartaler av 1963 steg beholdningene med 300 mill. kr., dvs. med 150 mill. kr. mindre enn i samme tidsrom året før. De månedlige bevegelser fulgte ellers stort sett samme mønster som i 1962 (jfr. figur 46).

Bankstrukturen. Institusjonelle forhold vedrørende bankene.

I innstillingen fra Bankkomitéen av 1960, som ble offentliggjort i 1961, ble det bl. a. pekt på at det private bankvesen er for sterkt oppstykket. Svært mange banker er for små til å kunne møte de økte krav som en kan vente vil bli stilt til kredittinstitusjonene i tiden framover. Dette gjelder særlig for sparebankene, hvor det finnes mange og små enheter som har liten yteevne når det gjelder finansiering og teknisk service. Ved utgangen av 1962 var det således 22 sparebanker som hadde under 1 mill. kr. i forvaltningskapital, hele 472 banker som hadde mindre enn 20 mill. kr. i forvaltningskapital, mens bare 8 banker hadde 100 mill. kr. eller mer. Av forretningsbankene hadde ved utgangen av 1962 19 banker en forvaltningskapital på 100 mill. kr. eller mer.

I distrikter med svakt næringsgrunnlag må sparebankene ofte ta på seg oppgaver som tradisjonelt hører inn under forretningsbankene. Bankkomitéen har derfor anbefalt at det blir tatt skritt for å få i stand sammenslutninger av sparebanker i distrikter hvor forholdene ligger til rette for det. I denne forbindelse er det pekt på at det i alminnelighet vil være naturlig med bare en sparebank i hver kommune. Ved utgangen av 1962 var det i alt 58 forretningsbanker og 590 sparebanker i landet. I tillegg til disse tall kommer ca. 220 filialer og avdelingskontorer for forretningsbankene og anslagsvis 215 for sparebankene. Tallet på banker har i mange år vært i jamn tilbakegang. I de siste ti år har det således vært en nedgang på 25 forretningsbanker og 15 sparebanker. For sparebankene har nedgangen skjedd vesentlig ved lokale sammenslutninger, og det er grunn til å tro at innstillingen fra Bankkomitéen har påskyndet denne utvikling. Når det gjelder forretningsbankene, har det derimot vært en tendens til sentralisering av bankvesenet om de større banker som har hovedkontor i Oslo og Bergen.

Bankenes forvaltningskapital utgjorde ved inngangen til 1963 11 058 mill. kr. i forretningsbankene og 9 631 mill. kr. i sparebankene. For 10-årsperioden fra 1953 var det en øking på henholdsvis 3 769 mill. og 4 168 mill. kr. Til sammenlikning kan nevnes at forvaltningskapitalen i statsbankene i samme tidsrom steg med 5 412 mill. kr. til 8 421 mill. kr.

I den nye loven om forretningsbanker, som trådte i kraft fra 1962 av, heter det bl. a. at Kongen skal oppnevne en fjerdepart av representantskapets medlemmer i de forretningsbanker hvor forvaltningskapitalen utgjør 100 mill. kr. eller mer. Norges Bank er gitt fullmakt til å foreslå hvilke representanter som skal oppnevnes. I samsvar med disse vedtak var det ved utgangen av oktober 1963 i statsråd oppnevnt medlemmer til representantskapet i 17 forretningsbanker.

Prisutviklingen.

Prisnivået viste større stabilitet i 1963 enn i de foregående år. Engrosprisindeksen steg 1,8 prosent fra november 1962 til november 1963 og konsumprisindeksen 1,2 prosent. Importprisinivået har holdt seg så godt som uendret helt siden midten av 1959.

Importpriser.

Byråets prisindeks for importvarer (uten skip) etter handelsstatistikken var i de tre første kvartaler av 1963 omtrent uendret fra samme tidsrom året før. Denne prisindeks er imidlertid påvirket av endringer i importens sammensetning og gir bare et omtrentlig bilde av prisutviklingen.

Tabell 106. *Prisindeks for importvarer (uten skip) etter handelsstatistikken. 1955 = 100.*

Ar	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	Gjennomsnitt
1958	106	105	102	101	103
1959	100	99	97	98	98
1960	99	100	99	98	99
1961	97	98	97	97	98
1962	97	97	96	96	97
1963	97	97	97

I tabell 107 er gjengitt importprisene for en del viktige varer. Prisendringene fra det ene kvartal til neste kan for enkelte varer skyldes tilfeldigheter. Prisutviklingen er svært forskjellig for de ulike varer. Prisen på sukker lå i gjennomsnitt for de 9 første måneder av 1963 nesten 71 prosent høyere enn i samme tidsrom i 1962. Prisen på steinkull lå nesten 10 prosent høyere og prisen på mais og kopra 5—6 prosent høyere. Prisen for hvete falt 6 prosent og for råbomull ca. 3 prosent.

Tabell 107. Gjennomsnittlige importpriser etter handelsstatistikken. Kr. pr. kg.

	Hvete	Mais	Sukker (farin)	Kaffe, rå	Rå tobakk, usauset	Kopra	Ull, vasket, ikke karded	Rå bomull	Ullgarn, ufarget	Bomullsgarn, enkelt, ubleikt	Fyringsolje nr. 1.	Steinkull ¹
1958	0,49	0,41	0,83	8,43	10,67	1,33	13,30	4,95	27,41	11,35	0,24	123,44
1959	0,47	0,41	0,76	6,55	10,43	1,70	12,42	4,33	25,04	9,36	0,24	115,91
1960	0,48	0,41	0,79	5,95	10,22	1,55	13,55	4,20	26,32	9,17	0,22	105,90
1961	0,48	0,39	0,77	5,77	10,31	1,24	12,88	4,39	26,46	10,14	0,22	107,72
1962	0,49	0,39	0,69	5,43	10,82	1,18	12,48	4,56	25,93	10,06	0,21	107,06
1962. 1. kv.	0,50	0,39	0,72	5,47	10,25	1,18	12,57	4,57	25,62	10,12	0,21	104,60
2. »	0,49	0,40	0,68	5,46	11,46	1,18	13,06	4,64	25,62	9,94	0,21	104,89
3. »	0,50	0,42	0,68	5,46	10,80	1,20	11,96	4,48	28,24	9,90	0,21	107,74
4. »	0,45	0,38	0,72	5,32	10,84	1,17	12,24	4,42	25,43	10,25	0,21	112,01
1963. 1. kv.	0,46	0,41	0,92	5,32	10,65	1,19	12,51	4,46	26,48	9,84	0,21	119,15
2. »	0,48	0,42	1,03	5,36	11,46	1,30	12,85	4,48	24,45	10,15	0,21	113,22
3. »	0,49	0,43	1,40	5,37	11,25	1,30	13,40	4,39	25,09	9,54	0,21	116,91
September .	0,50	0,46	1,29	5,40	9,51	1,29	13,78	4,41	25,76	9,54	0,20	113,42
Prosentvis endring:												
3 første kv. 1962—3 første kv. 1963	— 6,0	5,0	70,6	— 2,2	2,8	5,9	2,7	— 3,1	— 3,8	— 1,6	— 4,5	9,7
Sept. 1962— sept. 1963..	6,4	—	89,7	0,6	— 2,4	7,5	17,7	— 1,3	— 10,6	— 1,2	— 9,1	— 7,6

¹ Prisen er pr. tonn

Engrospriser.

Engrosprisene viste en svakt stigende tendens i løpet av siste halvår 1962 og i 1963. Engrosprisindeksen var 113 i første halvdel av 1962, steg til 114 i juli og var så stort sett uendret til august 1963. I august 1963 steg indeksen til 115, holdt seg uendret til og med oktober og steg så til 116 i november. Engrosprisindeksen lå i november 1963 1,8 prosent over nivået på samme tid året før.

De enkelte varegrupper hadde svært ulik prisutvikling fra 3. kvartal 1962 til 3. kvartal 1963 (se tabell 108). Delindeksen for animalske og vegetabiliske oljer og fett, som falt 22,7 prosent fra 3. kvartal 1961 til 3. kvartal 1962, steg 25,4 prosent fra 3. kvartal 1962 til 3. kvartal 1963, vesentlig på grunn av prisoppgang på hvalolje og sildolje. Indeksen for drikkevarer og tobakk steg i samme tidsrom 5,4 prosent, vesentlig på grunn av økte avgifter på tobakksvarer fra desember 1962. Indeksen for kjemikalier steg 3,3 prosent. En del av stigningen skyldtes høyere priser på gjødningsstoffer. For gruppen brensel steg indeksen 1,8 prosent vesentlig på grunn av høyere priser på koks og kull. For gruppen forskjellige ferdigvarer og for gruppen

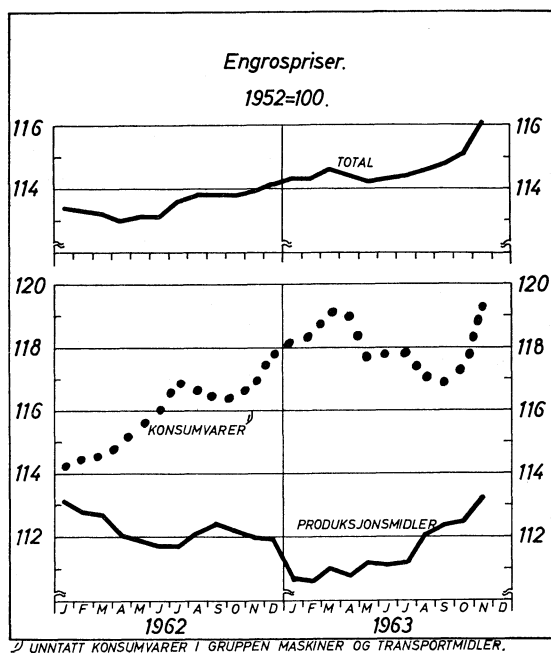

Fig. 47.

Tabell 108. Engrosprisindeks. 1952 = 100.

	Totalindeks	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Råvarer	Brensel, brenselolje og elektrisk kraft	Animalske og vegetabiliske oljer og fett	Kjemikalier	Bearbejdede varer	Maskiner og transportmidler	Forskjellige ferdigvarer
1958	110	121	109	113	109	97	108	104	105	97
1959	110	122	110	112	105	96	108	104	108	97
1960	111	120	110	114	102	93	111	106	108	98
1961	112	119	113	121	102	88	115	106	110	99
1962	114	124	118	121	103	72	117	106	112	102
1962. 1. kvartal ¹	113	122	116	122	103	80	117	107	112	102
2. »	113	122	117	122	103	74	118	107	112	102
3. »	114	125	118	121	103	68	115	106	112	102
4. »	114	125	120	120	103	64	118	106	112	103
1963. 1. kvartal	114	126	124	120	103	71	119	106	112	103
2. »	114	125	124	120	103	80	121	106	112	103
3. »	115	125	124	120	105	85	119	106	112	103
September	115	126	124	120	105	86	119	106	112	103
Prosentvis endring: ²										
3. kv. 1962—3. kv. 1963	0,8	0,2	5,4	—0,9	1,8	25,4	3,3	—0,3	0,2	0,8
Sept. 1962—sept. 1963..	0,9	0,2	4,8	—0,8	2,0	30,0	2,8	—	0,4	0,7

¹ Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. ² Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av kvartalsindekser med 1 desimal.

Tabell 109. Engrosprisindeks. Grupper etter varenes anvendelse og fordeling på norskproduserte og importerte varer. 1952 = 100.

	Konsumvarer		Maskiner og transportmidler	Ikke-varige produksjonsmidler				Norskproduserte varer	Importerte varer
	I alt	Matvarer		I alt	Byggematerialer	Brensel, br.olje og elektr. kraft	Andre produksjonsmidler		
1958	113	123	105	110	114	109	110	113	102
1959	112	122	108	110	113	105	110	113	101
1960	111	118	108	110	114	103	111	113	100
1961	112	118	110	111	121	103	112	115	98
1962	116	123	112	112	124	103	113	118	99
1962. 1. kv. ¹	114	121	112	113	123	103	114	117	99
2. »	115	122	112	112	124	103	113	117	99
3. »	117	124	112	112	124	103	113	118	99
4. »	117	124	112	112	124	103	113	118	98
1963. 1. kv.	119	126	112	111	124	103	111	119	99
2. »	118	125	112	111	125	104	112	118	102
3. »	117	123	112	112	125	105	113	118	103
September	117	122	112	112	125	105	113	118	103
Prosentvis endring: ²									
3. kv. 1962—3. kv. 1963.	0,6	—1,5	0,2	—0,2	0,6	1,5	—0,3	0,1	4,0
Sept. 1962—sept. 1963..	0,4	—1,5	0,4	—	0,6	1,6	—0,1	0,1	4,2

¹ Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. ² Den prosentvise endring beregnet på grunnlag av kvartalsindekser med 1 desimal.

råvarer var det bare mindre endringer. For matvarer, for maskiner og transportmidler og for bearbejdede varer var indekstallet så godt som uendret.

En gruppering av varene etter anvendelse viser at prisene for konsumvarer steg 0,6 prosent fra 3. kvartal 1962 til 3. kvartal 1963, mens prisene på ikke varige produksjonsmidler falt 0,2 prosent.

Engrosprismaterialet er også gruppert på innenlandske varer og importerte varer. Varer som har gjennomgått en produksjonsprosess her i landet, er registrert som innenlandske. Indekstallet for importerte varer steg med 4 prosent fra 3. kvartal 1962 til 3. kvartal 1963, mens indekstallet for norskproduserte varer var omtrent uendret. Den vesentligste årsak til stigningen i indeksen for importvarer var høyere priser på kull, koks og sukker.

Konsumpriser.

Konsumprisindeksen steg relativt sterkt i de første 7 måneder av 1962. Stigningstakten avtok mot slutten av året, men i de første månedene av 1963 ble oppgangen igjen noe raskere. Indekstallet som pr. 15. desember 1962 var 110,0, steg til 112,1 pr. 15. april 1963. I mai 1963 ble subsidiene på margarin, matfett, ost og mjølk forhøyd samtidig som også mjøl og gryn ble subsidiert. Dette brakte indeksen for mai ned til 110,8. I juli kom indeksen igjen opp i 111,6, vesentlig på grunn av høyere priser på

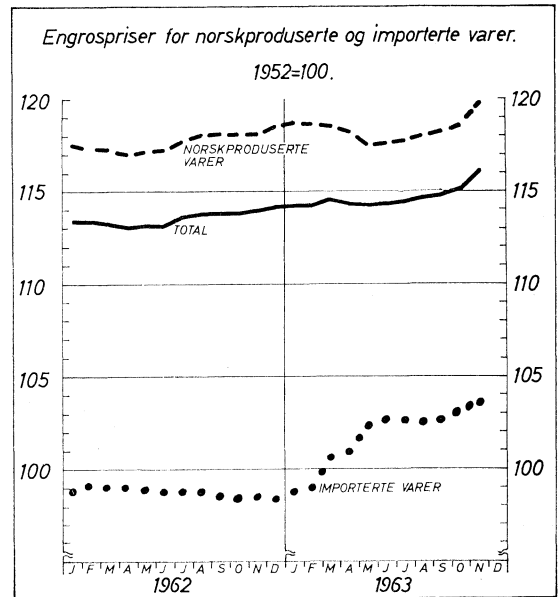

Fig. 48.

kjøtt, kjøttvarer og flesk og økte utgifter til helsepleie. Fra august til og med oktober viste indeksen fall. Det meste av nedgangen skyldes økte subsidier på mjølk og sesongfall i prisene på poteter og grønnsaker. Indekstallet for november 1963 var 111,0 mot 109,7 for november 1962 og 105,0 for november 1961. I gjennomsnitt for de 11 første måneder av 1963 var indeksen

Tabell 110. Konsumprisindeks. 1959 = 100.

	I alt	Matvarer	Alkoholholdige drikkevarer	Tobakk	Bolig, lys og brensel	Klær og skotøy	Andre utgifter
1958	97,8	98	99	100	98	100	—
1959	100,0	100	100	100	100	100	100
1960	100,3	99	101	101	102	101	101
1961	102,9	101	102	106	105	103	105
1962	108,3	109	111	107	109	106	109
1962. 1. kvartal ¹	106,2	105	109	107	108	104	108
2. »	107,6	108	111	107	108	105	108
3. »	109,6	111	112	107	109	106	109
4. »	109,7	110	113	107	110	107	110
1963. 1. kvartal	111,2	112	113	118	111	108	112
2. »	111,2	111	113	118	112	109	112
3. »	111,0	110	113	118	112	109	113
September	110,5	108	113	118	113	109	113
Prosentvis endring: ²							
3. kv. 1962—3. kv. 1963	1,3	—1,4	1,5	9,8	2,8	2,7	2,9
Sept. 1962—sept. 1963	0,6	—2,8	0,5	9,8	3,0	2,6	2,9

¹ Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. ² Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av kvartalsindekser med 1 desimal.

2,7 prosent høyere enn for de tilsvarende månedene i 1962.

Fra september 1962 til september 1963 steg konsumprisindeksen 0,71 poeng. Gruppen andre utgifter trakk indeksen opp 0,92 poeng, bolig, lys og brensel 0,44 poeng, klær og skotøy 0,35 poeng og tobakk 0,24 poeng. Matvarene trakk indeksen ned 1,25 poeng. Det meste av denne nedgangen skyldtes økte subsidier og lavere priser på poteter, grønnsaker, frukt og bær i 1963 enn i 1962.

Endring i konsumprisindeksen september 1962—september 1963:

	Indeks-poeng
Matvarer i alt	-1,25
Kjøtt, kjøttvarer og flesk	0,18
Fisk og fiskevarer	0,13
Mjølke og mjølkeprodukter ...	-1,24
Egg	0,03
Margarin og annet fett	-0,24
Mjøl, gryn og bakervarer	-0,12
Poteter, grønnsaker, frukt og bær	-0,61
Sjokolade, sukker og sukkervarer	0,61
Kaffe og té	-0,08
Andre matvarer	0,09
Alkoholholdige drikkevarer	0,01
Tobakk	0,24
Bolig, lys og brensel	0,44
Bolig	0,19
Elektrisitet	0,08
Brensel	0,17
Klær og skotøy	0,35
Klær	0,28
Skotøy	0,07
Andre utgifter	0,92
Møbler og utstyrvarer	0,04
Helsepleie	0,36
Renhold og personlig pleie ...	0,10
Transport	0,11
Annet	0,31
Totalen	0,71

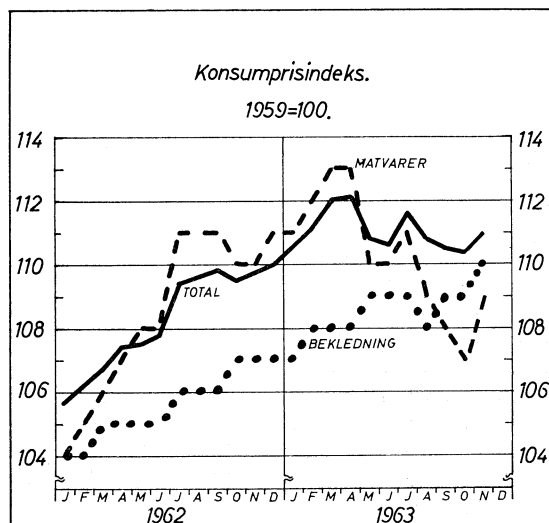

Fig. 49.

Tabell 110 viser indekstallene for de enkelte hovedgruppene i konsumprisindeksen og den prosentvise endring i disse fra 3. kvartal 1962 til 3. kvartal 1963. Tabellene 111 og 112 viser de tilsvarende tall for undergruppene. De enkelte grupper matvarer har hatt svært ulik prisutvikling. Indeksen for gruppen sjokolade, sukker og sukkervarer steg 34 prosent, vesentlig på grunn av stigning i importprisene på sukker. For fisk og fiskevarer steg indeksen om lag 4 prosent, og for kjøtt, kjøttvarer og flesk 1—2 prosent. Indeksen for mjølke og mjølkeprodukter og for margarin og annet fett falt 13—14 prosent. Det meste av nedgangen skyldtes økte subsidier. For gruppen kaffe og te falt indeksen 4—5 prosent vesentlig på grunn av reduserte avansesatser for kaffe.

Indeksen for brensel steg 4,1 prosent fra 3. kvartal 1962 til 3. kvartal 1963. Stigningen kom av høyere priser både på ved, koks og kull. Det meste av stigningen i indeksen for elektrisitet skyldtes forskyning av tallet på abonnenter i tariffgruppene. Indeksen for helsepleie steg 8,5 prosent i dette tidsrom, vesentlig på grunn av stigning i utgiftene til lege og tannlege.

Foruten den offisielle konsumprisindeks som bygger på forbrukssammensetningen hos alle private husholdninger, beregner Byrået særskilte

	1962		1963		Prosentvis endring 15/9-62—15/9-63	
	15/9	15/12	15/3	15/6		
Konsumprisindeks for arbeiderhusholdninger	109,5	109,6	111,7	110,1	110,2	0,6
Konsumprisindeks for funksjonærhusholdninger	109,7	110,0	112,0	110,9	111,1	1,3
Konsumprisindeksen	109,8	110,0	112,0	110,6	110,5	0,6

Tabell 111. *Konsumprisindeks. Gruppeindekser for matvarer. 1959 = 100.*

	Kjøtt, kjøtt- varer og flesk	Fisk og fiske- varer	Mjøl- k og mjølke- pro- dukter	Egg	Marga- rin og annet fett	Mjøl, gryn og baker- varer	Poteter, grønn- saker, frukt og bær	Sjoko- lade, sukker og sukker- varer	Kaffe og te	Andre mat- varer
1958	94	95	97	98	93	94	102	101	114	98
1959	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1960	100	104	95	99	90	101	101	96	94	102
1961	105	110	98	98	84	105	104	91	93	105
1962	112	117	106	108	84	116	116	89	90	113
1962. 1. kvartal ¹	110	115	104	96	84	114	106	88	90	111
2. »	111	116	105	111	85	115	114	88	91	112
3. »	114	118	107	120	84	117	123	88	91	113
4. »	113	120	107	105	84	118	120	90	90	115
1963. 1. kvartal	111	121	107	104	84	119	129	97	89	117
2. »	110	122	99	110	77	116	131	113	87	117
3. »	116	122	92	120	73	114	121	118	87	118
September	117	122	90	122	73	115	113	117	87	118
Prosentvis endring: ²										
3. kv. 1962–3. kv. 1963 ..	1,7	4,1	—13,6	—	—13,7	—2,1	—1,2	34,0	—4,6	4,6
Sept. 1962–sept. 1963 ..	1,8	3,9	—15,4	1,3	—13,6	—2,5	—6,4	33,2	—4,4	4,3

¹ Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. ² Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av kvartalsindekser med 1 desimal.

Tabell 112. *Konsumprisindeks. Gruppeindekser for bolig, lys og brensel, klær og skotøy og andre utgifter. 1959 = 100.*

	Bolig, lys og brensel			Klær og skotøy		Andre utgifter				
	Bolig	Elek- trisitet	Bren- sel	Klær	Skotøy	Møbler og ut- styr- varer	Helse- pleie	Ren- hold og per- sonlig pleie	Trans- port	Annet
1958	97	100	103	100	98	—	—	—	—	—
1959	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1960	104	101	99	101	102	100	101	102	102	101
1961	107	102	101	102	103	102	106	108	107	103
1962	110	108	106	106	106	104	110	114	110	109
1962. 1. kvartal ¹	110	107	104	104	105	105	109	113	109	106
2. »	110	107	104	105	106	104	110	114	109	107
3. »	110	108	107	106	106	103	110	114	111	110
4. »	111	108	107	107	108	105	110	116	112	112
1963. 1. kvartal	112	110	108	107	108	106	114	117	112	112
2. »	113	110	109	108	109	104	114	118	112	114
3. »	113	111	111	109	109	104	120	118	112	114
September	113	111	113	109	109	104	120	119	113	115
Prosentvis endring: ²										
3. kv. 1962–3. kv. 1963 ..	2,4	2,7	4,1	2,7	3,0	0,7	8,5	3,6	0,8	3,8
Sept. 1962–sept. 1963 ..	2,4	2,7	5,2	2,6	2,4	0,7	8,2	3,3	1,3	3,3

¹ Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. ² Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av kvartalsindekser med 1 desimal.

prisindekser på grunnlag av forbrukssammen-
setningen hos arbeidere og funksjonærer.

Oppstillingen nederst på side 123 viser disse
indekstallene i siste måned i hvert kvartal fra 3.
kvartal 1962 til 3. kvartal 1963 (1959 = 100).

Prispolitikk og prisregulering.

Ved kongelig resolusjon av 25. januar 1963
ble retningslinjene for kontroll- og regulerings-
virksomheten som var fastsatt 17. februar 1961,
gjort gjeldende også for 1963.

Prismyndighetene la i 1963 stor vekt på den
løpende prisovervåking og på å fremme effektiv
og rasjonell priskonkurranse. Direkte detalj-
prisreguleringer av nye varer fant imidlertid ikke
sted i 1963, men en del priser ble etter søknad
tillatt forhøyd.

Avgiften på tobakksvarer ble satt opp 14—
19 prosent fra 1. desember 1962. Dette førte
til at konsumprisindeksen steg 0,25 poeng.

Fra 1. januar 1964 er flere av avgiftene til
staten forhøyd. Avgiften på sjokolade og andre
sukkervarer er økt med $6\frac{2}{3}$ prosent, avgiften
på øl i kl. I med kr. 0,20 pr. liter og i kl. II
med kr. 0,10 pr. liter. Avgiften på kullsyreholdige,
alkoholfrie drikkevarer er økt med kr. 0,10 pr.
liter. Forhøyelsen av brennevinsavgiften har
ført til en prisstigning av kr. 2,00 pr. flaske.
Disse avgiftsendringene vil heve indeksen med
omkring 0,3 poeng.

Ved tariff- og inntektsoppgjørene våren 1963
ble det fra Regjeringens side gitt løfte om at
prisenivået i 1963 skulle holdes så stabilt som
mulig. Det ble derfor gitt en tilleggsbevilgning
på 150 mill. kr. til økte subsidier, og i begyn-
nelsen av mai ble bl. a. prisene på mjølk, ost,

margarin, matfett, mjøl og brød satt ned. Denne
prisreduksjonen trakk konsumprisindeksen ned
1,3 poeng. Fra 13. august ble konsummjølk
ytterligere subsidiert. Virkningen av denne
prisreduksjonen var 0,4 poeng. Subsidiene på
margarin og matfett ble tatt bort 11. november.
Dette førte til en stigning i indeksen på 0,6
poeng. Subsidiene på mjølk og mjølkeprodukter
ble redusert ved årsskiftet. Dette svarer til en øk-
ing av indeksen med 1,3 poeng.

Det ble inngått ny jordbruksavtale for tids-
rommet 1. juli 1963 til 30. juni 1964. Den nye
avtalen bygger i hovedsaken på de samme
grunnprinsipper som den forrige avtalen. Det
er foretatt justeringer i prisene for en del vare-
grupper. For konsummjølk ble prisen i engros-
salg hevet med 1,8 øre pr. liter og grunntil-
skottet for meierimjøl med 1,5 øre pr. liter.
Gjennomsnittsprisen for egg ble satt opp 20
øre pr. kg, for flesk 5 øre og for lam 15 øre.
Prisgrensene for poteter, frukt og grønnsaker
ble ikke endret og heller ikke prisene på korn
og kraftfôr.

Den samlede virkning på konsumprisindeksen
av prisforhøyelsene på grunn av jordbruks-
avtalen var ca. 0,2 poeng. Utgiftene til økt grunn-
tilskott for meierimjøl ble i sin helhet dekket
av subsidier. Den samlede utgift til dette ut-
gjorde ca. 9 mill. kr. i 1963.

I 1963 ble det foretatt en viss justering av
avansesatsene. Fra 1. januar 1963 ble detalj-
avansene for poteter og grønnsaker satt ned,
fordi produsentprisene for poteter og de vik-
tigste grønnsaker høsten 1962 lå vesentlig høy-
ere enn normalt. Da prisene på disse varer ble
mer normale høsten 1963, ble detaljavansene
satt opp igjen fra 11. september 1963. Avanse-
satsene for kaffe ble redusert i mars.

Tabell 113. Utbetalte pristilskott over statsregnskapet¹ og Prisdirektoratets fond. Mill. kr.

	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963
Kunstgjødsel	26	28	43	31	33	44	47
Kraftfôr	30	43	57	57	51	53	49
Korn og mjøl	137	113	95	145	143	107	150
Mjøl og mjølkeprodukter	425	378	415	435	453	461	569
Kjøtt og flesk	28	12	5	—	—	—	—
Margarin m. v.	36	22	—	25	40	38	40
Torske- og sildefisket	2	8	38	52	83	93	117
Statsregnskapet i alt	684	604	653	745	803	796	972
Prisdirektoratets fond	218	104	76	99	74	34	34
I alt	902	708	729	844	877	830	1 006

¹ Pristilskott fra statsregnskapet til Prisdirektoratets fond er ikke tatt med under statsregnskapet.

Tabell 113 viser utbetalte pristilskott over statsregnskapet og Prisdirektoratets fond for årene 1957—1963. I 1963 ble det over statsregnskapet betalt ut 972 mill. kr. i pristilskott. Dette er 176 mill. kr. mer enn i 1962. Stigningen skyldes økte subsidier til mjølk, mjølkeprodukter, margarin, matfett, mjøl, gryn og støtte til torske- og sildefisket. Tilskottene utbetalt over Prisdirektoratets fond i 1963, utgjorde 34 mill. kr. som i 1962. For 1964 er det over statsbudsjettet bevilget 824 mill. kr. til pristilskott.

Oppstillingen nedenfor gir en oversikt over gjennomsnittlig pristilskott (direkte forbrukertilskott og øvrige tilskott) pr. enhet for mjølk, mjølkeprodukter, margarin, mjøl og gryn i september 1963.

	Mengde- enhet	Tilskott i kroner ekskl. avanse og omsetn.- avgift
Helmjølk (flaske)	1	0,60
Fløte, 35 pst. (flaske)	1	2,06
Meierismør	kg	4,53
Gudbrandsdalsost, G 35	»	3,86
Sveitserost, F 45	»	3,83
Gaudaost, F 45	»	3,77
Margarin	»	0,84
Hvetemjølk, sammalt, siktet.....	»	0,11
Semulegryn	»	0,11
Blandet siktemjølk	»	0,03
Rugmjøl, sammalt, siktet	»	0,02
Byggmjøl og byggryn.....	»	0,09

Sluttord.

Konjunkturbildet.

For verdensøkonomien ble 1963 et godt år, vesentlig bedre enn den svake utvikling høsten 1962 gav grunnlag for å vente. I Sambandsstatene tok produksjonen seg merkbart opp straks etter årsskiftet; veksten gjennom 1963 var jamn, om ikke særlig sterk. I Vest-Europa fortsatte den svake produksjonsveksten fra slutten av 1962 et stykke inn i 1963, med ugunstige værforhold og en dempet privat investeringsaktivitet som viktigste årsak. I løpet av våren og sommeren skjøt imidlertid produksjonsveksten større fart også her. Særlig markert var omslaget i Storbritannia. Økingen i bruttonasjonalproduktet for hele året er anslått til nær 4 prosent for Sambandsstatene og 3,5—4,0 prosent for Vest-Europa.

Konjunkturbedringen ute i verden bidrog til raskere vekst også i Norge. Økingen i bruttonasjonalproduktet for året under ett er foreløpig beregnet til 5,0 prosent. Den store tilveksten i handelsflåten bidrog mye til dette resultatet; fra våren av var også produksjonsveksten i industrien meget sterk. For næringslivet ellers var framgangen mer ujamn, men det var større produksjon enn året før i alle næringer unntatt hvalfangst og skogbruk.

Trass i produksjonsframgangen ble året 1963 ikke økonomisk godt for næringer som har sine hovedmarkeder i utlandet. For de fleste grupper av vareeksporten ble det oppnådd lavere gjennomsnittspriser enn året før. Også skipsfartens brutto fraktinntekter pr. tonn var lavere enn året før, trass i at turfraktene i enkelte måneder lå betydelig høyere. For mange bedrifter som arbeider i sterk internasjonal konkurranse, ble driftsresultatet for fjoråret uten tvil enda dårligere enn for 1962.

Den norske økonomi la i løpet av 1963 bak seg et mindre konjunkturtilbakeslag — det tredje etter krigen. Tilbakeslaget ble utløst av svikt i den utenlandsbetingede etterspørsel og var, fordi det inntraff på et tidspunkt da aktiviteten på forhånd var uvanlig høy, lite merkbart for produksjonsveksten utenom i de eksportnæringer som ble direkte berørt. Likevel var det kraftig nok til at veksten i den samlede produksjon ble tydelig langsommere: I årene 1960 og 1961 steg bruttonasjonalproduktet, sannsynligvis nokså jamt fra kvartal til kvartal, med bort imot 6 prosent om året. Fra året 1961 til året 1962 var økingen i bruttonasjonalproduktet bare 3,3 prosent. Det må bety at totalproduksjonen i gjennomsnitt for 1962 ikke lå

mye over det nivå som var nådd allerede i slutten av 1961, og at veksten gjennom deler av 1962 må ha vært meget svak. Tilbakeslaget gav seg utslag i produksjonen mot slutten av 1961. Det var særlig sterkt gjennom første halvår 1962 — i dette tidsrom er det mulig at totalproduksjonen sesongjustert stagnerte eller falt svakt — og var definitivt overvunnet våren 1963. Som vanlig var vekslingene i produksjonstakten tydeligst i industrien. En sesongjustert produksjonsindeks for industrien antyder at industriproduksjonen falt i første halvår 1962, at fallet ble avløst av forbigående bedring om sommeren og høsten, men at det igjen fulgte en ny, kraftig svikt mot slutten av året og et stykke inn i 1963.

Siden 2. kvartal i fjor har totalproduksjonen på nytt pekt bratt oppover. Den betydelige øking i bruttonasjonalproduktet fra 1962 til 1963 tyder på at veksttempoet i fjorårets tre siste kvartaler var minst like sterkt som i årene 1960 og 1961, kanskje sterkere. Dette inntrykket underbygges av at den sesongjusterte produksjonsindeks for industrien steg helt uvanlig kraftig fra 1. til 4. kvartal i fjor. Totalinntrykket er at den norske økonomi ved utgangen av 1963 var inne i en periode med sterk konjunkturuell vekst. Kapasitetsbegrensninger og pressetendenser har ennå ikke vist seg, men spillerommet for videre ekspansjon i like høyt tempo som nå, er neppe stort.

Den økonomiske politikken.

Høsten 1962, da den økonomiske politikken for 1963 ble fastlagt, var konjunkturutsiktene usikre. Utenlandsetterspørselen var svak, og presset i den indre økonomi hadde avtatt mye i forhold til et år tidligere.

Under disse forhold valgte myndighetene av hensyn til det innenlandske aktivitetsnivå å legge opp til en økonomisk politikk som også i 1963 ville sikre en viss vekst i den innenlandske etterspørsel, trass i at ønsket om å oppnå en reduksjon av underskottet i utenriksøkonomien, sett isolert, tilsa en strammere linje. Retningslinjene for finanspolitikken, kredittpolitikken og byggereguleringen — som er de aktuelle virkemidler i konjunkturreguleringen — ble trukket opp med dette for øye. I løpet av året ble det i det opprinnelige opplegg bare foretatt mindre justeringer, for det meste i ekspansiv retning og uten at motivene var av konjunkturpolitisk art.

Statsbudsjettet for 1963 ble vedtatt med et overskott før lånetransaksjoner av om lag samme størrelsesorden som i det vedtatte budsjett for året før. Senere ble budsjettbalansen, som et resultat av forhandlingene om det store lønns- og prisoppgjør på vårparten, svekket ved tilleggsbevilgninger på netto 90 mill. kr. Statsregnskapet for 1963 foreligger ikke når dette skrives. Med den oversikt en foreløpig har, er det sannsynlig at budsjettpolitikken i 1963 virket noe mer stimulerende for totalletterspørselen enn i 1962.

Kredittpolitikken ble lagt opp med sikte på å gi rom for en liten øking i de samlede investeringer (utenom skip). For det private kredittsystem ble det i den årlige kredittavtalen, som i tidligere år, fastsatt en øvre grense for utlånsvirksomheten. Avtalen gav plass for, og førte til, omtrent samme utlånsøking som i 1962. For statsbankene ble innvilgningsbudsjettene økt med i alt vel 9 prosent, opprinnelig med 54 mill. kr. og senere i løpet av året med ytterligere 32 mill. kr. Etter foreliggende anslag steg den samlede kreditttilførsel til næringslivet (medregnet direkte emisjoner av aksjer og obligasjoner og lån i utlandet) fra knapt 3,6 milliarder kroner i 1962 til knapt 3,7 milliarder kroner i 1963.

For den regulerte byggevirksomhet ble det fra først av fastsatt samme kvoter som i 1962. Disse kvoter ble regulert noe opp i løpet av året. Oppjusteringen innskrenket seg til 2 prosent og betydde lite for det samlede byggevolum.

Sett i sammenheng må den økonomiske politikken såvel i 1963 som i de nærmest foregående år karakteriseres som forholdsvis ekspansiv. Både om kredittpolitikken og om finanspolitikken gjelder, i den utstrekning en sammenlikning overhodet er mulig, at det i perioden etter 1950 neppe var mer enn to år (1953 og 1954) da politikken stimulerte etterspørselen sterkere. Den samlede kreditttilførsel til næringslivet og private i forhold til bruttonasjonalproduktet (når direkte emisjoner av aksjer og obligasjoner regnes med, men ikke lån opptatt direkte i utlandet) har i de fire siste år svingt mellom 6,5 og 7,0 prosent (nær 8 prosent i 1961). Dette var betydelig høyere enn i årene 1956—1958 (vel 4,5 prosent), på linje med 1955, men noe lavere enn i 1953 og 1954 (7—7,5 prosent). For en vurdering av finanspolitikken kan størrelsen «overskott før lånetransaksjoner» — definert som i statsbudsjettet, men her omfattende hele stats- og trygdeforvaltningen — gi et holdepunkt. Dette overskott har i de senere år variert mellom 1,4 og 2,1 prosent av bruttonasjonalproduktet (i 1963 etter foreløpige oppgaver 1,4 prosent), noe lavere enn i 1957 og 1958 (da forholdstallet lå omkring 3 prosent),

på linje med 1955 og 1956, men høyere enn i 1953 og 1954 (da forholdstallet var under 1 prosent). Budsjettets totalbalanse, også regnet i prosent av bruttonasjonalproduktet, har vært stigende i perioden. Etter dette må finanspolitikken i de senere år ha vært mer etterspørselsstimulerende enn i 1957 og 1958, men sannsynligvis mindre etterspørselsstimulerende enn i 1953 og 1954.

Realøkonomi og etterspørsel.

Den dominerende faktor for produksjonsutviklingen i 1963 var utenlandsetterspørselen, som tok seg kraftig og brått opp fra våren av. Også den offentlige etterspørsel etter varer og tjenester — såvel fra staten som fra kommunene — var sterkere enn året før. De private investeringer, utenom skipsfarten, steg derimot lite i 1963. Lageretterspørselen var svak.

Ved inngangen til året hadde vareeksporten antakelig nedadgående tendens. En markert bedring kom i april og mai, og bortsett fra tilfeldige utslag pekte eksporten gjennom resten av året meget bratt oppover. Når sesongvariasjoner søkes holdt utenfor, viser tallene at eksportvolumet for varer uten skip i 4. kvartal lå om lag 15 prosent over nivået i 1. kvartal. En har foreløpig liten erfaring med de sesongkorrigererte tall, men godtar en dem, betyr det at vareeksporten i de tre siste kvartaler i fjor steg med hele 5 prosent pr. kvartal eller 20 prosent på årsbasis. Noe av eksportøkningen var eksport fra lager, likevel sier disse tallene noe om hvilken sterk stimulans norsk produksjonsliv mottok fra utlandet etter at utenlandsetterspørselen tok seg opp igjen. Fra året 1962 til året 1963 steg vareeksporten uten skip med ca. 10,5 prosent i volum og ca. 8,5 prosent i verdi. Verdiøkningen var (januar—november) særlig sterk for varegruppene tekstilvarer og klær (27 prosent), jern og stål (25 prosent), maskiner og apparater (18 prosent), gjødning og andre kjemiske produkter (14—18 prosent), papir og papp (11 prosent) og aluminium (11 prosent), mens det ble registrert nedgang i eksportverdien for olje og fett (— 4 prosent), malmer (— 5 prosent) og nikkel (— 18 prosent). For den samlede eksport av varer og tjenester (medregnet bl. a. skipsfartstjenester og salg av skip) var eksportøkningen siste år i volum ca. 11,5 prosent og i verdi 8,7 prosent.

Det er verd å notere at vareeksporten fra Norge i begge de to siste år har økt særlig sterkt til landene innenfor Det europeiske fellesmarked (13—14 prosent om året, i alt 42 prosent siden 1958). Det samme gjelder for andre lands eksport. Forklaringen må være at gjennomføringen av tollunionen mellom EEC-landene hittil ikke har redusert medlemslandenes behov for å opprettholde og øke sine handelsforbindelser —

begge veier — med tredjeland. Siden EEC ble opprettet i 1958, har eksporten ut av Fellesmarkedet økt med ca. 50 prosent i verdi og importen utenfra med ca. 48 prosent. At Norge har fått del i eksportøkningen til Fellesmarkedslandene er i og for seg ikke overraskende.

Investeringene i fast kapital steg i 1963 med mellom 6 og 7 prosent for alle investeringsformer under ett. Skipsinvesteringene (som slår sterkt ut i importen, men betyr mindre for aktiviteten innenlands) steg med vel 13 prosent til et nytt rekordnivå; nettotilveksten til flåten (900 000 br.t.) var likevel ikke større enn i de nærmest foregående år, og langt mindre enn i 1958, fordi avgangen av eldre skip (800 000 br.t.) var ekstraordinært stor. For andre investeringskategorier var økingen for første gang på mange år litt mindre enn økingen i nasjonalproduktet. For bygninger og anlegg er volumøkningen det siste året beregnet til ca 5 prosent, og for maskiner, utstyr og transportmidler til ca. 4 prosent; en meget stor del av økingen falt på den offentlige sektor, mens de private investeringer til dels gikk ned. Det er sannsynlig at den svakere stigning i de private investeringer, i Norge som i andre land, var en følge av investeringsbeslutninger tatt i tidligere år under inntrykket av dårlige fortjenester og uvisse lønnsomhetsutsikter. Skipskontraheringene for norsk regning i 1963 var på vel 2,5 mill. br.tonn.

Lagerholdet gikk sterkt ned i 1963, foreløpige oppgaver viser en reduksjon på mellom 300 og 400 mill. kr. Nedgangen var i det vesentlige en passiv følge av produksjons- og eksportutviklingen. Det er kjent at de til dels store ferdigvarelagrene i bl. a. primær jern- og metallindustri og treforedlingsindustri ble redusert. Også for industriens lager av råstoffer ser det ut til at aktivitetsøkningen i første omgang førte til at lagrene gikk ned.

Det offentlige konsum steg i 1963 med 7 prosent i volum og det private konsum med vel 4 prosent etter foreløpige oppgaver. For det private konsum var økingen prosentvis noe svakere enn økingen i nasjonalproduktet.

En oppsummering av utviklingstendensene i 1963 kan etter dette gis slik: Gjennom 1. kvartal pekte vareeksporten sannsynligvis nedover. Produksjonen holdt seg oppe ved at den innenlandske etterspørsel — stimulert av en ekspansiv politikk — fortsatte å vokse. Men verken i 1. kvartal eller senere i året var investeringene og det offentlige konsum særlig sterke vekstfaktorer. Det var i første rekke oppgangen i utenlandsetterspørselen fra 2. kvartal som drev produksjonen opp i siste del av året. Et forsøk på å tallfeste virkningene på realøkonomien (direkte og indirekte) av eksportøkningen og de innenlandske etterspørselsfaktorer bygd på kryssløps- og konsumrelasjoner, synes å under-

bygge dette. Beregningene, som er gjengitt i tabell 22, side 46, er i år noe vanskeligere å tolke enn vanlig, fordi de bare omfatter tre kvartaler av året (de tre første kvartaler av 1963 sammenliknet med de samme tre kvartaler av 1962). Med denne reservasjon viser beregningene at mer enn halvparten av økingen i bruttonasjonalproduktet kan føres tilbake til større eksport; resten forklares i det vesentlige av større bygge- og anleggsinvesteringer samt — under posten «annet» — av større offentlig konsum.

Inntekter, priser, lønninger.

Forskyvningene i inntektsfordelingen i de senere år ble i forrige Økonomisk utsyn analysert i lys av interessemotsetningene mellom tre store grupper: For det første lønntakerne, for det annet bedriftene i de «skjermede» (eller markedsbeskyttede) næringer som kan dekke stigende kostnader ved å sette prisene opp, og for det tredje bedriftene i de «konkurransetsatte» næringer som ikke har en slik mulighet, fordi prisene på deres produkter blir bestemt på verdensmarkedet. Det har vist seg at lønntakergruppen og bedriftene i de skjermede næringer har vanskelig for å vinne relative fordeler fra hverandre, fordi endringer i lønnsatsene regelmessig leder til at bedriftene justerer sine priser tilsvarende. Men disse to grupper kan i fellesskap presse sine inntektsandeler opp på bekostning av inntektsandelen til bedriftene i de konkurransetsatte næringer. Dette skjer i perioder da det innenlandske pris- og kostnadsnivå stiger raskere enn prisene på varer som går i internasjonal handel, idet fortjenestene i de konkurransetsatte næringer da kommer under press.

En slik utvikling fant sted i Norge i perioden 1957—1962. Prisene både på norske eksportprodukter og på konkurrerende importvarer falt, mens det innenlandske pris- og kostnadsnivå fortsatte å bevege seg raskt oppover. Virkningene av dette på inntektsfordelingen, som ble beskrevet i forrige års Økonomisk utsyn, skal rekapituleres kort her i lys av det reviderte tallmateriale som nå forelegger: Fra 1957 til 1962 økte faktorinntekten for alle næringer med i alt 6 300 mill. kr. Dette beløp tilfalt nesten i sin helhet lønntakergruppen (6 100 mill. kr.), og lønnsandelen gikk opp fra nivået 57—58,5 prosent i 1957 og årene like før til 63,5—64,5 prosent i årene 1958—1961 og helt til 66,7 prosent i 1962. Eierinntekten i de «skjermede» næringer — representert ved jordbruk, bygge- og anleggsvirksomhet, kraftforsyning, tjenesteytende næringer utenom skipsfart, bergverk og industri med unntak av malmgruver, tekstil- og bekledningsindustri, treforedlingsindustri, kjemisk industri og primær jern- og metall-

industri — steg i samme tidsrom med 1 950 mill. kr., og andelen i landets faktorinntekt gikk opp fra ca. 27 prosent i 1957 til 27,8 prosent i 1962; regnet pr. utført årsverk var inntektsøkningen litt svakere for denne gruppen enn for lønnstakerne. I de «konkurransesatte» næringer — skogbruk, fiske, hvalfangst, skipsfart, malmgruver, tekstil- og bekledningsindustri, treforedlingsindustri, kjemisk industri og primær jern- og metallindustri — gikk derimot eierinntekten i de samme årene ned med 1 750 mill. kr., og andelen i landets faktorinntekt falt fra ca. 14,5 prosent i 1957 til 5,5 prosent i 1962; det siste tallet betyr at store deler av eksportnæringene dette år gikk med tap. Hva enten en betrakter de absolutte tall eller inntektsandelene, var det således helt uvanlig kraftige forrykninger i inntektsfordelingen som fant sted på få år.

I 1963 snudde utviklingen noe, uten at bildet fra de senere år ble radikalt endret. Økingen i faktorinntekten fra 1962 til 1963 var etter foreløpige oppgaver 2 400 mill. kr. Av dette tilfalt noe under halvparten (1 200 mill. kr.) lønnstakerne, og deres andel av faktorinntekten (lønnandelen for alle næringer under ett) gikk ned fra 66,7 prosent i 1962 til 65,4 prosent i 1963. For eierinntektene i de skjermede næringer, definert som ovenfor, var økingen 950 mill. kr., og andelen i landets faktorinntekt steg fra 27,8 prosent til 28,8 prosent. I motsetning til i de foregående år ble det i 1963 en liten øking i eierinntekten også i de konkurransesatte næringer. Økingen er beregnet til 250 mill. kr. Det brakte inntektsandelen for denne gruppen opp fra 5,5 prosent til 5,8 prosent av faktorinntekten, men andelen lå fortsatt meget langt under nivået fra 1957 og tidligere år. Utviklingen for skipsfart, hvor eierinntekten gikk opp med 400 mill. kr., var her utslagsgivende.

Variasjoner i produksjonstakten slår normalt sterkere ut i eierinntektene enn i lønningene, og lønnandelen har derfor en tendens til å stige i svake vekstår og til å falle i gode. Fallet i lønnandelen fra 1962 til 1963 — som delvis oppveide stigningen året før — må vurderes på denne bakgrunn. Sterkest varierer lønnandelen i de konkurransesatte næringer (for årene 1957—1963 var tallene 49,0, 61,4, 66,1, 64,2, 64,5, 71,9 og 69,7). I de skjermede næringer har lønnandelen, bortsett fra konjunkturelle variasjoner, i de senere år holdt seg bemerkelsesverdig konstant (for årene 1957—1963 62,1, 64,2, 64,3, 63,8, 63,9, 65,4 og 64,4 prosent). Den svakt stigende tendens forklares av at tallet på lønnstakere i gruppen stiger, mens tallet på selvstendige går ned. For de skjermede næringer har tydeligvis prisene og lønningene fulgt hverandre på en slik måte at forholdet mellom eierinntekter og lønninger, pr. årsverk regnet, har endret seg lite.

I 1963 var såvel lønnsstigningen som prisstigningen moderat. Lønns- og prisoppgjørene i begynnelsen av året fant sted under forhold da det var åpenbart for alle at lønnsomheten i de konkurransesatte næringer var meget lav. Dette, sammen med en aktiv innsats fra myndighetenes side — som bl. a. omfattet tilsagn om en midlertidig forhøyelse av prissubsidiene med en indeksvirkning på 1,3 poeng — førte til at det ble inngått ett-årige avtaler om bare små nominelle inntektsøkninger. For lønnstakerne i industri og bygge- og anleggsvirksomhet ble det gitt lønnsforbedringer på 2—2,5 prosent, og de inntektsforbedringer som ble innrømmet jordbruket og fisket, var også forholdsvis små. Resultatet ble et år med relativt stabile priser. Så sent som i desember, men før de midlertidige subsidier var tatt vekk, lå konsumprisindeksen bare knapt 2 prosent høyere enn ved årets begynnelse. De sterke sprang i konsumprisindeksen som siden begynnelsen av 1950-årene alltid har ledsaget de store lønns- og jordbruksprisrevisjoner, ble således unngått i 1963.

På tross av de forholdsvis små lønnstillegg som ble gitt ved tariffrevisjonene våren 1963, ble reallønnsøkningen siste år ikke mindre enn vanlig. Legges nasjonalregnskapets tall til grunn (gjennomsnittlig lønn pr. sysselsatt deflatert med nasjonalregnskapets konsumprisindeks), var reallønnsforbedringen fra 1962 til 1963 3—3,5 prosent; for menn i industrien var den deflaterte timefortjeneste i 3. kvartal 1963 — siste kvartal en har tall for — 3,7 prosent høyere enn et år tidligere. Den gjennomsnittlige årlige reallønnsforbedring siden 1950, målt på samme måte, var til sammenlikning henholdsvis 3,7 prosent og 2,7 prosent.

Utenriksøkonomiske problemstillinger.

På seks år har Norge hatt et samlet underskott på driftsregnskapet overfor utlandet på over 6 milliarder kroner, derav 1,3—1,4 milliarder kroner i hvert av de tre siste år. Underskottet for 1963 er etter foreløpige oppgaver beregnet til om lag 1 440 mill. kr. Det var en del mer enn året før, da underskottet — etter at tallene for 1962 og tidligere år nylig er revidert noe nedover — var på 1 250 mill. kr. Skipsimporten netto var i 1963 380 mill. kr. større enn i 1962, men dette ble delvis oppveid av at skipsfartens netto valutafrakter også gikk betydelig opp (275 mill. kr.). På andre poster til sammen økte underskottet med 85 mill. kr.

Det er en direkte sammenheng mellom de senere års store underskott på driftsregnskapet overfor utlandet og forskyvningene i inntektsfordelingen siden 1958. En virkning av fallet i eierinntektene i de konkurransesatte næringer har vært at selskapsparingen — som normalt

utgjør en stor del av sparingen i den private sektor — har falt sterkt. Den private sparing har falt med om lag 1 milliard kroner fra toppkonjunkturårene 1956—1957 til årene 1961—1963. Den svikt i selskapsinntekten som har oppstått på grunn av de lavere eksportpriser, finnes igjen i et omtrent like stort underskott i utenriksregnskapet, idet reduksjonen av den private sparing ikke har blitt kompensert av større offentlig sparing.

En samlet vurdering av utenriksregnskapet for 1963 må gi som konklusjon at hovedproblemene i Norges utenriksøkonomi fortsatt står uløst. Trass i den uvanlig sterke volumøking i eksporten, ble underskottet på driftsregnskapet i 1963 heller større enn i de foregående år. En analyse av volumtallene for vareinnførselen etterlater det inntrykk at importen nok gikk opp, men ikke så sterkt som stigningen i produksjonstakten skulle tilsi, og at en derfor må være forberedt på at etterfylling av lager vil kreve økt import i tiden framover. Oppgangen i skipsfraktene var et lyspunkt, som imidlertid neppe gir grunnlag for noen ny vurdering av skipsfartens fortjenestemuligheter på litt lengre sikt. Bytteforholdet overfor utlandet for alle varer og tjenester under ett endret seg også i 1963 til ugunst for Norge; med samme eksport- og importpriser som i 1962 ville underskottet på driftsregnskapet siste år ha vært bort imot 300 mill. kr. lavere.

Utviklingen siste år styrker den oppfatning at det pristrykk våre eksportnæringer har stått overfor i det senere, ikke først og fremst er et konjunkturfenomen som har sin forklaring i at etterspørselen forbigående har blitt hengende etter kapasitetsutbyggingen. For en stor del må forklaringen søkes i at ny produksjonsteknikk varig har senket framstillingskostnadene for norske eksportprodukter, eller for produkter som konkurrerer med dem, slik at de i dag på verdensmarkedet betinger et lavere «normalt» prisleie (relativt til andre varer) enn tidligere. Et eksempel gir skipsfarten, hvor det er en kjennsgjerning at overgangen til større og vesentlig mer økonomiske båter for transport av bulkvarer vil gi lønnsomhet ved et normalt prisleie som ligger lavere enn tidligere (men likevel en del over nivået i de siste seks år). Eksempler kan hentes også fra industrien. Verken for skipsfartstjenester eller for tradisjonelle norske industrielle eksportvarer har vi noen garanti for at det relativt gode eksportprisnivå fra 1950-årene vil vende tilbake. Noen vesentlig bedring i bytteforholdet overfor utlandet av varig karakter er det under disse forhold neppe realistisk å regne med.

Med det nivå den innenlandske sparing i øyeblikket ligger på, forutsetter det nåværende nivå for investeringsenes andel av nasjonalpro-

duktet at landet årlig må tilføres en betydelig kapitalmengde utenfra. Hvis Norge må avfinne seg med det gjeldende bytteforhold overfor utlandet som varig, står en derfor i utenriksøkonomien realistisk overfor følgende, ikke nødvendigvis alternative, valgmuligheter: (i) Å fortsette den aktive opplåningslinjen, (ii) å stramme til budsjettpolitikken med sikte på å øke den offentlige sparing, (iii) å føre en inntektspolitikk som gir grunnlag for større privat sparing, i første rekke på selskapenes hånd, (iv) å redusere investeringsraten.

Det har hittil vist seg mulig å dekke underskottene i utenriksøkonomien uten at det har gått ut over valutabeloldingene. Men å låne i utlandet i samme omfang som nå, må i det lange løp skape problemer. De tre andre alternativer — alle ubehagelige, hver på sin måte — har til felles at de virker kontraktivt i den indre økonomi. De kan derfor lettest realiseres i en periode med stigende eksport og sterk økonomisk vekst.

Perspektiver.

Året 1964 vil med stor sannsynlighet bli et godt år for verdensøkonomien, og det kan forutses at norsk eksport på nytt vil øke sterkt i volum. Det er da forutsatt at forslaget om skattelettelser i Sambandsstatene blir vedtatt.

I vår indre økonomi er allerede en kraftig ekspansjon under utvikling. Siden våren 1963 har produksjonen pekt uvanlig sterkt oppover. Det er mulig at grensen for full kapasitetsutnyttning ikke er langt unna.

En konjunkturpolitisk bedømmelse tilsier en forholdsvis stram økonomisk politikk i 1964. Myndighetenes ønske om å oppnå en reduksjon av underskottet i utenriksøkonomien peker i samme retning.

Den økonomiske politikk som er vedtatt for 1964, kan ikke karakteriseres som stram i forhold til politikken for 1963. Statsbudsjettet er vedtatt med større utgifter til varer og tjenester, mindre overskott og større totalsum enn året før. Statsbankenes innvilgningsbudsjetter er satt opp med 9 prosent, og volumet av den kvoteregulerte byggevirksomhet med mellom 6 og 7 prosent. Den nye kredittavtalen vil begrense kreditttilgangen noe i forhold til året før, men reduksjonen er ikke særlig sterk. Landet står foran et nytt, alminnelig lønns- og prisoppgjør.

Slik situasjonen tegner seg ved inngangen til 1964, må en være forberedt på at det i løpet av året vil kunne melde seg følelige press-tendenser i den indre økonomi. For utenriksøkonomien betyr oppgangen i skipsfraktene at utsiktene for den nærmeste framtid er bedret; trass i dette vil det — med mindre fraktstigningen forsterkes — bli et stort underskott i utenriksregnskapet også i året som kommer.

English summary.

The economic situation.

In retrospect 1963 was a decidedly more prosperous year for the world economy than what might have been expected from the slackening tendencies towards the end of 1962. In the United States there was an appreciable upswing in production just after the turn of the year; the upward trend was steady, if not very strong, throughout 1963. In Western Europe a slow rate of growth in production towards the end of 1962 continued well into 1963, mainly due to restrained private investment. However, in the course of the spring and summer months, the increase in production gathered new speed even here. The upturn was particularly noticeable in Great Britain. The increase in GNP for the whole year is estimated at 4 per cent for the United States and between 3.5 and 4 per cent in Western Europe.

The favourable turn in the world economy led to quicker growth in Norway as well. Growth in GNP over the year is provisionally estimated at 5.0 per cent. A sizeable increase in the merchant marine contributed materially to this outcome; also, since last spring, production growth in manufacturing has been particularly strong. In the rest of the economy there were varying trends, but production was above the previous year in all industries except in whaling and forestry.

In spite of increases in the volume of production the year 1963 was not favourable in terms of profit for those industries which have their main incomes from foreign markets. Gross freight earnings in shipping were lower per ton than the previous year, even though trip rates were considerably higher in certain months. For the majority of commodity groups in export trade prices were on the average lower than in 1962. Enterprises, whose markets are under the influence of strong foreign competition, found to a large extent that the economic outcome of 1963 was even worse than that of the previous year.

The year that passed, saw the end of a minor recession — the third after the war — in the Norwegian economy. This recession originated from a downturn in foreign demand and, because it occurred at a time when economic activity had reached an unusually high level, it did not appreciably influence production growth outside those export industries which were directly hit. The effects were even then strong enough to leave their mark on the growth in total production. Through 1960 and 1961 there was apparently a relatively even growth in GNP from one quarter to the next at an

annual rate of nearly 6 per cent. From 1961 to 1962 the increase in GNP for the whole year was only 3.3 per cent. This must be taken to indicate that production in 1962 did not substantially surpass a level which was already attained towards the end of 1961. Growth must consequently have been rather moderate throughout 1962. Total production was first affected towards the end of 1961. Through the first half of 1962 the effects were particularly strong, probably causing a complete stagnation or a moderate fall in total production (seasonally adjusted). By the spring of 1963 the recovery was completed. The variations in growth rates were, as always, particularly noticeable in manufacturing. A seasonally adjusted index of manufacturing production indicates a fall in production in the first half of 1962, then a temporary improvement in the summer and again a sharp decline towards the end of 1962 and well into the new year.

From the second quarter of 1963 the trend in total production has again been steadily upwards. In view of the slow growth in the first quarter of 1963, a 5 per cent increase in GNP from 1962 to 1963 implies a rate of growth during the last three quarters of 1963, which may have been even higher than the rate achieved in 1960 and 1961. This conclusion is confirmed by an extraordinarily strong increase from the first to the fourth quarter of 1963 in the seasonally adjusted index of manufacturing production. The general impression must be that Norway was in a state of strong economic expansion by the end of 1963. Neither limitations in capacity, nor symptoms of inflationary pressures have made their presence felt as yet, but the scope for further expansion at the present high rate is probably limited.

Economic policy.

In the autumn of 1962, when guidelines for the government's economic policy for 1963 were drawn up, economic prospects were rather uncertain. Demand from abroad was slack and internal pressures were considerably less than they had been a year earlier.

In order to support domestic activity our authorities settled for an economic policy which would warrant a certain growth in internal demand even in 1963. This was in spite of a desire to secure a reduction of the deficit on the foreign accounts, which taken by itself would have indicated a more restrictive policy. On this basis the general design was laid down for the use of the government's main instruments for regulating economic activity; finan-

cial policy, credit policy and regulation of building starts. Only minor adjustments, mainly expansive and in no instance for the purpose of activity regulation, have been made in the original plans during the year.

The financial budget for 1963 gave a «surplus before credit transactions» (net transfer of income to the government less government expenditures on goods and services and less capital expenditures of government enterprises) of about the same order of magnitude as the budget passed for the previous year. Later on the budget surplus was reduced by additional grants of 90 million kroner net. This was a result of the negotiations over the general wage- and price settlement in the spring of 1963. The government's financial accounts for 1963 was not available at the time of writing. However, as far as can be judged from available data, the budgetary policy in 1963 appears to have had a slightly more expansive effect on total demand than in 1962.

Credit policy was designed so as to give scope for a moderate increase in total investment (excluding ships). As in earlier years an upper limit for total lending from the private credit system was fixed in the annual credit agreement. The agreement provided for, and resulted in, approximately the same increase in loans as in 1962. The budget of grants of new loans from government banks was increased by altogether just over 9 per cent; in the first instance 54 million kroner, and later in the year by an additional 32 million kroner. Available estimates give an increase in new credit to industry (including issues of stock and bonds as well as borrowings from abroad) from nearly 3 600 million kroner in 1962 to nearly 3 700 million kroner in 1963.

For the regulated building activity the quotas originally stipulated were the same as in 1962. These quotas were adjusted slightly upward in the course of the year. The increase was no more than 2 per cent and without consequence for the total volume of construction.

The economic policy in recent years, and also in 1963, taken as a whole, must be characterized as relatively expansive. To the extent that comparisons are possible, it appears that, since 1950, there are only two years (1953 and 1954) when a stronger stimulus was given to demand either from credit policy or from financial policy. In the last four years the total supply of credit to business and households has varied between levels of 6.5 and 7.0 per cent (in 1961 nearly 8 per cent) of total GNP. In these figures issues of new stock and bonds are included but not direct credits from abroad. Corresponding figures for 1956—1958 were significantly lower (at 4.5 per cent) but

in 1953 and 1954 the level was even higher (7—7.5 per cent). For an evaluation of financial policy the concept of «surplus before credit transactions» defined for the total of central government and social insurance, may be taken as a point of departure. This surplus has in later years alternated between 1.4 and 2.1 per cent of GNP (in 1963: 1.4 per cent according to preliminary estimates). This is slightly lower than in 1957 and 1958 (when the percentages were about 3), about the same as in 1955 and 1956, but higher than in 1953 and 1954 (when the surplus was less than 1 per cent). The budget total as a percentage of GNP has been increasing throughout the period. We may conclude that the financial policy in the last few years has been more expansive in regard to demand than it was in 1957 and 1958, but probably less so than in 1953 and 1954.

Production and demand.

The development of production in 1963 was dominated by the strong upswing in demand from abroad, which took effect in the spring. Demand for goods and services by governments, central as well as local, was also higher than the year before. The increase in private investment, with the important exception of investment in ships, was, however, less in 1963 than in the last few years. Demand for inventories was rather weak.

Early in the year exports were lagging, probably with a tendency to shrink. April and May showed a marked improvement, and throughout the rest of the year the trend was steeply up. Seasonal variations apart, exports of commodities excluding ships rose in volume by approximately 15 per cent from the first to the fourth quarter. Up to now, we have limited experience with the seasonal adjustments of this series; however, if we accept the figures, they imply an increase in exports by 5 per cent in each of the last three quarters of 1963, i.e. a rate of 20 per cent per annum. Even if some of the increase in exports was taken from inventories, the figures indicate the strength of the stimulus that the Norwegian economy received from abroad through the recovery in foreign demand. Exports of goods excluding ships rose by approximately 10.5 per cent in volume and by approximately 8.5 per cent in value from 1962 to 1963. The increase in value was (January to November) particularly strong for the commodity groups: textiles and clothing (27 per cent), iron and steel (25 per cent), machinery (18 per cent), fertilizers and other chemicals (14—18 per cent), paper and paperboard (11 per cent) and aluminium (11 per cent), whereas reductions

were registered in the value of exports of oils and fats (— 4 per cent), ores (— 5 per cent) and nickel (— 18 per cent). Total exports of goods and services (including i.a. shipping and sales of ships) increased by approximately 11.5 per cent in volume and by 8.7 per cent in value from 1962 to 1963.

It is remarkable that the increase over the last two years in Norwegian exports of commodities to countries inside the European Common Market was particularly strong. (Annual increases of 13—14 per cent, 42 per cent up since 1958.) This was the case also for exports from other countries. The explanation must be that so far the realization of the customs union between the ECM countries has not reduced the dependence of member countries on trade — both ways — with non-member countries. In 5 years, since the establishment of the ECM in 1958, its exports to countries outside the common market has increased by approximately 50 per cent, and its imports from other countries has increased by 48 per cent. That Norway should have a share in the general increase in export to the ECM should give no cause for surprise.

Investment in real capital rose by between 6 and 7 per cent for all types of capital taken together. Investment in ships rose by just over 13 per cent to a new record. (These investments strongly affect imports, but are of slight consequence for the level of domestic activity.) The net increase in the fleet (900 000 gross tons) was nevertheless no greater than in the previous year, and far below that of 1958. The explanation was an extraordinarily high figure (800 000 gross tons) for discharges of old ships. The increase for other types of investment was for the first time in many years a little less than the increase in GNP. Last years increase in volume was estimated at 5 per cent for building and construction and at 4 per cent for machinery, equipment and transport equipment; the public sector accounted for a substantial share of the increase, whereas private investments in some instances were reduced. The decline in the rate of growth of private investment in Norway, as in other countries, is probably the effect of investment decisions made in previous years under the impression of low earnings and uncertain profitability expectations. New shipbuilding contracts for Norwegian owners amounted to 2.5 million gross tons in 1963.

Inventories were sharply reduced in 1963. Preliminary estimates give a reduction of 300 to 400 million kroner. This development in inventories was mainly a reflection of the trends in production and exports. It is known that the partly excessive stocks of finished

products, i.a. in basic metal industries and in the pulp and paper industry were cut back. Also industrial stocks of raw materials appear to have been substantially reduced as an immediate effect of the pickup in activity.

Government consumption rose by 7 per cent and private consumption by 4 per cent in 1963, according to preliminary estimates. The increase in private consumption was slightly less than that of the GNP.

Summing up we get the following picture of main trends in the economy in 1963: Exports of goods had apparently a downward trend through the first quarter of the year. Production was sustained through internal demand, which continued its growth thanks to expansive government policies. Investment and government consumption were, nevertheless, not strongly expansive, neither in the first quarter, not later in the year. The spurt in production in the latter part of the year was due to the upswing from the second quarter on in demand from abroad. This conclusion is substantiated by an experimental computation by the use of interindustry relationships and consumption-expenditure elasticities aimed at an apportioning of the total increase in the volume of activity between the (direct and indirect) effects of the growth in exports and the internal demand stimuli. An interpretation of the outcome of these calculations, which is presented in table 22, page 46, is more difficult this year than usually, due to the fact that figures for only three quarters of the year had to be used. (The first three quarters of 1963 as compared to the first three quarters of 1962.) On this basis the estimates ascribe more than half the increase in GNP to increases in export; the rest is mainly an effect of bigger investments in building and construction and — under the heading «other» in the table — of increased government consumption.

Income, prices and wages.

The shifts in income distribution over the last few years were analysed in Economic Survey 1962 in terms of the contrasting interests of three major groups: 1) wage and salary earners, 2) enterprises in «sheltered market» industries, which can recover cost increases by raising prices and 3) enterprises in «exposed market» industries, which do not have this opportunity because the prices of their products are determined in the world market. Evidently, neither of the groups wage and salary earners and enterprises in the «sheltered market» industries can easily gain relative advantages at the cost of the other. Changes in wage rates regularly induce entre-

preneurs in this group to adjust prices correspondingly. These two groups together can, however, push their shares of income at the cost of the enterprises in the «exposed market» industries. It was pointed out that this happens in periods when domestic costs and prices increase at a higher rate than the prices of goods in international trade. These are periods which put a squeeze on profits in «exposed market» industries.

Such a period occurred in Norway from 1957 to 1962. Prices fell for Norwegian exports as well as for competitive imports, whereas internal costs and prices increased continually at a high rate. The effects on the distribution of income was analysed in the previous issue of *Economic Survey*, and may be summarized here in the light of revised estimates: Factor income in all industries rose from 1957 to 1962 by 6 300 million kroner. Almost the entire amount (6 100 million kroner) was claimed by wage and salary earners, and the wage and salary share of factor income went up from a level of 57 to 58.5 per cent in 1957 and preceding years to 63.5 — 64.5 per cent in the years 1958—1961 and even reached 66.7 per cent in 1962. The «sheltered market» industries: agriculture; building and construction; electricity; services apart from shipping; mining and manufacturing except metal mining, textiles and clothing, pulp, paper and paper products, chemicals and basic metal industries showed an increase in entrepreneurial income of 1 500 million kroner over the same period and their share of total factor income increased from approximately 27 per cent in 1957 to 27.8 per cent in 1962. The increase in income per man year was slightly lower for entrepreneurs and self employed in this group than for wage and salary earners. Over the same period entrepreneurial incomes fell by 1 750 million kroner in the «exposed market» industries: forestry; fishing; whaling; shipping; metal mining; textile and clothing, pulp, paper and paper products, chemicals and basic metal industries. The share of total factor income accruing to these industries was reduced from roughly 14.5 per cent in 1957 to 5.5 per cent in 1962. The last figure indicates that substantial groups in the export industries were operating at a loss in 1962. Thus, absolute as well as relative figures give evidence of shifts in the income distribution of quite extraordinary magnitudes in the course of just a few years.

The year 1963 brought a slight change from the previous trend, but did not radically change the pattern of the last few years. The increase in factor income from 1962 to 1963 was 2 400 million kroner by preliminary esti-

mates. Just under half of this (1 200 million kroner) accrued to wage and salary earners, and their share of factor income was reduced from 66.7 per cent in 1962 to 65.4 per cent in 1963. Entrepreneurial income in the «sheltered market» industries, defined as above, increased by 950 million kroner and their share in factor income increased from 27.8 per cent to 28.8 per cent. In contrast to preceding years, 1963 gave a moderate increase in entrepreneurial income even in «exposed market» industries. The increase is estimated at 250 million kroner. It brought the share of factor income for this group up from 5.5 per cent to 5.8 per cent. This is still far below the corresponding percentages for 1957 and earlier years. A rise in entrepreneurial income in shipping by 400 million kroner was decisive for the improvement.

Entrepreneurial income is as a rule more strongly influenced than wages and salaries by fluctuations in the rate of growth in production. The share of wages and salaries in factor income accordingly has a tendency to rise in years with moderate growth and to fall in years with strong growth. The decline in the wage share from 1962 to 1963, which partly compensated the increase of the preceding year, must be seen on this background. The wage share in the «exposed market» industries shows the widest fluctuations. (For the years 1957—1963 the figures are: 49.0; 64.1; 66.1; 64.2; 64.5; 71.9; and 69.7.) The wage share in the «sheltered market» industries has been remarkably stable over recent years, allowing for moderate variations due to changes in the general activity level. (For the years 1957—1963 the figures are: 62.1; 64.2; 64.3; 63.8; 63.9; 65.4; and 64.4) The slightly rising trend is explained by an increase in the number of wage and salary earners and a decline in the number of self-employed. Prices and wages in the «sheltered market» industries have apparently moved in such a way that the ratio of entrepreneurial income per man year to wages per man year has remained fairly stable.

Only moderate increases occurred in 1963 in wages as well as in prices. New wage and price agreements early in the year were negotiated under the strong impression of very low profitability in «exposed market» industries. The result of this was new agreements for one year, which gave room for only moderate increases in nominal incomes. An active policy by the government (i.e. a commitment to raise price subsidies temporarily to the extent of a 1.3 points reduction in the consumer price index) contributed to make the terms acceptable to all parties. Wage and salary rates in manufacturing industries and in building

and construction were increased by 2 to 2.5 per cent, and also the increases in product prices conceded to agriculture and fisheries gave rise to comparatively small increases in entrepreneurial incomes in these groups. As a consequence prices by and large remained stable over the year. As late as December, but before the temporary price subsidies were withdrawn, the consumer price index was barely 2 per cent higher than at the beginning of the year. Thus, whereas a jump in the consumer price index since 1950 has otherwise regularly followed a general revision in agreements on wages and agricultural prices, such a jump was avoided in 1963.

In spite of the moderate increases stipulated by the revisions in wage agreements in 1963, the increases in real wages were no less than usual. Judging from national accounting estimates (average wages and salaries per employed, deflated by the consumer price index, derived from national accounts), there was an improvement in real wage rates of 3—3.5 per cent from 1962 to 1963. The deflated hourly wage rate for men in manufacturing in the third quarter of 1963, the latest estimate available, was 3.7 per cent up from a year earlier. The corresponding two estimates of real wage changes since 1950 give average yearly rates of increase of respectively 3.7 per cent and 2.7 per cent.

Balance of payments problems.

Over the last 6 years the cumulated deficit in Norway's balance of payments on current account is more than 6 000 million kroner, of which 1 300 to 1 400 million kroner is the deficit of each of the last three years. In 1963 the deficit is provisionally estimated at approximately 1 440 million kroner. This is slightly more than in the previous year, when the deficit was 1 250 million kroner. (Earlier figures have recently been revised slightly downwards.) Net import of ships in 1963 was 380 million kroner more than in 1962. But this was partly compensated by a considerable increase in net freight earnings in foreign currency (by 275 million kroner). Other items in the balance of payments resulted in a net deterioration of 85 million kroner.

The big deficits on the balance of payments in later years are directly related to the changes since 1958 in income distribution. A consequence of the falling profits in industries which were open to foreign competition was that corporate savings, and hence the total of private savings, fell sharply by about 1 000 million kroner from the peak years 1956—1957 to 1961—1963. Since government savings were not correspondingly increased, the reduction in

private savings could only be compensated through an inflow of foreign capital. Thus, the reduction in company incomes due to the fall in export prices was reflected in a deficit in the balance of payments for approximately the same size.

The balance of payments figures for 1963 suggest that the main problems in regard to Norway's external economy remain unsolved. In spite of an unusually strong rise in the export volume the deficit on current account increased as compared with the previous year. Figures for the import volume do indicate a rise in import but not to an extent that corresponded to the growth in production. Consequently, increased imports for the purpose of replenishing inventories must be expected in the months ahead. A bright spot was the rise in shipping rates; it does, however, not warrant a revaluation of the prospects in shipping in the long or moderately long run. Total terms of trade for goods and services deteriorated in 1963; with export- and import prices unchanged from 1962 the balance of payments deficit would have been nearly 300 million kroner less.

The evidence of 1963 strengthens an apprehension that the price depression which our major export industries have experienced now through several years, is not primarily a business cycle phenomenon due to a lag in demand in relation to current capacity expansions. The prime cause seems to be new techniques of production, which have permanently reduced cost of production for a number of the products of Norwegian export industry or competing products, and that «normal» world market prices have fallen accordingly. An example is provided by shipping, where a switch to bigger and more economic ships for transport of bulk commodities will be profitable at a lower normal price level than before, (even if this normal level may still be somewhat above the level of the last six years). Other examples may be found in manufacturing. Thus, neither for shipping services, nor for traditional export goods from Norwegian manufacturing industries can we count on a return to the relatively favourable level of export prices from the 1950's. Under the circumstances it would seem unduly optimistic to expect major improvements of any duration in the terms of trade.

At the present level of internal savings, the share of investments in GNP can only be maintained through a substantial annual inflow of foreign capital. If the present terms of trade must be expected to prevail, a realistic evaluation gives four alternatives for Norway as regards the external economy: (i) to con-

tinue an active policy of borrowing abroad. (ii) to restrain budget (fiscal) policy with the purpose of increasing public saving. (iii) to introduce an income policy designed to make room for more private saving, primarily by companies. (iv) to restrict investments.

So far it has been possible to finance balance of payments deficits without drawing on reserves of foreign exchange. But borrowing from abroad at the present rate is bound to create problems in the long run. The remaining three alternatives — none of which is politically attractive — have as a common characteristic that they have contractive effects at home. As a consequence they can most easily be applied in a period with increasing exports and strong economic growth.

Prospects.

Provided the proposed tax reduction in the United States is carried through, there is every indication that 1964 will turn into a prosperous year for the world economy. Another strong increase in the volume of Norwegian exports may consequently be predicted.

A vigorous expansion in the internal economy is already in progress in Norway. Production has gone up at an unusually strong pace since the spring of 1963. Possibly the

boundary represented by full capacity utilization is not far off.

A countercyclical policy calls for relatively restrictive policy measures for 1964. A restrictive policy would also be conducive to the much desired reduction in the foreign accounts deficit.

The economic policy stipulated for 1964 cannot be termed restrictive in comparison to 1963. The government budget has been passed with increased expenses for goods and services, reduced surplus and a greater total than last year. Budgetted grants of new loans from the government banks have been increased by 9 per cent and the volume of licensed building activity is up 6 to 7 per cent by the budget. The new credit agreement will imply a certain reduction in new credit as compared with the previous year, but the reduction is not substantial. A general revision of wage and price agreements is forthcoming.

The economic outlook early in 1964 is such that the emergence of considerable inflationary pressures in the internal economy in the course of the year must be anticipated. For the external economy the recovery in freight rates implies an improvement in expectations for the immediate future. Unless the rise in shipping rates should continue, the coming year will all the same bring a large deficit in the balance of payments on current account.

Tabeller

Tabeller

	Side	Side	
I Nasjonalregnskap	*1	B Verdi av oppfisket mengde.....	*12
A Nasjonalprodukt etter anvendelse....	*1	C Hvalfangst	*12
B Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prosentvis fordeling	*1	VI Bergverksdrift, industri og kraftforsyning	*12
C Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prisindekser	*1	A Timeverk, bruttoproduksjons- og arbeidsverdi	*12
D Bruttonasjonalprodukt etter næring..	*2	a) Utførte timeverk	*12
E Privat konsum	*2	b) Bruttoproduksjonsverdi.....	*12
F Bruttoinvestering uten lagerendring etter næring.....	*2	c) Bearbeidingsverdi	*12
G Faktorinntekt etter næring	*3	B Produksjonsindeks	*13
H Faktorinntekt etter inntektsandeler .	*3	C Produksjon av visse varer.....	*13
I Faktorinntekt etter inntektsandeler. Prosentvis fordeling	*3	D Elektrisitetproduksjon	*14
J Bruttonasjonalprodukt etter næring. I 1955-priser	*4	VII Byggevirksomhet	*14
K Privat konsum. I 1955-priser.....	*4	A Bygg under arbeid.....	*14
L Bruttoinvestering uten lagerendring etter næring. I 1955-priser.....	*4	B Bygg tatt i bruk	*14
M Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1955-priser	*5	VIII Sjøfart	*14
N Nasjonalprodukt etter anvendelse. Vekstrater	*5	A Handelsflåtens størrelse ved utgangen av året	*14
O Private inntekter og utgifter.....	*5	B Skip i utenriksfart ved utgangen av året	*14
P Offentlig forvaltnings inntekter og utgifter	*6	C Opptjente bruttofrakter i utenriksfart	*14
Q Driftsregnskapet overfor utlandet....	*6	D Fraktindeks	*14
R Øking i nasjonalformuen	*6	E Skip med last mellom Norge og utlandet	*14
II Vareomsetningen med utlandet.....	*7	IX Annen samferdsel	*15
A Innførselen fordelt på varegrupper..	*7	A Jernbanedrift	*15
a) Verdi	*7	B Rutebiltrafikk	*15
b) Volumtall	*7	C Ruteflytrafikk	*15
c) Pristall	*7	D Post, telefon, telegraf	*15
B Utførselen fordelt på varegrupper...	*8	E Gjestedogn i alt ved godkjente hoteller	*15
a) Verdi	*8	X Offentlige finanser	*15
b) Volumtall	*8	A Den kommunale skattelikning.....	*15
c) Pristall	*8	B Utliknede kommunale skatter	*15
C Vareomsetningen med verdensdelene og enkelte viktigere land	*9	C Utliknede statsskatter	*15
III Sysselsetting	*9	D Alderstrygd- og krigspensjoneringsavgift	*15
A Sysselsatte lønntakere.....	*9	E Kommunenes lånegjeld	*15
B Arbeidsløse ved arbeidskontorene....	*9	F Statsgjelden	*15
IV Jordbruk og skogbruk	*9	G Statskassens og kommunekassenes nettoutgifter og skatteinntekter.....	*16
A Areal av dyrket jord	*9	XI Pengemessige forhold	*18
B Høstutbytte av jordbruksprodukter..	*10	A Norges Bank	*18
C Høstutbytte pr. dekar i forhold til middelsår	*10	B Forretnings- og sparebanker	*18
D Husdyrhold pr. 20. juni	*10	C Statsbanker	*18
E Forbruk av kunstgjødsel	*10	D Kredittforeninger o. l.	*18
F Omsetning av kraftfôr til grossist....	*10	E Livsforsikringselskaper	*18
G Kontrollerte slakt.....	*10	F Postgiro	*18
H Meieridrift	*10	G Postsparebanken	*18
I Engrospriser på meieriprodukter....	*10	H Totale utlån	*18
J Salg av faste eiendommer i rikets bygder.....	*10	I Statsobligasjoner	*18
K Gjennomsnittlig skyldmarksverdi....	*10	J Aksjeindeks	*18
L Jordbrukets prisindeks.....	*11	K Emisjoner	*18
M Produsentpriser for jordbruksvarer..	*11	L Omsetning.....	*18
N Priser på produksjonsmidler.....	*11	M Utleggsforretninger	*18
O Arbeidslønn i jordbruk og skogbruk..	*11	XII Priser og innenlandsk vareomsetning....	*19
P Hogst av tømmer og ved.....	*11	A Engrosprisindeksen	*19
Q Basispriser for tømmer og ved.....	*11	B Konsumprisindeksen.....	*19
R Tømmerfløting.....	*11	C Byggekostnader	*19
V Fiske og hvalfangst	*12	D Importpriser	*19
A Oppfisket mengde	*12	E Eksportpriser.....	*19
		F Indeks for verdien av detaljomsetningen	*19
		XIII Gjennomsnittlig timefortjeneste	*20
		A Voksne menn i industri	*20
		B Bygge- og anleggsvirksomhet.....	*20
		C Voksne kvinner i industri.....	*20

I. Nasjonalregnskap.

	1959	1960	1961	1962*	1963*
A. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Mill. kr.					
Privat konsum	18 246	19 542	21 199	22 755	24 242
Offentlig konsum	3 862	4 018	4 371	5 077	5 625
Sivilt	2 799	2 959	3 230	3 755	4 159
Militært	1 063	1 059	1 141	1 322	1 466
Bruttoinvestering	12 115	13 129	14 644	15 256	16 152
Bygninger og anlegg	5 565	5 866	6 392	7 161	7 644
Skip og båter	3 537	2 876	3 460	3 305	3 827
Annet transportmateriell	958	1 231	1 174	1 208	1 364
Maskiner og annet utstyr	2 241	2 751	3 177	3 518	3 681
Lagerendring	— 186	405	441	64	— 364
Eksportoverskott	— 320	— 632	— 1 140	— 1 000	— 1 130
Eksport	12 826	13 745	14 465	15 087	16 395
— Import	13 146	14 377	15 605	16 087	17 525
Bruttonasjonalprodukt	33 903	36 057	39 074	42 088	44 889
Kapitalslit	7 390	7 764	8 282	9 023	9 360
Bygninger og anlegg	2 430	2 570	2 773	3 026	3 193
Skip og båter	2 678	2 683	2 731	2 992	2 869
Annet transportmateriell	871	978	1 047	1 118	1 251
Maskiner og annet utstyr	1 411	1 533	1 731	1 887	2 047
Nettonasjonalprodukt	26 513	28 293	30 792	33 065	35 529

B. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prosentvis fordeling.

Privat konsum	53,8	54,2	54,2	54,0	54,0
Offentlig konsum	11,4	11,1	11,2	12,1	12,5
Sivilt	8,3	8,2	8,3	8,9	9,2
Militært	3,1	2,9	2,9	3,2	3,3
Bruttoinvestering	35,7	36,4	37,5	36,3	36,0
Bygninger og anlegg	16,4	16,3	16,4	17,0	17,0
Skip og båter	10,4	8,0	8,9	7,8	8,5
Annet transportmateriell	2,8	3,4	3,0	2,9	3,1
Maskiner og annet utstyr	6,6	7,6	8,1	8,4	8,2
Lagerendring	— 0,5	1,1	1,1	0,2	— 0,8
Eksportoverskott	— 0,9	— 1,7	— 2,9	— 2,4	— 2,5
Eksport	37,8	38,1	37,0	35,8	36,5
— Import	38,7	39,8	39,9	38,2	39,0
Bruttonasjonalprodukt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kapitalslit	21,8	21,5	21,2	21,4	20,9
Bygninger og anlegg	7,1	7,1	7,1	7,2	7,1
Skip og båter	7,9	7,4	7,0	7,1	6,4
Annet transportmateriell	2,6	2,7	2,7	2,6	2,8
Maskiner og annet utstyr	4,2	4,3	4,4	4,5	4,6
Nettonasjonalprodukt	78,2	78,5	78,8	78,6	79,1

C. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prisindekser.

Privat konsum	112,9	113,4	116,7	121,0	123,7
Offentlig konsum	121,2	124,4	128,0	139,5	144,3
Sivilt	124,0	125,8	129,5	142,7	149,3
Militært	114,4	120,8	124,0	131,2	131,8
Bruttoinvestering	117,2	117,7	120,6	120,9	123,4
Bygninger og anlegg	119,2	122,8	127,4	134,2	136,6
Skip og båter	123,0	121,2	117,8	107,9	110,7
Annet transportmateriell	109,9	113,2	115,6	118,7	128,2
Maskiner og annet utstyr	107,7	109,4	114,0	115,2	116,4
Lagerendring
Eksportoverskott
Eksport	99,4	97,6	95,7	94,8	92,4
— Import	103,2	102,0	100,9	97,4	96,7
Bruttonasjonalprodukt	113,6	114,1	117,1	122,1	124,0
Kapitalslit	114,6	113,5	115,8	120,0	118,6
Bygninger og anlegg	119,7	122,9	127,8	134,5	136,7
Skip og båter	115,9	108,1	106,9	111,8	102,4
Annet transportmateriell	108,7	114,0	116,1	119,6	128,3
Maskiner og annet utstyr	107,7	109,0	113,5	114,0	115,1
Nettonasjonalprodukt	113,3	114,3	117,5	122,7	125,5

I. Nasjonalregnskap (forts.).

	1959	1960	1961	1962*	1963*
D. Bruttonasjonalprodukt etter næring. Mill. kr.					
Jordbruk	1 872	1 819	1 932	1 905	1 974
Skogbruk m. v.	851	879	967	974	889
Fiske m. v.	625	609	619	599	615
Hvalfangst	202	170	163	113	44
Bergverksdrift m. v.	299	315	322	362	364
Industri	8 059	8 737	9 525	10 260	10 940
Bygge- og anleggsvirksomhet	2 419	2 532	2 635	3 113	3 303
Kraft- og vannforsyning	907	1 011	1 063	1 204	1 316
Varehandel	5 841	6 376	7 091	7 413	7 992
Finansinstitusjoner	668	724	834	915	964
Forretningsbygg og boliger	1 672	1 806	1 957	2 053	2 171
Sjøfart	3 717	3 827	4 021	4 157	4 461
Tjenester i tilknytting til sjøfart	266	279	293	316	349
Annen samferdsel	1 843	2 009	2 233	2 549	2 838
Offentlig adm. og forsvær	1 250	1 315	1 375	1 547	1 661
Offentlig og privat tjenesteyting	2 139	2 309	2 601	3 000	3 243
Personlig tjenesteyting	681	703	749	841	927
Bruttotjenesteyting av offentlig konsum- kapital	592	637	694	767	838
Bruttonasjonalprodukt	33 903	36 057	39 074	42 088	44 889
E. Privat konsum. Mill. kr.					
Matvarer	5 438	5 685	5 935	6 411	6 689
Drikkevarer og tobakk	1 404	1 477	1 606	1 746	1 889
Bolig, lys og brensel	2 043	2 185	2 345	2 532	2 733
Møbler og husholdningsartikler	1 411	1 505	1 624	1 737	1 852
Klær og skotøy	2 635	2 740	2 904	3 128	3 324
Helsepleie og personlig hygiene	994	1 093	1 197	1 318	1 430
Reiser og transport	1 114	1 392	1 839	1 863	1 988
Fritidssysler og utdanning	976	1 138	1 298	1 441	1 561
Annet konsum	1 772	1 920	2 065	2 211	2 421
Spesifisert konsum	17 787	19 135	20 813	22 387	23 887
+ Korreksjonsposter ¹	459	407	386	368	355
Privat konsum	18 246	19 542	21 199	22 755	24 242
F. Bruttoinvestering uten lagerendring etter næring. Mill. kr.					
Jordbruk	710	745	738	723	706
Skogbruk	148	161	161	170	170
Fiske m. v.	260	274	301	312	305
Hvalfangst	53	50	— 10	28	39
Bergverksdrift m. v.	123	146	106	116	123
Industri	1 628	1 965	2 389	2 720	2 836
Bygge- og anleggsvirksomhet	194	250	289	301	308
Elektrisitetforsyning	806	867	957	1 194	1 344
Gassforsyning	2	2	2	2	2
Varehandel	424	501	632	638	718
Forretningsbygg	440	463	527	544	519
Boliger	1 648	1 723	1 928	2 061	2 150
Sjøfart	3 320	2 649	3 285	3 066	3 577
Tjenester i tilknytting til sjøfart	41	43	43	46	47
Annen samferdsel	825	1 075	932	1 050	1 211
Andre næringer	135	175	213	239	220
Offentlig konsumkapital	1 544	1 635	1 710	1 982	2 241
Bruttoinvestering uten lagerendring	12 301	12 724	14 203	15 192	16 516
Av dette i:					
Private foretak	9 185	9 257	10 651	11 055	11 766
Offentlige foretak	1 572	1 832	1 842	2 155	2 509
Offentlig konsumkapital	1 544	1 635	1 710	1 982	2 241

¹ Omfatter nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum av de spesifiserte poster.

I. Nasjonalregnskap (forts.).

	1959	1960	1961	1962*	1963*
G. Faktorinntekt etter næring. Mill. kr.					
Nettonasjonalprodukt	26 513	28 293	30 792	33 065	35 529
— Indirekte skatter	4 141	4 422	4 886	5 272	5 610
+ Subsidiær	1 272	1 470	1 592	1 604	1 856
Faktorinntekt	23 644	25 341	27 498	29 397	31 775
Av dette i:					
Jordbruk	1 616	1 511	1 574	1 523	1 592
Skogbruk m. v.	838	860	948	953	867
Fiske m. v.	409	383	387	363	374
Hvalfangst	91	59	73	48	— 4
Bergverksdrift m. v.	268	282	280	315	338
Industri	6 687	7 342	7 989	8 556	9 204
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 954	2 013	2 077	2 515	2 663
Kraft- og vannforsyning	503	575	587	704	723
Varehandel	3 086	3 479	3 812	3 804	4 161
Finansinstitusjoner	696	752	869	956	1 017
Forretningsbygg og boliger	827	901	987	998	1 067
Sjøfart	1 323	1 445	1 582	1 444	1 867
Tjenester i tilknytning til sjøfart	230	243	256	282	314
Annen samferdsel	1 180	1 286	1 472	1 676	1 890
Offentlig adm. og forsvar	1 250	1 315	1 375	1 547	1 661
Offentlig og privat tjenesteyting	2 063	2 248	2 542	2 947	3 196
Personlig tjenesteyting	623	647	688	766	845

H. Faktorinntekt etter inntektsandeler. Mill. kr.

Privat inntekt av arbeid og kapital	23 372	24 937	27 113	29 046	31 344
Lønninger	15 291	16 198	17 600	19 597	20 781
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk og fiske	2 065	1 960	2 100	2 022	2 066
Inntekt av boliger	274	295	296	243	281
Personlige renteinntekter (netto)	315	346	389	420	450
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	5 427	6 138	6 728	6 764	7 766
Offentlig nettoinntekt av kapital	37	133	98	14	45
Renter, aksjentbytter og inntektsført overskott av offentlige foretak	— 122	— 57	— 14	— 40	— 10
Skatt på offentlige foretak	49	50	52	54	55
Kapitaltilvekst i offentlige foretak	110	140	60	—	—
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplasseringer i Norge	235	271	287	337	386
Faktorinntekt	23 644	25 341	27 498	29 397	31 775

I. Faktorinntekt etter inntektsandeler. Prosentvis fordeling.

Privat inntekt av arbeid og kapital	98,8	98,4	98,6	98,8	98,7
Lønninger	64,7	63,9	64,0	66,7	65,4
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk og fiske	8,7	7,7	7,6	6,9	6,5
Inntekt av boliger	1,2	1,2	1,1	0,8	0,9
Personlige renteinntekter (netto)	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	22,9	24,2	24,5	23,0	24,5
Offentlig nettoinntekt av kapital	0,2	0,5	0,4	—	0,1
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplasseringer i Norge	1,0	1,1	1,0	1,2	1,2
Faktorinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

I. Nasjonalregnskap (forts.).

	1959	1960	1961	1962*	1963*
J. Bruttonasjonalprodukt etter næring. I 1955-priser. Mill. kr.					
Jordbruk	1 790	1 764	1 831	1 683	1 773
Skogbruk m. v.	808	810	813	822	753
Fiske m. v.	536	522	509	454	450
Hvalfangst	212	162	149	147	46
Bergverksdrift m. v.	327	349	361	402	404
Industri	7 463	8 129	8 530	8 831	9 319
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 837	1 825	1 733	1 868	1 938
Kraft- og vannforsyning	765	838	872	964	1 022
Varehandel	4 847	5 270	5 886	6 127	6 481
Finansinstitusjoner	577	612	653	686	722
Forretningsbygg og boliger	1 262	1 284	1 312	1 339	1 383
Sjøfart	3 781	4 174	4 540	4 733	5 194
Tjenester i tilknytning til sjøfart	249	254	266	276	299
Annen samferdsel	1 565	1 635	1 712	1 784	1 898
Offentlig adm. og forsvar	1 015	1 027	1 045	1 077	1 113
Offentlig og privat tjenesteyting	1 729	1 829	1 983	2 078	2 158
Personlig tjenesteyting	585	592	605	613	624
Bruttotjenesteyting av offentlig konsum- kapital	498	525	556	587	628
Bruttonasjonalprodukt	29 846	31 601	33 356	34 471	36 205

K. Privat konsum. I 1955-priser. Mill. kr.

Matvarer	4 862	5 165	5 260	5 407	5 567
Drikkevarer og tobakk	1 244	1 283	1 351	1 388	1 440
Bolig, lys og brensel	1 636	1 691	1 748	1 827	1 934
Møbler og husholdningsartikler	1 408	1 515	1 599	1 684	1 785
Klær og skotøy	2 466	2 602	2 706	2 881	3 011
Helsepleie og personlig hygiene	836	882	934	983	1 029
Reiser og transport	995	1 195	1 521	1 483	1 557
Fritidssysler og utdanning	833	994	1 125	1 224	1 288
Annet konsum	1 524	1 599	1 648	1 693	1 773
Spesifisert konsum	15 804	16 926	17 892	18 570	19 384
+ Korreksjonsposter ¹	362	303	267	238	213
Privat konsum	16 166	17 229	18 159	18 808	19 597

L. Bruttoinvestering uten lagerendring etter næring. I 1955-priser. Mill. kr.

Jordbruk	635	641	614	593	584
Skogbruk	139	134	127	131	130
Fiske m. v.	250	257	269	276	269
Hvalfangst	46	39	— 30	22	34
Bergverksdrift m. v.	108	120	84	90	93
Industri	1 428	1 722	1 991	2 197	2 251
Bygge- og anleggsvirksomhet	183	214	233	248	246
Elektrisitetforsyning	671	690	742	878	972
Gassforsyning	2	2	1	1	1
Varehandel	396	472	586	580	625
Forretningsbygg	373	378	418	415	387
Boliger	1 445	1 459	1 580	1 630	1 663
Sjøfart	2 670	2 172	2 812	2 868	3 256
Tjenester i tilknytning til sjøfart	33	35	33	34	34
Annen samferdsel	707	909	742	798	878
Andre næringer	126	175	208	231	209
Offentlig konsumkapital	1 286	1 331	1 348	1 480	1 648
Bruttoinvestering uten lagerendring	10 498	10 750	11 758	12 472	13 280

¹ Se note 1 side *2.

I. Nasjonalregnskap (forts.).

	1959	1960	1961	1962*	1963*
M. Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1955-priser. Mill. kr.					
Privat konsum	16 166	17 229	18 159	18 808	19 597
Offentlig konsum	3 186	3 230	3 414	3 640	3 897
Sivilt	2 257	2 353	2 494	2 632	2 785
Militært	929	877	920	1 008	1 112
Bruttoinvestering	10 334	11 153	12 144	12 620	13 092
Bygninger og anlegg	4 670	4 777	5 018	5 336	5 597
Skip og båter	2 876	2 372	2 937	3 064	3 456
Annet transportmateriell	872	1 087	1 016	1 018	1 064
Maskiner og annet utstyr	2 080	2 514	2 787	3 054	3 163
Lagerendring	— 164	403	386	148	— 188
Ekspportoverskott	160	— 11	— 361	— 597	— 381
Eksport	12 898	14 089	15 110	15 916	17 735
— Import	12 738	14 100	15 471	16 513	18 116
Bruttonasjonalprodukt	29 846	31 601	33 356	34 471	36 205
Kapitalslit	6 451	6 838	7 150	7 517	7 890
Bygninger og anlegg	2 030	2 091	2 169	2 250	2 336
Skip og båter	2 310	2 483	2 554	2 677	2 801
Annet transportmateriell	801	858	902	935	975
Maskiner og annet utstyr	1 310	1 406	1 525	1 655	1 778
Nettonasjonalprodukt	23 395	24 763	26 206	26 954	28 315

N. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Vekstrater.

Privat konsum	6,6	5,4	3,6	4,2
Offentlig konsum	1,4	5,7	6,6	7,1
Sivilt	4,3	6,0	5,5	5,8
Militært	— 5,6	4,9	9,6	10,3
Bruttoinvestering	7,9	8,9	3,9	3,7
Bygninger og anlegg	2,3	5,0	6,3	4,9
Skip og båter	— 17,5	23,8	4,3	12,8
Annet transportmateriell	24,7	— 6,5	0,2	4,5
Maskiner og annet utstyr	20,9	10,9	9,6	3,6
Lagerendring
Ekspportoverskott
Eksport	9,2	7,2	5,3	11,4
— Import	10,7	9,7	6,7	9,7
Bruttonasjonalprodukt	5,9	5,6	3,3	5,0
Kapitalslit	6,0	4,6	5,1	5,0
Bygninger og anlegg	3,0	3,7	3,7	3,8
Skip og båter	7,5	2,9	4,8	4,6
Annet transportmateriell	7,1	5,1	3,7	4,3
Maskiner og annet utstyr	7,3	8,5	8,5	7,4
Nettonasjonalprodukt	5,8	5,8	2,9	5,0

O. Private inntekter og utgifter. Mill. kr.

<i>Inntekter:</i>					
Privat inntekt av arbeid og kapital ¹ ...	23 372	24 937	27 113	29 046	31 344
Stønader fra det offentlige ²	2 595	2 725	2 982	3 494	3 777
Stønader fra utlandet	143	236	216	203	210
Inntekter i alt	26 110	27 898	30 311	32 743	35 331
<i>Utgifter:</i>					
Direkte skatter og trygdepremier ³	5 658	5 803	6 463	7 500	8 130
Stønader til utlandet	58	60	67	74	66
Privat konsum	18 246	19 542	21 199	22 755	24 242
Privat kapitaltilvekst	2 148	2 493	2 582	2 414	2 893
Utgifter i alt	26 110	27 898	30 311	32 743	35 331

¹ For spesifikasjon se tabell H side *3. ² Inkluderer ytelser fra sosiale trygder. ³ Ekskl. skatter fra offentlige foretak.

I. Nasjonalregnskap (forts.).

	1959	1960	1961	1962*	1963*
P. Offentlig forvaltnings inntekter og utgifter. ¹ Mill. kr.					
<i>Inntekter:</i>					
Formuesinntekt	180	264	410	415	476
Direkte skatter og trygdepremier.....	5 707	5 853	6 515	7 554	8 185
Indirekte skatter	4 141	4 422	4 886	5 272	5 610
Stønader fra utlandet	—	—	1	—	—
Inntekter i alt	10 028	10 539	11 812	13 241	14 271
<i>Utgifter:</i>					
Renteutgifter.....	302	321	424	455	486
Stønader til private konsumenter	2 595	2 725	2 982	3 494	3 777
Subsidier.....	1 272	1 470	1 592	1 604	1 856
Stønader til utlandet.....	21	33	38	42	68
Offentlig konsum	3 862	4 018	4 371	5 077	5 625
Kapitaltilvekst	1 976	1 972	2 405	2 569	2 459
Utgifter i alt	10 028	10 539	11 812	13 241	14 271

Q. Driftsregnskapet overfor utlandet. Mill. kr.

<i>Varer og tjenester:</i>					
<i>Eksport:</i>					
Varer fob. ²	5 631	6 038	6 299	6 691	7 265
Skip, nybygde	30	41	86	63	75
Skip, eldre	176	255	344	268	407
Bruttofrakter opptjent i skipsfart	5 721	5 961	6 212	6 430	6 925
Utenlandske turistets utgifter i Norge ..	310	367	400	432	500
Andre tjenester	958	1 083	1 124	1 203	1 223
I alt	12 826	13 745	14 465	15 087	16 395
<i>Import:</i>					
Varer cif ²	7 399	9 000	9 500	10 218	10 855
Skip	2 083	1 474	2 116	1 718	2 249
Skipsfartens utgifter i utlandet	2 679	2 784	2 903	3 030	3 250
Norske turistets utgifter i utlandet ...	369	390	410	426	455
Andre tjenester.....	616	729	676	695	716
I alt	13 146	14 377	15 605	16 087	17 525
Eksportoverskott	— 320	— 632	— 1 140	— 1 000	— 1 130
<i>Renter og stønader:</i>					
<i>Fra utlandet:</i>					
Renter, aksjeutbytte o.l.	113	156	155	165	164
Stønader	143	236	217	203	210
I alt	256	392	372	368	374
<i>Til utlandet:</i>					
Renter, aksjeutbytte o.l.	348	427	442	502	550
Stønader	79	93	105	116	134
I alt	427	520	547	618	684
Rente- og stønadsoverskott	— 171	— 128	— 175	— 250	— 310
Overskott på driftsregnskapet	— 491	— 760	— 1 315	— 1 250	— 1 440

R. Øking i nasjonalformuen. Mill. kr.

Privat kapitaltilvekst	2 148	2 493	2 582	2 414	2 893
Offentlig kapitaltilvekst ³	2 086	2 112	2 465	2 569	2 459
Øking i nasjonalformuen	4 234	4 605	5 047	4 983	5 352
Innenlandsk nettoinvestering	4 725	5 365	6 362	6 233	6 792
Netto nedgang (+) eller øking (—) i Norges nettogjeld til utlandet ⁴	— 491	— 760	— 1 315	— 1 250	— 1 440

¹ For spesifikasjon se tabell 92. ² Omfatter også varer utenom handelsstatistikken. ³ Kapitaltilvekst i offentlig forvaltning og offentlige foretak. ⁴ Her satt lik overskott på driftsregnskapet overfor utlandet.

II. Vareomsetningen med utlandet.

A. Innførselen fordelt på varegrupper.

	I alt med skip	I alt uten skip	Korn og kornvarer	Frukt og grønn-saker	Sukker, kaffe, te m. v.	Andre matvarer	Fôr-stoffer, unntatt korn	Drikke-varer og tobakk	Mat-varer, drikke-varer, tobakk	Oljefrø, dyre- og plante-fett	Tre, trelast, kork, papir-masse, papir-avfall	Spinne-stoffer	Malmer og mine-raler
a) Verdi. Mill. kr.													
1958	9 352	7 025	247	277	389	63	55	75	1 106	132	95	84	209
1959	9 449	7 366	260	240	329	50	69	77	1 024	200	130	103	197
1960	10 446	8 973	265	261	341	64	68	125	1 123	221	230	99	263
1961	11 543	9 427	249	270	333	68	60	98	1 078	171	326	107	258
1962	11 885	10 167	293	332	342	64	96	116	1 243	198	280	111	225
Jan.-sept. 1962	8 668	7 543	219	238	256	45	70	82	910	151	196	82	177
1963	9 443	7 883	237	253	339	58	85	84	1 056	162	174	87	152

b) Volumtall. 1955 = 100 ¹													
1958	112	107	85	147	121	277	123	109	116	70	50	95	104
1959	116	117	92	137	121	213	136	112	116	100	72	119	104
1960	132	143	92	147	133	269	126	178	128	125	124	110	142
1961	147	153	91	151	135	302	126	136	126	99	159	121	145
1962	155	165	102	178	151	258	191	156	145	125	144	124	133
Jan.-sept. 1962	151	163	101	169	149	247	181	145	140	128	133	122	138
1963	167	171	110	170	158	317	215	145	150	129	118	128	130

c) Pristall. 1955 = 100 ¹													
1958	107	103	88	121	92	100	73	101	97	91	92	89	106
1959	103	98	86	113	78	102	82	100	89	96	86	88	100
1960	102	99	87	114	73	102	88	103	89	85	89	91	97
1961	100	98	83	115	70	96	77	106	86	83	95	89	94
1962	98	97	87	120	65	106	82	109	87	76	93	90	89
Jan.-sept. 1962	98	97	88	121	65	105	85	111	88	75	94	90	90
1963	97	97	87	128	82	104	86	113	95	80	95	91	82

	Andre råvarer	Råvarer, unntatt brenselstoffer	Brenselstoffer	Kjemikalier	Garn og tråd	Meter-varer og klær	Arbeider av ikke-metalliske mineraler	Uedle metaller	Arbeider av uedle metaller	Maskiner og apparater	Transportmidl. unntatt skip	Andre bear-beidde varer	Bearb. varer unntatt matv., drikkev. og tobakk
a) Verdi. Mill. kr.													
1958	82	602	849	483	106	515	124	1 019	258	1 088	446	429	4 468
1959	98	728	826	578	148	589	127	1 054	202	1 159	411	521	4 738
1960	126	936	914	686	170	655	152	1 263	235	1 568	636	632	5 997
1961	107	969	963	692	162	710	140	1 323	280	1 729	656	725	6 417
1962	112	926	1 050	816	179	740	164	1 332	309	1 993	629	786	6 948
Jan.-sept. 1962	81	687	782	619	126	533	117	997	226	1 482	500	564	5 164
1963	88	663	841	654	145	582	113	916	226	1 533	526	627	5 322

b) Volumtall. 1955 = 100 ¹													
1958	123	81	103	133	83	111	111	96	106	113	146	123	112
1959	126	98	106	177	128	136	113	103	84	119	134	153	125
1960	155	129	123	205	145	147	133	119	96	159	228	184	154
1961	144	133	133	226	136	161	125	126	111	179	242	213	168
1962	150	134	149	261	154	169	134	132	126	199	225	231	181
Jan.-sept. 1962	146	133	148	261	146	163	133	129	121	199	241	223	180
1963	158	129	160	283	173	183	128	125	125	205	247	255	188

c) Pristall. 1955 = 100 ¹													
1958	87	95	105	107	92	93	107	111	113	106	113	103	106
1959	103	95	99	96	84	88	109	106	111	107	104	101	101
1960	108	93	95	98	84	90	110	111	113	107	103	102	103
1961	99	92	92	90	83	90	109	110	117	107	100	102	102
1962	98	90	90	87	82	89	116	105	113	110	103	101	101
Jan.-sept. 1962	98	88	90	88	83	89	114	107	114	109	102	100	101
1963	98	88	90	90	81	86	113	102	111	110	105	97	100

¹ Fra og med 1959 er volum- og prisindeksene regnet om til ny basis (1955 = 100) og med nytt vareutvalg. Beregningsmåten er uforandret (se Statistiske meldinger nr. 10, 1959).

II. Vareomsetningen med utlandet (forts.).

B. Utførselen fordelt på varegrupper.												
	I alt med skip	I alt uten skip	Matvarer fra jordbruket	Fisk, fersk og saltet	Fiskehermetikk	Andre matvarer, drikkevarer, tobakk	Førstoffer, unntatt korn	Matvarer, drikkevarer, tobakk	Huder og skinn	Trelast	Papirmasse	Mineraler
a) Verdi. Mill. kr.												
1958	5 315	5 137	64	577	156	32	137	966	104	69	522	86
1959	5 789	5 583	118	603	177	26	128	1 053	131	41	509	88
1960	6 291	5 995	115	627	164	29	100	1 035	133	50	565	99
1961	6 652	6 222	114	560	166	36	126	1 093	140	37	527	103
1962	6 942	6 610	147	645	183	59	71	1 105	166	31	513	118
Jan.-sept. 1962	5 064	4 836	111	455	140	47	43	796	118	24	381	87
1963	5 436	5 181	93	481	120	34	63	791	126	32	370	89
b) Volumtall. 1955 = 100 ¹												
1958	115	115	141	103	94	97	79	99	147	142	100	89
1959	128	128	220	105	105	71	68	104	152	94	103	100
1960	139	137	233	106	97	84	74	103	164	101	114	114
1961	148	144	234	91	97	97	94	101	219	67	107	109
1962	156	155	290	100	104	107	44	102	240	62	109	123
Jan.-sept. 1962	152	151	301	96	105	105	36	98	231	62	108	122
1963	168	164	252	100	89	121	55	100	257	86	106	129
c) Pristall. 1955 = 100 ¹												
1958	100	101	77	102	111	105	97	101	94	98	96	97
1959	97	99	87	105	112	114	105	104	114	87	91	88
1960	97	99	82	109	112	113	76	102	108	98	91	88
1961	97	98	82	113	115	120	75	103	85	111	91	95
1962	96	97	86	117	118	121	90	110	92	104	86	97
Jan.-sept. 1962	96	97	82	116	119	121	90	109	91	106	87	96
1963	93	95	83	117	119	121	85	109	87	99	86	93
	Malmer	Dyre- og plante-fett	Andre råvarer	Råvarer, unntatt brenselstoffer	Brenselstoffer	Kjemikalier unntatt gjødning	Gjødning	Arbeider av tre og kork	Papir og papp	Uedle metaller	Andre bearbejdede varer	Bearb. varer unntatt matvarer, drikkev., tobakk
a) Verdi. Mill. kr.												
1958	154	316	52	1 303	18	217	254	46	516	1 253	564	2 850
1959	131	303	61	1 264	13	247	301	49	576	1 473	606	3 253
1960	151	243	54	1 295	22	257	297	55	642	1 667	723	3 641
1961	142	268	56	1 273	120	262	322	60	670	1 648	859	3 810
1962	154	214	71	1 267	227	274	307	68	640	1 638	1 084	4 011
Jan.-sept. 1962	111	166	51	938	161	192	243	49	466	1 219	772	2 941
1963	110	159	65	951	153	236	271	58	518	1 300	903	3 286
b) Volumtall. 1955 = 100 ¹												
1958	97	92	83	100	118	133	110	117	112	133	182	132
1959	96	92	99	102	75	153	130	131	132	163	206	157
1960	113	74	85	104	162	153	139	143	146	180	235	173
1961	109	84	99	106	1 025	159	150	156	150	180	286	182
1962	115	85	123	110	1 995	169	143	183	146	186	355	193
Jan.-sept. 1962	116	86	117	109	1 882	157	151	176	142	181	337	187
1963	121	83	147	113	1 830	205	166	205	161	205	389	215
c) Pristall. 1955 = 100 ¹												
1958	114	99	90	98	111	104	93	91	98	105	108	103
1959	98	95	89	94	102	102	93	87	93	100	103	98
1960	96	94	91	94	98	104	87	88	93	103	109	100
1961	94	91	82	91	84	103	86	89	95	102	105	100
1962	92	72	82	86	84	101	86	86	93	99	108	99
Jan.-sept. 1962	91	73	81	86	84	102	86	86	93	101	108	100
1963	87	73	85	85	83	96	87	87	91	94	110	97

¹ Se note 1, side *7.

II. Vareomsetningen med utlandet (forts.).

C. Vareomsetningen med verdensdelene og enkelte viktigere land. Inkl. skip. Mill. kr.

	Europa		Afrika		Nord- og Mellom-Amerika		Sør-Amerika		Asia		Oseania	
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel
1958	7 314	3 945	204	299	1 337	578	253	225	230	192	21	76
1959	7 284	4 273	330	260	1 317	710	235	246	251	234	32	66
1960	7 926	4 901	272	307	1 610	536	317	224	285	237	29	83
1961	8 902	5 047	276	274	1 465	689	461	206	392	368	47	68
1962	9 017	5 314	369	298	1 524	938	590	171	322	271	61	68
Jan.-sept.												
1962	6 539	3 853	240	188	1 152	658	459	123	221	193	57	49
1963	7 285	4 247	205	218	1 166	651	402	118	308	155	76	49

	Danmark		Sverige		Storbritannia og N.-Irland		Frankrike		Vest-Tyskland		Sambandsstatene	
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel
1958	414	323	1 494	520	1 447	1 028	308	212	1 892	746	639	476
1959	421	379	1 525	554	1 262	1 182	297	181	1 903	852	661	597
1960	430	400	1 655	761	1 566	1 422	338	162	2 030	864	874	428
1961	528	525	1 884	811	1 811	1 375	352	215	2 275	898	798	549
1962	547	606	2 041	924	1 781	1 183	447	248	2 108	1 050	850	738
Jan.-sept.												
1962	359	456	1 501	657	1 283	880	306	187	1 552	754	651	568
1963	520	406	1 746	721	1 455	956	364	194	1 649	856	680	538

III. Sysselsetting.

A. Sysselsatte lønnsaker¹ i 1 000

	I alt		Jordbruk, skogbruk og jakt	Fiske og fangst	Bergverksdrift m. v.	Industri	Byggevirk-somhet	Anleggs-virk-somhet	Vare-handel	Sjø-trans-port	Annen sam-ferdsel	Off. adm.	Annen virk-somhet	B. Arbeidsløse ved arbeids-kontorene i 1000	
	Relative tall. 1949 = 100	Absolutte tall												I alt	I indu-strien
1958..	107,2	1 018,7	53,8	11,3	8,8	321,6	59,3	37,8	127,6	62,5	70,2	36,4	229,4	23,6	5,1
1959..	107,7	1 023,8	47,8	10,9	8,5	321,2	60,6	38,9	130,2	64,6	69,9	37,1	234,1	22,6	4,0
1960..	109,3	1 038,9	43,5	10,6	8,2	330,9	61,4	36,9	134,2	67,1	70,0	37,7	238,4	17,1	3,0
1961..	111,3	1 057,9	40,0	10,2	8,1	339,2	62,7	37,0	139,7	67,0	70,3	38,6	245,2	13,0	2,4
1962..	112,6	1 070,8	36,7	8,2	7,7	343,1	63,6	37,5	144,0	66,3	71,1	39,1	253,5	15,2	3,0
1961															
Mars	110,3	1 049,0	40,8	14,1	7,8	335,4	56,7	38,1	137,4	67,8	68,8	38,4	243,6	19,5	4,3
Juni	112,3	1 068,1	41,3	8,9	8,4	344,4	64,7	38,1	139,5	67,1	71,3	38,9	245,7	4,3	0,7
Sept.	112,3	1 068,0	38,3	7,6	8,3	343,9	67,8	39,7	140,0	66,7	71,0	38,7	245,9	5,5	0,9
Des.	110,4	1 049,3	35,4	6,8	7,7	338,6	62,2	32,0	144,5	66,1	70,1	38,7	247,3	25,5	4,8
1962															
Mars	112,6	1 070,5	39,3	13,6	7,6	344,3	57,9	36,8	142,0	67,1	69,9	39,0	252,9	20,3	3,4
Juni	113,8	1 082,4	38,4	8,4	7,9	348,7	65,5	39,1	143,6	65,7	72,1	39,2	253,9	5,9	1,1
Sept.	113,3	1 077,6	35,5	5,9	7,9	344,7	68,3	40,5	143,9	65,8	72,0	39,2	254,0	7,8	1,7
Des.	111,0	1 055,2	31,0	4,0	7,4	339,0	61,7	33,2	148,1	66,0	70,6	39,0	255,2	31,8	6,8
1963															
Mars	112,8	1 072,4	35,7	8,6	7,1	341,8	56,4	39,0	145,0	67,4	70,3	39,7	261,2	24,5	5,2
Juni	115,2	1 095,8	34,0	7,4	7,6	349,2	65,3	40,6	146,9	68,2	72,9	40,0	263,7	5,6	0,9
Sept.	114,0	1 084,1	32,2	5,0	7,6	344,7	68,1	41,3	146,5	65,3	72,6	39,9	261,0	9,0	1,7

¹ Sysselsatte lønnsaker omfatter alle norske og utenlandske lønnsaker i arbeid eller midlertidig fraværende, med en årsinntekt på kr. 1000 eller mer, unntatt personer i arbeidsforhold av mindre enn 6 dagers varighet, permitterte uten lønn og utenlandske sjømenn i norsk utenriksfart.

IV. Jordbruk og skogbruk.

A. Areal av dyrket jord. Dekar¹

	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Bland-korn	Erter	Korn og erter i alt	Poteter	Annen åpen åker og hage	I alt åpen åker og hage	Eng på dyrket jord	I alt dyrket jord
1949	308 275	9 898	399 563	758 499	38 982	4 872	1 520 089	582 410	598 514	2 701 013	5 422 259	8 123 272
1957	140 662	5 674	135 257	605 256	18 362	3 136	2 125 660	551 964	607 986	3 285 610	5 069 760	8 355 370
1958	79 807	4 723	145 198	565 443	16 757	1 378	2 120 097	534 418	648 775	3 303 290	5 088 829	8 392 119
1959	92 555	10 831	140 930	647 043	20 263	1 685	2 181 680	552 478	744 615	3 478 773	4 914 564	8 393 337
1960	91 441	14 483	144 940	651 892	20 747	1 813	2 229 785	567 852	711 313	3 508 950	4 932 493	8 441 443
1961	96 816	9 059	153 603	620 619	18 673	1 324	2 282 524	533 096	679 985	3 495 605	5 039 424	8 535 029
1962	97 441	17 786	164 059	529 378	10 024	502	2 295 728	503 781	731 123	3 530 632	4 950 175	8 480 807
1963	69 479	11 450	179 340	439 366	9 606	226	2 323 527	516 403	730 843	3 570 773	4 982 056	8 552 829

¹ Før 1959 i rikets bygger.

IV. Jordbruk og skogbruk (forts.).

B. Høstutbytte av jordbruksprodukter. Tonn

	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Blandkorn	Erter	Korn og erter i alt	Poteter	Rotvekster og førmarkkål	Høy	I alt i 1000 føreheter
1949	66 991	2 062	86 144	163 257	9 669	973	329 096	1 098 718	646 813	3 060 225	1 976 782
1957	29 986	1 302	315 563	135 662	4 386	595	487 494	1 010 035	676 851	3 061 657	2 162 574
1958	16 822	1 042	340 065	127 200	3 878	262	489 269	1 201 678	743 586	2 751 560	2 080 872
1959	19 864	2 316	304 357	117 458	3 612	346	447 953	1 070 641	673 412	2 752 791	1 959 481
1960	22 942	3 694	399 520	173 206	5 750	409	605 521	1 247 227	836 427	3 033 538	2 337 861
1961	27 407	2 754	427 666	173 651	5 253	324	637 055	1 222 186	850 211	2 935 756	2 321 618
1962	20 293	3 953	342 739	106 652	2 028	96	475 761	919 176	643 381	2 809 080	2 037 075
1963*	18 000	3 000	493 000	119 000	2 000	..	635 000	1 243 000	764 000	2 915 000	2 331 000

C. Høstutbytte pr. dekar i forhold til middelsår. Middelsår = 100

1949	96	98	87	90	92	93	90	86	90	103	97
1957	85	95	87	86	88	81	86	80	90	105	96
1958	83	86	88	86	87	80	87	98	94	94	92
1959	81	81	79	70	68	88	76	83	86	97	87
1960	98	95	103	101	104	96	102	95	102	105	103
1961	105	111	103	105	104	104	104	98	101	101	101
1962	75	80	75	72	73	86	75	77	78	98	88
1963*	93	88	99	98	98	..	99	102	100	101	100

D. Husdyrhold pr. 20. juni¹

	Hester	Storfe		Svin	Sauer	Geiter	Voksne ² høns	E. Forbruk av kunstgjødsel Tonn verdistoff		
		I alt	Mjølkekyr					Nitrogen (N)	Fosfor (P)	Kalium (K)
1949	198 266	1 224 133	769 251	418 840	1 735 623	146 594	3 710 906	25 216	14 108	35 056
1957	133 015	1 103 218	629 817	459 270	1 820 865	109 918	3 837 475	43 508	17 910	44 440
1958	125 782	1 116 211	622 178	423 032	1 809 544	106 014	3 476 616	42 839	17 637	41 572
1959	116 815	1 104 482	597 476	475 063	1 806 036	100 894	3 039 164	46 654	18 754	43 550
1960	108 551	1 128 688	603 240	492 232	1 842 086	101 384	3 108 408	48 451	19 410	45 794
1961	101 751	1 180 297	604 404	534 077	1 855 022	102 067	2 924 448	47 715	19 477	44 042
1962	94 037	1 158 802	592 051	550 440	1 864 238	98 955	2 717 232	49 880	19 789	44 358
1963*	86 174	1 121 990	573 263	515 358	1 881 243	100 600	2 594 642	54 682	20 340	44 855

F. Omsetning av kraftfôr. Tonn

	Til grossist			Fra grossist ³
	I alt	Protein-kraftfôr	Kullhydrat-kraftfôr	
1949	397 611	150 905	246 706	..
1957	518 719	159 743	358 976	530 195
1958	612 017	198 507	413 510	594 509
1959	644 421	198 607	445 814	626 255
1960	714 859	197 037	517 822	677 767
1961	730 208	216 522	513 686	694 881
1962	785 203	253 042	532 161	766 046
Jan.-sept. 1962	515 397	193 004	322 393	567 135
1963*	596 822	196 967	399 855	569 877

G. Kontrollerte slakt. Førstegangskontroll

	Storfe	Hest	Svin	Sau	Geit	Kalv	I alt
1949
1957	218 158	8 460	484 161	411 592	21 404	186 677	..
1958	240 878	7 369	445 957	433 832	19 793	183 985	..
1959	243 006	8 129	480 668	411 308	17 085	169 861	..
1960	241 862	8 062	584 946	404 557	20 173	157 141	92 406
1961	290 043	8 512	620 620	430 820	20 097	161 340	102 103
1962	316 952	8 659	670 648	445 962	18 340	178 632	110 115
Jan.-sept. 1962	217 150	4 515	485 163	161 908	10 084	137 936	75 378
1963*	199 200	4 500	426 800	142 100	11 000	125 300	69 736

H. Meieridrift

	Innveid mjølk	Salg av mjølk (Ber. som helmjølk)	Produksjon av			Netto-utbytte av mjølk (Øre pr. kg)	I. Engrospriser på meieriprodukter Kr. pr. kg			J. Salg av faste eiendommer i rikets bygder		K. Gjennom-snittlig skyld-marks-verdi Kr.
			Smør	Hvit ost	Brun ost		Smør	Helfeit gaudaost	Gud-brands-dalost	Tallet på salg	Salgssum i alt 1 000 kr.	
1949	890 569	534 593	10 716	11 245	10 040	46,73	5,35	2,90	..	36 214	274 201	10 344
1957	1196717	632 852	15 655	19 516	11 943	71,87	7,49	5,58	5,63	37 036	514 869	17 891
1958	1184632	630 816	13 422	22 871	14 030	73,25	7,77	5,62	5,67	35 965	518 015	19 794
1959	1235057	636 111	14 870	25 117	13 383	76,89	8,05	5,95	6,11	38 459	577 461	20 440
1960	1321540	664 735	17 613	26 618	13 484	76,37	8,05	5,86	5,91	40 738	664 120	21 624
1961	1327651	681 895	17 024	26 621	13 436	79,27	8,05	6,00	6,06	41 863	690 863	23 711
1962	1380297	697 298	17 913	28 984	13 957	81,61	8,05	6,40	6,46	41 873	771 227	24 310
an.-sept. 1962	1109287	491 968	15 427	23 998	11 316	..	4 8,05	4 6,51	4 6,55
1963	1135767	517 790	16 058	23 432	11 449	..	4 8,05	4 5,41	4 5,45

¹ For 1959 i rikets bygder. ² Fra 1960 voksne høner. ³ Til dette kommer levering fra bygdemøller og havregrynsmøller til detaljist og forbrukere. ⁴ September. ⁵ Uten Finnmark (ca. 8 000 tonn).

IV. Jordbruk og skogbruk (forts.)

L. Jordbrukets prisindeks (fra Norges Landbrukskøleskole) 1952 = 100					M. Produsentpriser for jordbruksvarer									
Jordbruksprodukter				Produksjonsmidler	Priser ved storsalg, levert hovedmarked						Statens Kornforretnings grunnpriser			
I alt	Plante- produkter	Husdyr- produkter	70		Høy	Poteter	Egg	Okse- kjøtt	Sæue- kjøtt	Fleisk	Hvete	Rug	Bygg	Havre
1949	84	74	86	70	..	21,28	..	4,30	4,78	4,40	55,00	55,00	47,00	41,00
1957	114	104	117	121	22,42	22,96	4,38	6,00	5,75	5,30	90,00	83,00	70,00	61,00
1958	117	102	120	124	21,00	35,83	4,75	6,24	6,04	5,46	90,00	83,00	70,00	61,00
1959	122	107	125	127	24,42	33,75	4,74	6,27	6,58	5,57	90,00	83,00	70,00	61,00
1960	119	101	123	128	24,10	30,00	4,77	6,41	6,42	5,43	90,00	83,00	70,00	61,00
1961	124	110	127	131	20,00	27,00	4,72	6,47	6,60	5,48	95,00	88,00	71,50	62,50
1962	130	129	130	137	24,00	35,00	4,87	6,67	6,97	5,49	101,00	94,00	74,00	65,00
Sept. 1962	135	126	137	133	23,00	35,00	5,47	7,00	7,01	5,76	102,00	95,00	75,00	66,00
1963	134	108	140	139	25,00	28,00	5,60	6,90	7,15	5,85	102,00	95,00	75,00	66,00

N. Priser på produksjonsmidler

Kraftfôr				Kunstgjødsel ¹			Prisindeks. 1952 = 100			
Mais- grøpp	Jord- nøttmjøl	Ruggriis	Sildemjøl, saltvattig	Kalk- salpeter 15,5 % N	Fosfor- syre- gjødsel 8,7 % P	Kalium- gjødsel 33,2 % K	Kraftfôr, Veid gjennoms- snittspris	Kunst- gjødsel og kalk	Jordbruks- maskiner og redskap	
Kr. pr. 100 kg				Kr. pr. 100 kg						
1949	32,00	..	22,50	36,28	14,45	12,74	15,80
1957	78,91	96,98	58,80	111,00	18,50	16,08	24,50	140	107	110
1958	79,66	97,46	59,22	112,70	18,60	16,08	24,30	142	108	112
1959	79,03	95,00	59,63	117,10	20,10	14,54	23,18	147	109	113
1960	76,90	94,00	60,55	117,30	20,10	13,55	22,30	149	107	116
1961	76,15	95,75	60,30	109,15	20,10	13,55	22,43	147	109	117
1962	76,30	98,37	57,92	125,70	20,10	14,21	23,40	151	112	119
1963	² 76,90	² 99,50	² 58,80	² 127,30	20,30	14,21	23,97	² 158	² 115	² 119

O. Arbeidslønn i jordbruk og skogbruk. Kr.

I sommerhalvåret								I vinterhalvåret		
Månedslønn på arbeidsgivers kost		Daglønn på egen kost						På egen kost. Menn		
Tjeneste- gutter	Tjeneste- jenter	Fast gårdsarb. Menn	Tilfeldig gårdsarb.				Skogs- arbeid pr. dag	Skogs- kjøring med hest pr. dag	Tømmer- hogst pr. m ³ (barkett)	
			I slåttonna		Ellers					
			Menn	Kvinner	Menn	Kvinner				
1956-57	434	266	..	31,08	21,21	29,00	20,09	32,78	47,68	16,45
1957-58	453	282	..	32,07	22,68	30,38	21,50	33,97	51,00	16,88
1958-59	472	294	..	33,63	23,57	31,98	22,58	35,51	51,92	17,14
1959-60	499	288	31,41	35,32	24,52	33,70	23,64	37,85	54,97	16,82
1960-61	531	307	32,86	37,28	26,59	35,82	25,73	40,11	56,72	17,55
1961-62	577	327	36,25	39,48	29,01	38,51	28,45	43,42	61,62	19,25
1962-63	629	349	40,21	42,71	31,04	42,18	30,71	48,17	68,00	20,69

P. Hogst av tømmer og ved. 1 000 m³ fast mål

Bartretømmer										Salgsvirke i alt	Husbe- hovsvirke på gårdene ³	Samlet hogst
Skur- tømmer	Sliperi- og cellu- lose- tømmer	Spesial- tømmer	Diverse tømmer	Bartre- tømmer i alt	Lauvtre- tømmer	Barved	Lauvved					
1956-57	3 752	4 511	196	151	8 610	128	246	200	9 184	1 904	11 088	
1957-58	3 416	3 950	163	136	7 665	75	215	196	8 151	1 904	10 055	
1958-59	2 828	3 486	118	123	6 555	77	217	194	7 043	1 904	8 947	
1959-60	3 275	3 594	176	137	7 182	137	196	198	7 713	1 904	9 617	
1960-61	3 226	3 651	169	195	7 241	243	162	166	7 812	1 904	9 716	
1961-62	3 173	3 577	160	167	7 077	364	157	172	7 770	1 904	9 674	

Q. Basispriser for tømmer⁴ (levert vassdrag) og ved
For tømmer kr. pr. m³, for 60 cm ved pr. favn

Skurtømmer										Østl. og Trøndel.		R. Tømmerfløting	
Østlandet		Trøndel.		Sliperi- og celluloselast				Østl. og Trøndel.		1 000 stokker	1 000 m ³		
Gran	Furu	Gran	Østlandet	Trøndel.	Østlandet	Trøndel.	Barved	Bjørke- ved					
1956-57	100,50	97,50	94,25	86,00	75,00	85,00	80,70	86,00	113,00	1956	36 752	3 922	
1957-58	99,00	96,00	91,90	84,00	73,50	83,50	78,70	86,00	113,00	1957	40 648	4 252	
1958-59	94,50	91,50	86,40	81,00	70,00	79,50	75,60	86,00	110,00	1958	36 925	3 865	
1959-60	94,50	91,50	85,30	81,00	70,00	79,50	75,60	86,00	110,00	1959	32 373	3 349	
1960-61	104,70	100,50	94,50	89,70	78,00	87,50	83,75	86,00	110,00	1960	33 045	3 434	
1961-62	104,70	100,50	94,50	89,70	78,00	87,50	83,75	95,00	120,00	1961	29 997	3 134	
1962-63	102,60	100,50	92,65	85,00	76,00	85,00	79,40	-	130,00	1962	26 339	2 808	
1963-64	104,70	101,00	94,50	89,70	80,50	88,00	83,75	-	-	1963	

¹ Vårtermin. ² September. ³ Beregnede tall. ⁴ Investerings- og pensjonsavgifter nærmere omtalt i tekststykket om skogbruk.

V. Fiske og hvalfangst.

A. Oppfisket mengde.¹ Tonn

	I alt	Skrei ²	Lodde- torsk ²	Bank- torsk	Fjord- torsk	Sei	Lange og blåfange	Brosme	Hyse	Lyr	Hvitting	Stor- og vårsild
1956	1 986 300	110 351	52 695	81 454	37 423	69 334	10 255	11 061	44 439	2 944	137	1145859
1957	1 573 892	59 497	52 143	86 053	31 776	75 864	9 816	11 225	41 841	2 486	120	795 582
1958	1 238 851	70 539	69 299	81 841	34 937	66 472	10 932	15 939	41 578	2 507	93	345 294
1959	1 365 568	89 826	52 484	63 728	44 796	80 828	13 977	15 478	37 510	2 481	1 918	416 360
1960	1 342 813	75 024	39 479	68 952	29 984	77 864	14 178	21 493	38 359	2 154	303	300 143
1961	1 322 385	77 580	59 404	99 447		66 204	10 901	18 709	46 677	1 749	138	69 042
1962*	1 120 679	66 142	31 218	100 556		81 669	11 581	18 084	41 556	2 244	183	84 068
1963*	1 138 000	57 879	35 495	99 000		102 500	12 700	17 500	43 900	2 000	186	61 509

	Feitsild	Småsild	Trålsild	Islandsild	Brisling	Laks og sjøaure	Makrell	Kveite	Rød- spette	Hummer	Reker	Hå og håbrann
1956	100 313	95 056	5 308	26 291	5 611	1 268	12 111	4 278	1 027	708	6 317	21 685
1957	45 306	129 624	7 651	30 962	9 524	1 398	11 396	4 793	1 056	655	7 071	19 801
1958	53 860	146 103	8 187	52 904	5 617	1 239	14 508	5 622	962	714	7 270	23 243
1959	45 490	179 916	16 936	56 521	11 137	1 233	17 256	5 229	925	684	9 707	20 032
1960	62 215	232 007	16 471	77 250	8 284	1 422	19 464	5 663	1 162	787	9 616	27 139
1961	108 484	243 677	15 024	106 580	8 898	1 335	14 797	4 292	1 424	692	10 110	33 624
1962*	171 238	135 149	13 499	152 115	10 596	1 599	16 437	4 730	1 262	551	10 816	30 905
1963*	145 000	139 000	23 500	99 400	16 300	1 500	22 500	4 000	1 300	470	11 500	35 400

B. Verdi av oppfisket mengde.¹ 1 000 kr.

	I alt	Torsk	Sei	Hyse	Sild	Brisling	Laks og sjøaure	Makrell	Kveite	Hummer	C. Hvalfangst	
											Oljepro- duksjon 1 000 fat	Verdi av olje etc. Mill. kr.
1956	711 201	197 032	32 275	23 086	313 049	5 724	15 213	7 320	12 773	7 438	859	252,6
1957	626 751	169 547	35 690	23 118	244 176	13 461	13 153	7 157	15 590	6 750	1 011	302,1
1958	582 275	202 211	35 176	25 404	157 525	8 103	14 205	9 482	16 829	7 170	862	217,5
1959	670 025	208 510	42 594	26 945	198 575	16 928	13 766	11 253	16 830	7 755	834	224,3
1960	664 586	186 611	43 657	29 076	186 757	11 083	17 004	12 136	18 867	10 038	691	198,5
1961	686 073	219 925	37 302	37 121	157 076	11 563	16 481	11 260	15 118	9 653	752	216,9
1962*	657 322	185 690	44 593	34 999	170 611	11 548	21 512	13 030	16 962	8 447	578	124,0
1963*	685 000	194 000	98 500	38 600	152 500	10 900	19 500	15 500	15 700	8 000	* 224	70,0

¹ Omfatter de mengder som er brakt i land. ² Vekten gjelder sløyd fisk. ³ Produksjonen på Norges vestkyst ikke medregnet.

VI. Bergverksdrift, industri og kraftforsyning.

A. Timeverk, bruttoproduksjons- og bearbeidingsverdi¹

Alle grupper	Brytning av kull	Brytning av malm	Stein-, sand- og grusdrift	Ekstraktiv jord- og steinindu- stri ellers	Nærings- middel- industri ²	Drikke- vare- industri	Tobakks- industri	Tekstil- industri	Bekled- nings- industri	Tre- og kork- industri	Møbel- og inn- rednings- industri
-----------------	---------------------	---------------------	----------------------------------	---	--	------------------------------	----------------------	----------------------	-------------------------------	------------------------------	--

a) Utførte timeverk. Mill.

1958	495,1	2,1	9,3	1,8	2,3	52,5	5,4	2,4	27,0	38,1	22,8	19,8
1959	483,2	1,7	8,7	1,8	2,2	52,8	5,2	2,3	28,5	37,9	20,7	19,4
1960	509,7	1,4	8,6	2,0	2,3	60,5	5,4	2,4	28,8	39,1	22,1	20,5
1961	523,2	1,4	7,7	2,1	2,4	62,4	6,7	2,5	28,2	39,9	22,9	21,4
1962*	523,6	1,5	8,0	2,2	2,1	63,2	6,6	2,4	28,0	38,8	22,9	20,7

b) Bruttoproduksjonsverdi. Mill. kr.

1958	17 774,0	20,3	252,9	31,7	37,2	3 265,8	331,5	395,7	677,6	761,4	655,5	402,2
1959	18 843,9	17,6	214,0	35,2	40,6	3 586,9	354,3	404,8	774,2	863,7	620,3	435,7
1960	21 076,0	21,7	224,0	48,4	43,7	4 065,6	368,4	425,5	821,1	938,5	729,5	508,1
1961	23 086,6	20,4	216,8	61,0	48,2	4 448,5	492,7	456,8	855,5	999,9	828,1	571,1
1962*	24 382,8	21,6	237,5	66,7	49,4	4 695,5	512,4	465,2	920,9	1 083,8	859,2	603,7

c) Bearbeidingsverdi. Mill. kr.

195 ³	7 362,7	17,9	215,7	28,3	31,1	538,5	253,3	309,4	302,6	352,8	224,7	202,7
1959	7 724,1	15,6	178,3	31,4	34,3	607,1	271,5	317,2	341,6	397,3	224,4	215,2
1960	8 523,7	19,9	178,8	43,6	37,0	658,3	280,8	352,5	371,7	441,5	273,3	244,3
1961	9 404,9	18,8	171,0	55,0	41,0	777,1	367,2	385,1	388,6	468,7	302,6	279,9
1962*	10 191,8	19,9	188,4	56,7	41,7	875,6	383,1	391,1	430,8	518,7	319,7	301,0

¹ Til og med 1960 bedrifter med minst 6 (i enkelte grupper minst 3) sysselsatte og fra og med 1961 bedrifter med minst 5 (3) sysselsatte. ² F. o. m. 1960 omfatter statistikken også salting, tørking, royking og filetering av fisk.

VI. Bergverksdrift, industri og kraftforsyning (forts.)

A. Timeverk, bruttoproduksjons- og bearbeidingsverdi (forts.)

	Trefor- edlings- industri	Grafisk industri	Lær- industri	Gummi- vare- industri	Kjemisk industri	Jord- og steinvare- industri	Primær jern- og metall- industri	Jern- og metall- vare- industri	Maskin- industri	Elektro- teknisk industri	Trans- port- middel- industri	Diverse industri	Gassverk
a) Utførte timeverk. Mill.													
1958	44,4	21,2	3,1	5,0	32,2	19,9	35,8	32,1	17,6	17,1	74,9	7,7	0,6
1959	43,9	20,2	3,0	4,9	30,9	19,4	35,5	32,4	17,2	16,5	69,9	7,6	0,6
1960	47,1	20,5	2,7	5,3	31,0	20,1	36,4	34,4	18,6	18,2	73,4	8,4	0,5
1961	44,9	21,8	2,7	5,3	31,3	19,9	37,3	35,7	19,6	19,7	77,6	9,3	0,5
1962	43,2	22,3	2,7	5,7	30,7	19,9	37,0	37,3	20,9	20,2	77,3	9,5	0,5
b) Bruttoproduksjonsverdi. Mill. kr.													
1958	2 088,5	392,4	80,5	128,9	1 885,8	480,5	1 950,9	899,4	529,5	603,9	1 692,6	189,3	20,0
1959	2 162,9	413,3	90,2	140,0	1 999,9	525,0	2 124,5	963,1	561,9	632,6	1 655,9	210,5	16,8
1960	2 405,3	464,9	86,1	163,7	2 119,4	567,4	2 459,9	1 061,7	661,8	791,1	1 834,4	249,4	16,4
1961	2 482,2	523,5	91,6	158,2	2 520,2	628,5	2 503,4	1 162,4	750,0	884,5	2 071,0	297,4	14,7
1962	2 413,3	565,8	96,8	174,6	2 758,4	675,7	2 514,8	1 266,9	865,1	1 002,0	2 200,6	317,6	15,3
c) Bearbeidingsverdi. Mill. kr.													
1958	692,7	252,0	33,6	68,1	745,9	283,2	718,5	478,3	293,9	334,8	871,0	105,5	8,2
1959	711,8	263,9	34,5	71,8	809,9	312,3	760,8	495,8	297,8	329,9	883,0	111,8	6,9
1960	785,1	298,6	36,8	80,0	823,7	341,7	941,7	506,0	339,4	381,6	951,7	129,6	6,1
1961	742,2	329,9	39,0	79,7	986,1	381,4	913,9	595,4	395,0	451,6	1 070,0	160,4	5,3
1962	708,1	362,0	42,1	94,4	1 118,6	417,4	921,1	696,5	473,7	499,0	1 154,9	171,1	6,2

B. Produksjonsindeks. 1955 = 100

	Berg- verksdrift m. v., industri og kraft- forsyning i alt	Eksport- industri	Hjemmeindustri			Bryting av kull og malm	Nærings- og nyttelses- middel- industri	Tekstil- industri	Bekled- nings- industri	Trevare- og møbel- industri	Trefor- edlings- industri	Kjemisk industri
			I alt	Konsum- vare- industri	Investe- rings- vare- industri							
1957	110	110	110	109	111	112	106	109	111	104	106	106
1958	110	108	111	107	115	111	105	96	102	100	105	104
1959	117	118	116	114	118	107	112	114	115	107	114	113
1960	129	128	129	126	133	119	119	119	125	119	127	123
1961	138	134	140	136	144	116	125	123	127	125	129	152
1962*	145	136	148	146	150	129	130	120	128	127	123	166
Jan.-okt.												
1962*	143	135	146	144	149	137	132	120	128	125	122	166
1963*	151	141	155	153	156	137	136	126	125	135	132	173

B. Produksjonsindeks (forts.)

C. Produksjon av visse varer. Tonn¹

	Jord- og steinvare- industri	Primær jern- og metall- industri	Jern- og metall- industri- ellers	Andre industrier	Gass- og elektrosi- tets- verk	Kull	Jernmalm og titan- jernstein	Kopper- malm og -konsen- trat	Sink- og bly- konsen- trat	Svovelkis	Råjern
1958	111	135	114	106	121	287 962	1 812 853	29 990	20 876	792 807	259 519
1959	123	151	114	108	126	251 679	1 773 012	28 889	23 119	744 163	337 764
1960	133	173	130	115	138	403 615	1 891 966	28 978	24 756	832 714	374 288
1961	139	181	142	126	149	369 053	1 980 766	26 849	22 471	733 391	378 036
1962*	146	184	151	137	166	472 848	2 188 611	28 527	28 199	809 868	399 279
Jan.-okt.											
1962*	146	181	148	133	160	362 290	1 754 491	23 564	23 725	667 408	330 327
1963*	148	190	156	158	168	310 864	1 849 581	24 287	24 991	589 329	342 369
	Ferrosili- cium	Andre ferrole- geringer	Alumi- nium	Kopper	Nikkel	Sink	Svovel	Sement	Tremasse (tørr beregnet)	Cellulose (tørr beregnet)	
1957	151 335	169 113	103 733	15 828	21 112	48 352	96 675	1 017 015	665 902	646 958	
1958	124 124	138 568	126 281	17 568	23 590	45 523	90 556	1 031 266	639 725	634 673	
1959	126 945	157 772	148 385	19 249	25 998	48 777	78 348	1 130 641	701 981	669 891	
1960	172 878	172 654	167 984	21 614	30 428	43 962	72 399	1 151 143	780 142	736 073	
1961	193 332	185 286	177 998	21 970	32 215	46 527	62 138	1 274 393	773 581	736 898	
1962*	154 432	158 493	205 892	19 097	29 202	44 168	45 927	1 412 332	715 579	718 382	
Jan.-okt.											
1962*	130 790	130 222	169 810	15 649	23 864	35 890	38 670	1 178 856	588 267	595 167	
1963*	125 971	149 601	175 898	15 301	22 415	38 119	0	1 152 886	660 753	602 930	

¹ Månedstallene er ikke alltid sammenliknbare med årstallene.

VI. Bergverksdrift, industri og kraftforsyning (forts.).

	C. Produksjon av visse varer (forts.). Tonn								D. Elektrisitetsproduksjon Mill. kWh		
	Sildhermetikk	Sildolje	Ullgarn	Bomullsgarn ¹	Margarin	Øl kl. I, II og III 1 000 hl ²	Sigaretter Mill. stk.	Koke- og spise-sjokolade	I alt	Av dette	
										Ved elektrokjemisk og elektro-metallurgisk ind.	Ved den alminnelige elektrisitetsforsyning
1957	29 362	67 446	8 021	2 521	96 027	789	1 421,3	7 603	25 720	9 794	14 605
1958	22 218	31 933	6 464	2 380	90 651	808	1 405,8	6 895	27 341	10 448	15 475
1959	28 397	38 136	8 252	2 696	91 037	847	1 432,3	7 696	28 509	11 543	15 640
1960	26 898	50 389	7 651	2 755	89 632	877	1 468,8	9 130	31 121	12 569	17 826
1961	23 863	55 652	7 404	2 962	90 844	940	1 405,8	10 533	33 594	13 460	20 017
1962*	30 435	61 488	7 967	2 752	91 886	905	1 302,6	12 688	37 743	14 786	22 432
Jan.-okt.											
1962*	24 693	54 741	6 530	2 298	76 141	748	1 092,1	10 275	30 500	10 739	17 802
1963*	18 885	49 697	7 311	2 560	74 549	797	1 057,7	10 901	32 247	10 859	19 043

¹ 100 prosent bomullsgarn spunnet i Norge. ² Innenlandsk omsetning.

VII. Byggevirkosmet.¹

	A. Bygg under arbeid ²					B. Bygg tatt i bruk				
	Bolligbygg		Verksted- og fabrikkbygninger	Kontor- og forretningsbygg	Andre bygg	Bolligbygg		Verksted- og fabrikkbygninger	Kontor- og forretningsbygg	Andre bygg
	Lelligheter	Golvflate ³ i 1000 m ²				Lelligheter	Golvflate ³ i 1000 m ²			
			Golvflate i 1000 m ²					Golvflate i 1000 m ²		
1957	24 820	2 074	615	424	944	26 515	2 193	296	197	458
1958	24 483	1 889	517	431	1 096	26 494	2 158	476	231	570
1959	25 075	1 949	542	499	1 228	26 566	2 162	391	265	646
1960	26 013	2 045	634	519	1 102	26 773	2 165	472	336	776
1961	26 301	2 098	743	504	1 125	28 347	2 330	512	368	757
1962*	27 775	2 202	792	364	1 202	27 767	2 328	609	404	714
Jan.-sept.										
1962*	28 899	2 326	865	433	1 129	19 143	1 615	381	259	552
1963*	27 585	2 278	713	370	1 333	19 160	1 555	482	207	485

¹ Boligdirektoratets tall. ² Ved utgangen av år eller måned. ³ Fra 1. jan. 1960 er golvarealet regnet netto mot tidligere brutto. Differensen var da ca. 8 pst.

VIII. Sjøfart.

A. Handelsflåtens størrelse ved utgangen av året ¹												
Ved utgangen av året	Tankskip		Malm/tankskip		Kjøle- og fryseskip		Passasjerskip		Andre tørrlastskip		Skip i alt	
	Antall	Br.tonn	Antall	Br.tonn	Antall	Br.tonn	Antall	Br.tonn	Antall	Br.tonn	Antall	Br.tonn
		1 000		1 000		1 000		1 000		1 000		1 000
1954	422	3 793	3	54	31	56	274	202	1 143	2 547	1 873	6 652
1955	448	4 213	5	81	35	62	280	201	1 168	2 746	1 936	7 303
1956	452	4 395	6	100	33	66	284	226	1 220	3 084	1 995	7 871
1957	473	4 782	7	120	37	73	284	228	1 273	3 360	2 074	8 563
1958	511	5 419	7	120	37	73	283	209	1 331	3 787	2 169	9 608
1959	532	5 924	9	145	38	76	284	207	1 346	4 134	2 209	10 486
1960	533	6 148	10	151	38	83	286	209	1 335	4 318	2 202	10 909
1961	533	6 420	10	151	35	86	293	224	1 358	4 814	2 229	11 695
1962	527	6 636	10	151	35	92	306	226	1 414	5 404	2 292	12 509
1963 ^{30/9} ..	524	6 844	10	151	35	99	312	228	1 434	5 823	2 315	13 145

	B. Skip i utenriksfart ved utgangen av året ²	C. Opptjente bruttofrakter i utenriksfart. Mill. kr.						D. Fraktindeks. «Norwegian Shipping News» 1949 = 100		E. Skip med last mellom Norge og utlandet 1 000 nettotonn	
		I alt		Tørrlastskip		Tankskip		Turfrakt	Tidsfrakt	Kommet	Gått ³
		Turfrakt	Tidsfrakt	Turfrakt	Tidsfrakt	Turfrakt	Tidsfrakt				
	1 000 br.t.										
1954	6 295	2 199	1 373	1 655	396	544	977	114	102	6 233	5 519
1955	6 898	2 727	1 598	2 077	530	650	1 068	159	178	6 768	5 688
1956	7 468	3 569	1 891	2 479	666	1 090	1 225	187	250	6 815	5 911
1957	7 908	3 920	2 260	2 735	869	1 185	1 391	153	177	7 084	6 366
1958	8 727	2 945	2 405	2 173	797	772	1 608	96	81	7 049	6 500
1959	9 450	2 994	2 606	2 303	804	691	1 802	97	83	7 461	6 568
1960	10 110	3 162	2 688	2 544	864	618	1 824	100	94	8 462	7 071
1961	10 930	3 244	2 866	2 599	998	645	1 868	103	103	9 543	7 739
1962	11 630	3 578	2 752	2 822	929	756	1 823	95	82	10 480	8 720
Jan.-nov. ⁴											
1962	95	82	7 978	6 663
1963	103	98	8 139	6 813

¹ Handelsskip på 100 br.tonn og over, eksklusive fiske- og fangstskip, hvalkokeriskip, taubåter, bergingsbåter, isbrytere, kabelskip o. l. pestalskip. ² Skip på over 500 br. tonn. ³ Skip med jernmalm fra Narvik ikke regnet med. ⁴ For rubrikk E januar-september.

IX. Annen samferdsel.

	A. Jernbanedrift (Statsbanene)			B. Rute- bil- trafikk	C. Ruteflytrafikk			D. Post, telefon, telegraf			E. Gjeste- døgn i alt ved god- kjente hoteller
	Gods- transport. Ekskl. malm på Ofotbanen 1 000 tonn	Opplastede vogner	Reisende	Passasjer- kilometer	Kilometer floyet	Passasjer- kilometer	Gods, post, bagasje tonn-km	Bokførte post- sendinger. Ekskl. postgiro	Riks- telefon- samtaler ¹	Tele- grammer ²	
1956	5 842	655	42 000	2 345	15 755	402 365	9 347	14 755	45 238	4 932	4 234
1957	5 511	632	42 300	2 425	18 584	497 266	10 995	14 166	45 901	4 785	4 278
1958	5 157	620	41 500	2 510	20 276	565 955	12 083	13 998	46 868	4 314	4 085
1959	5 374	641	41 800	2 580	19 436	591 823	13 746	13 693	48 557	4 066	4 120
1960	5 626	636	41 100	2 776	19 870	685 391	16 823	13 669	51 638	4 146	4 425
1961	5 749	625	39 100	2 929	19 709	690 278	19 161	13 583	54 534	4 049	4 561
1962	5 708	621	38 400	3 093	19 442	779 915	21 887	13 711	61 384	3 952	4 541
Jan.-aug. ³ 1962	3 684	407	26 800	..	15 058	618 356	15 529	8 440	37 451	2 566	3 377
1963	3 639	411	26 200	..	15 263	679 258	14 625	8 294	38 460	2 337	..

¹ Ekskl. inngående rikstelefontaler fra utlandet f. o. m. juli 1955. ² Ekskl. inngående telegrammer fra utlandet. ³ Jan.—sept. for bokførte sendinger.

X. Offentlige finanser.

Inntektsår	A. Den kommunale skattelikning. Mill. kr.								
	Antatt formue			Antatt inntekt			Skattbar inntekt		
	I alt	Etter- skotts- pliktige	For- skotts- pliktige	I alt	Etter- skotts- pliktige	For- skotts- pliktige	I alt	Etter- skotts- pliktige	For- skotts- pliktige
1938	8 840,5	2 897,3	1 940,1
1957	34 040,3	16 604,4	17 435,9	15 873,7	1 395,0	14 478,7	12 741,2	1 395,0	11 346,2
1958	32 882,0	14 307,6	18 574,4	16 217,3	1 139,7	15 077,6	13 015,2	1 139,7	11 875,5
1959	34 516,3	14 746,3	19 770,0	16 944,3	1 129,5	15 814,8	13 352,8	1 129,5	12 223,3
1960	37 606,1	16 140,6	21 465,5	18 016,5	1 195,7	16 820,8	14 353,8	1 195,7	13 158,1
1961	39 930,3	17 118,5	22 811,8	19 454,2	1 154,3	18 299,9	15 589,5	1 154,3	14 435,2
1962*	40 717,9	16 672,0	24 045,9	21 198,9	1 054,4	20 144,5

Inntektsår	B. Utliknede kommunale skatter. Mill. kr.				C. Utliknede statsskatter. Mill. kr.				D. Alders- trygd- og krigspensj.- avg. Mill. kr.				
	I alt	Av dette		I alt	Av dette		Fonds- skatt	Etter- skotts- pliktige	For- skotts- pliktige				
		Formuesskatt	Inntektsskatt		Formuesskatt	Inntektsskatt							
1938	387,9	29,1	315,0	177,8	25,3	138,9	13,6	..	26,3				
1957	2 398,4	59,0	286,6	1 940,4	1 440,9	32,8	92,8	408,0	833,3	74,6	10,7	298,2	
1958	2 381,1	52,4	63,0	235,3	2 030,4	1 359,2	28,1	93,3	325,9	856,2	55,7	..	310,6
1959	2 450,6	54,3	67,0	233,8	2 095,5	1 251,5	28,7	97,3	324,2	801,3
1960	2 637,6	59,7	73,3	248,2	2 256,4	1 355,7	31,5	106,7	344,6	872,9
1961	2 872,2	63,4	78,3	240,0	2 490,5	1 488,4	32,6	113,3	336,5	1 006,0
1962*	3 174,3	62,7	83,0	221,6	2 807,0	1 693,8	31,8	112,8	306,6	1 242,6

Pr. 30. juni	E. Kommunenes lånegjeld. Mill. kr.						F. Statsgjelden. Mill. kr.				
	Riket		Herreds- kom- muner	Fylkes- kom- muner	By- kom- muner	Felles- komm. foretak ¹	I alt	Faste lån i kroner	Faste lån ² i utenlandsk valuta	Gjeldsbrev til IBRD og IMF	Midlertidige lån
	Samlet lånegjeld	Herav vedk. elekt.- vesenet									
1955	1 823,7	1 129,9	262,2	266,5	834,0	461,0	6 684,4	3 617,2	2 051,5	..	1 015,7
1956	2 187,8	1 408,2	283,2	297,3	940,4	666,9	7 534,8	4 392,7	2 027,5	..	1 114,6
1957	2 540,7	1 712,3	328,5	313,8	941,4	957,0	7 909,2	4 726,2	1 854,2	..	1 328,8
1958	2 860,1	1 926,0	355,0	328,1	1 105,0	1 072,0	7 994,0	4 748,0	1 743,9	..	1 502,1
1959	2 956,7	2 015,0	409,8	335,6	1 088,8	1 122,5	9 014,4	4 860,4	2 376,5	..	1 777,5
1960	3 365,2	2 211,0	481,2	367,1	1 272,9	1 244,0	9 478,2	5 166,5	2 224,1	286,0	1 801,6
1960 ³	3 480,0	2 250,0	522,0	373,0	1 325,0	1 260,0	9 343,5	5 089,2	2 208,5	286,0	1 759,8
1961 ³	3 783,6	2 440,3	606,0	428,3	1 395,9	1 353,4	9 600,4	5 277,9	2 136,3	286,0	1 900,2
1962 ³	4 261,9	2 802,5	720,6	500,9	1 460,1	1 580,3	9 771,8	5 337,6	2 101,7	274,3	2 058,2

¹ Til og med 1955 omfatter gruppen felleskommunale foretak bare felleskommunale elektrisitetsverk, mens den for senere år også omfatter andre typer av felleskommunale foretak. ² Etter valutakurser pr. 30. juni hvert år. F. o. m. 1959 er den konsoliderte EPU-gjeld inkludert. ³ Pr. 31. desember.

X. Offentlige finanser (forts.).

Nr.		G. Statskassens (bevilgnings-		
		1959-60		
		Kommune- nene	Staten	I alt
Nettoutgifter				
1.	Administrasjon	305,2	316,2	621,4
2.	Militærforsvar	—	940,8	940,8
3.	Sivilforsvar	3,8	29,9	33,7
4.	Rettspleie og politi	16,1	162,8	178,9
5.	Kirker og religiøse formål	52,8	18,5	71,3
6.	Undervisning	683,8	545,5	1 229,3
7.	Kunst og kulturformål	26,2	26,2	52,4
8.	Helsevern	285,4	180,3	465,7
9.	Boligforhold, parker, idrettsanlegg	61,5	108,1	169,6
10.	Alders- og barnetrygd m. v.	195,7	254,9	450,6
11.	Syke- og ulykkestrygd	191,5	98,4	289,9
12.	Arbeidsløse og sysselsetting	20,5	15,5	36,0
13.	Andre sosiale tiltak	171,4	47,9	219,3
14.	Jordbruk og skogbruk	22,7	178,6	201,3
15.	Fiske og fangst	0,3	46,2	46,5
16.	Bergverk og industri	4,9	99,8	104,7
17.	Elektrisitetforsyning	— 4,8	208,6	203,8
18.	Sjøtransport	6,2	83,8	90,0
19.	Jernbaner	1,6	286,5	288,1
20 a.	Veier	329,5	430,3	759,8
20 b.	Landeveistransport m. v.	53,0	12,0	65,0
21.	Luftfart	—	26,7	26,7
22.	Post, telegraf, telefon	—	45,2	45,2
23.	Prisstøtte	—	639,3	639,3
24.	Andre næringsformål	5,2	14,3	19,5
25 a.	Renter og låneomkostninger	7,7	56,9	64,6
25 b.	Avdrag	67,2	566,3	633,5
26.	Uspesifisert	328,3	141,6	469,9
	Nettoutgifter i alt	2 835,7	5 581,1	8 416,8
Skatteinntekter				
1.	Innbetalte avgifter på omsetning, produksjon og driftsmidler (indirekte skatter)	68,9	3 900,7	3 969,6
a.	Toll	—	438,3	438,3
b.	Alminnelig omsetningsavgift	—	1 933,0	1 933,0
c.	Avgift på tilvirkning og omsetning av brennevin og vin	—	368,3	368,3
d.	Avgift på tilvirkning av øl	—	113,6	113,6
e.	Avgift på tobakk	—	268,9	268,9
f.	Andre indirekte skatter	68,9	778,6	847,5
2.	Innbetalte inntekts- og formuesskatter, inndragninger m. v. (direkte skatter)	2 504,5	1 500,4	4 004,9
a.	Ordinær skatt på formue og inntekt ¹	2 472,5	1 412,0	3 884,5
b.	Andre direkte skatter	32,0	88,4	120,4
3.	Netto overføring av skatter fra depositakonti	—	64,6	64,6
4.	Netto overføring fra Skattefordelingsfondet	29,8	—	29,8
	Skatteinntekter i alt	2 603,2	5 465,7	8 068,9
	Overskott (underskott —) ²	— 232,5	— 115,4	— 347,9

¹ Inkl. sjømannsskatt. ² For statskassen overskott etter låntransaksjoner. For kommunene nettooking i beholdninger og fonds—lånepptak. ³ Av dette kap. 1049 «Lån til statsbankene» 651,6 mill. kr. og kap. 1009 «Tilfeldige utgifter i alminnelighet» 3,4 mill. kr. ⁴ Av dette kap. 2430 «Lån til statsbankene» 662,9 mill. kr. og kap. 2309 «Tilfeldige utgifter» 0,1 mill. kr. ⁵ Av dette kap. 2430 «Lån

X. Offentlige finanser (forts.).

regnskapet) og kommunekassenes nettoutgifter og skatteinntekter. Mill. kr.									Nr.
2. halvår 1960			1961			1962	1963	1964	
Kommune- nere	Staten	I alt	Kommune- nere	Staten	I alt	Staten	Staten. Vedtatt budsjett	Staten. Foreslått budsjett	
151,0	173,4	324,4	322,8	340,2	663,0	420,5	458,5	574,2	1.
—	517,0	517,0	—	1 110,9	1 110,9	1 291,5	1 400,7	1 530,7	2.
2,0	15,4	17,4	3,8	33,4	37,2	34,8	39,4	44,9	3.
8,0	84,1	92,1	16,2	176,1	192,3	201,4	217,3	236,0	4.
27,0	5,4	32,4	53,9	18,0	71,9	22,8	25,5	26,1	5.
385,0	306,9	691,9	747,8	707,3	1 455,1	840,1	994,7	1 110,0	6.
13,0	14,6	27,6	32,6	28,5	61,1	32,1	34,7	38,6	7.
154,0	96,8	250,8	330,1	202,6	532,7	221,3	241,0	272,3	8.
33,0	59,0	92,0	69,1	116,4	185,5	114,5	118,9	96,4	9.
103,0	128,1	231,1	202,1	244,9	447,0	285,5	354,4	383,9	10.
99,0	62,4	161,4	179,4	131,7	311,1	143,9	153,9	170,4	11.
10,0	3,9	13,9	24,5	20,0	44,5	18,0	24,5	20,6	12.
89,0	25,6	114,6	177,6	30,4	208,0	32,2	42,0	42,8	13.
10,0	105,6	115,6	26,3	168,7	195,0	174,1	169,2	174,1	14.
—	10,6	10,6	0,5	38,2	38,7	39,3	24,3	41,7	15.
2,0	46,0	48,0	3,8	79,4	83,2	50,0	64,9	134,7	16.
—1,0	161,5	160,5	— 13,8	265,8	252,0	303,4	339,5	348,4	17.
4,0	42,5	46,5	6,1	90,2	96,3	101,1	94,9	103,5	18.
1,0	131,4	132,4	1,7	252,9	254,6	339,9	320,1	326,3	19.
172,0	219,0	391,0	383,7	441,6	825,3	511,0	638,4	716,0	20 a.
23,0	6,0	29,0	55,4	12,4	67,8	13,4	14,0	17,5	20 b.
—	24,2	24,2	—	97,1	97,1	36,4	34,9	34,4	21.
—	23,3	23,3	—	73,3	73,3	107,7	80,9	103,4	22.
—	416,4	416,4	—	803,5	803,5	796,1	805,0	824,0	23.
3,0	4,8	7,8	4,4	35,6	40,0	37,4	28,7	5,6	24.
3,0	28,6	31,6	14,1	33,9	48,0	5,4	— 6,3	— 3,2	25 a.
37,0	278,3	315,3	81,6	716,4	798,0	630,0	591,7	605,5	25 b.
173,0	29,7	202,7	405,0	³ 724,5	1 129,5	⁴ 765,5	⁵ 949,2	⁷ 1 002,0	26.
1 501,0	3 020,5	4 521,5	3 128,7	6 993,9	10 122,6	7 569,3	8 254,9	8 980,8	
38,0	2 092,0	2 130,0	87,8	4 496,5	4 584,3	4 823,4	5 171,5	5 601,8	1.
—	235,3	235,3	—	489,2	489,2	475,7	475,0	470,0	a.
—	1 069,0	1 069,0	—	2 263,5	2 263,5	2 474,7	2 630,0	2 800,0	b.
—	170,0	170,0	—	392,3	392,3	427,3	459,1	502,3	c.
—	60,6	60,6	—	124,7	124,7	134,8	140,0	146,0	d.
—	136,0	136,0	—	324,9	324,9	340,1	380,0	390,0	e.
38,0	421,1	459,1	87,8	901,9	989,7	970,8	1 087,4	1 293,5	f.
1 325,0	669,0	1 994,0	2 909,1	1 463,3	4 372,4	1 690,8	1 989,0	2 117,0	2.
1 310,0	624,3	1 934,3	2 856,3	1 365,4	4 221,7	1 581,8	⁶ 1 875,0	⁶ 2 000,0	a.
15,0	44,7	59,7	52,8	97,9	150,7	109,0	114,0	117,0	b.
—	32,2	32,2	—	19,4	19,4	—	—	—	3.
15,0	—	15,0	31,1	—	31,1	—	—	—	4.
1 378,0	2 793,2	4 171,2	3 028,0	5 979,2	9 007,2	6 514,2	7 160,5	7 718,8	
— 123,0	— 227,3	— 350,3	— 100,7	— 1 014,7	— 1 115,4	— 1 055,1	— 1 094,4	— 1 262,0	

til statsbankene» 660 mill. kr. og kap. 2309 «Tilfeldige udgifter» 150 mill. kr. ⁶ Omfatter også «Særskatt til udviklingshjelp» 50 mill. kr.
⁷ Av dette kap. 2430 «Lån til statsbankene» 837,7 mill. kr. og kap. 2309 «Tilfeldige udgifter» 175 mill. kr.

XII. Priser og innenlandsk vareomsetning.

A. Engrosprisindeksen. 1952 = 100													
Total	Mat-varer	Drikke-varer og tobakk	Råvarer	Brensel, brensel-oljer og elektrisk kraft	Ani-malske og vege-tabilske oljer og fett	Kjemi-kaller	Be-arbeidde varer	Maskiner og transport-midler	For-skjellige ferdig-varer	Ikke-varige produksjonsmidler		Konsum-varer	
										I alt	Bygge-mate-rialer		
1956	108	115	106	112	110	105	107	103	105	95	109	106	109
1957	112	118	109	115	128	112	109	107	106	96	114	113	110
1958	110	121	109	113	109	97	108	104	105	97	110	114	113
1959	110	122	110	112	105	96	108	104	108	97	110	113	112
1960	111	120	110	114	102	93	111	106	108	98	110	114	111
1961	112	119	113	121	102	88	115	106	110	99	111	121	112
1962	114	124	118	121	103	72	117	106	112	102	112	124	116
Sept. 1962	114	125	118	121	103	66	116	106	112	103	112	124	116
1963	115	126	124	120	105	86	119	106	112	103	112	125	117

B. Konsumprisindeksen. 1959 = 100 ¹								C. Byggekostnader. 1955 = 100			
Total	Mat-varer	Alkohol-holdige drikke-varer	Tobakk	Bolig, lys og brensel	Klær og skotøy	Andre utgifter			Murgård i by	Tomanns-bolig av tre	Vånings-hus på lands-bygda
1957	93,3	90	98	100	95	98	—	1956	104	104	103
1958	97,8	98	99	100	98	100	—	1957	110	112	109
1959	100,0	100	100	100	100	100	100	1958	110	112	112
1960	100,3	99	101	101	102	101	101	1959	114	116	116
1961	102,9	101	102	106	105	103	105	1960	118	121	119
1962	108,3	109	111	107	109	106	109	1961	125	130	129
Sept. 1962	109,8	111	113	107	109	106	110	1962	131	137	134
1963	110,5	108	113	118	113	109	113	Sept. 1962	132	139	134
								1963	135	142	137

D. Importpriser. Gjennomsnittspriser etter handelsstatistikken. Kr. pr. kg													
Hvete	Appel-siner	Sukker, farin	Kaffe, rå	Rå-tobakk, usauset med stilk	Kopra	Ull, vasket, karded eller kjemt	Rå-bomull	Stein-kull	Fyrings-olje	Ullgarn, ufarget	Bomulls-garn, enkelt, ubleikt	Skips-plater	
1956	0,55	1,36	0,85	9,74	10,53	1,28	20,41	5,35	0,16	0,20	27,95	11,80	1,03
1957	0,58	1,59	1,13	9,72	10,54	1,24	23,85	4,97	0,16	0,24	32,80	12,06	1,34
1958	0,49	1,51	0,83	8,43	10,67	1,33	18,28	4,95	0,12	0,17	27,41	11,35	1,17
1959	0,47	1,41	0,76	6,55	10,39	1,70	16,96	4,33	0,12	0,17	24,68	13,22	0,89
1960	0,48	1,32	0,79	5,95	10,22	1,55	17,37	4,20	0,11	0,21	26,32	9,17	0,90
1961	0,48	1,39	0,77	5,77	10,31	1,24	16,62	4,39	0,11	0,21	26,46	10,14	0,86
1962	0,49	1,33	0,69	5,43	10,82	1,18	16,27	4,56	0,11	0,20	25,93	10,06	0,84
Jan.-sept. 1962	0,50	1,32	0,68	5,47	10,81	1,19	16,28	4,59	0,11	0,20	26,22	10,00	0,84
1963	0,47	1,58	1,16	5,35	11,11	1,26	17,88	4,45	0,12	0,20	25,22	9,84	0,80

E. Eksportpriser. Gjennomsnittspriser etter handelsstatistikken. Kr. pr. kg							F. Indeks for verdien av detaljomsetningen. 1956 = 100						
Silde-mjøl	Herdet spise-fett av sjødyr-olje	Tre-masse, meka-nisk, i alt ²	Avispapir 50 g og over, ruller	Jern-malm-kon-sentrat ³	Alumi-nium, rå	Total-indeks ⁴	Nær-ings- og nyt-telses-midler	Teks-til- og bekled-nings-varer	Møbler og innbo	Jern-varer, farge-varer, sports-utstyr	Bøker, papir og korte-varer	Annen detalj-omset-ning	Friso-rer, foto-grafer og ren-serier ⁴
1956	1,17	2,15	0,57	1,02	79,86	3,61	100	100	100	100	100	100	100
1957	1,19	2,24	0,56	1,00	88,46	3,91	105	105	100	106	104	112	104
1958	1,15	1,97	0,51	0,94	89,36	3,58	108	109	101	99	108	114	113
1959	1,24	1,91	0,48	0,91	72,89	3,43	115	116	108	103	118	106	121
1960	0,87	1,85	0,48	0,89	70,61	3,53	124	121	117	114	127	111	141
1961	0,88	1,75	0,48	0,90	70,45	3,51	133	128	123	122	141	117	160
1962	1,06	1,31	0,48	0,89	66,79	3,30	145	138	136	139	153	123	173
Jan.-sept. 1962	1,06	1,35	0,51	0,89	66,65	3,29	138	132	123	127	146	110	169
1963	1,00	1,37	0,47	0,87	61,93	3,12	146	140	130	131	152	118	182

¹ Tallene for 1955—1958 gjelder levekostnadsindeksen omregnet til 1959 = 100. ² Beregnet tørrvekt. ³ Pr. tonn. ⁴ Friso-rer, foto-grafer og renserier er ikke med i totalindeksen. ⁵ Tallene i tabell F. Indeks for verdien av detaljomsetningen gjelder jan.—okt.

XIII. Gjennomsnittlig timefortjeneste.

A. Voksne menn i industri													
Indeks for gjennomsnittlig timefortjeneste ¹	Deflateret timefortjeneste ¹	Hele industrien		Bergverk	Næringsmiddelindustri	Bryggerier og mineralvannfabrikker	Tobakksfabrikker	Tekstilindustri	Skofabrikker	Bekledningsindustri	Bygnings-trevareindustri	Møbel- og annen trevareindustri	1959 = 100
		I alt	Av dette for bev. helgedager										
Kroner													
1959	100	100	6,19	0,13	6,68	5,48	5,80	6,01	5,51	5,98	5,75	5,72	5,81
1960	104	104	6,45	0,12	6,96	5,66	5,95	6,17	5,65	6,20	6,02	5,95	6,17
1961	112	109	6,92	0,14	7,45	6,21	6,56	6,60	6,12	6,68	6,53	6,43	6,61
1962	122	113	7,57	0,21	8,13	6,91	7,17	7,14	6,74	7,26	7,00	7,06	7,15
1961 3. kv.	115	111	6,96	—	7,45	6,42	6,78	6,52	6,20	6,60	6,60	6,53	6,62
4. »	117	111	7,17	0,08	7,63	6,57	6,88	6,82	6,48	6,92	6,70	6,75	6,91
1962 1. kv.	118	111	7,21	0,14	7,65	6,60	6,75	6,68	6,40	6,97	6,66	6,67	6,75
2. »	123	114	7,99	0,60	8,58	7,27	7,68	7,55	7,16	7,71	7,29	7,45	7,41
3. »	123	113	7,44	0,01	7,99	6,80	7,01	6,98	6,60	7,09	6,90	6,96	7,04
4. »	125	114	7,62	0,09	8,29	6,98	7,23	7,34	6,80	7,26	7,16	7,17	7,39
1963 1. kv.	125	112	7,64	0,15	8,26	6,91	7,16	7,26	6,78	7,34	7,05	7,02	7,14
2. »	129	116	8,38	0,62	9,10	7,62	8,16	8,06	7,43	7,95	7,81	7,79	7,78

B. Bygge- og anleggsvirksomhet													
Trefordlingsindustri	Papirvare- og pappvareindustri	Grafisk industri	Lær- og lærvareindustri	Kjemisk og elektrokjemisk industri			Jord- og steinindustri	Metallindustri		I alt	Byggevirksomhet	Anleggsvirksomhet	1959 = 100
				I alt	Gummi-varefabr.	Elektrokjem. og elektromet. industri		I alt	Stålskipsbyggerier				
Kroner													
1959	6,13	6,70	7,29	5,81	6,18	6,15	6,39	6,22	6,52	6,52	7,88	7,35	9,36
1960	6,38	7,06	7,65	6,02	6,36	6,42	6,55	6,48	6,81	6,72	8,19	7,81	9,44
1961	6,92	7,44	8,23	6,49	6,84	6,85	7,03	7,02	7,24	7,10	8,90	8,48	10,24
1962	7,40	7,98	8,95	7,17	7,51	7,54	7,68	7,70	7,91	7,75	9,83	9,23	11,70
1961 3. kv.	7,25	7,38	8,28	6,46	6,76	6,83	6,86	7,02	7,20	7,06	8,83	8,39	9,87
4. »	7,11	7,55	8,45	6,72	7,28	7,00	7,60	7,43	7,38	7,23	9,55	9,15	10,88
1962 1. kv.	6,99	7,56	8,45	6,86	7,28	7,16	7,54	7,31	7,57	7,42	9,18	8,63	11,06
2. »	7,87	8,48	9,43	7,48	7,89	7,96	8,08	8,06	8,40	8,29	9,92	9,43	11,70
3. »	7,33	7,86	8,81	7,04	7,38	7,35	7,52	7,62	7,75	7,55	9,80	9,11	11,66
4. »	7,47	8,02	9,12	7,31	7,50	7,68	7,59	7,81	7,91	7,73	10,36	9,71	12,23
1963 1. kv.	7,44	7,85	9,02	7,26	7,61	7,68	7,79	7,67	8,08	7,88	10,02	9,30	12,59
2. »	8,31	8,74	9,93	8,01	8,28	8,43	8,42	8,44	8,78	8,60	10,54	9,86	12,64

C. Voksne kvinner i industri														
Indeks for gjennomsnittlig timefortjeneste ¹	Deflateret timefortjeneste ¹	Hele industrien		Næringsmiddelindustri	Tobakksfabrikker	Tekstilindustri	Skofabrikker	Bekledningsindustri	Papirvare- og pappvareindustri	Grafisk industri	Lær- og lærvareindustri	Kjemisk industri	Metallindustri	1959 = 100
		I alt	Av dette for bev. helgedager											
Kroner														
1959	100	100	4,18	0,10	3,85	4,60	3,99	4,12	4,28	4,35	4,46	4,15	4,22	4,80
1960	104	103	4,33	0,10	3,94	4,76	4,13	4,29	4,41	4,58	4,65	4,46	4,41	5,09
1961	113	110	4,71	0,12	4,36	5,16	4,50	4,69	4,75	4,98	5,21	4,76	4,78	5,41
1962	124	115	5,19	0,18	4,87	5,68	4,98	5,10	5,17	5,54	5,78	5,26	5,29	5,90
1961 3. kv.	118	114	4,81	—	4,61	5,12	4,63	4,64	4,82	5,06	5,26	4,77	4,80	5,35
4. »	118	113	4,92	0,10	4,66	5,36	4,72	4,88	4,89	5,18	5,43	5,00	4,98	5,54
1962 1. kv.	120	113	4,94	0,11	4,69	5,21	4,71	4,92	4,91	5,19	5,36	5,01	5,01	5,72
2. »	124	115	5,46	0,47	5,02	6,07	5,31	5,42	5,38	5,90	6,16	5,53	5,58	6,32
3. »	126	115	5,11	0,02	4,89	5,62	4,88	4,95	5,12	5,42	5,71	5,18	5,14	5,69
4. »	127	116	5,24	0,11	4,89	5,81	5,02	5,12	5,25	5,64	5,87	5,31	5,43	5,88
1963 1. kv.	128	115	5,26	0,12	4,93	5,76	5,03	5,11	5,23	5,62	5,82	5,36	5,39	6,08
2. »	132	119	5,83	0,51	5,31	6,39	5,62	5,78	5,84	6,35	6,53	5,97	6,05	6,64

¹ Kvartalstallene er korrigert for betaling for bevegelige helgedager. Deflateret timefortjeneste er indeks for gjennomsnittlig timefortjeneste deflateret med levekostnadsindeks.

Norges offisielle statistikk, rekke A

Norway's Official Statistics, series A

Rekke A

Stensilert 1963

- Nr. 72 Forretningsbanker, statsbanker, kredittforeninger o. l. og livsforsikrings-
selskaper 1962 *Commercial banks, state banks, loan associations etc. and
life insurance companies*
- 73 Norske sparebanker 1962 *Norwegian savings banks*
- 74 Markedstall Fiskeritellingen 1960 *Market data Fishery census*
- 75 Sivilrettsstatistikk 1962 *Civil law statistics*
- 76 Undervisningsstatistikk 1962—63 I Folke- og framhaldsskoler *Educational
statistics I Primary and continuation schools*
- 77 Lønnsstatistikk for funksjonærer i bankvirksomhet pr. 30. april 1963
Salaries of bank employees
- 78 Undervisningsstatistikk 1962—63 II Folkehøgskoler *Educational statistics
II Folk high schools*
- 79 Veitrafikkulykker 1962 *Road traffic accidents*
- 80 Kriminalstatistikk 1962 I Forbrytelser etterforsket av politiet *Criminal
statistics I Crimes investigated by the police*
- 81 Rutebilstatistikk 1962 *Scheduled road transport*
- 82 Undervisningsstatistikk 1962—63 III Høgre allmennskoler *Educational sta-
tistics III Secondary schools*
- 83 Undervisningsstatistikk 1962—63 IV Fag- og yrkesskoler *Educational sta-
tistics IV Vocational statistics*
- 84 Lastebiltransport 1963 *Road goods transport*

Statistisk Sentralbyrå utgir dessuten skriftserien Samfunnsøkonomiske studier (SØS). I denne serie offentliggjøres undersøkelser, som ikke er av rent statistisk karakter, bl. a. historiske og analytiske studier utført ved Byråets forskningsavdeling. *The Central Bureau of Statistics also publishes the series «Samfunnsøkonomiske studier» (SØS). This series contains reports on investigations of not merely statistical character, such as historical and analytical studies carried out at the Research Department of the Central Bureau of Statistics.*

Kortere avhandlinger gis i seiren «Artikler». *Shorter reports in the series «Artikler».*

Statistisk Sentralbyrå utgir følgende periodiske hefter: *The Central Bureau of Statistics publishes the following periodical bulletins:*

Statistisk månedshefte *Monthly bulletin of statistics.*

Månedstatistikk over utenrikshandelen *Monthly bulletin of external trade.*

Statistisk ukehefte *Weekly bulletin of statistics.*

Abonnement på disse hefter tegnes i Statistisk Sentralbyrå. For Statistisk månedshefte er prisen pr. år kr. 20,00, pr. nr. kr. 2,00. Prisen pr. år for Månedstatistikk over utenrikshandelen er kr. 25,00, pr. nr. kr. 2,50. For Statistisk ukehefte er prisen pr. år kr. 30,00, pr. nr. kr. 0,75. *For subscription of the bulletins please write to the Central Bureau of Statistics, Oslo.*

Publikasjonen utgis i kommisjon hos
H. Aschehoug & Co., Oslo, og er til salgs hos alle bokhandlere.

Pris kr 9,00

GRØNDAHL & SØN BOKTRYKKERI, OSLO